

Załącznik
do Uchwały Nr X/92/2011
Rady Gminy Widuchowa
z dnia 3 listopada 2011r.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA - AKTUALIZACJA I-

60-401 POZNAŃ, ul. Wiślana 46
tel. 0-61 8433485, tel./fax. 8430630

**BIURO
PROJEKTOWE**

e-mail: projekty@abrys-technika.pl
www.abrys-technika.pl

TYTUŁ OPRACOWANIA:

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

ZLECENIODAWCA:

Urząd Gminy Widuchowa
ul. Grunwaldzka 8
74 - 120 WIDUCHOWA

WYKONAWCA:

ABRYŚ Technika Sp. z o.o.
ul. Wiślana 46
60-401 Poznań

mgr Alicja Bunikowska
Prezes Zarządu

AUTORZY OPRACOWANIA:

Imię i nazwisko	Podpis
mgr inż. Katarzyna Cieszyńska Specjalista ds. Ochrony Środowiska	
mgr inż. Monika Szulc Specjalista ds. Ochrony Środowiska	
mgr inż. Mariusz Cybulka Specjalista ds. Inżynierii środowiska	

Egz. nr

Poznań, marzec 2010

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	7
1.1. Podstawa prawna opracowania	7
1.2. Przedmiot i zakres opracowania	7
1.3. Potrzeba i cel opracowania	7
1.4. Metodyka opracowania Programu Ochrony Środowiska	8
1.5. Terminologia	10
1.5.1. Terminologia z zakresu zrównoważonego rozwoju	10
1.5.2. Terminologia z zakresu ochrony środowiska	11
1.5.3. Terminologia z zakresu gospodarki wodno-ściekowej	12
1.6. Indeks skrótów stosowanych w opracowaniu	14
II. CHARAKTERYSTYKA GMINY	15
2.1. Dane administracyjne	15
2.2. Położenie fizycznogeograficzne	16
2.3. Warunki klimatyczne	16
2.4. Użytkowanie terenu	18
2.4.1. Gospodarka rolna	20
2.5. Uwarunkowania gospodarcze	21
2.6. Uwarunkowania społeczne	23
2.6.1. Procesy demograficzne	23
2.6.2. Struktura sieci osadniczej	24
2.6.3. Struktura bezrobocia	24
2.7. Walory kulturowe	25
2.8. Turystyka i rekreacja	28
III. INFRASTRUKTURA GMINY	29
3.1. Gospodarka wodno – ściekowa	29
3.1.1. Zaopatrzenie w wodę	29
3.1.2. Charakterystyka sieci wodociągowej	31
3.1.3. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej	31
3.1.4. Oczyszczalni ścieków	33
3.1.5. Tendencje rozwoju gospodarki wodno - ściekowej	33
3.2. Gospodarka odpadami	34
3.3. Komunikacja	36
3.3.1. Drogi	36
3.3.2. Koleje	37
3.3.3. Transport wodny	38
3.4. Rurociągi	38
3.5. Sieć ciepłownicza i energetyczna	38
3.5.1. Ciepłownictwo	38
3.5.2. Elektroenergetyka	39
3.6. Sieć gazowa	39
3.7. Odnawialne źródła energii - OZE	40

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

IV. OCENA SKŁADNIKÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	44
4.1. Rzeźba terenu	44
4.2. Litologia	44
4.2.1 Budowa geologiczna	44
4.2.2. Zasoby kopalin	45
4.2.2.1. Surowce energetyczne	46
4.2.2.2. Surowce skalne	47
4.3. Gleby	48
4.3.1 Charakterystyka rozmieszczenia typów gleb	48
4.3.2. Degradacja naturalna gleb	49
4.3.3. Degradacja chemiczna gleb	49
4.4. Wody podziemne	50
4.4.1. Charakterystyka ogólna	50
4.4.2. Główne zbiorniki wód podziemnych	50
4.4.3. Jakość wód podziemnych	51
4.5. Wody powierzchniowe	52
4.5.1. Sieć rzeczna	52
4.5.2. Obszar Międzyodrza	53
4.5.3. Zbiorniki wodne	54
4.5.4. Kąpieliska	55
4.5.5. Stawy hodowlane	55
4.5.6. Jakość wód powierzchniowych	56
4.5.7. Źródła i tendencje przeobrażeń wód powierzchniowych	58
4.5.7.1. Melioracje	58
4.5.7.2. Urządzenia wodne	59
4.5.7.3. Punktowe źródła przeobrażeń	60
4.5.7.4. Obszarowe źródła przeobrażeń	60
4.5.8. Zagrożenie powodziowe	61
4.6. Powietrze atmosferyczne	63
4.6.1. Emisja zanieczyszczeń na terenie gminy	69
4.6.1.1. Emisja zanieczyszczeń w kontekście międzyobszarowym i transgranicznym	72
4.6.2. Metody ograniczania emisji zanieczyszczeń do powietrza – wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych	72
4.7. Klimat akustyczny	73
4.7.1. Hałas przemysłowy	75
4.7.2. Hałas komunikacyjny	75
4.7.3. Hałas komunalny	76
4.8. Pola elektromagnetyczne	76
4.9. Charakterystyka elementów przyrody żywej	77
4.9.1. Ogólna charakterystyka	77
4.9.2. Flora gminy	77
4.9.2.1. Roślinność aluwiów nadodrzańskich	78
4.9.2.2. Las	78
4.9.2.3. Zieleń urządzona	79
4.9.2.4. Wykaz gatunków roślin chronionych na terenie gminy	79
4.9.3. Fauna gminy	80
4.9.4. Przyczyny degradacji szaty roślinnej i przeobrażeń fauny	81

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

4.10. Formy ochrony przyrody	81
4.10.1. Park krajobrazowy	81
4.10.2. Pomniki przyrody	83
4.10.3. Ochrona gatunkowa	83
4.10.4. Strefowa ochrona miejsc występowania i rozrodu zwierząt	84
4.10.5. Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000	84
4.10.6. Proponowane formy ochrony przyrody	87
4.11. Zestawienie wielkości zasobów i walorów przyrodniczych	87
4.12. Poważne awarie	89
V. POLITYKA I HARMONOGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA	90
5.1. Założenia rozwoju społeczno – gospodarczego w świetle ochrony środowiska	90
5.1.1. Cele i kierunki działań w zakresie ochrony środowiska określone w „Strategii rozwoju Gminy Widuchowa na lata 2007-2015”	90
5.1.2. Cele i kierunki działań w zakresie ochrony środowiska określone w „Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Widuchowa na lata 2007-2015”	94
5.1.3. Cele i kierunki działań w zakresie ochrony środowiska określone w Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Gryfińskiego	95
5.2. Cele, kierunki i zadania do realizacji w ramach aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Widuchowa	105
5.3. Strategia realizacji celów ekologicznych	106
5.3.1. Przyjęte kryteria wyboru zadań priorytetowych	106
5.3.2. Harmonogram realizacji zadań ekologicznych	106
VI. ZAŁOŻENIA SYSTEMU EDUKACYJNO-INFORMACYJNEGO	130
6.1. Potrzeba edukacji ekologicznej	131
6.2. Społeczne kampanie informacyjne	131
6.2.1. Media w kampanii informacyjnej	131
6.2.2. Okresowe kampanie informacyjne	132
6.3. Realizacja edukacji ekologicznej w Gminie Widuchowa	134
VII. REALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	135
7.1. Założenia systemu finansowania inwestycji	135
7.1.1. Emisja obligacji komunalnych	136
7.1.2. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	136
7.1.3. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	137
7.1.4. Fundusze Unii Europejskiej	137
7.1.4.1. Fundusze strukturalne	137
7.1.5.2. Programy pomocowe -operacyjne	138
7.1.5. Bank Ochrony Środowiska	144
7.2. Zarządzanie aktualizacją Program Ochrony Środowiska	146
7.2.1. Instrumenty prawne	147
7.2.2. Instrumenty finansowe	148
7.2.3. Instrumenty społeczne	148
7.2.4. Instrumenty strukturalne	149

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

7.3. Monitorowanie Programu Ochrony Środowiska	150
7.3.1. Zasady monitoringu	150
7.3.2. Monitorowanie założonych efektów ekologicznych	151
VIII. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM	154
IX. BIBLIOGRAFIA	155

I. WSTĘP

1.1. Podstawa prawna opracowania

Prawo Ochrony Środowiska obowiązujące od 1 października 2001 roku nakłada na organ wykonawczy gminy obowiązek opracowania Gminnego Programu Ochrony Środowiska oraz jego aktualizację co 4 lata. Obowiązek ten jest formalną przesłanką dla utworzenia niniejszego opracowania - art. 14 i 17 ustawy Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 25 z 2008 r., poz. 150).

Formalną podstawą opracowania jest umowa zawarta w dniu 4 marca 2008 r. pomiędzy Gminą Widuchowa, a spółką ABRYŚ Technika z siedzibą w Poznaniu, ul. Wiślana 46.

1.2. Przedmiot i zakres opracowania

Przedmiotem opracowania jest aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Widuchowa położonej w powiecie Gryfińskim, województwo zachodniopomorskie.

Niniejsza aktualizacja Programu Ochrony Środowiska prezentuje aktualne problemy, związane z ochroną środowiska oraz kształtowaniem środowiska przyrodniczego na terenie gminy. Zagadnienia z zakresu ochrony środowiska obejmują przede wszystkim ochronę powietrza, wód, powierzchni ziemi, środowiska akustycznego oraz zasobów przyrodniczych. Dane dotyczące gospodarki odpadami na terenie gminy zostały zawarte w odrębnym opracowaniu pod nazwą „Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Widuchowa”.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Widuchowa wraz z jego aktualizacją wskazuje tzw. „punkty zapalne” w środowisku, wywołane nie zrównoważonym rozwojem gospodarczym oraz przedstawia konkretne propozycje działań zmierzających do stopniowej likwidacji zagrożeń. Hierarchiczne uporządkowanie celów pod kątem ich ważności decyduje przede wszystkim o podziale przyszłego budżetu oraz spodziewanych środków pomocowych przeznaczony na ochronę środowiska prowadzoną na terenie gminy.

Obok wymienionych wyżej funkcji Program Ochrony Środowiska, jako jego aktualizacja spełniają także funkcje promocyjne i informacyjne. Dokumenty te informują o stanie środowiska w gminie i podejmowanych działaniach zmierzających do jego poprawy.

Program ten i jego aktualizacja oprócz promocji walorów przyrodniczych mają za zadanie promować także samą gminę, której elementem strategii rozwoju gospodarczego jest ochrona środowiska.

1.3. Potrzeba i cel opracowania

Programy Ochrony Środowiska są podstawowym instrumentem realizacji Polityki Ekologicznej Państwa. Sporządzanie Programów Ochrony Środowiska dla kolejnych szczebli administracji samorządowej, umożliwi najbardziej efektywną ochronę środowiska przyrodniczego.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

Ochrona Środowiska przyrodniczego jest jedną z głównych dróg do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju, czyli osiągnięcia ładu ekologicznego, społecznego, ekonomicznego (gospodarczego) oraz przestrzennego. Wszystkie wymienione zasady zrównoważonego rozwoju oraz ochrony środowiska zostały uwzględnione w niniejszym opracowaniu Programu Ochrony Środowiska. Zasady te są zależne od specyfiki oraz od rzeczywistych potrzeb gminy, na niej bowiem spoczywa większość obowiązków związanych z wdrażaniem zdań zmierzających do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju.

Do najistotniejszych celów i kierunków działań w zakresie rozwoju społeczno – gospodarczego i ochrony środowiska wytyczonych dla Gminy Widuchowa należą:

- racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych (zmniejszenie zużycia energii, surowców i materiałów, wzrost udziału wykorzystywanych zasobów odnawialnych, ochrona zasobów kopalin),
- ochrona powietrza, ochrona przed hałasem (zapewnienie wysokiej jakości powietrza, redukcja emisji gazów i pyłów, zminimalizowanie uciążliwego hałasu),
- ochrona wód (zapewnienie odpowiedniej jakości użytkowej wód, racjonalizacja zużycia wody, ochrona przed powodzią, właściwa gospodarka wodno-ściekowa),
- ochrona gleb,
- ochrona zasobów przyrodniczych (zachowanie zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem ich różnorodności oraz rozwój zasobów leśnych, racjonalna eksploatacja lasów),
- prowadzenie skutecznej akcji edukacyjno-informacyjnej gwarantującej powodzenie realizacji wyżej wymienionych działań.

Realizacja zdefiniowanych ekologicznych celów strategicznych w powiązaniu z programem edukacji ekologicznej społeczeństwa powinna zapewnić gminie rozwój zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju.

1.4. Metodyka opracowania Programu Ochrony Środowiska

Program Ochrony Środowiska Gminy Widuchowa został opracowany zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi, a także z „Wytycznymi sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym” wydanymi przez Ministerstwo Środowiska w 2002 roku.

W trakcie opracowywania niniejszego Programu uwzględniono jego zgodność z opracowanymi i zatwierdzonymi dokumentami rządowymi, tj.:

- Polityka ekologiczna Państwa na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014,
- Polityka ekologiczna Państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016,
- Krajowy program zwiększania lesistości 2006,
- Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski,
- Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032,
- Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

- Strategia obszarów wodno – błotnych w Polsce.

Zakres i forma opracowania, w tym wyznaczone cele i zadania zawarte w Programie Ochrony Środowiska są również zgodne z dokumentami regionalnymi i lokalnymi, tj.:

- Program Ochrony Środowiska dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2008 – 2011 z uwzględnieniem perspektywy 2012 – 2015,
- Program małej retencji wody do 2015 roku dla Województwa Zachodniopomorskiego,
- Roczna Ocena Jakości Powietrza dla Województwa Zachodniopomorskiego, Raport za rok 2007,
- Roczna Ocena Jakości Powietrza dla Województwa Zachodniopomorskiego, Raport za rok 2008,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego,
- Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Gryfińskiego,
- Strategia Rozwoju Gminy Widuchowa na lata 2007 – 2015,
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Widuchowa na lata 2007-2015,
- Założenia dla planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Widuchowa,
- Wieloletni Plan Inwestycyjny Gminy Widuchowa na lata 2007-2015,
- Gminny Program Opieki Nad Zabytkami Dla Miejscowości i Gminy Widuchowa na lata 2009-2013,
- Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego Gminy Widuchowa.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Widuchowa oparty został o postanowienia w/w dokumentów oraz o postanowienia wynikające z innych dokumentów planistycznych - opracowań lokalnych, z uwzględnieniem wymogów wynikających z obowiązujących przepisów.

Metoda konstruowania Programu oparta była o następujące elementy:

- Ustalenie zakresu i formy opracowania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Widuchowa w oparciu o dyskusje z przedstawicielami władz samorządowych,
- Zgromadzenie, przegląd oraz ocena wszystkich aktualnych danych dotyczących ochrony środowiska na analizowanym terenie,
- Sporządzenie inwentaryzacji zasobów środowiska przyrodniczego i infrastruktury oraz ocena ich stanu, źródeł i tendencja przeobrażeń w oparciu o wizję lokalną na terenie gminy,
- Sprecyzowanie potrzeb i możliwości zrównoważonego rozwoju Gminy Widuchowa na podstawie programów rozwoju wyższych szczebli administracyjnych (powiatu i województwa),
- Sprecyzowanie harmonogramu celów krótkoterminowych oraz długoterminowych wraz z określeniem zadań priorytetowych do realizacji w zakresie Programu

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

Ochrony Środowiska z uwzględnieniem wytycznych programów wyższego szczebla oraz innych opracowań strategicznych,

- Określenie metod i kierunków realizacji Programu oraz monitorowania wdrażania programu,
- Weryfikacja i konsultacja opracowanego Programu z przedstawicielami Urzędu Gminy Widuchowa, dążąca do akceptacji opracowania,
- Uzyskanie pozytywnej opinii społeczności lokalnej, jak i organu Zarządu Powiatu Gryfińskiego zgodnie z art. 17 Ustawy Prawo Ochrony Środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 roku,
- Przekazanie opracowania do zatwierdzenia przez Radę Gminy Widuchowa.

Całość opracowania została oparta o bieżące konsultacje z wyznaczonymi przedstawicielami Starostwa Powiatowego w Gryfinie, oraz przedstawicielami Urzędu Gminy Widuchowa. Do sporządzenia niezbędne były również konsultacje z jednostkami i organizacjami, których działalność na terenie gminy związana jest w sposób bezpośredni i pośredni z ochroną środowiska, kształtowaniem środowiska, rozwojem infrastrukturalnym gminy i edukacją ekologiczną.

1.5. Terminologia

Program ochrony środowiska wymusza na wszystkich uczestnikach procesów decyzyjnych i inwestycyjnych zastosowania jednakowej terminologii dotyczącej całokształtu ochrony środowiska. Poniżej podane zostały znaczenia zwrotów użytych w opracowaniu.

1.5.1. Terminologia z zakresu zrównoważonego rozwoju

Ochrona środowiska - rozumie się przez to podjęcie lub zaniechanie działań, umożliwiających zachowanie lub przywracanie równowagi przyrodniczej; ochrona ta polega w szczególności na:

- racjonalnym kształtowaniu środowiska i gospodarowaniu zasobami środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom,
- przywracaniu elementów przyrodniczych do stanu właściwego.

Równowaga przyrodnicza - jest to taki stan, w którym na określonym obszarze istnieje równowaga we wzajemnym oddziaływaniu: człowieka, składników przyrody żywej i układu warunków siedliskowych tworzonych przez składniki przyrody nieożywionej.

Środowisko – rozumie się przez to ogół elementów przyrodniczych, w tym także przekształconych w wyniku działalności człowieka, a w szczególności powierzchnię ziemi, kopaliny, wody, powietrze, zwierzęta i rośliny, krajobraz, klimat oraz pozostałe elementy różnorodności biologicznej, a także wzajemne oddziaływanie pomiędzy tymi elementami.

Zrównoważony rozwój - rozumie się przez to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń.

1.5.2. Terminologia z zakresu ochrony środowiska

Emisja – rozumie się przez to wprowadzane bezpośrednio lub pośrednio, w wyniku działalności człowieka, do powietrza, wody, gleby lub ziemi:

- substancje,
- energie, takie jak ciepło, hałas, wibracje lub pola elektromagnetyczne.

Hałas - rozumie się przez to dźwięki o częstotliwościach od 16 Hz do 16.000 Hz.

Obszar chronionego krajobrazu - obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Celem tworzenia obszarów chronionego krajobrazu może być w szczególności zapewnienie powiązania terenów poddanych ochronie w system obszarów chronionych.

Oddziaływanie na środowisko - rozumie się przez to również oddziaływanie na zdrowie ludzi.

Organ ochrony środowiska – rozumie się przez to organy administracji powołane do wykonywania zadań publicznych z zakresu ochrony środowiska, stosownie do ich właściwości określonej w tytule VII w dziale I Prawa ochrony środowiska.

Organizacja ekologiczna – rozumie się przez to organizacje społeczne, których statutowym celem jest ochrona środowiska.

Pomnik przyrody – są to pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

Poważna awaria – rozumie się przez to zdarzenie, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem.

Powierzchnia ziemi - rozumie się przez to naturalne ukształtowanie terenu, glebę oraz znajdującą się pod nią ziemię do głębokości oddziaływania człowieka, z tym że pojęcie „gleba” oznacza górną warstwę litosfery, złożoną z części mineralnych, materii organicznej, wody, powietrza i organizmów, obejmującą wierzchnią warstwę gleby i podglebie.

Powietrze - rozumie się przez to powietrze znajdujące się w troposferze, z wyłączeniem wnętrza budynków i miejsc pracy.

Poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB) - rozumie się przez to wartość poziomu ciśnienia akustycznego, skorygowaną według charakterystyki częstotliwościowej A, wyznaczoną zgodnie z Polską Normą.

Poziom substancji w powietrzu - rozumie się przez to stężenie substancji w powietrzu w odniesieniu do ustalonego czasu lub opad takiej substancji w odniesieniu do ustalonego czasu i powierzchni.

Pozwolenie, bez podania jego rodzaju – rozumie się przez to pozwolenie na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii, o którym mowa w art. 181 ust. 1 Prawa ochrony środowiska.

Standardy emisyjne – rozumie się przez to dopuszczalne wielkości emisji.

Substancja niebezpieczna – rozumie się przez to jedną lub więcej substancji albo mieszaniny substancji, które ze względu na swoje właściwości chemiczne, biologiczne lub promieniotwórcze mogą, w razie nieprawidłowego obchodzenia się z nimi, spowodować zagrożenie życia lub zdrowia ludzi lub środowiska; substancją niebezpieczną może być surowiec, produkt, półprodukt, odpad, a także substancja powstała w wyniku awarii.

Użytki ekologiczne – rozumie się przez to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

Wielkość emisji - rozumie się przez to rodzaj i ilość wprowadzanych substancji lub energii w określonym czasie oraz stężenia lub poziomy substancji lub energii, w szczególności w gazach odlotowych, wprowadzanych ściekach oraz wytwarzanych odpadach.

Zakład – rozumie się przez to jedną lub kilka instalacji wraz z terenem, do którego prowadzący instalacje posiada tytuł prawny, oraz znajdującymi się na nim urządzeniami.

Zanieczyszczenie – rozumie się przez to emisję, która jest szkodliwa dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, może powodować szkodę w dobrach materialnych, może pogarszać walory estetyczne środowiska lub może kolidować z innymi, uzasadnionymi sposobami korzystania ze środowiska.

1.5.3. Terminologia z zakresu gospodarki wodno-ściekowej

Ścieki – rozumie się przez to wprowadzane do wód lub do ziemi:

- wody zużyte, w szczególności na cele bytowe lub gospodarcze ciekłe odchody zwierzęce, z wyjątkiem gnojówki i gnojowicy przeznaczonych do rolniczego wykorzystania w sposób i na zasadach określonych w ustawie z dnia 10 lipca 2007 roku o nawozach i nawożeniu (Dz. U. Nr 147, poz. 1033),
- wody opadowe lub roztopowe, ujęte w otwarte lub zamknięte systemy kanalizacyjne, pochodzące z powierzchni zanieczyszczonych o trwałej nawierzchni, w szczególności z miast, portów, lotnisk, terenów przemysłowych, handlowych, usługowych i składowych, baz transportowych oraz dróg i parkingów.
- wody odciekowe ze składowisk odpadów i miejsc ich magazynowania, wykorzystane solanki, wody lecznicze i termalne,
- wody pochodzące z odwodnienia zakładów górniczych, z wyjątkiem wód wtłaczanych do górotworu, jeżeli rodzaje i ilość substancji zawartych w wodzie wtłaczanej do górotworu są tożsame z rodzajami i ilościami substancji zawartych w pobranej wodzie,
- wody wykorzystane, odprowadzane z obiektów gospodarki rybackiej, jeżeli występują w nich nowe substancje lub zwiększone zostaną ilości substancji w stosunku do zawartych w pobranej wodzie,
- wody wykorzystywane, odprowadzane z obiektów chowu lub hodowli ryb łososiowatych,
- wody wykorzystane, odprowadzane z obiektów chowu lub hodowli ryb innych niż łososiowate albo innych organizmów wodnych, o ile produkcja tych ryb lub organizmów, rozumiana jako średnioroczny przyrost masy tych ryb albo tych organizmów w poszczególnych latach cyklu produkcyjnego, przekracza 1.500 kg z 1 ha powierzchni użytkowej stawów rybnych tego obiektu w jednym roku danego cyklu;

Ścieki bytowe – rozumie się przez to ścieki z budynków mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego oraz użyteczności publicznej, powstające w wyniku ludzkiego metabolizmu lub funkcjonowania gospodarstw domowych oraz ścieki o zbliżonym składzie pochodzące z tych budynków.

Ścieki komunalne – rozumie się przez to ścieki bytowe lub mieszaninę ścieków bytowych ze ściekami przemysłowymi albo wodami opadowymi lub roztopowymi,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

odprowadzane urządzeniami służącymi do realizacji zadań własnych gminy w zakresie kanalizacji i oczyszczania ścieków komunalnych.

Ścieki przemysłowe – rozumie się przez to ścieki niebędące ściekami bytowymi albo wodami odpadowymi lub roztopowymi powstałe w związku z prowadzoną przez zakład działalnością handlową, przemysłową, składową, transportową lub usługową, a także będące ich mieszaniną ze ściekami innego podmiotu, odprowadzane urządzeniami kanalizacyjnymi tego zakładu.

Instalacje – rozumie się przez to:

- stacjonarne urządzenie techniczne,
- zespół stacjonarnych urządzeń technicznych powiązanych technologicznie, do których tytułem prawnym dysponuje ten sam podmiot i położonych na terenie jednego zakładu,
- budowle niebędące urządzeniami technicznymi ani ich zespołami, których eksploatacja może spowodować emisję.

Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne – przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, jeżeli prowadzi działalność gospodarczą w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę lub zbiorowego odprowadzania ścieków, oraz gminne jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, prowadzące tego rodzaju działalność.

Urządzenia wodne - rozumie się przez to urządzenia służące kształtowaniu zasobów wodnych oraz korzystaniu z nich, a w szczególności:

- budowle: piętrzące, upustowe, przeciwpowodziowe i regulacyjne, a także poldery przeciwpowodziowe kanały i rowy,
- zbiorniki, obiekty zbiorników i stopnie wodnych,
- stawy rybne oraz stawy przeznaczone do oczyszczania ścieków, rekreacji lub innych celów,
- obiekty służące do ujmowania wód powierzchniowych oraz podziemnych,
- obiekty energetyki wodnej,
- wyloty urządzeń kanalizacyjnych służące do wprowadzania ścieków do wód lub urządzeń wodnych oraz wyloty urządzeń służące do wprowadzania wody do wód lub urządzeń wodnych,
- stałe urządzenia służące do połowu ryb lub do pozyskiwania innych organizmów wodnych,
- mury oporowe, bulwary, nabrzeża, pomosty, przystanie, kąpieliska,
- stałe urządzenia służące do dokonywania przewozów międzybrzegowych.

Zanieczyszczenie – rozumie się przez to emisję, która jest szkodliwa dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, może powodować szkodę w dobrach materialnych, może pogarszać walory estetyczne środowiska lub może kolidować z innymi, uzasadnionymi sposobami korzystania ze środowiska.

Eutrofizacja – rozumie się przez to wzbogacanie wody biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód.

Sieć – przewody wodociągowe lub kanalizacyjne wraz z uzbrojeniem i urządzeniami, którymi dostarczana jest woda lub którymi odprowadzane są ścieki, będące w posiadaniu przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego.

Urządzenia kanalizacyjne – sieci kanalizacyjne, wyloty urządzeń kanalizacyjnych służących do wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi oraz urządzenia podczyszczające i oczyszczające ścieki oraz przepompownie ścieków.

Urządzenia wodociągowe – ujęcia wód powierzchniowych i podziemnych, studnie publiczne, urządzenia służące do magazynowania i uzdatniania wód, sieci wodociągowe, urządzenia regulujące ciśnienie wody.

Przyłącze kanalizacyjne – odcinek przewodu łączącego wewnętrzną instalację kanalizacyjną w nieruchomości odbiorcy usług z siecią kanalizacyjną, za pierwszą studzienką, licząc od strony budynku, a w przypadku jej braku do granicy nieruchomości gruntowej.

Urządzenie pomiarowe – przyrząd pomiarowy mierzący ilość odprowadzanych ścieków, znajdujący się na przyłączy kanalizacyjnym.

Przyłącze wodociągowe – odcinek przewodu łączącego sieć wodociągową z wewnętrzną instalacją wodociągową w nieruchomości odbiorcy usług wraz z zaworem za wodomierzem głównym.

1.6. Indeks skrótów stosowanych w opracowaniu

BAT – Najlepsze dostępne techniki

GUS – Główny Urząd Statystyczny

IMGW – Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej

IOŚ – Inspekcja Ochrony Środowiska

IPPC – Dyrektywa w sprawie zintegrowanego zapobiegania i ograniczania zanieczyszczeń

KDPR – Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej

LP – Lasy Państwowe

LCA – Cykl życia produktu

NBP – Narodowy Bank Polski

NFOŚ i GW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

NSEE – Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej

PIG – Państwowy Instytut Geologiczny

PPISE – Państwowa Powiatowa Inspekcja Sanitarno Epidemiologiczna

PPOŚ – Powiatowy Program Ochrony Środowiska

PZŁ – Polski Związek Łowiecki

RDLP – Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych

RDOŚ – Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska

RZGW – Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej

UE – Unia Europejska

US – Urząd Statystyczny

WFOŚ i GW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska

ZZM i UW – Zachodniopomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych

II. CHARAKTERYSTYKA GMINY

2.1. Dane administracyjne

Gmina Widuchowa położona jest w zachodniej części województwa zachodniopomorskiego, w środkowo – zachodniej części powiatu gryfińskiego. Graniczy ona od strony północnej z gminą Gryfino, od strony wschodniej z gminą Banie, od strony południowej z gminą Chojna, natomiast od strony zachodniej przez rzekę Odrę z Republiką Federalną Niemiec. Jest jedną z 54 gmin województwa, w tym jedną z 23 gmin wiejskich. Gmina zajmuje powierzchnię 210 km² co klasyfikuje ją na 20 miejscu pod względem wielkości gmin w województwie. W skład gminy wchodzi 14 jednostek osadniczych. Siedzibą gminy jest miejscowość Widuchowa – (położenie geograficzne N 53°07' E 14°22'), która liczy 1424 mieszkańców. Ogółem liczba mieszkańców zamieszkujących gminę Widuchowa wynosi 5607 (stan na 31 grudnia 2007 r.).

Do najważniejszych szlaków komunikacyjnych przechodzących przez teren gminy należą: droga krajowa nr 31 ze Szczecina do Słubic, droga wojewódzka nr 122 oraz zelektryfikowana linia kolei normalnotorowej relacji Kostrzyn – Szczecin.

Gmina Widuchowa prowadzi aktywną współpracę w ramach programu gmin partnerskich z niemiecką gminą Gehrde (powiat Osnabruck). Kontakty obejmują współpracę w zakresie kultury, gospodarki, kształcenia i sportu. Umowa została ratyfikowana w 1999 roku i podpisana przez rady obu gmin. Ponadto nawiązała w 2003 r. kontakty z Miastem Penkun podczas realizacji projektu pn. „Oznakowanie i promocja szlaku rowerowego na terenie Gminy Widuchowa”. Celem projektu był rozwój aktywnych form wypoczynku na łonie natury, w kształtowaniu świadomości wspólnego, jednakowego środowiska naturalnego po jednej i drugiej stronie Odry. Gmina Widuchowa współpracuje także ze Stwarzyszeniem Heimatkreis Greifenhagen E.V. w Republice Federalnej Niemiec na podstawie podpisanej wielostronnej umowy o partnerskiej współpracy.

Położenie geograficzne gminy na tle Powiatu Gryfińskiego prezentuje rysunek 1.

Rysunek 1. Położenie geograficzne Gminy Widuchowa

Źródło: www.gminy.pl

2.2. Położenie fizycznogeograficzne

Zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym wg Kondrackiego Gmina Widuchowa leży w prowincji Niż Środkowoeuropejski i podprowincji Pobrzeże Południowobałtyckie, makroregion Pobrzeże Szczecińskie. W skład makroregionu wchodzi część mezoregionu Doliny Dolnej Odry oraz niewielki skrawek Równiny Wełtyńskiej.

Dolina Dolnej Odry – długość tej doliny dochodzi do 100 km, a powierzchnia wynosi 738 km². Swym zasięgiem obejmuje od południa okolice jeziora Dąbie, od północy – ujście Odry. Teren ten charakteryzuje się małym urozmaiceniem rzeźby terenu, wysokości bezwzględne wahają się tu od 0 do 10 m n.p.m. Dolina wyłożona jest do 25 metrów aluwiami rzecznoimi powstałymi wskutek wylewowej działalności rzeki. Nad złożami piasków i żwirów występuje warstwa torfu o miąższości od 5 do 9 metrów.

Równina Wełtyńska – położona jest na prawym brzegu Odry na południe od puszczy Bukowej. Teren jest lekko falisty, zbudowany z gliny morenowej i zajmuje powierzchnię 969 km². Średnie wzniesienia nie przekraczają 50 m n.p.m. Jest to typowa morena denna o rzeźbie niskofalistej, której krajobraz urozmaicają jeziora.

2.3. Warunki klimatyczne

Warunki środowiskowe gminy w dużym stopniu uzależnione są od położenia geograficznego, z której wynika odrębność danego terytorium. W zależności od położenia kształtują się warunki przyrodnicze oraz klimatyczne obszarów. Teren, na którym położona jest gmina Widuchowa pod względem klimatycznym leży na granicy dwóch obszarów. Północna część obszaru różni się od południowej, jest stosunkowo cieplejsza i sucha. Pokrywa śnieżna trwa 40 - 60 dni, przymrozki trafiają się w ciągu dwóch miesięcy. Średni opad roczny wynosi 450 – 600 mm, a liczba godzin ze słońcem jest stosunkowo duża. Okres wegetacyjny rozpoczyna się na przełomie marca i kwietnia, a kończy się w pierwszej dekadzie listopada i trwa od 217 do 223 dni.

Klimat w części południowej gminy ma charakter przejściowy pomiędzy chłodnym i dość wilgotnym klimatem morskim, a suchym i ciepłym klimatem charakteryzującym dorzecza środkowej Warty i środkowej Wisły. Dni z przymrozkami jest tutaj ponad 100, a opady wynoszą średniorocznie około 550 mm. Czas trwania pokrywy śnieżnej, tak samo jak na północy gminy, trwa od 40 do 60 dni. Pod względem czasu trwania okresu wegetacji, część południowa nie różni się bardzo od północy regionu. Okres wegetacji zaczyna się z początkiem kwietnia i kończy się z początkiem listopada.

Dane dotyczące klimatu w Widuchowej przedstawiono w tabeli 1 na podstawie obserwacji prowadzonych w automatycznej stacji pomiarowej zanieczyszczeń powietrza Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Szczecinie.

Tabela 1. Parametry klimatyczne stacji pomiarowej WIOŚ w miejscowości Widuchowa

Parametr	Wartość
Średnia roczna temperatura powietrza [°C]	9,2
Średni opad roczny [mm]	521*
Ciśnienie atmosferyczne [hPa]	993,2
Wilgotność powietrza [%]	74,3
Średnia prędkość wiatru [m/s]	1,1

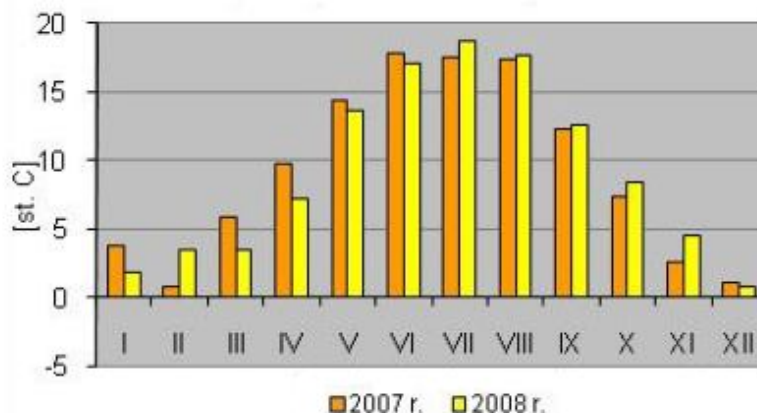
* dla stacji meteorologicznej Szczecin

Źródło: WIOŚ Szczecin 2008 r., Ochrona Środowiska w Województwie Zachodniopomorskim w latach 2004-2006

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

Szczegółowy rozkład średnich miesięcznych temperatur w latach 2007 - 2008, w miejscowości Widuchowa prezentuje wykres 1.

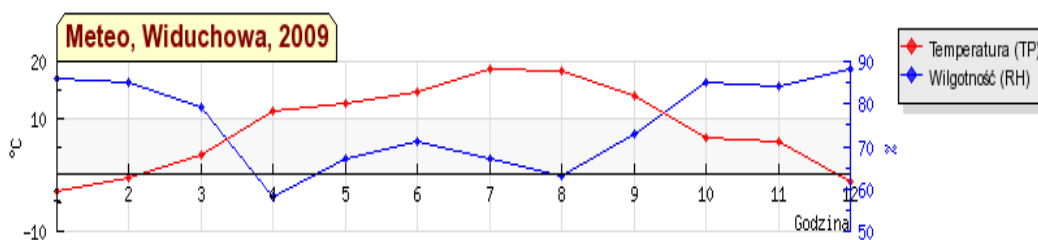
Wykres 1. Rozkład temperatur średnio-miesięcznych w miejscowości Widuchowa

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska,
Roczna Ocena Jakości Powietrza dla Województwa Zachodniopomorskiego, Raport za 2008 Rok

Najzimniejszym miesiącem w 2007 roku był luty, natomiast w roku 2008 grudzień. Najwyższą temperaturę w 2007 roku zanotowano na terenie miejscowości Widuchowa, w miesiącu czerwcu, natomiast w 2008 roku najcieplejszym miesiącem był lipiec. Średnia roczna temperatura w roku 2008 była o 0,1 °C niższa niż w roku 2007 i wynosiła 9,1 °C.

Wykres 2. Rozkład temperatur średnio-miesięcznych w 2009 roku

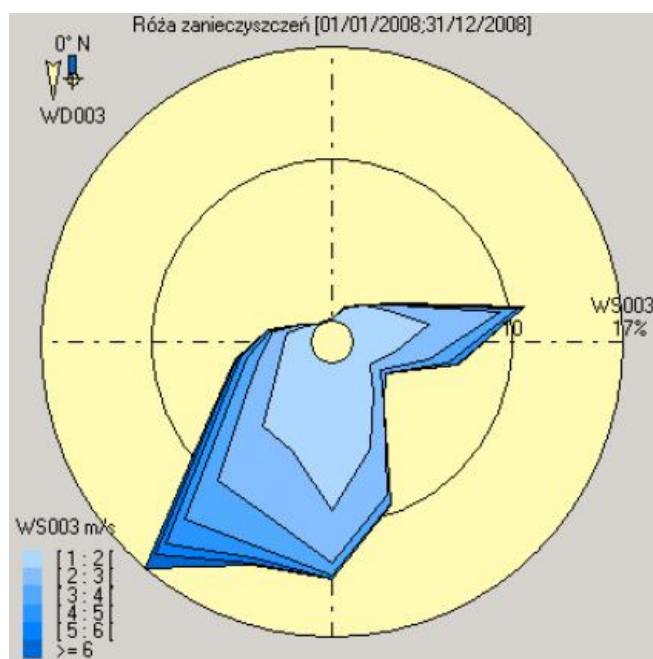

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska

W 2009 roku średnia roczna temperatura powietrza w Widuchowej wynosiła 8,4°C. Najzimniejszym miesiącem był styczeń gdzie średnia temperatura powietrza wynosiła -2,8 °C, a najcieplejszym lipiec z temperaturą 18,6°C.

Zgodnie z obserwacjami prowadzonymi w stacji pomiarowo-kontrolnej w miejscowości Widuchowa można stwierdzić, iż na tym terenie przeważają wiatry o kierunku południowo-zachodnim. Różne wiatry zarejestrowane na stanowisku w Widuchowej prezentuje rysunek 2.

Rysunek 2. Roczna róża wiatrów dla miejscowości Widuchowa w 2008 r.

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska,
Roczna Ocena Jakości Powietrza dla Województwa Zachodniopomorskiego, Raport za 2008 Rok.

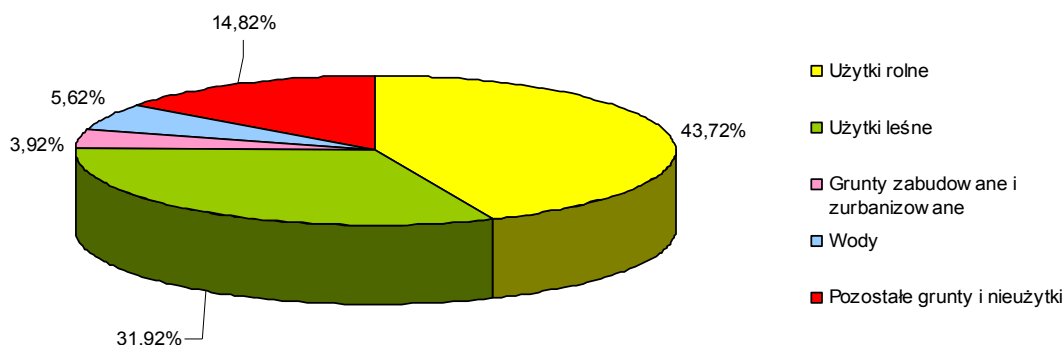
W warunkach klimatu lokalnego obserwuje się pewne różnice pomiędzy użytkowanymi rolniczo obszarami wysoczyzny morenowej i wyżej położonymi fragmentami teras nadzalewowych a wilgotnymi, zajętymi przez użytki zielone oraz doliny Odry i większymi dolinkami bocznymi. Te pierwsze charakteryzują się dobrymi warunkami termicznymi, równomiernym nasłonecznieniem, małą wilgotnością powietrza i dobrym przewietrzaniem. Mniej korzystnymi lub nawet niekorzystnymi warunkami termiczno-wilgotnościowymi, częstym występowaniem mgieł, zastoisk chłodnego powietrza i inwersji temperatur oraz zdecydowanie ukierunkowanym przewietrzaniem wyróżniają się dna większych obniżzeń dolinnych. Specyficzne warunki klimatu lokalnego mają rozległe tereny leśne. Lasy charakteryzują się na ogół dobrymi warunkami termiczno-wilgotnościowymi o zmniejszonych wahaniami dobowych, jednak z gorszymi warunkami solarnymi (zacienienie). Są to jednak tereny o wzbogaconym składzie fizyko-chemicznym powietrza w tlen, ozon, olejki eteryczne (fitoncyny) oraz inne substancje śladowe podnoszące komfort bioklimatyczny.

2.4. Użytkowanie terenu

Gmina Widuchowa jest typową gminą wiejską o charakterze rolniczo – leśnym. Powierzchnie leśne znajdują się w głównie południowej i południowo – wschodniej części gminy. Natomiast grunty orne w większości położone są we wschodniej części gminy. Użytki rolne zajmują tutaj 9.170,27 ha tj. 43,72 % powierzchni ewidencyjnej gminy, natomiast użytki leśne zajmują obszar 6.698,02 ha co stanowi 31,92 % powierzchni gminy. Uproszczoną strukturę użytkowania gruntów na terenie gminy Widuchowa, na podstawie danych pochodzących z Urzędu Gminy w Widuchowej przedstawiono na wykresie 3. Natomiast szczegółowa struktura użytkowania gruntów została przedstawiona w tabeli 2.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Wykres 3. Struktura użytkowania gruntów na terenie Gminy Widuchowa

Źródło: Urząd Gminy Widuchowa

Tabela 2. Struktura użytkowania gruntów na terenie gminy Widuchowa

Rodzaje gruntów	Powierzchnia ewidencyjna [ha]*	Udział w ogólnej powierzchni [%]	
Powierzchnia ogólna	20.975,39	100,00	
grunty orne	7.650,68	36,47	
sady	41,37	0,20	
łąki trwałe	1.079,74	5,15	
pastwiska trwałe	321,85	1,53	
grunty pod rowami	76,63	0,37	
lasy	6.618,17	31,54	
grunty zadrzewione i zakrzewione	79,85	0,38	
tereny mieszkalne	191,85	0,91	
tereny przemysłowe	13,79	0,07	
inne tereny zabudowane	18,99	0,09	
zurbanizowane tereny niezabudowane	38,79	0,18	
tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	36,32	0,17	
tereny komunikacyjne	drogi	437,41	2,09
	kolejowe	65,14	0,31
użytki kopalne	20,31	0,10	
wody powierzchniowe płynące	913,37	4,35	
wody powierzchniowe stojące	265,63	1,27	
nieużytki	3.003,49	14,32	
tereny różne	104,01	0,50	

*(stan na dzień 29.08.2007 r.)

Źródło: Urząd Gminy Widuchowa

Jak wynika z powyższych danych w tabeli największy udział procentowy w powierzchni gminy mają użytki leśne i rolne - łącznie 75,64%. Na uwagę zasługuje również spory udział wód, co wyróżnia gminę Widuchowa w porównaniu z innymi gminami powiatu. Taki sposób użytkowania gruntów w oparciu o bogate zasoby krajoznawcze i kulturowe predycynują gminę do rozwoju w kierunku turystycznym. Ponadto funkcja turystyczna może przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju stać się równorzędna z funkcją rolniczą.

W ciągu ostatnich lat zmniejszyła się ilość użytków rolnych, zwiększyła natomiast leśnych i terenów zurbanizowanych – przy czym w stosunku do tych ostatnich jest to tendencja ogólnokrajowa, polegająca na przeznaczaniu gruntów rolnych na cele nierolnicze.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

2.4.1. Gospodarka rolna

Rolnictwo odgrywa bardzo ważną rolę w tworzeniu struktury gospodarczej tego terenu. Skupia ono znaczne zasoby w postaci siły roboczej oraz majątku trwałego. Dobry rozwój rolnictwa na tym terenie opiera się na:

- stosunkowo korzystnych warunkach przyrodniczych (wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej kształtuje się na poziomie 73,4 pkt.),
- znacznych zasobach siły roboczej,
- udział gleb o dość dobrej jakości klas II i IVa, które w gminie stanowią 27% ogółu gruntów rolnych.

Zgodnie z gleboznawczą klasyfikacją gruntów na obszarze gminy występują w różnym udziale gleby wszystkich gleb bonitacyjnych (poza pierwszą) co obrazuje tabela 3.

Tabela 3. Udział klas bonitacyjnych w strukturze gruntów ornych

Klasa bonitacyjna gruntów ornych	Powierzchnia [ha]	Powierzchnia w %] w stosunku do powierzchni gruntów ornych
I	0,0	0,0
II	4,0	0,0
IIIa	625,0	8,2
IIIb	2.526,9	33,1
IVa	2.251,0	29,5
IVb	944,6	12,4
V	885,5	11,6
VI	282,5	3,7
VIz	114,5	3,5

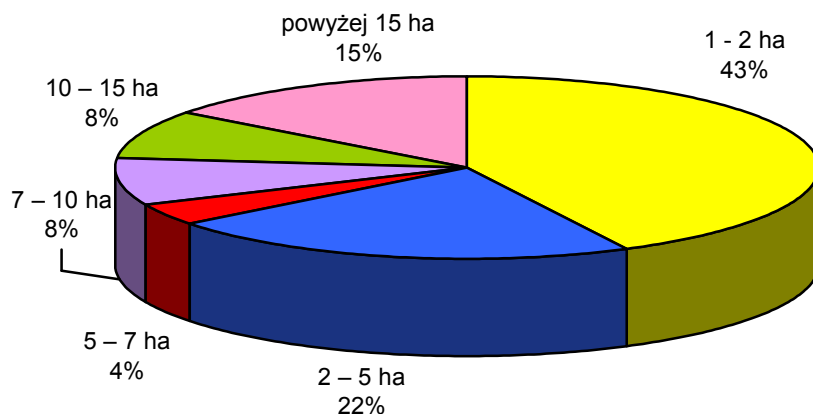
Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Widuchowa na lata 2007-2015

Gmina Widuchowa posiada dogodne warunki do rozwoju rolnictwa, jednak obecnie boryka się z problemami dotyczącymi przekształceń własnościowych związanych z prywatyzacją PGR-ów. Procesy te spowodowały spadek liczby zatrudnionych w rolnictwie uspołecznionym i przejście zatrudnionych do gospodarstw indywidualnych. Przy ekstensywnej gospodarce roślinnej i zwierzęcej prowadzonej na terenie gminy nie zapewnia to właścicielom gospodarstw wysokiej dochodowości. Ponadto problemem jest struktura obszarowa gospodarstw rolnych na terenie gminy. Najbardziej intensywna produkcja rolna prowadzona jest we wschodniej części gminy, obejmująca takie sołectwa i miejscowości jak: Żarczyn, Żelechowo, Kłodowo natomiast w części zachodniej gminy skupione są głównie powierzchnie leśne wyłączone z produkcji rolniczej.

Łącznie na terenie gminy funkcjonuje 441 gospodarstw rolnych, przy czym najwięcej bo aż 186 jest gospodarstw o powierzchni do 2ha. Poniższy wykres przedstawia charakterystykę gospodarstw rolnych w gminie.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Wykres 4. Wielkość gospodarstw rolnych w Gminie Widuchowa

Źródło: Urząd Gminy Widuchowa

W ogólnej liczbie gospodarstw największy udział bo ponad 60% mają gospodarstwa małe o powierzchni do 5ha. Przy czym ilość tych gospodarstw wykazuje największy spadek.

W strukturze zasiewów na terenie gminy Widuchowa dominują zboża, zajmując ponad 70% powierzchni zasiewów. Wśród zbóż największy udział ma pszenica (około 70%) i jęczmień oraz żyto. Stosunkowo duży udział ma także rzepak, niewielki natomiast jest udział roślin okopowych, ziemniaków i buraków – około 5%. Ocenia się że produkcja zwierzęca jest w ostatnich latach mniej opłacalna. Zmalała hodowla bydła mlecznego w małych gospodarstwach ale widać nieznaczny wzrost hodowli bydła w gospodarstwach większych. Oprócz hodowli bydła dużym zainteresowaniem cieszy się również tucz trzody chlewnej i hodowla drobiu.

2.5. Uwarunkowania gospodarcze

Według systemu rejestracji podmiotów gospodarczych (system REGON) Głównego Urzędu Statystycznego w Szczecinie na terenie Gminy na koniec roku 2008 zarejestrowanych było 412 podmiotów. W okresie od 2000 do 2008 roku można zauważyć wzrost gospodarczy ze względu na dynamikę liczby powstających firm. Strukturę rozwoju gospodarczego na terenie gminy w latach 2000 - 2008 przedstawia tabela 4.

Tabela 4. Struktura rozwoju gospodarczego według ewidencji REGON na terenie gminy

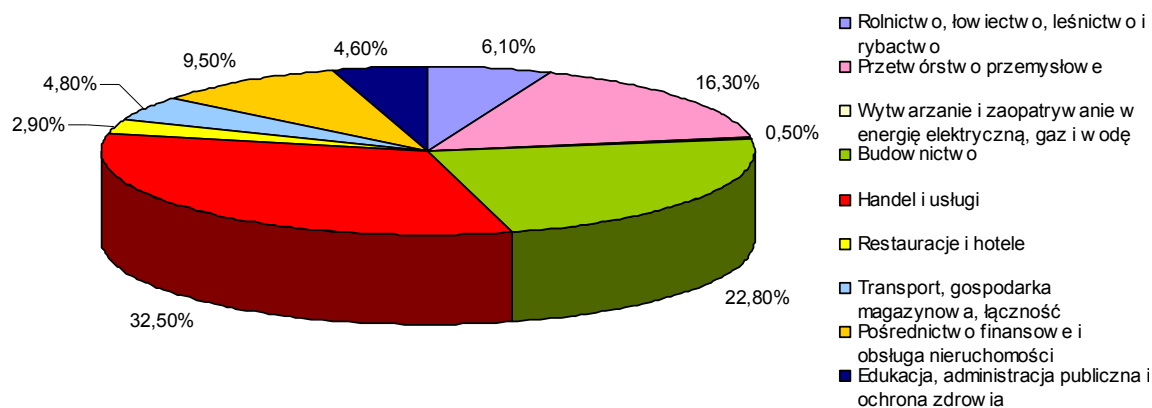
Jednostki zarejestrowane w systemie REGON ogółem	Lata								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gmina Widuchowa	317	326	357	356	345	360	387	405	412
Powiat Gryfiński	7.092	7.102	7.370	7.565	7.454	7.571	7.827	7.930	8.050

Źródło: Główny Urząd Statystyczny (Bank Danych Regionalnych), Urząd Gminy Widuchowa

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

Strukturę podmiotów gospodarczych na terenie gminy ze względu na rodzaj branży prezentuje wykres 5.

Wykres 5. Podmioty gospodarcze wg rodzaju branży

Źródło: Główny Urząd Statystyczny (Bank Danych Regionalnych), Urząd Gminy Widuchowa

Zgodnie z danymi, uzyskanymi w ewidencji Gminy, największy udział podmiotów gospodarczych na terenie gminy zajmuje się handlem i usługami, bo aż 32,5%. Najmniej rozwinięta w gminie jest branża hotelarska oraz transportowa, łączna ilość tych podmiotów to około 7,7%.

Poziom aktywności gospodarczej na terenie gminy mierzony wskaźnikiem liczby podmiotów gospodarczych przypadających na 1.000 mieszkańców, należy ocenić jako niewystarczający, wartość wspomnianego wskaźnika dla Gminy Widuchowa wynosi tylko 50,16 podczas gdy średnia krajowa wynosi ponad 90.

Gmina Widuchowa dysponuje terenami, które zgodnie z zapisami studium mają zostać wykorzystane z myślą o rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej. Duże oczekiwania wiążane są z zagospodarowaniem terenów inwestycyjnych znajdujących się we wsi Czarnówko oraz innymi, w tym Widuchowa i Krzywini. Planowane jest również podjęcie działań w kierunku uporządkowania planów przestrzennych gminy oraz przygotowanie i wdrożenie gminnego systemu ulg i preferencji dla przedsiębiorców lokalnych i inwestorów zewnętrznych. Kierując się tak obraną strategią należy wyraźnie wskazywać tereny o przeznaczeniu inwestycyjnym a w dalszej kolejności dokonując ich uzbrojenia i udostępniać inwestorom pod inwestycje. W strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2020r. uwzględniają różnorodność przyrodniczą i gospodarczą, preferencje i potencjał rozwoju Gminę Widuchowa zaliczono do obszaru wieloprzestrzennego aktywizacji funkcji turystycznej przy utrzymaniu funkcji ochronnych i rekreacyjnych. Dalsze główne funkcje tego obszaru to: rozwój rolnictwa ekologicznego, współpraca przygraniczna, strefa zachowania wartości przyrodniczych, rozwój rolnictwa i leśnictwa oraz przetwórstwa rolno-leśnego, selektywny rozwój innych funkcji produkcyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem innych gałęzi produkcji i przemysłu wydobywczego.

2.6. Uwarunkowania społeczne

2.6.1. Procesy demograficzne

Liczba mieszkańców na terenie Gminy Widuchowa w 2008 roku wynosiła 5.533 osób na powierzchni wynoszącej 209,754 km². Analizowany teren zamieszkuje około 6,7 % ogólnej liczby mieszkańców Powiatu Gryfińskiego. Gęstość zaludnienia na terenie gminy wynosiła około 26 M/km². Gminę Widuchowa tworzy 21 miejscowości, w tym 14 sołectw. Ludność na terenie gminy rozmieszczona jest stosunkowo równomiernie. Najwięcej mieszkańców koncentruje wieś Widuchowa, a w dalszej kolejności Krzywin i Lubicz. Łącznie te trzy duże wsie zamieszkuje blisko połowa ludności gminy.

Szczegółowy przebieg procesów demograficznych na analizowanym obszarze w latach 2004-2008 przedstawia tabela 5.

Tabela 5. Rozwój liczby mieszkańców w Gminie Widuchowa

Lata	Ludność ogółem	Ludność		Gęstość zaludnienia
		Kobiety	Mężczyźni	
2004	5.593	2.792	2.801	26,8
2005	5.538	2.749	2.789	26,5
2006	5.577	2.780	2.797	26,7
2007	5.541	2.766	2.775	26,5
2008	5.533	2.776	2.757	26,5

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS, Urząd Gminy Widuchowa

Ilość ludności Gminy Widuchowa na przestrzeni ostatnich lat kształtowała się na stałym poziomie. Gęstość zaludnienia wynosiła około 26 mieszkańców na km². Ponadto zauważa się niewielką przewagę kobiet w stosunku do liczby mężczyzn.

Większe zróżnicowanie widać w poszczególnych grupach wiekowych. W wieku produkcyjnym kobiety stanowią niecałe 48% tej grupy, natomiast w wieku powyżej 65 roku życia występuje znaczna przewaga liczby kobiet nad mężczyznami. Strukturę demograficzną z podziałem na klasy produkcyjne przedstawia tabela 6.

Tabela 6. Struktura demograficzna ludności Gminy Widuchowa w 2008r.

Wiek	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem	Udział %
Przedprodukcyjny (14 lat i mniej)	480	498	978	17,7
Produkcyjny	1.883	2.047	3.930	71,0
Poprodukcyjny	413	212	625	11,3
Ogółem	2.776	2.757	5.533	100,0

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

2.6.2. Struktura sieci osadniczej

Głównym ośrodkiem gminnym jest wieś Widuchowa, położona w południowo – zachodniej części gminy. Zestawienie jednostek terytorialnych przedstawia tabela 7.

Tabela 7. Jednostki osadnicze w Gminie Widuchowa (stan na dzień 31.12.2008r.)

Lp.	Miejscowość	Liczba mieszkańców
1.	Bolkowice – siedziba sołectwa	142
2.	Czarnówko – siedziba sołectwa	137
3.	Dębogóra – siedziba sołectwa	381
4.	Kielbice	73
5.	Kłodowo – siedziba sołectwa	147
6.	Krzywin – siedziba sołectwa	694
7.	Krzywinek	5
8.	Lubicz – siedziba sołectwa	595
9.	Lubiczyn	73
10.	Marwice – siedziba sołectwa	204
11.	Ognica – siedziba sołectwa	435
12.	Pacholęta – siedziba sołectwa	132
13.	Pąkowo	8
14.	Polesiny – siedziba sołectwa	53
15.	Rynica – siedziba sołectwa	220
16.	Widuchowa - Stacja	80
17.	Widuchowa – siedziba sołectwa	1.354
18.	Widuchówko	1
19.	Wilcze	36
20.	Żarczyn – siedziba sołectwa	401
21.	Żelechowo – siedziba sołectwa	446
Ogółem		5.617

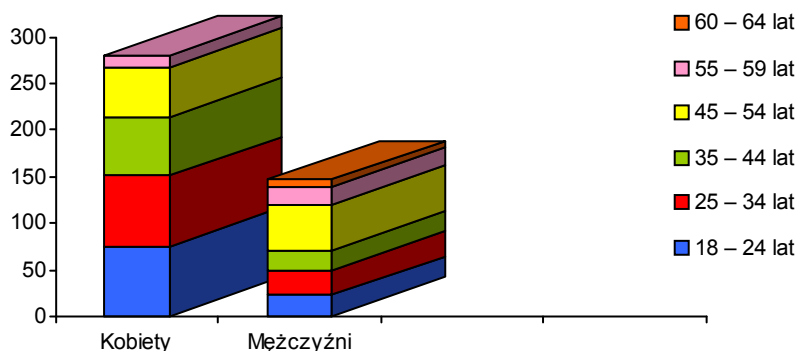
Zródło: Urząd Gminy Widuchowa

2.6.3. Struktura bezrobocia

Dokonujące się przez ostatnie dwadzieścia lat przekształcenia strukturalne i gospodarcze miały ogromny wpływ na sytuację ekonomiczną ludności. Przyczyną bezrobocia w głównej mierze na terenie Gminy Widuchowa jest likwidacja Państwowych Gospodarstw Rolnych na początku lat 90, duży spadek popytu na siłę roboczą, zwiększone wymagania pracodawców dotyczących kwalifikacji zawodowych pracowników, ograniczenia w zatrudnianiu pracowników w zakładach na terenie Gminy Widuchowa, niewystarczająca dynamika rynku pracy w procesie tworzenia nowych miejsc pracy oraz wyuczona bezradność bezrobotnych w poszukiwaniu pracy, a także zbyt niskie płace oferowane przez lokalnych pracodawców. Jednak o ile w 2003 r. bez pracy na terenie Gminy Widuchowa pozostawało 760 osób tak w 2007 r. było to już tylko 427 osób. Przy czym najbardziej zmniejszenie bezrobocia nastąpiło wśród ludzi młodych i absolwentów. Stopa bezrobocia pozostaje jednak w dalszym ciągu wysoka i na terenie Powiatu Gryfińskiego w styczniu 2008 r. wynosiła ona 20,8%.

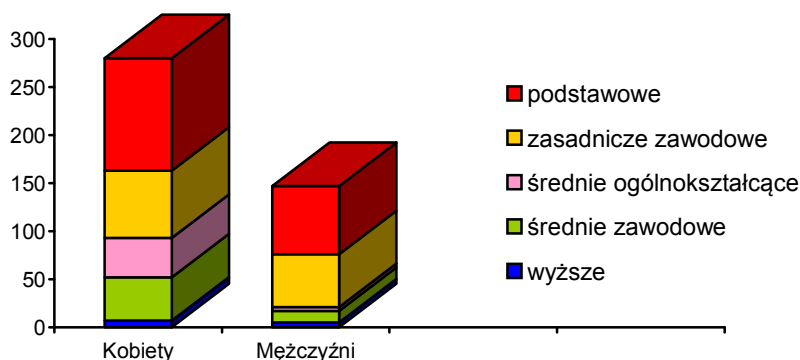
Szczegółowe dane dotyczące bezrobocia odnoszące się do różnych aspektów wśród mieszkańców na terenie Gminy Widuchowa obrazują poniższe wykresy.

Wykres 6. Ilość osób bezrobotnych wg wieku w Gminie Widuchowa

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Gryfinie (stan na dzień 31.12.2008r.)

Wykres 7. Ilość osób bezrobotnych wg wykształcenia w Gminie Widuchowa

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Gryfinie (stan na dzień 31.12.2008r.)

Najwięcej bezrobotnych znajduje się wśród kobiet, osób młodych oraz osób z niskim wykształceniem. W związku z tym należy położyć szczególny nacisk na podnoszenie kwalifikacji bezrobotnych, ożywienie gospodarcze terenów wiejskich (wielofunkcyjność rozwoju).

2.7. Walory kulturowe

Krajobraz kulturowy gminy Widuchowa jest wynikiem procesów z różnych okresów historycznych. Największą wartość historyczno-kulturową posiada zespół obiektów tworzących stare miasto w Widuchowej, który zawiera elementy datowane od wczesnego średniowiecza po początek XX wieku. Zespół ten zawiera podstawowe cechy osadnicze miasta i wsi.

Zgodnie z opracowanym Gminnym Programem Opieki Nad Zabytkami dla Miejscowości i Gminy Widuchowa na lata 2009 – 2013 na obszarze **Widuchowej** jest kilka obiektów wyróżniających się swymi walorami zabytkowymi:

- kościół parafialny p. w. Najświętszego Serca Pana Jezusa (2 połowa XIII wieku) z placem kościelnym, na którym pierwotnie znajdował się cmentarz, otoczony kamienno-ceglanym murem z bramkami,

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

- dzielnica stodoła, która jest jedną z największych i najcenniejszych zespołów takiej zabudowy na terenie Pomorza Zachodniego,
- teren dawnego zamku wraz z murami oporowymi i wczesnośredniowiecznym grodziskiem,
- cmentarz żydowski (kirkut) przy ul. Robotniczej,
- zespół nabrzeży przy ul. Bulwary Rybackie,
- willa przy ul. Grunwaldzkiej nr 4,
- secesyjna willa, ob. Urząd Gminy przy ul. Grunwaldzkiej nr 8,
- neoklasycystyczna willa, ob. Poczta przy ul. Grunwaldzkiej nr 9,
- kamienica przy ul. Grunwaldzkiej nr 24,
- kamieniczki ryglowe przy ul. Grunwaldzkiej nr 23, 25, 27,
- budynki mieszkalne przy ul. Tatrzańskiej nr 21 i 22.

Szczegółowy wykaz zabytków o najważniejszym znaczeniu dla Gminy Widuchowa przedstawiono w tabeli 8.

Tabela 8. Wykaz najważniejszych zabytków Gminy Widuchowa

Miejscowość	Obiekt
Bolkowice	Dwór końca XIX w.
	Folwark z drugiej połowy XIX w.
	Park dworski z przełomu XVIII i XIX w., który jest najstarszym założeniem parkowym na terenie gminy
Czarnówko	Kościół p. w. św. Józefa zbudowany w XVI wieku z kamienia narzutowego. Cała budowla ma charakter salowy, na rzucie wydłużonego prostokąta. Nad świątynią góruje ryglowa wieża z cegły zbudowana w 1702 roku. We wnętrzu kościoła zachował się barokowy ołtarz ambonowy z XVIII wieku, empora organowa z XVIII wieku oraz dzwon z 1695 roku
Dębogóra	bardzo dobrze zachowany układ przestrzenny (owalnica)
	Kościół p. w. Nawiedzenia NMP z XV wieku wzniesiony z kamienia narzutowego, salowy, orientowany, z ryglową wieżą od zachodu. Przebudowano go w 1609 roku bez zachowania starych form. W środku znajduje się ołtarz ambonowy z XVIII wieku oraz dzwon z 1506 roku.
	Cmentarz przykościelny z późnogotyckimi bramkami ifurtami.
	Dwór z 2 połowy XIX wieku, przebudowany na początku XX wieku
	Park dworski z 2 połowy XIX wieku
Kielbice	Dwór z początku XX w.
	Park z drugiej połowy XIX w.
	Zespół folwarczny charakteryzujący się zachowaną zabudową gospodarczą z 4 ćwierci XIX wieku, w tym gorzelnia jedyny tego typu budynek zachowany na terenie gminy Widuchowa.
Kłodowo	Kościół filialny p. w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny. Wybudowany został w XIV wieku (przebudowany w XIX wieku) z kamienia polnego. Od zachodu wyróżnia się masywną późnośredniowieczną wieżą z kamienia, zwieńczoną blankami i smukłym, murowanym hełmem, od południa zaś znajduje się zamurowany portal romański.
Krzywin	Bardzo dobrze zachowany owalnicowy układ przestrzenny

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

	Kościół parafialny p. w. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny. Fundatorami byli Bartłomiej Bruschauer i Detloff Trampe, którzy 18 lipca 1242 roku z patronatu królewskiego otrzymali pozwolenie, na mocy którego w Krzywiniu mogła odprawiać się msza święta na prowizorycznym ołtarzu. Gotycką świątynię wzniesiono w XV wieku z kamienia narzutowego i cegły, na planie czworoboku, z drewnianą wieżą wbudowaną w korpus nawowy. Mimo licznych przebudowań zachował się ozdobny szczyt maswerkowy z XVI wieku.
Lubicz	kościół parafialny p. w. św. Judy Tadeusza Ap., zbudowany pod koniec XIII wieku z kostki granitowej jako budowla salowa, na rzucie wydłużonego prostokąta, bez wyodrębnionego prezbiterium. Od zachodu znajduje się masywna wieża o szerokości nawy. Otwory okienne są wysmukłe, ostrołukowe, natomiast portale: główny zachodni i boczne od południa i północy są także ostrołukowe z uskokami. Kościół został zniszczony w 1945 roku i odbudowany w latach 1974-1976. Wnętrze kościoła jest całkowicie współczesne.
	Dwór z końca XIX w.
	Park z drugiej połowy XIX w.
	Zespół folwarczny charakteryzujący się dość licznie zachowaną zabudową gospodarczą o wyjątkowo dużej kubaturze, m. in. ryglowa stodoła, obora, spichlerz.
Lubiczyn	Park dworski z czwartej ćwierci XIX w.
Marwice	zachowany średniowieczny układ przestrzenny (ulicówka) dawny zbór ewangelicki, ob. kościół rzymsko-katolicki, filialny p. w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, ryglowy, wybudowany w XVIII wieku i odbudowany po pożarze w 1827 roku, na rzucie prostokąta, z wieżą od zachodu wychodzącą z korpusu nawowego dom nr 26, jego powstanie datuje się na połowę XIX wieku i jest to jeden z najstarszych budynków mieszkalnych zachowanych na terenie gminy Widuchowa.
Międzyodrze	zespół budowli i urządzeń hydrotechnicznych z lat 1914-1926.
Ognica	kościół filialny p. w. św. Jadwigi Śląskiej zbudowano na przełomie XV i XVI wieku z kamienia narzutowego na planie prostokąta. Został zniszczony w 1945 roku i odbudowany w latach 1978-1979. świetlica młodzieżowych organizacji niemieckich z początku XX wieku, po 1945 roku zaadaptowana na kaplicę rzymsko-katolicką, ob. nie użytkowany - jedyny istniejący na terenie gminy Widuchowa drewniany budynek użyteczności publicznej i sakralnej. spichlerz z częścią mieszkalną na terenie posesji nr 85.
Pacholeta	kościół filialny p. w. św. Jana Chrzciciela, wybudowany z kostki granitowej w 2 połowie XIII wieku, jako budowla salowa, na rzucie prostokąta, bezwieżowa. Mimo przebudowy w XVIII wieku zachował się południowy portal uskokowy, jeden z wysmukłych otworów okiennych oraz w szczycie wschodnim ostrołukowe blendy. Także w XVIII wieku dobudowano wieżę, która wraz z całym kościołem została zniszczona w 1945 roku. Kościół odbudowano w 1981 roku, ale już bez wieży.
Polesiny	ryglowe chałupy nr 2 i 19 z 2 połowy XIX wieku. dwór, ob. dom nr 8-8a z 4 ćwierci XIX wieku.
Rynica	czytelny średniowieczny układ przestrzenny (owalnica). zbór ewangelicki, ob. kościół rzymsko-katolicki, filialny p. w. Narodzenia Najświętszej Marii Panny, ryglowy, wzniesiony w pierwszej połowie XVIII wieku na planie prostokąta z barokową wieżą.
Stary Trakt	fragment dawnego traktu handlowego wzdłuż obecnej drogi Widuchowa-Dębogóra wraz z aleją drzew liściastych.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Żarczyn	kościół filialny p. w. św. Stanisława Bp pochodzi z końca XIII wieku i wybudowany został z kostki granitowej, na planie prostokąta, bez wyodrębnionego prezbiterium. Od zachodu przylega wieża (XIV wiek) o szerokości korpusu nawowego. Ponadto kościół posiada portale z uskokami: zachodni, dwa południowe i jeden od strony północnej oraz otwory okienne ostrołukowe. Świątynia została zniszczona w 1945 roku i odbudowana w latach 1978-1982.
	park dworski z 2 połowy XIX wieku.
	częściowo zachowany zespół folwarczny z kolonią mieszkalną dawnych robotników folwarcznych.
Żelechowo	kościół filialny p. w. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny zbudowano na przełomie XIII i XIV wieku z kamienia narzutowego. W 1703 roku w wyniku wielkiego pożaru spalił się i został odbudowany około 1880 roku, jednak bez starych form architektonicznych. Zamurowano wtedy portal, rozebrano okna, przebudowano wieżę i apsydę. W obecnym kształcie posiada apsydę od wschodu (neoromańską) oraz ryglową wieżę.
	ryglowy budynek mieszkalny nr 68 z 2 połowy XIX wieku.

Zródło: Gminnym Programem Nad Zabytkami dla Miejscowości i Gminy Widuchowa na lata 2009 – 2013

2.8. Turystyka i rekreacja

Gmina Widuchowa posiada bardzo sprzyjające warunki do rozwoju turystyki. Usytuowanie gminy na obszarach zalewowych rzeki Odry stwarza wyjątkowo korzystne uwarunkowania dla rozwoju ekoturystyki, turystyki kajakowej i żeglugi śródlądowej.

W celu ochrony urozmaiconego krajobrazu – wzgórz morenowych, jezior i lasów powołano Park Krajobrazowy Dolina Dolnej Odry, który jest jedną z ważniejszych atrakcji turystycznych gminy. Na terenie gminy występują również inne duże skupiska leśne oraz jeziora: Kielbicz, Lubicz, Wilczkowo, Kłodowo, Lipienko. Jednak wydaje się, że ich potencjał turystyczny nie jest wykorzystany w stopniu pełnym. Przeszkodą jest tu brak dostatecznej infrastruktury. Na terenie gminy znajdują się ponadto zabytkowe kościoły, dwory i parki podworskie. Do najciekawszych zabytków należą relikty XVIII-wiecznej zabudowy ryglowej w Widuchowej oraz zabytkowe średniowieczne kościoły. Świadczy to o bogactwie kulturowym tego regionu i możliwości promowania walorów historyczno – kulturalnych gminy.

Wykorzystując swoje zasoby turystyczne gmina powinna aktywnie wspierać obszar związany z rozwojem zaplecza turystycznego i promocją agroturystyki w gminie. Na terenie gminy znajduje się 1 gospodarstwo ekologiczne, które świadczy także usługi agroturystyki – Gospodarstwo Ekologiczne Frykas w Marwicach. Gospodarstwa takie stanowią szansę na aktywizację zawodową środowisk wiejskich i zmniejszenia ukrytego bezrobocia agrarnego na obszarach gminy.

Korzystając ze sprzyjających warunków przyrodniczo – krajobrazowo - kulturowych, gmina powinna postawić na zrównoważony rozwój infrastruktury turystycznej, w celu pełnego wykorzystania swojego potencjału turystycznego.

III. INFRASTRUKTURA GMINY

3.1. Gospodarka wodno – ściekowa

Gospodarka wodno - ściekowa na terenie Gminy Widuchowa jest obecnie tylko częściowo uregulowana. Blisko 100% obszaru gminy jest zwodociągowane, tylko 130 mieszkańców Gminy Widuchowa nie posiada bieżącej wody, natomiast skanalizowanie wynosi 27,2 % i dotyczy głównie miejscowości Widuchowa. W chwili obecnej wartość skanalizowania obszaru gminy, wyliczona na podstawie stosunku długości sieci kanalizacyjnej (11,0 km) do długości sieci wodociągowej (55,8 km) wynosi około 21%.

Zadania własne gminy zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) w zakresie usługi zaopatrywania mieszkańców w wodę oraz odprowadzania ścieków na terenie gminy prowadzi Zakład Gospodarki Komunalnej w Widuchowej.

Zaniechanie, jakim jest prowadzenie gospodarki wodno-ściekowej z naciskiem na jeden jej element wpływa niekorzystnie na środowisko i zwiększa ryzyko zanieczyszczenia środowiska ściekami bytowymi.

3.1.1. Zaopatrzenie w wodę

Na terenie gminy znajduje się 12 ujęć wody, a łączna długość sieci wodociągowej wynosi 55,8 km. Administratorem wodociągów jest Zakład Gospodarki Komunalnej Widuchowej. Do wodociągów nie zostały przyłączone tylko najmniejsze miejscowości Kielbiczne, Wilcze, Krzywlin GS, Pąkowo. Mieszkańcy tych wsi czerpią wodę ze studni przyzagrodowych. W strategii rozwoju gminy przewidziano doprowadzenie wody do miejscowości Wilcze.

Wody pobierane pochodzą głównie z utworów czwartorzędowych i stosowane są najczęściej do celów bytowo - gospodarczych mieszkańców. Maksymalna wydajność ujęć na dobę wynosi 6.730 m³ przy czym średni pobór na dobę wynosi około 563 m³.

Dane dotyczące ogólnego zużycia wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w latach 2004 - 2008 na terenie Gminy Widuchowa przedstawia tabela 9.

Tabela 9. Zestawienie poboru wody na terenie Gminy Widuchowa

Pobór wody			
Ogółem [dm ³ /rok]	w tym na potrzeby		
	gospodarstwa domowe	rolnictwa i leśnictwa	eksploatacji sieci wodociągowej
Rok 2004			
749,9	139,8	588	161,9
Rok 2005			
752,7	139,7	588	164,7
Rok 2006			
758,3	146,1	588	170,3
Rok 2007			
756,1	143,4	588	168,1
Rok 2008			
687,4	152,6	504	183,4

Źródło: Bank Danych Regionalnych, Główny Urząd Statystyczny Oddział w Szczecinie

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Największy udział w poborze wód ma rolnictwo oraz leśnictwo. W ostatnich latach nastąpił spadek ogólnego poboru wody w gminie. Obserwowane ograniczenie zużycia wody związane jest głównie ze zmianami produkcji przemysłowej, zamykaniem obiegów wodnych

Zgodnie z ustawą z dnia 7 czerwca 2001 roku o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków (tekst jednolity: Dz. U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858 z późn zm.) wynika, że wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest zobowiązany do informowania mieszkańców o jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (art. 12 ust. 5).

Badania jakości ujmowanych wód dla poszczególnych gmin Powiatu Gryfińskiego prowadzi Powiatowa Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna w Gryfinie. Prowadzi ona ocenę jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi w ramach nadzoru sanitarnego w okresach kwartalnych.

Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny stwierdza przydatność wody w przypadku urządzeń wodociągowych dostarczających wodę na podstawie Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 roku w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. 2007, Nr 61 poz. 417) oraz Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 listopada 2002 roku w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (Dz. U. Nr 204, poz. 1728).

Na terenie gminy w 2007 r. woda z ujęć w Żelechowie, Rynicy, Bolkowicach nie spełniała norm sanitarnych. Najczęściej przekroczenia Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Gryfinie stwierdzała w SUW w Żelechowie i dotyczyły one stężeń manganu, żelaza, jonów amonowych oraz mętności. W stacji uzdatniania wody w Bolechowie w czerwcu 2007 r. stwierdzono obecność w wodzie czystej enterokoków kałowych i zbyt dużą zawartość bakterii, jednak sytuacja ta nie powtórzyła się ponownie. Wodę z pozostałych ujęć określono jako dobrą.

Ocena jakości wody przeprowadzona w 2008 wykazała znaczną poprawę jakości wody w ujęciach gminnych. Ocenę jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi z ujęć na terenie Gminy Widuchowa, nadzorowanych przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Gryfinie na dzień 22.12.2008r. przedstawia tabela 10.

Tabela 10. Ocena jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi z ujęć na terenie gminy

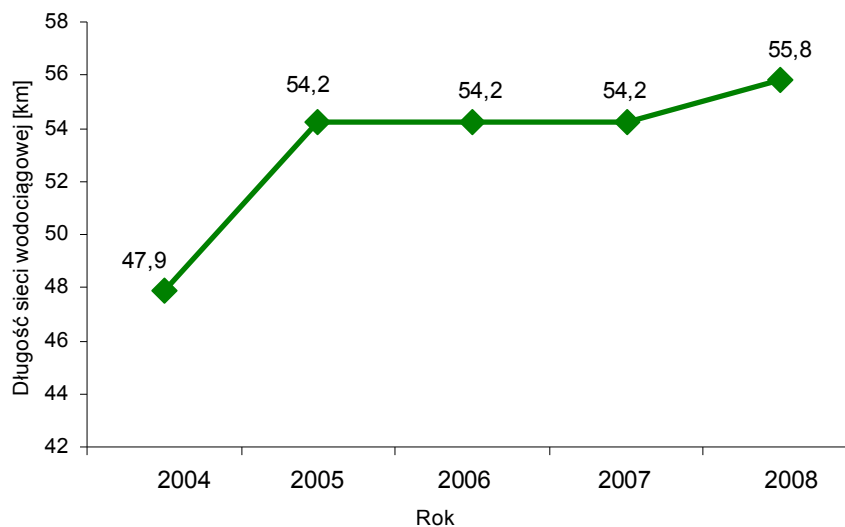
Wodociąg	Ocena jakości wody	Uwagi
Bolkowice	Przydatna do spożycia	-
Czarnówko	Przydatna do spożycia	-
Krzywin	Przydatna do spożycia	-
Ognica	Przydatna do spożycia	-
Rynica	Przydatna do spożycia	-
Widuchowa	Przydatna do spożycia	-
Żelechowo	Przydatna do spożycia	-
Żelechowo Ośrodek	W sezonie woda była przydatna do spożycia	Wodociąg sezonowy

Źródło: PSEE Gryfino

3.1.2. Charakterystyka sieci wodociągowej

Sieć wodociągowa na terenie Gminy Widuchowa w latach 2004-2008 uległa nieznacznej rozbudowie. Całkowita ilość mieszkańców objętych siecią wodociągową na terenie gminy wynosiła 97,3%. Długość sieci wodociągowej rozdzielczej na terenie Gminy w 2008 roku wynosiła 55,8km. Analizę wzrostu długości sieci wodociągowej na terenie gminy w latach 2004 – 2008 obrazuje wykres 8.

Wykres 8. Charakterystyka długości sieci wodociągowej na terenie Gminy Widuchowa w latach 2004 - 2008

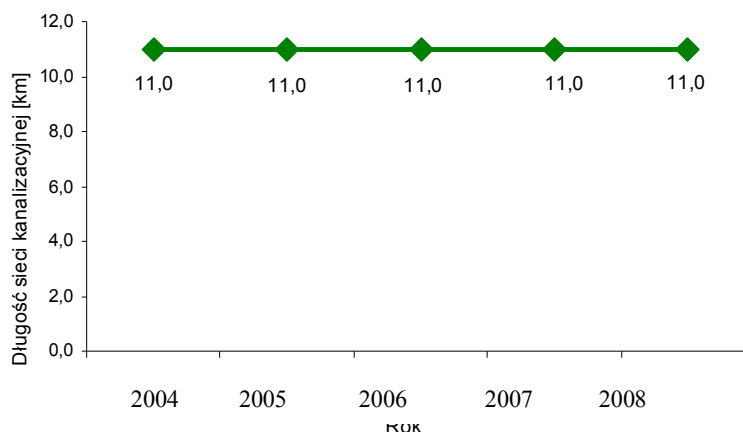

Źródło: Zakład Gospodarki Komunalnej w Widuchowej

3.1.3. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej

W latach 2004 – 2008 sieć kanalizacyjna na terenie Gminy Widuchowa nie została rozbudowana. Całkowita ilość mieszkańców objętych siecią kanalizacyjną na terenie gminy wynosiła 27,2%. Długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy w 2008 roku wynosiła 11,0 km. Charakterystykę długości sieci kanalizacyjnej na terenie gminy w latach 2004 – 2008 obrazuje wykres 9.

Wykres 9. Charakterystyka długości sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Widuchowa w latach 2004 - 2008

Źródło: Zakład Gospodarki Komunalnej w Widuchowej

Ścieki na terenie Gminy Widuchowa gromadzone są głównie w zbiornikach bezodpływowych, które okresowo wywożone są taborem asenizacyjnym do oczyszczalni ścieków w Widuchowej. Na terenie gminy funkcjonują trzy podmioty zajmujące się obsługą zbiorników bezodpływowych: Zakład Gospodarki Komunalnej w Widuchowej, Z. P. H. G. „Jumar” z Mierzyna i PUK Chojna, które dowożą ścieki do punktu zlewnego oczyszczalni. Na terenie gminy tylko około 27,2 % mieszkańców korzysta z kanalizacji, przy czym skanalizowana jest tylko w 93 % wieś Widuchowa. Należy przypuszczać, że większość istniejących zbiorników do gromadzenia nieczystości płynnych jest nieszczelna, a część gospodarstw w ogóle ich nie posiada. Brak urządzeń oczyszczających i gromadzących ścieki powoduje, że są one często bezpośrednio odprowadzane do rowów melioracyjnych, zanieczyszczając okoliczne ciek wodne.

Zgodnie z art. 3 pkt 3 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, gminy mają obowiązek prowadzić ewidencję zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków w celu kontroli częstotliwości ich opróżniania i sposobu pozbywania się komunalnych osadów ściekowych oraz w celu opracowania planu rozwoju sieci kanalizacyjnej.

Obecnie na terenie gminy funkcjonuje jedna przydomowa oczyszczalnia ścieków przy budynku obsługi jazu, który został wyposażony także w studnię głębinową. Budowa indywidualnych oczyszczalni mogłaby poprawić w znaczny sposób gospodarkę wodno-ściekową na terenie gminy i zastąpić braki w infrastrukturze.

Obecnie na terenie gminy Widuchowa zostało zarejestrowanych 262 zbiorników bezodpływowych, które obsługują 1374 osoby, co stanowi 24,5 % ogółu mieszkańców gminy. Gromadzone nieczystości są następnie zwożone taborem asenizacyjnym do punktu zlewnego w oczyszczalni w Widuchowej. Niepokojącym zjawiskiem jest fakt, iż około 50 % mieszkańców nie korzysta ani z kanalizacji sanitarnej, zbiorników bezodpływowych lub ich zbiorniki nie zostały zarejestrowane w Urzędzie Gminy. Należy domniemywać, że nieczystości z takich gospodarstw domowych są usuwane do dzikich wylewisk stanowiąc duże zagrożenie epidemiologiczne powodując tym samym znaczne skażenie środowiska.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

3.1.4. Oczyszczalnie ścieków

W południowej części Widuchowej znajduje się wybudowana w 1994 r. mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków. Jest to oczyszczalnia typu Bioblok WS-400, której obciążenie wynosi 1960 RLM. Eksploatacją oczyszczalni zajmuje się Zakład Gospodarki Komunalnej w Widuchowej. Oczyszczalnia wymaga modernizacji oraz dociążenia, gdyż jej zdolność eksploatacyjna jest wykorzystana tylko w 45 %. Modernizacja oczyszczalni została przewidziana w planach rozwoju gminy. Dodatkowo planuje się doprowadzenie do niej kolejnego odcinka sieci kanalizacyjnej i wybudowanie dwóch przepompowni ścieków. Na oczyszczalni wyłączony z eksploatacji jest zbiornik zagęszczania osadu nadmiernego gdyż na oczyszczalni stosowany jest nieorganiczny oparty na trójwartościowym żelazie Fe^{3+} koagulant PIX.

Szczegółowa specyfikacja eksploatowanej oczyszczalni w Widuchowej zawarta jest w tabeli 11.

Tabela 11. Oczyszczalni ścieków w Widuchowej

Ilość ścieków oczyszczonych średnio/maksymalnie [m ³ /d]	Ilość osadów rocznie	Odbiornik	Faktyczna ilość ścieków w 2008 r. [m ³ /d]	Wody deszczowe w 2008 r. [m ³ /rok]
250/400	12,5	Odra 701 + 500 km	191,0	Brak danych

Źródło: Zakład Gospodarki Komunalnej w Widuchowej

Charakterystyka odprowadzanych ścieków zestawiona jest w tabeli 12.

Tabela 12. Jakość ścieków odprowadzanych z oczyszczalni ścieków w Widuchowej

Parametr	Wartości dopuszczone	Wyniki badań			
		2005	2006	2007	2008
BZT ₅ [mgO ₂ /dm ³]	40,0	12,0	38,0	10,0	12,0
ChZT [mgO ₂ /dm ³]	150,0	98,4	90,2	72,0	69,0
Zawiesina ogólna [mg/dm ³]	50,0	16,2	40,8	22,0	15,6
Odczyn pH	6,5-9,0	7,38	7,6	7,9	7,4

Źródło: Zakład Gospodarki Komunalnej w Widuchowej

Eksploatacja i odprowadzanie ścieków do rzeki Odry odbywa się na podstawie pozwolenia wodnoprawnego wydanego przez Starostę Gryfińskiego w 2005 r.

Na terenie gminy Widuchowa brak istniejącej sieci kanalizacji deszczowej. Gmina podjęła jednak działania zmierzające do wybudowania kanalizacji deszczowej obejmującej ulice Mickiewicza, Reymonta, Sienkiewicza miejscowości Widuchowa o długości ok. 500 m. Sieć zakończona będzie separatorem substancji ropopochodnych i wylotem umocnionym do rzeki Odry.

3.1.5. Tendencje rozwoju gospodarki wodno-ściekowej

W celu poprawy czystości wód powierzchniowych i podziemnych należy przewidzieć oczyszczanie wód opadowych. Szczególnie dotyczy to większych jednostek osadniczych o zwartej zabudowie, gdzie koncentracja wód opadowych i roztopowych jest największa z uwagi na umocnione nawierzchnie dróg, placów powierzchni dachowych.

Z tego względu należy rozważyć wykorzystanie istniejącej kanalizacji ogólnospławnej jako sieci deszczowej, a na nieskanalizowanych częściach terenu doprojektowanie dodatkowych kanałów, zwłaszcza na obszarach o zwartej zabudowie. W przypadku terenów, które zostaną objęte rozbudową sieci kanalizacyjnej należy przewidzieć budowę sieci rozdzielczej, ze wskazanym podczyszczaniem ścieków deszczowych.

Zgodnie z art. 7 dyrektywy Rady 91/271/EWG, ścieki komunalne z aglomeracji mniejszych niż 2000 RLM wyposażonych w sieci kanalizacyjne w dniu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, odprowadzające ścieki do śródlądowych wód powierzchniowych i estuariów powinny być przed rzutem do tych wód poddane odpowiedniemu oczyszczeniu. Polska w traktacie akcesyjnym zobowiązała się do realizacji tego zadania, tj. wyposażenia do końca 2015 r. aglomeracji < 2000 RLM w oczyszczalnie ścieków zapewniające odpowiedni poziom oczyszczenia. Aglomeracja Widuchowa została ujęta w projekcie „Programu wyposażenia aglomeracji poniżej 2 000 RLM w oczyszczalnie ścieków komunalnych i systemy kanalizacji sanitarnej”. W programie tym zaplanowano, że należy wybudować 3,7 km sieci kanalizacyjnej, aby aglomeracja Widuchowa, była w 85% obsługiwana przez sieć kanalizacyjną.

3.2. Gospodarka odpadami

Na obszarze Gminy Widuchowa funkcjonuje zorganizowany system gospodarki odpadami komunalnymi. Gmina odpowiedzialna jest za zbieranie wszystkich odpadów oraz za ich odzysk i unieszkodliwianie. Realizacja powyższych zadań należy do przedsiębiorców odpowiedzialnych za odbiór odpadów komunalnych. Zorganizowanym systemem zbierania odpadów komunalnych objętych jest 95% mieszkańców gminy.

W okresie obowiązywania Planu w Gminie Widuchowa nastąpiło zwiększenie masy odpadów komunalnych odbieranych od właścicieli nieruchomości, obiektów użyteczności publicznej i obsługi ludności oraz od podmiotów gospodarczych. W roku 2007 w gminie zebrano łącznie 605,1 Mg odpadów komunalnych zaś w roku 2008 w tych samych miejscowościach gminy zebrano łącznie 689,3 Mg odpadów komunalnych.

Selektywne zbieranie odpadów komunalnych prowadzone jest we wszystkich miejscowościach gminy. Selektywne zbieranie odpadów obejmuje tylko odpady opakowaniowe. Zbieranie selektywne odpadów opakowaniowych prowadzone jest metodą „odbioru bezpośredniego” oraz metodą „donoszenia”. Na terenie zabudowy zwartej wielorodzinnej zbierane są odpady opakowaniowe z papieru i tektury, szkła oraz tworzyw sztucznych. W pozostałych rejonach Gminy prowadzone jest selektywne zbieranie odpadów opakowaniowych ze szkła i tworzyw sztucznych.

Efektom funkcjonowania systemu selektywnego zbierania odpadów komunalnych jest zebranie w 2008 r. łącznie 71,4 Mg odpadów.

Uwzględniając powyższe dane należy wskazać na wysoki poziom ilości odbieranych odpadów komunalnych gromadzonych selektywnie na poziomie 10%

W wyniku prowadzonej zbiórki odpadów komunalnych oraz prowadzonych działań na terenie składowiska odpadów wyłączono 71,4 Mg odpadów opakowaniowych przekazanych do odzysku.

Głównym celem w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi w gminie jest objęcie wszystkich mieszkańców gminy zorganizowanym systemem zbierania. Niezbędne jest prowadzenie działań zmierzających do uświadomienia społeczeństwu potrzeby unikania powstawania odpadów oraz maksymalnego i racjonalnego ich wykorzystania. Nałożony obowiązek zmniejszenia ilości odpadów deponowanych na składowiskach (do 80% w roku 2010 i 80% w 2014 roku), wyłączenia z odpadów frakcji ulegającej biodegradacji (do 25% w 2010 r.), maksymalnego wyłączenia i ponownego wykorzystania

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

odpadów opakowaniowych, wyeliminowanie składowania odpadów niebezpiecznych oraz ograniczenie składowania odpadów wielkogabarytowych i budowlanych wymaga stworzenia odpowiedniego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi.

Zbieranie zmieszanych odpadów komunalnych może być prowadzone metodą „odbioru bezpośredniego” w rejonach zabudowy jednorodzinnej oraz metodą „donoszenia” w rejonach zabudowy wielorodzinnej. Dla objęcia wszystkich mieszkańców gminy zorganizowanym systemem zbierania zmieszanych odpadów komunalnych konieczne jest doposażenie systemu w niezbędną ilość pojemników.

Uwzględniając doświadczenia gmin zakłada się, że selektywne zbieranie odpadów prowadzone winno być metodą „donoszenia” w rejonach zabudowy wielorodzinnej w oparciu o pojemniki specjalistyczne typu „dzwon” o pojemności 1100 litrów i metodą „odbioru bezpośredniego” w rejonach zabudowy jednorodzinnej. Planowane objęcie wszystkich mieszkańców gminy selektywnym zbieraniem odpadów wymagać będzie uzupełnienia ilości pojemników i zakupu niezbędnej ilości worków foliowych.

Istotnym obowiązkiem wynikającym z założeń planu gospodarki odpadami jest selektywne zbieranie odpadów komunalnych ulegających biodegradacji powstających w gospodarstwach domowych. Z uwagi na brak takiego systemu zbiórki zachodzić będzie potrzeba jego budowy od podstaw. Zakłada się, że odpady ulegające biodegradacji zbierane będą na terenie miasta i wsi zwartych. Zbiórka nie obejmie gospodarstw rozproszonych z uwagi na wysoki stopień zagospodarowania tego rodzaju odpadów oraz gospodarstw domowych przetwarzających tego rodzaju odpady we własnym zakresie (kompostownie przydomowe). Istnieje możliwość budowy systemu zbiórki metodą „donoszenia” na obszarze całej gminy lub też metodą „donoszenia” w rejonach zabudowy wielorodzinnej i metodą „odbioru bezpośredniego” w rejonach zabudowy jednorodzinnej. W pierwszym przypadku zachodzić będzie potrzeba zakupu pojemników specjalistycznych (biotainer) o pojemności 140 l i 240 l. Budowa drugiego systemu zbiórki wymagać będzie zakupu pojemników 80 litrowych i 240 litrowych. Koszt zakupu pojemników wyniesie odpowiednio około 57.325 zł i 192.940 zł.

Selektywnym zbieraniem objęte będą również odpady niebezpieczne, odpady wielkogabarytowe i budowlane.

Odpady niebezpieczne zbierane będą w ramach zbiórek okresowych oraz w wyznaczonych punktach zbiórki odpadów niebezpiecznych. Na terenie gminy winien funkcjonować gminny punkt gromadzenia odpadów niebezpiecznych i problemowych. Taki sam system zbierania przewidziany jest dla odpadów wielkogabarytowych.

Odpady budowlane i remontowe odbierane będą na telefon. Oznacza to, że prowadzący remont mieszkańiec zgłaszać będzie zapotrzebowanie na pojemnik do gromadzenia tego rodzaju odpadów do przedsiębiorcy odbierającego odpady komunalne.

Obowiązek zbierania odpadów wielkogabarytowych i budowlanych spoczywać będzie na przedsiębiorcach odbierających zmieszane odpady komunalne.

Zbierane z terenu gminy odpady przekazywane będą do odzysku i unieszkodliwienia w regionalnym Zakładzie Zagospodarowania Odpadów. Zgodnie z przyjętymi założeniami ZZO zapewnić winno maksymalny odzysk odpadów oraz unieszkodliwienie odpadów nienadających się do odzysku. Budowa ZZO wymaga stworzenia odpowiedniej dla potrzeb formy organizacyjnej gmin (związek gmin lub porozumienie). Zgodnie z założeniami Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego regionalny Zakład Zagospodarowania Odpadów powstanie w Karniewie, gm. Pyrzyce. Koszty budowy ZZO pokrywane będą ze środków własnych gmin oraz z funduszy zewnętrznych.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Szczegółową analizę stanu gospodarki odpadami zawiera opracowanie: „Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Widuchowa”.

3.3. Komunikacja

3.3.1. Drogi

Na terenie gminy Widuchowa istnieje dość dobrze rozbudowana sieć dróg. Jednakże ich stan techniczny nie jest zadowalający. Głównymi szlakami przechodzącymi przez teren gminy są droga krajowa nr 31 łącząca Szczecin ze Słubicami oraz droga wojewódzka nr 122 łącząca Krajnik Dolny z Pyrzycami. Drogi te mają istotny wpływ na kształtowanie zewnętrznych powiązań gminy. W związku z ich tranzytową funkcją charakteryzują się one największym natężeniem ciężkiego ruchu kołowego. Stan techniczny dróg krajowych i wojewódzkich określany jest jako dobry. Posiadają one nawierzchnie bitumiczne, są dobrze oznakowane i we właściwy sposób utrzymywane. W planie zagospodarowania przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego przewidziano do realizacji w ramach modernizacji drogi krajowej nr 31 obejście drogowe miejscowości Widuchowa, co przyczyniłoby się do zwiększenia bezpieczeństwa ruchu.

Stan dróg powiatowych i gminnych jest niezadowalający – zniszczona nawierzchnia tych dróg, brak utwardzenia i źle utrzymane pobocza powodują ich okresową nieprzejezdną. Taki stan rzeczy powoduje pogorszenie warunków komunikacyjnych w gminie a tym samym hamuje jej rozwój i perspektywy przyciągnięcia inwestorów zewnętrznych.

Zestawienie wszystkich dróg znajdujących się w granicach administracyjnych gminy wraz z ich długością przedstawia tabela 13.

Tabela 13. Wykaz dróg na terenie Gminy Widuchowa

Nr drogi	Nazwa odcinka	Długość [km]
Drogi krajowe		
31	Szczecin – Słubice	18,58
Drogi wojewódzkie		
122	Krajnik Dln. - Pyrzyce	17,26
120	Gryfino - Mescherin	2,5
Razem		19,76
Drogi powiatowe		
1383Z	Krzywin - Rynica	4,670
1422Z	Babinek – Żarczyn	3,317
1384Z	Kłodowo – Trzczańsko Zdrój - Warnice	6,160
1363Z	Steklino –Widuchowa	14,709
1381Z	Widuchowa – Lubanowo	8,329
1382Z	Ognica – rz. Odra	0,085
1427Z	Lubicz – Czarnówko	2,780
Razem		40,05
Drogi gminne		
410030Z	Marwice – Krzypnica	3,0
415001Z	Pacholęta – Stacja PKP Pacholęta	2,5
415002Z	Czarnówko – (Babinek)	0,6
415003Z	Widuchowa - Ognica	4,0
415004Z	Krzywin – droga krajowa 31	2,3
415005Z	Kłodowo – Lubicz k. jeziora	3,5
415006Z	Polesiny – Żelechowo	3,8

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

415007Z	Droga powiatowa nr 1384Z – (Swobnica)	1,2
417001Z	3-go maja	0,35
417002Z	Barnima III	0,28
417003Z	Bulwary Rybackie	1,20
417004Z	Krakowska	0,40
417005Z	Krasickiego	0,35
417006Z	Mickiewicza	0,275
417007Z	Na Skarpie	1,5
417008Z	Ogrodowa	0,28
417009Z	Podgórna	0,68
417010Z	Polna	2,0
417011Z	Reymonta	0,2
417012Z	Sieniewicza	0,11
417013Z	Spokojna	0,5
417014Z	Stroma	0,18
417015Z	Topolowa	0,145
417016Z	Wodna	0,12
417017Z	Wopistów	0,65
417018Z	Zielona	1,0
417019Z	Żeromskiego	0,125
417020Z	Żwirowa	0,58
418001Z	Polna	2,6
418002Z	Dziewiarzy	0,6
418003Z	Nowa	0,62
Razem		35,645
Ogółem drogi		114,035

Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Widuchowa na lata 2007-2015

Sieć pozostałych dróg w gminie tworzy 36 dróg wewnętrznych o łącznej długości 69,8 km. Tworzą one lokalną sieć połączeń na terenie gminy, umożliwiając komunikację na obszarach mniej zurbanizowanych, nie objętych zasięgiem głównych dróg. Na terenie gminy znajduje się ponadto 16 dróg zakładowych o łącznej długości 37,2 km. Służą one w głównej mierze celom dojazdowym i zaopatrzeniowym. Ich utrzymanie leży w gestii poszczególnych zakładów.

Komunikacja międzygminna realizowana jest poprzez PKS a także prywatnego przewoźnika firmę BER – TRANS. Głównymi kierunkami podróży są miasta Gryfino i Szczecin, będące jednocześnie największymi ośrodkami gospodarczo – kulturalnymi w regionie.

3.3.2. Koleje

Ponadlokalne połączenia z gminą zapewnia również komunikacja kolejowa. Jest to linia C-E 59 Międzyzlesie – Wrocław – Kostrzyn - Szczecin - normalnotorowa, zelektryfikowana, znaczenia pierwszorzędowego. Linia ta należy do podstawowej sieci kolejowej państwa i stanowi odgańlenie dla ruchu towarowego od linii E – 59 Wrocław – Poznań – Szczecin. Linia C-E 59 zaliczona została do linii państwowego znaczenia i objęta umową europejską o ważnych międzynarodowych liniach transportu kombinowanego i obiektach towarzyszących (AGTC). Łączy ona kraje skandynawskie oraz port w Szczecinie z Europą Środkową i Południową.

Na terenie gminy Widuchowa znajdują się 3 stacje towarowo – osobowe: Widuchowa, Krzywina i Pacholęta. Linia służy głównie do przewozów towarowych, jednak jej zdolność przepustowa nie jest w pełni wykorzystana. Linia ta jest w bardzo złym stanie technicznym, postępująca degradacja infrastruktury kolejowej doprowadziła w ciągu ostatnich lat do wprowadzenia licznych lokalnych ograniczeń prędkości pociągów

uniemożliwiając w ten sposób stworzenie atrakcyjnej oferty przewozowej zarówno w zakresie przewozu osób, jak i towarów.

Linia ta została ujęta w planie modernizacji sieci transeuropejskich korytarzy tranzytowych i w grudniu 2006 r. decyzją Komisji Europejskiej przyznano pomoc na współfinansowanie przygotowania dokumentacji przedprojektowej dla prac modernizacyjnych. Modernizacja linii C-E 59 pozwoli na usprawnienie transportu tranzytowego pomiędzy krajami Unii Europejskiej jak również doprowadzi do zwiększenia bezpieczeństwa prowadzonego ruchu kolejowego oraz zmniejszenia negatywnego oddziaływania na środowisko. Poprawa warunków technicznych na tej linii przyczyni się także do trwałego rozwoju obszarów miejskich i wiejskich położonych wzdłuż linii.

3.3.3. Transport wodny

Na terenie gminy funkcjonuje także komunikacja wodna związana z rzeką Odrą, która stanowi zachodnią granicę gminy i jest główną drogą transportu wodnego w tej części kraju. Ponadto w Widuchowej znajduje się Rzeczne Przejście Graniczne Gryfino – Mescherin oraz Rzeczny Punkt Odpraw Celnych pływających jednostek towarowych. Główna droga wodna znajdująca się na terenie gminy to szlak przebiegający na trasie Berlin – Eberswalde – Hohensaaten – Widuchowa – Gryfino – Szczecin – Świnoujście. Drogi wodne na całej długości rzeki Odry, w zależności od parametrów eksploatacyjnych poszczególnych odcinków zostały zakwalifikowane od klasy II do Vb – najwyższej klasy drogi wodnej.

W granicach administracyjnych gminy Widuchowa stan techniczny rzeki Odry mieści się:

- w klasie III do wysokości miejscowości Ognica oraz na odcinku Odry Zachodniej
- w klasie V b od jazu w Widuchowej.

Transport promowy na terenie gminy nie rozwija się obecnie znacząco.

3.4. Rurociągi

Obecnie na terenie gminy nie jest poprowadzona sieć gazociągowa. Mieszkańcy zaopatrywani są w gaz propan-butan w butlach. Prawie 80 - 90% gospodarstw domowych korzysta z tego rodzaju środka energetycznego do celów grzewczych na potrzeby bytowe.

3.5. Sieć ciepłownicza i energetyczna

3.5.1 Ciepłownictwo

W gminie Widuchowa nie funkcjonuje scentralizowany system ciepłowniczy. Budynki mieszkalne zasilane są głównie z przydomowych kotłowni indywidualnych, za wyjątkiem kilku budynków wielorodzinnych zasilanych z kotłowni punktowych. Ciepło na cele grzewcze pochodzi przede wszystkim ze spalania węgla i drewna, a do ogrzewania wody dodatkowo wykorzystuje się energię elektryczną.

3.5.2. Elektroenergetyka

Na terenie Gminy Widuchowa istnieje rozbudowany układ sieci elektroenergetycznych:

- sieć najwyższych napięć 400 kV relacji Elektrownia Dolna Odra – Verraden w Niemczech,
- sieć wysokiego napięcia 220 kV relacji Elektrownia Dolna Odra – Gorzów Wlkp.,
- sieć średniego napięcia 15 kV,
- sieć niskiego napięcia.

Gmina Widuchowa zasilana jest z sieci wysokiego napięcia poprzez stację transformatorową GPZ wyposażoną w dwa transformatory o mocy 10 MVA. Na terenie gminy znajduje się 65 stacji transformatorowych 15/0,4.

Z szacunków wynika, że na terenie gminy istnieją znaczące rezerwy mocy energii elektrycznej możliwe do wykorzystania.

Linie przesyłowe energii elektrycznej stanowią najbardziej widoczny element infrastruktury technicznej na terenie gminy, często w sposób rażąco zaburzający harmonię wiejskiego krajobrazu.

W 2008 r. została wydana przez Gminę Widuchowa decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia polegającego na ułożeniu dwóch podziemnych elektroenergetycznych linii kablowych na napięcie 110 kV wraz z dwoma kablami światłowodowymi pomiędzy stacją GPZ Widuchowa a stacją w Schwedt w Niemczech.

3.6. Sieć gazowa

W zakresie sieci gazowej należącej do Grupy Kapitałowej PGNiG S.A. znajdującej się na przedmiotowym terenie wypowiedzają się odpowiednio:

- OGP „Gaz-System” Sp. z o.o. Oddział w Poznaniu, ul. Grobla 15, 61-859 Poznań w zakresie przesyłowej sieci gazowej wysokiego ciśnienia, którą eksploatuje,
- Wielkopolska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o., ul. Grobla 15, 61-859 Poznań, w zakresie ocen możliwości gazyfikacji,
- PGNiG S.A. w Warszawie Oddział w Zielonej Górze, ul. Bohaterów Westerplatte 15, 65- 034 Zielona Góra, w zakresie gazociągów i innych obiektów kapitałowych.

Zgodnie z informacjami pochodzącymi z WSG Oddział Zakład Gazowniczy w Szczecinie, będącej operatorem i dystrybutorem gazu na obszarze Województwa Zachodniopomorskiego, Gmina Widuchowa nie jest obecnie zgazyfikowana. W zakresie systemów przesyłowych gazu wypowiedziała się Centrala Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa S.A.. W związku z restrukturyzacją PGNiG S.A. zlikwidowano formalnie Regionalne Oddziały Przesyłu, a całokształt działalności związanej z przesyłem gazu, w tym majątek i pracowników prowadzi Operator Gazociągów Przesyłowych „Gaz – System” Sp. z o.o.

Zgodnie z informacją PGNiG S.A. projekt „Planu rozwoju Operatora Gazociągów Przesyłowych „Gaz-System” Sp. z o.o. na lata 2006 – 2008” nie zakłada rozbudowy sieci gazowej wysokiego ciśnienia na terenie Gminy Widuchowa. Jednocześnie w przypadku pojawienia się zapotrzebowania na gaz z sieci gazowej wysokiego ciśnienia przez potencjalnego klienta, warunki odbioru gazu będą uzgadniane pomiędzy stronami

(odbiorcą gazu, dostawcą i firmą świadczącą usługę transportową gazu) i będą zależały od szczegółowych warunków technicznych i ekonomicznych uzasadniających rozbudowę sieci przesyłowej oraz dostawy gazu.

Techniczne warunki rozwoju systemu przesyłowego określone są przez Operatora Gazociągów Przesyłowych „Gaz-System” Sp. z o.o. w zależności od zgłoszeń zapotrzebowania na gaz przez potencjalnych klientów i ich dostawców gazu. Ponadto PGNiG S.A. poinformowało, że na terenie gminy Widuchowa nie posiada utworzonych obszarów i terenów górniczych związanych z wydobywaniem ropy naftowej i gazu ziemnego.

W celu określenia możliwości i zasadności gazyfikacji gminy, a także oszacowania nakładów inwestycyjnych i zwrotu kapitału, stworzono wstępną koncepcję rozwoju systemu gazowego na terenie gminy. Realizacja tego zadania wymaga budowy gazociągu wysokoprężnego relacji Pyrzyce – Widuchowa, budowy stacji redukcyjno – pomiarowej I^o oraz sieci rozdzielczej.

3.7. Odnawialne źródła energii - OZE

Odnawialne źródło energii – źródło wykorzystujące w procesie przetwarzania energię wiatru, promieniowania słonecznego, geotermalną, fal, prądów morskich, spadku rzek oraz energię pozyskiwaną z biomasy, biogazu wysypiskowego, a także biogazu powstałego w procesach odprowadzania lub oczyszczania ścieków albo rozkładu składowanych szczątków roślinnych i zwierzęcych.

W 2001 roku Sejm Rzeczypospolitej Polskiej przyjął dokument o nazwie „Strategia rozwoju energetyki odnawialnej”. W dokumencie tym zakłada się, że w 2010 roku około **7,5 %** wykorzystywanej energii będzie energią odnawialną, a więc planuje się coraz większy udział energii odnawialnej w bilansie energii pierwotnej i zwiększanie tego udziału do **14 %** w 2020 roku. Zadania oraz wskaźniki które należy osiągnąć, zostały powielone w dokumencie Polityce ekologicznej Państwa. Cele te można osiągnąć poprzez wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii dla produkcji różnego rodzaju energii.

Do energii wytwarzanej z odnawialnych źródeł energii zalicza się, niezależnie od parametrów technicznych źródła, energię elektryczną lub ciepło pochodzące ze źródeł odnawialnych, w szczególności:

- z elektrowni wodnych,
- z elektrowni wiatrowych,
- ze źródeł wytwarzających energię z biomasy,
- ze źródeł wytwarzających energię z biogazu,
- ze słonecznych ogniw fotowoltaicznych,
- ze słonecznych kolektorów do produkcji ciepła,
- ze źródeł geotermicznych.

Energia wiatru

Energia wiatru jest jednym z odnawialnych i niewyczerpalnych źródeł energii pozwalającym na redukcję emisji gazów cieplarnianych i poprawę jakości powietrza. Wytwarzanie energii wiatrowej nie przyczynia się do powstawania odpadów, ścieków, degradacji gleby, spadku poziomu wód gruntowych, jej wykorzystanie spośród znanych technologii powoduje najmniejszy wpływ na ekosystemy. Wytwarzanie energii elektrycznej z energii wiatrowej wpływa jednak na krajobraz, jednak wpływ ten jest

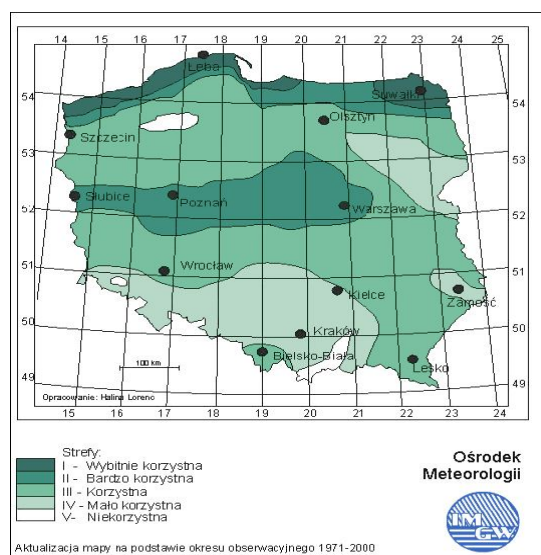
PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

znacznie mniejszy niż w przypadku technologii konwencjonalnych. Elektrownie wiatrowe są źródłem hałasu – praca rotora i śmigieł wiatraka oraz wywołują efekt cienia – zacinienie powodowane przez wieżę i cień rzucany przez kręcące się śmigła a także są źródłem drgań. Wpływ elektrowni wiatrowych na awifaunę nie został szczegółowo zbadany. Brak jest wiarygodnych badań pozwalających na wyciągnięcie obiektywnych wniosków na temat wpływu parków wiatrowych na ptaki w porównaniu z wpływem innych form działalności człowieka.

Lokalizacja elektrowni wiatrowych zależy od prędkości wiatru, przez co dobierana jest ona bardzo starannie pod kątem częstości występowania silnych (7-20 m/s) wiatrów. Najczęściej obecnie spotykane w energetyce wiatraki mogą pracować przy prędkościach wiatru od 3 do 30 m/s.

Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej opracował mapę zasobów wietrznych na obszarze Polski w podziale na pięć stref o określonych warunkach anemologicznych. Mapa została przedstawiona na rysunku 3.

Rysunek 3. Mapa zasobów wietrznych IMIGW

Źródło: Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Widuchowa

Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej przeprowadził mezoskalową rejonizację obszaru kraju pod względem zasobów energii wiatru. Gmina Widuchowa w tej ocenie znalazła się w korzystnej strefie pod względem zasobów energii wiatru. Warunki lokalne terenu mogą sytuację tę dodatkowo polepszyć.

Zgodnie z powyższym rysunkiem zauważyć można, że Gmina Widuchowa znajduje się w strefie III, czyli „korzystnej” dla lokalizacji siłowni wiatrowych. Przed podjęciem ewentualnej decyzji o budowie elektrowni wiatrowej w miejscu gdzie występuje duża wietrzność należy przeprowadzić badania siły, kierunku i częstości występowania wiatrów. Na podstawie przeprowadzonych analiz instalowanie turbin wiatrowych o dużych mocach ma sens ekonomiczny tylko w rejonach o średniorocznej prędkości wiatru powyżej 4,0 m/s.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

Gmina Widuchowa posiada obowiązujący plan zagospodarowania przestrzennego w którym w obrębach geodezyjnych Bolkowice, Czarnówko, Dębogóra, Lubicz, Widuchowa 1 i Widuchowa 3 o pow. 508,17 ha wyznaczono tereny z przeznaczeniem na cele lokalizacji farmy wiatrowej oraz urządzeń towarzyszących, w tym korytarzy infrastrukturalnych.

Energia geotermalna

Obecna energia geotermalna jest jedną z najbardziej rozwiniętych i wykorzystywanych postaci energii odnawialnych, sytuując się na trzecim miejscu, tuż za energią wodną i biomasą. Energia geotermalna pochodzi z ciepła dopływającego z głębi Ziemi oraz ciepła wyzwalającego się podczas naturalnego rozpadu pierwiastków promieniotwórczych. Polskie wody geotermalne mają stosunkowo niską temperaturę i zasoby te występują m. in. w pasie od Szczecina do Łodzi.

Generalnie zasoby ciepłe wód geotermalnych na terenie Polski oszacowane zostały na około 4 mld Mg tpu (ton paliwa umownego). Wody zawarte w poziomach wodonośnych występujących na głębokościach 100 – 4.000 m mogą być gospodarczo wykorzystywane jako źródła ciepła praktycznie na całym obszarze Polski. Pod względem technicznym stosowanie ich jest możliwe, wymaga natomiast zróżnicowanych, często wysokich nakładów finansowych.

Najbardziej popularnym wykorzystaniem energii geotermalnej, oprócz produkcji energii elektrycznej jest budowa ciepłowni geotermalnej.

Strategia rozwoju energetyki odnawialnej określa zasoby geotermalne dla całej Polski szacowane w ilości około 100 do 200 PJ/rok. Perspektywicznymi rejonami dla rozwoju gospodarki geotermalnej jest Niż Polski, na terenie którego znajduje się Gmina Widuchowa. Zgodnie z danymi zawartymi w Atlasie zasobów geotermalnych opracowanym na zlecenie Ministra Środowiska w 2006 roku, zasoby dyspozycyjne energii geotermalnej na Niżu Polskim wynoszą 9.210 PJ/rok, a szacowana ilość zasobów eksploatacyjnych dla tego terenu wynosi 3,3 – 5,5 mln TOE/rok.

Na Niece Szczecińskiej miastami o bardzo dobrych warunkach dla budowy ciepłowni geotermalnych są Stargard, Szczecin, Police i Goleniów, a Choszczno i Gryfino dobrych.

Zasoby energii cieplnej w rejonie Gminy Widuchowa nie są dokładnie określone. Należałoby przeprowadzić próbne odwierty w celu oszacowania potencjału. Analiza ekonomiczna przeprowadzona na terenie gminy wykazała, że ze względu na zbyt wysokie koszty wykonanie odwiertów jest nieopłacalne.

Energia wodna

Energia cieków wód powierzchniowych to jedno z ważniejszych źródeł energii odnawialnej w Polsce. Wykorzystuje się ją głównie do produkcji energii elektrycznej. Współczynnik sprawności przetwarzania energii wody na energię elektryczną jest najwyższy w porównaniu ze sprawnością wykorzystywania w tym celu innych źródeł odnawialnych, dlatego produkcja energii z tego źródła jest dość popularna i szeroko stosowana.

Wykorzystanie wodnych zasobów energetycznych jest zależne od szeregu uwarunkowań - jednym z podstawowych są między innymi energetyczność naturalna rzeki (wielkość i równomierność przepływów), wpływ małej elektrowni wodnej tzw. MEW na środowisko oraz opłacalność przedsięwzięcia. Właśnie ze względu na oddziaływanie MEW na środowisko należy każdą taką inwestycję rozpatrywać indywidualnie i bardzo szczegółowo. Rozpatrując, więc wykorzystanie energii wody należy przede wszystkim

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

upewnić się, że nie nastąpi utrata wartości przyrodniczych przekraczająca zdecydowanie korzyści płynące z budowy MEW.

Przez obszar Gminy Widuchowa przepływa kilka rzek, przede wszystkim Odra wzdłuż granicy polsko-niemieckiej wraz z dopływami m.in. na niewielkim odcinku Rurzycą oraz kilkoma mniejszymi rzekami nie mającymi znaczenia w szacowaniu energetycznego potencjału.

Odra na całym odcinku w obszarze RZGW Szczecin jest rzeką żeglowną. W miejscowości Widuchowa dzieli się na Odrę Zachodnią i Wschodnią zwaną w końcowym odcinku Regalicą. Jako początek Odry Zachodniej przyjmuje się jaz w Widuchowej.

Na terenie gminy w chwili obecnej nie wykorzystuje się potencjału energetycznego spadku wody. Rozwój elektrowni wodnych jest ograniczony warunkami prawnymi, lokalizacyjnymi, wymogami terenowymi i geomorfologicznymi oraz potencjałem kapitałowym inwestora. Najwięcej funduszy pochłania budowa obiektów hydrotechnicznych piętrzących wodę (jaz, zaporą). Charakterystyczne dla elektrowni wodnych są znikome koszty eksploatacji (wynoszące średnio około 0,5÷1% łącznych nakładów inwestycyjnych rocznie) oraz wysoka sprawność energetyczna (90÷95%).

Do celów energetycznych na terenie gminy Widuchowa może być wykorzystywana tylko rzeka Rzurzyca.

Energia biomasy

W Polsce największe nadzieje na pozyskiwanie energii z odnawialnych źródeł stwarza także biomasa (słoma, drewno, wierzba energetyczna). Jej udział w bilansie energetycznym państwa z roku na rok wzrasta. Na terenie Gminy Widuchowa istnieje duży potencjał na wykorzystywanie biomasy do produkcji energii cieplnej, ze względu na rolniczy charakter gminy. Stosowanie biomasy w celu pozyskiwania energii cieplnej powinno stać się alternatywą dla metod pozyskiwania ciepła za pomocą paliw konwencjonalnych. Istniejący potencjał biomasy na terenie gminy winno wykorzystywać się w małych i średnich kotłowniach w celu zasilenia obiektów mieszkalnych, obiektów użyteczności publicznej oraz wszelkich obiektów o charakterze produkcyjnym.

Dość znaczna powierzchnia obszarów rolniczych na terenie gminy mogłaby służyć uprawom wierzby energetycznej. Uprawa wierzby na cele ekologiczne pozwoliłaby dać ekologiczny i odnawialny surowiec do pozyskiwania energii cieplnej. Podczas spalania drewna wierzbowego ilość uwalnianych do atmosfery związków siarki oraz azotu w porównaniu ze spalaniem konwencjonalnych surowców są minimalne. Powstający podczas spalania gaz cieplarniany – dwutlenek węgla jest asymilowany przez rośliny wzrastające na polach, czyli jego ilość w atmosferze nie zwiększa się. Zawartość popiołów przy spalaniu wynosi około 1% spalanej masy, podczas gdy przy spalaniu węgla zawartość ta sięga nawet 20% (przy spalaniu gorszych gatunków węgla). Wierzba jest najefektywniejszą z roślin używanych do oczyszczania gleb z metali ciężkich, związków toksycznych i innych poprzez wbudowanie ich w swoją biomasę. Z powodu tych właściwości stosowana jest jako zielony pas ochronny wokół szkodliwych zakładów przemysłowych, autostrad, wysypisk śmieci itp. Biomasa przy tym jest także bardzo tanim źródłem energii cieplnej. Koszt 1GJ energii wyprodukowanego przy spalaniu węgla wynosi około 33 zł, oleju opałowego 50 zł, gazu ziemnego 34 zł, a wierzby energetycznej 19 zł. Jak widać z tych wyliczeń opał wierzbowy jest dwukrotnie tańszy od węgla kamiennego, a w dodatku na terenach poza dużymi miastami można wyprodukować go we własnym zakresie wykorzystując nieużytki i pola z glebami niższych klas.

IV. OCENA SKŁADNIKÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

4.1. Rzeźba terenu

Powierzchnię terenu gminy Widuchowa ukształtowało zlodowacenie pomorskie (stadium pomorskie), ponadto w procesie kształtowania terenu istotną rolę grała przedczwartorzędowa rzeźba podłoża.

Tereny położone w sąsiedztwie rzeki Odry charakteryzuje małe urozmaicenie rzeźby terenu, wysokości bezwzględne wahają się tu od 0 do 10 m n.p.m. Dolina wyłożona jest do 25 metrów aluwiami rzecznyymi powstałymi wskutek wylewowej działalności rzeki. Natomiast środkowo-wschodni obszar gminy dzięki dość dużym różnicom wysokości terenu (od 110 m n.p.m. do 167 m n.p.m.) charakteryzuje się znacznym urozmaiceniem terenu. Moreny czołowe i rynny lodowcowe, ułożone prostopadle w stosunku do tych pierwszych wyznaczają różnorodne ukształtowanie tego terenu wraz z licznymi jeziorami. Północna część gminy przylegająca do rzeki Odry stanowi część Równiny Wełtyńskiej. Teren jest tu lekko falisty, zbudowany z gliny morenowej. Średnie wzniesienia nie przekraczają 50 m n.p.m. Jest to typowa morena denna o rzeźbie niskofalistej, której krajobraz urozmaicają jeziora.

4.2. Litologia

4.2.1. Budowa geologiczna

Obszar gminy Widuchowa został względnie słabo rozpoznany pod względem geologicznym. Powierzchniową budowę geologiczną tworzą utwory plejstoceniowe i holoceniowe. Utwory plejstocenu stanowią materiały związane ze zlodowaceniem północnopolskim, stadiem głównym fazy pomorskiej. Podstawowymi utworami geologicznymi są tu gliny zwałowe, piaski i żwiry lodowcowe, piaski, żwiry i głązy moren czołowych, piaski i żwiry oraz mułki kemów i teras kemowych oraz piaski rzeczne teras nadzalewowych.

Plejstocen

Gliny morenowe występują na dość znacznych obszarach gminy Widuchowa, zajmując jeden poziom; nie występują jednak w dolinie Odry i Rurzyca. Powierzchnia stropowa występuje na wysokości od 40 do 90 m n.p.m.

Gliny zwałowe nie tworzą jednolitych, masywnych poziomów, a przewarstwienia piaszczyste są częste. W okolicach Rynicy miąższość wynosi 12 metrów od powierzchni, występują również przewarstwienia piaszkowe.

Piaski i żwiry polodowcowe występują w odsłonięciu przy stacji PKP, jak również w otworze wiertniczym Rynicy. Miąższość tych osadów waha się w granicach 10 – 20 metrów.

Piaski i żwiry lodowcowe występują na terenie gminy w wielu miejscach na powierzchni moreny dennej i stokach wzgórz morenowych. Tworzą pokrywy o miąższości od 1 do 3 metrów.

Gliny, piaski, żwiry i głązy moren czołowych. Utwory te budują łuk moren czołowych ciągnący się na południowy – zachód i południe od Jeziora Kiełbice, a także materiały bezpośredniej akumulacji lądolodu w okolicy Dębogóry, Bolkowic i Lubicza. Ich miąższość dochodzi do 27 metrów.

Piaski i żwiry teras kemowych. Na obszarze gminy występują one na szlaku odpływu wód roztopowych Lubicz – Jezioro Kielbiczne i dalej na południe po granice gminy. Ich miąższość sięga 10 metrów.

Żwiry, piaski i mułki miejscami gliny kemów oraz gliny na piaskach i mułkach kemowych. Utwory te tworzą rozległą strefę form marginalnych subfazy mielęcińskiej. Zajmują one część wysoczyzny i lobu lodowego doliny Odry. Miąższość materiałów waha się od 5 do 30 metrów w zależności od wysokości bezwzględnej form kemowych.

Piaski i żwiry wodnolodowcowe górne na glinach zwałowych. Ich miąższość wynosi 3- 5 metrów i występują one głównie w południowej części gminy, w okolicach Polesin, jak również pomiędzy Ognicą a Rynicą.

Piaski rzeczne terasowe zalegają w kilku poziomach terasowych: 20-25 m, 13-15 m, 8-12 m oraz do 15 m. Zbudowane są przeważnie z piasków z domieszką żwirków.

Piaski eoliczne występują na piaskach rzecznych teras nadzalewowych oraz na piaskach i żwirach wodnolodowcowych górnych. Miąższość ich sięga od 1 do 2 metrów.

Piaski stożków napływowych. Występują na powierzchni rzecznych teras nadzalewowych między Ognicą a Rynicą. Miąższość ich jest niewielka i wynosi od 1 do 5 metrów.

Holocen

Piaski rzeczne teras zalewowych. Zalegają na wysokości 2 do 3,5 m n. p. rzeki. Miąższości tych utworów sięga kilkunastu metrów.

Piaski i gliny deluwialne, występują na zboczach dolin i dolinek silnie rozcinających wysoczyznę. Miąższość ich sięga do 5 m.

Namuły piaszczyste den dolinnych na piaskach i żwirach lodowcowych i glinach zwałowych. Namuły piaszczyste na żwirach i piaskach lodowcowych występują głównie na północ od Ognicy, a na glinach zwałowych na południe od Lubiczyna.

Gytie. Na opisywanym obszarze występują pod torfami w obrębie prawie wszystkich torfowisk poza doliną Odry. Miąższość ich wynosi od 2 do 3 metrów. Najczęściej są to gytie wapienne, czasem sapropelowe i detrytusowe.

Torfy. Występują na terenie gminy przeważnie jako torfy niskie. Miąższość ich waha się w granicach od 2 do 4 metrów. Miejscem ich występowania są okolice Bolkowic, Krzywina, doliny Rurzyicy.

Mułki z domieszką piasków (mady, miejscami na torfach niskich). Występują powszechnie na Międzyodrze wzdłuż koryt starorzeczy oraz Odry Zachodniej i Regalicy. Ich miąższość sięga miejscami do 4 metrów, co związane jest z prowadzeniem prac regulacyjnych na obu ramionach Odry.

4.2.2. Zasoby kopalin

Stan stosunków geologicznych wymiennie wpływa na zasoby kopalin znajdujących się na terenie gminy. Występujące na terenie gminy surowce mineralne można podzielić na trzy grupy: energetyczne, chemiczne oraz skalne.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

4.2.2.1. Surowce energetyczne

Węgiel brunatny występuje w obrębie garbu Rynica – Żelechowo położonego w środkowej części gminy. Ze względu na głębokość zalegania warstwy jest to złożo nieeksploatowane.

Torfy, na całym obszarze gminy zostały udokumentowane liczne złoża torfów.

Zasoby poszczególnych złóż przedstawione zostały w tabeli 14.

Tabela 14. Wykaz złóż udokumentowanych i zarejestrowanych na terenie gminy Widuchowa

Nr złoża	Nazwa złoża	Rodzaj surowca	Wiek surowca	Kategoria zasobów	Zasoby w tys. m ³	Zastosowanie	Kopaliny towarzyszące
1	Bolkowice	Torfy	Q _h	C ₂	Pozabilansowe 78,0	Dla rolnictwa	-
2	Marzkowo I	Gytie	"	"	Pozabilansowe 60,0	"	Torfy
3	Marzkowo II	Torfy	"	"	Pozabilansowe 21,0	"	Gytie
4	Marzkowo III	Gytie	"	"	Pozabilansowe 338,0 3,8	"	Gytie
5	Marzkowo IV	Torfy	"	"	47,0	"	"
6	Lubicz I	"	"	"	39,0	"	"
7	Lubicz II	"	"	"	Bilansowe 164,0 Pozabilansowe 114,0	"	"
8	Lubicz III	"	"	"	40,0	"	"
9	Lubicz IV	"	"	"	Pozabilansowe 44,0	"	"
10	Lubicz V	"	"	"	Bilansowe 49,0 Pozabilansowe 21,0	"	"
11	Krzywin	"	"	"	Pozabilansowe 560,0	"	"
12	Radoszki	Torfy	Q _h	C ₂	Pozabilansowe 243,0	Dla rolnictwa	Gytie
13	Rynica	"	"	"	Pozabilansowe 44,0	"	"
14	Krzywin I	"	"	"	Bilansowe 98,0 Pozabilansowe 40,0	"	"
15	Krzywin II	"	"	"	Bilansowe 52,0 Pozabilansowe 27,0	"	"
16	Krzywin III	"	"	"	Bilansowe 174,0 Pozabilansowe 139,0	"	"
17	Krzywin IV	"	"	"	Bilansowe 33,0 Pozabilansowe 8,0	"	"
18	Krzywin V	"	"	"	Bilansowe 23,0 Pozabilansowe 32,0	"	"
19	Sośniak I	"	"	"	Bilansowe 34,0 Pozabilansowe 64,0	"	"
20	Sośniak II	"	"	"	Bilansowe 131,0 Pozabilansowe 47,0	"	"
21	Krzywinek I	Torfy	Q _h	C ₂	Bilansowe 61,0 Pozabilansowe 33,0	Dla rolnictwa	Gytie
22	Krzywinek II	"	"	"	Bilansowe 24,0 Pozabilansowe 18,0	"	"
23	Lubicz VI	"	"	"	Bilansowe 41,0 Pozabilansowe 10,0	"	"
24	Lubicz VII	"	"	"	Bilansowe 14,0 Pozabilansowe 5,0	"	"
25	Lubicz VIII	"	"	"	Pozabilansowe 3,0	"	"
26	Lubicz IX	"	"	"	Bilansowe 23,0 Pozabilansowe 63,0	"	"
27	Lubicz X	"	"	"	Bilansowe 39,0 Pozabilansowe 45,0	"	"
28	Kłodowo I	"	"	"	Bilansowe 11,0 Pozabilansowe 4,0	"	"
29	Kłodowo II	"	"	"	Bilansowe 3157,0 Pozabilansowe 1425,0	"	"

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

30	Krzywin VI	Torfy	Q _h	C ₂	Pozabilansowe 21,0	Dla rolnictwa	Gytie
31	Krzywin VII	"	"	"	Bilansowe 242,0 Pozabilansowe 184,0	"	"
32	Lisie Pole I	"	"	"	Pozabilansowe 36,0	"	"
33	Lisie Pole II	"	"	"	Pozabilansowe 68,0	"	"
34	Przycieszce I	"	"	"	Pozabilansowe 130,0	"	"
35	Rurka I	"	"	"	Bilansowe 26,0 Pozabilansowe 6,0	"	"
36	Lisie Pole III	"	"	"	Bilansowe 47,0	"	"
37	Lisie Pole IV	"	"	"	Bilansowe 23,0 Pozabilansowe 12,0	"	"
38	Marwice	"	"	"	Pozabilansowe 50,0	"	"
39	Widuchowa	Torfy	Q _h	C ₂	Pozabilansowe 115,0	Dla rolnictwa	Gytie
40	Rurzycza	"	"	"	Bilansowe 5808,0 Pozabilansowe 7999,0	"	"

Źródło: Dokumentacja geologiczna torowisk- Centralne Biuro Projektów Wodnych i Melioracyjnych Warszawa 1963, Przedsiębiorstwo Poszukiwań i Badań Złóż Torfu „Geotorf” Warszawa 1958, Biuro Projektów Wodnych i Melioracji, Szczecin 1964, 1970, Biuro Studiów i Projektów wodno-Melioracyjnych, Warszawa 1963.

Część torfów posiada wartość opałową, jednak większość z racji swoich właściwości fizyko-chemicznych nadaje się głównie do wykorzystania rolniczego. Taki kierunek wykorzystania tego surowca wydaje się być korzystniejszy ekologicznie, jak również wymagany odpowiednimi rozporządzeniami. Torfowiska występujące na terenie gminy są przeważnie utworami dolinnymi (doliny Odry i Rurzyca) lub występującymi w zagłębieniach bezodpływowych na terenie wysoczyzny i obszarze wzgórz kemowych i moren czołowych.

Sole kamienne – złoża tego surowca występuje na dużych głębokościach w okolicy Widuchowej i jest częścią większej struktury występującej również na terenie Niemiec.

Zasoby pozostałych surowców naturalnych występujących na obszarze gminy przedstawia tabela 15.

Tabela 15. Pozostałe zasoby surowców naturalnych

Lp.	Wyszczególnienie	Stan zagospodarowania złoża	Zasoby		Wydobycie
			geologiczne bilansowe	przemysłowe	
Kruszywo naturalne [tys. t]					
1.	Krzywin*	R**	450	-	-
2.	Ognica*	R**	13413	-	-
OGÓLEM			13863	-	-

* - złoża zawierające piasek ze żwirem, ** R – złoża o zasobach rozpoznanych szczegółowo
Źródło: Państwowy Instytut Geologiczny

4.2.2.2. Surowce skalne

Margle ilaste i mułowce – występują na północ od miejscowości Dębogóra, jednak ze względu na głębokość warstwy zalegania ich eksploatacja nie jest opłacalna.

Gliny zwałowe – występują na całym obszarze wysoczyzny pospolicie. Najbardziej miększe pokłady glin występują w okolicach Bolkowic, Krzywina i Dębogóry. Jednakże dotychczas eksploatację prowadzono w małych gliniankach jedynie na potrzeby lokalne.

Piaski i żwiry wodnolodowcowe – Zajmują dość rozległe powierzchniowo obszary w gminie głównie pomiędzy Widuchową a Rynicą. Eksploatacja piasków i żwirów odbywa się w kemie położonym na północ od Krzywina. Wielkość wyrobiska wynosi

20x40 metrów, a wysokość ścian około 6 metrów. Ponadto niewielka piaskownia znajduje się na południowy – wschód od Lubicza.

Piaski drobnoziarniste miocenne – Występowanie tych utworów możemy zaobserwować na zachód od Dębogóry. Złoże to w przeszłości było eksploatowane. Pozostałe rodzaje piasków drobnoziarnistych nie stanowią znacznego udziału w wydobywaniu surowców skalnych.

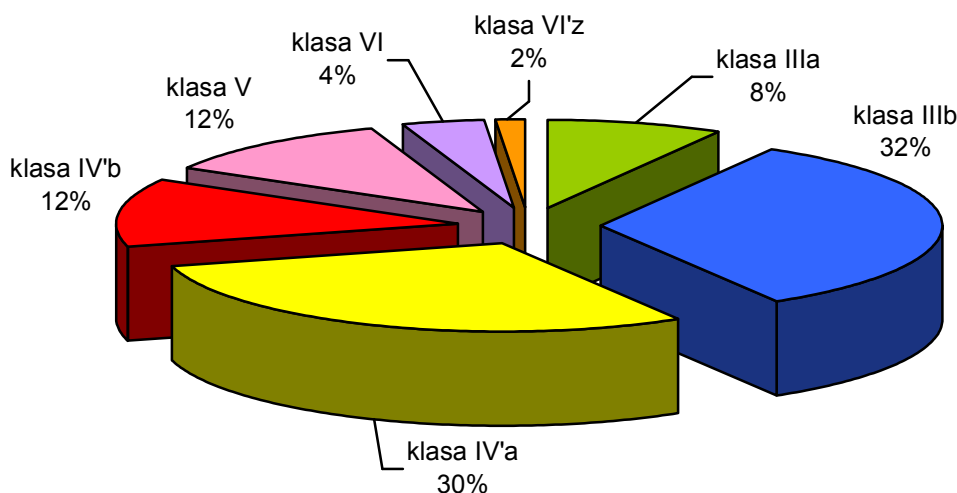
Gytie – Występują najczęściej pod torfami na północ od Krzywina, gdzie miąższość ich sięga 6 metrów pod nakładem torfowym o grubości około 1 metra. Ponadto eksploatowane złoże znajduje się w okolicach Kłodowa, a także Marzkowa. Pod względem jakościowym są to gytie bardzo zróżnicowane. Uwzględniając zasady ekologii, najwłaściwszym zagospodarowaniem materiału wyrobiskowego powinno być przeznaczenie na nawozy wapniowe w rolnictwie.

4.3. Gleby

4.3.1. Charakterystyka rozmieszczenia typów gleb

Na terenie gminy Widuchowa wyróżniono następujące typy gleb: bielnicowe i pseudobielnicowe, brunatne właściwe, brunatne wylugowane i kwaśne, czarne ziemie właściwe, czarne ziemie zdegradowane, gleby mułowo – torfowe i torfowo – mułowe, mady, mady glejowe, gleby torfowe i murszowo – torfowe oraz murszowo – mineralne. Gleby bielnicowe i pseudobielnicowe zajmują największe powierzchnie we wschodniej części gminy. Na terenie gminy dominują gleby średniej jakości (klasa IIIb i IVa, IVb, których łączny udział wynosi 75% oraz gleby słabe (V klasa) z 11,6 % udziałem w powierzchni gruntów ornych i najłabsze (VI klasa) – 5,2 %. Gleby średnio dobrej jakości (IIIa) zajmują 8,2%. Gleby one najlepsze i bardzo dobre na omawianym terenie nie występują. Najlepsze jakościowo gleby występują w części wschodniej gminy i częściowo w środkowej. Udział poszczególnych klas jakości przedstawia wykres 10.

Wykres 10. Jakość gleb na terenie Gminy Widuchowa

Źródło: Urząd Gminy Widuchowa

Powierzchnia gruntów chronionych na terenie gminy wynosi 76,3 %. Są to gleby należące do klas od I do IV b lub kompleksy od 1 do 5 oraz 8.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

Wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej charakteryzujący warunki dla roślin uprawianych, oceniając poszczególne elementy środowiska: gleby, rzeźbę terenu oraz warunki wodne i klimatyczne dla gminy Widuchowa wynosi 73,3 pkt i mieści się w górnej granicy dla województwa, natomiast w odniesieniu do gmin sąsiednich jest nieznacznie niższy.

Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej ma duże znaczenie w Planie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania (LFA), na których produkcja rolnicza jest utrudniona ze względu na niekorzystne warunki naturalne otrzymują dopłaty wyrównawcze. W gminie Widuchowa znajdują się obręby zaliczane do ONW nizinne strefa I (Rynica, Widuchowa 1 i 2) oraz ONW nizinne strefa II (Widuchowa – Międzyodrze i Ognica).

4.3.2. Degradacja naturalna gleb

W związku z polodowcowym ukształtowaniem terenu zjawiska erozji gleb obserwuje się na bardziej nachylnych terenach. Na obniżenie wartości bonitacyjnych gleb narażone są również użytkowane rolniczo tereny zalewowe Odry głównie Międzyodrza. W czasie występowania wód z brzegów rzeki dochodzi do podmoknięcia tych terenów, a powolny spływ wody doliną rzeki powoduje wypłukiwanie cennych składników gleb.

Na terenie gminy w strukturze użytkowania dominują przede wszystkim użytki rolne, zajmują one przeszło 45,5 % całkowitej powierzchni gminy. Jakość gleb jest więc bardzo istotnym czynnikiem wpływającym na rozwój rolnictwa, warunkującym wysokość i jakość uzyskiwanych plonów. Gleby na terenie gminy Widuchowa zaliczane są do słabo i umiarkowanie zdegradowanych na skutek erozji wodnej oraz umiarkowanie na skutek erozji wąwozowej. Gęstość wąwozów oceniana jest na 0,1 do 0,5 km/km². Natomiast zagrożenie erozją wietrzną jest średnie i silne.

W celu przeciwdziałania degradacji konieczne jest uwzględnienie stopniowej zmiany struktury użytkowania gleb. Na terenie gminy Widuchowa (na glebach bardzo słabych), powinna ona postępować w kierunku ograniczania pól uprawnych na rzecz lasów i użytków zielonych oraz zadrzewień śródpolnych, które najlepiej chronią glebę.

4.3.3. Degradacja chemiczna gleb

Na terenie gminy Widuchowa pod względem odczynu gleb przeważają gleby o odczynie lekko kwaśnym i obojętnym. Jednak prawie na ¼ gruntów ornych stwierdzić można nadmierną kwasowość, a na 1/5 potrzebne jest wapnowanie. Nadmierna kwasowość powodowana jest najczęściej przez naturalne czynniki klimatyczno – glebowe, w mniejszym stopniu przez zanieczyszczenia kwasotwórcze powstające przez zanieczyszczenia przemysłowe i komunikacyjne lub przez niektóre nawozy. Poniższa tabela przedstawia stopień zakwaszenia gleb w gminie wraz z potrzebą ich wapnowania.

Tabela 16. Stopień zakwaszenia gleb wraz z potrzebami ich wapnowania w latach 2007-2008

Ilość próbek	Odczyn (pH) gleby					Potrzeby wapnowania				
	bardzo kwaśny	kwaśny	lekko kwaśny	obojętny	zasadowy	konieczne	potrzebne	wskazane	ograniczone	zbędne
534	47	83	192	129	83	63	50	81	90	250

Źródło: Okręgowa Stacja Chemiczno – Rolnicza w Szczecinie

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

Do istotnego aspektu degradacji gleb należy wzrost chemizacji gleb przez rolnictwo, a także zmniejszanie się powierzchni ogólnej gleb w wyniku przeznaczania jej pod cele nierolnicze.

Państwowy monitoring gleb opiera na terenie województwa zachodniopomorskiego opiera się na badaniach z 7 punktów pomiarowych gleb użytkowanych rolniczo. Na terenie gminy Widuchowa taki punkt nie został wyznaczony, najbliższym znajduje się punkt w Żurawkach. Badania te wskazują na brak zanieczyszczenia gleby metalami ciężkimi i zawartość podwyższoną wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych WWA-13 wg klasyfikacji IUNG, natomiast wg kryteriów Ministerstwa Środowiska stwierdzono zanieczyszczenie miedzią. Zawartość S-SO₄ jest niska, natomiast obniżeniu uległa zawartość próchnicy (4,48%) i pH (6,5).

4.4. Wody podziemne

4.4.1. Charakterystyka ogólna

Większa część obszaru działania RZGW Szczecin posiada ustalone zasoby dyspozycyjne wód podziemnych. Łącznie zasoby dyspozycyjne wód podziemnych określono na obszarze 16349,2 km², stanowi to 80% obszaru działania RZGW Szczecin. W podziale na jednostki hydrograficzne obszar gminy został zaliczony do zachodniej części rejonu Południowopomorskiego (Malinowski 1999). Pierwszy poziom zalegania wód gruntowych kształtuje się w zależności od budowy geomorfologicznej podłoża. Najpłycej wody gruntowe występują na terenach dolin rzecznych. Głębokość zalegania waha się od 0,0 do 2,0 metrów. Przykładem mogą tu być obszary Międzyodrza. Kolejną klasę głębokości stanowią obszary o głębokości zalegania wód na poziomie 10,0 – 15,0 m. Są to najczęściej obszary wysoczyzny morenowej i sandrów. Natomiast w strefie wzgórz i pagórków moreny czołowej oraz kemów poziom zalegania kształtuje się na głębokości 5,0 – 30,0 metrów. Ponadto poziom wody gruntowej ulega zmianom sezonowym, najniższy poziom notuje się w miesiącach letnich, natomiast maksimum w miesiącach wiosennych. Szczegółowe zestawienie zasobów wód podziemnych na terenie gminy przedstawia tabela 17.

Tabela 17. Zasoby dyspozycyjne wód podziemnych w regionie Rurzyca - Tywa

Region bilansowy		Stan rozpoznania zasobów	Powierzchnia [km ²]	Poziom wodonośny	Zasoby odnawialne Q _o [m ³ /d]	Zasoby dyspozycyjne Q _d [m ³ /d]	Moduł zasobów dyspozycyjnych [m ³ /h]
Nr	Podregion bilansowy						
06	Rzurzyca-Tywa	31.12.1997	1 090,8	Q+Tr+K ₂	203 130,00	141 000,00	5,39
B2	Zlewnia Tywy i Jezioro Kiełbicze	31.12.1997	391,8	Q	71 660,00	47880,00	5,09

Q – czwartorzęd, Tr – trzeciorzęd,
Źródło: RZGW Szczecin

4.4.2. Główne zbiorniki wód podziemnych.

Teren gminy Widuchowa nie znajduje się w bezpośrednim obszarze żadnego Głównego Zbiornika Wody Podziemnej a najbliższym Gminy Widuchowa znajdują się:

- **Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 134** Zbiornik Dębno posiadający szacunkowe zasoby oceniane są na 29 tys. m³/d, średnia głębokość 55 metrów. Jest to zbiornik o genezie międzymorenowej, pochodzenia trzeciorzędowego,

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

- **Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 122** Dolina Kopalna Szczecin posiadający zatwierdzone zasoby dyspozycyjne w wielkości 35812 m³/d. Położony jest w ośrodku porowym w piętrze i obejmuje zbiorniki o różnej genezie: doliny kopalnej i międzymorenowy.

Zgodnie z monitoringiem prowadzonym przez PIOŚ wody zbiornika **Q_MT_r nr 134** zostały zakwalifikowane do klasy IV, jednak już rok później do II. Wśród czynników, które determinowały zaliczenie wód do klas czystości znalazły się amoniak, azotyny, wapń, węgiel organiczny, krzemionka, mangan, przewodność, a do IV żelazo, przy czym w 2004 r. czynnikiem tym był mangan. Występowanie podwyższonego stężenia żelaza i zwykle towarzyszącemu mu manganu ma charakter geogeniczny i związane jest z rodzajem warstw wodonośnych.

Na terenie zbiornika **Q_{KM} nr 122** nie prowadzony jest monitoring jakości wód podziemnych.

4.4.3. Jakość wód podziemnych

Klasyfikację wód podziemnych powiatu w 2007 roku przeprowadzono zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 r. w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji i prezentacji stanu tych wód (wydany na mocy art. 49 ustawy Prawo wodne z 2001 roku). Rozporządzenie wprowadza 5 klas jakości wód, tj.:

- Klasa I – wody bardzo dobrej jakości,
- Klasa II – wody dobrej jakości,
- Klasa III – wody zadowalającej jakości,
- Klasa IV – wody niezadowalającej jakości,
- Klasa V – wody złej jakości.

Na terenie Gminy Widuchowa Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska prowadzi w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska badania wód podziemnych wgłębnych. Na poziomie krajowym badania wykonywane są corocznie przez Państwowy Instytut Geologiczny w Warszawie. Ocenę jakości wód podziemnych badanych w latach 2004-2007 na terenie Gminy Widuchowa prezentuje tabela 18.

Tabela 18. Jakość wód wgłębnych w punkcie Widuchowa 2157 w latach 2004-2007

Wiek warstwy wodonośnej	Lokalizacja		Rok badania			
	miejsowość - nr złoża	gmina	2004	2005	2006	2007
Czwartorzęd	Widuchowa - 2157	Widuchowa	∅	∅	IV	IV

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Oddział w Szczecinie

Klasa IV – wody niezadowalającej jakości;

∅ – brak opróbowania otworu w sieci krajowej monitoringu wód podziemnych.

Najwyższe zanieczyszczenie wód dotyczyło żelaza, jonów wodorowęglanowych, amoniaku, manganu, wapnia, fluoru. Natomiast według monitoringu zbiorników wód podziemnych położonych poza Gminą Widuchowa wody zbiornika nr 134 zostały zakwalifikowane do II klasy czystości w 2007 r. Natomiast na terenie ujęć w miejscowościach Gryfino w odwiercie gruntowym stwierdzono III klasę jakości, Borzym odwierc wgłębny - IV klasę.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

W roku 2008 ocenę stanu wód podziemnych przeprowadzono zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2008 w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych (Dz. U. Z dnia 6 sierpnia 2008, Nr 143, poz. 896). Rozporządzenie klasyfikuje wody wg takich samych klas jak poprzednie z 11 lutego 2004 roku. Na obszarze Gminy Widuchowa znajduje się punkt pomiarowy II/1104/1, który należy do 24 JCWP. Badania wód podziemnych w roku 2008 w tym punkcie nie był prowadzone.

Wody podziemne w porównaniu z wodami powierzchniowymi ulegają przeobrażeniom antropogenicznym w niewielkim stopniu. Do głównych czynników wpływających na pogorszenie stanu wód podziemnych należy eutrofizacja powierzchniowych warstw litosfery, związana z nadmiernym nawożeniem i intensyfikacją gospodarki rolnej. Spływające związki azotu (amonowego, azotynowego) przenikają zwłaszcza do płycej położonych zasobów wód podziemnych powodując ich degradację. Na terenie gminy Widuchowa zostały wyznaczone przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Szczecinie obszary zagrożeń wód podziemnych, które obejmują 15,45 % terenu gminy i położone są w centralnej części gminy oraz wzdłuż Odry i Rzyrzycy.

Na terenie Gminy Widuchowa znajduje się 9 ujęć wody podziemnej. Poprzez korzystanie z zasobów wód podziemnych doprowadza się do ingerencji w środowisko przyrodnicze i powoduje się pewne zmiany dotyczące zmniejszenia pokładów wody, powstawania lejów depresyjnych i obniżenia jakości wód. Wody pobierane w gminie Widuchowa, pochodzą głównie z utworów czwartorzędowych i stosowane są przeważnie do celów bytowo - gospodarczych mieszkańców.

4.5. Wody powierzchniowe

Pod względem zasobności w wody powierzchniowe powiat Gryfiński, do którego należy gmina Widuchowa zaliczany jest do obszarów o dość wysokiej zasobności.

Sieć wód powierzchniowych na terenie gminy jest stosunkowo dobrze rozwinięta. Łączna długość cieków podstawowych wynosi 58,8 km, natomiast długość rowów szczegółowych i kanałów wynosi 161,1 km. Ich zadaniem jest odprowadzenie nadmiaru wód z terenów podmokłych. Łączna powierzchnia wód powierzchniowych na terenie gminy wynosi 1157 ha, co stanowi 5,51% jej ogólnego obszaru. Główną część zasobów wodnych gminy stanowi obszar Międzyodrza.

4.5.1. Sieć rzeczna

Na terenie gminy, główne stosunki wodne wyznacza rzeka Odra tworząca zlewnię I rzędu wraz z rzeką Rurzycą (rzeka II rzędu). Rzeki omawianego terenu mają charakter nizinny, cechuje je powolny nurt i małe wartości przepływu wód w jednostce czasu.

Odra stanowi istotny element zagospodarowania terenu i występuje w dwóch układach infrastruktury technicznej, w gospodarce wodnej oraz w systemie transportowym. Długość rzeki na terenie gminy wynosi 19,7 km. W 704,1 km, powyżej jazu w Widuchowej rzeka dzieli się na dwa ramiona: Odrę Wschodnią (do 728,0 km) i Odrę Zachodnią (od 0,0 do 23,1 km). Odra Zachodnia stanowi pierwotne koryto rzeki, natomiast Odra Wschodnia na odcinku od Widuchowej do Gryfina powstała jako sztuczny przekop. Obecnie większość wód płynie Odrą Wschodnią, która od przekopu

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

Klucz-Ustowo w 730,5 km zwana jest Regalicą. Obszar pomiędzy Odrą Wschodnią, a Odrą Zachodnią pocięty jest gęstą siecią starorzeczy, kanałów i rozlewisk o łącznej długości ponad 200 km. Ten rozbudowany system hydrologiczny kształtuje w głównej mierze stosunki wodne w okolicy, wpływając zarówno na warunki klimatyczne jak i przyrodnicze.

Rzeka Rurzyca – przepływa południowo – zachodnim fragmentem gminy. Powyżej Trzcińska-Zdroju rzeka przepływa przez Jezioro Klasztorne i Trzygłowskie. W zlewni Rurzyca znajdują się jeziora Mętno oraz Ostrów. Całkowita długość rzeki wynosi 43,6 km, a zlewnia posiada powierzchnię 417,0 km². Długość rzeki na terenie gminy wynosi 3,1 km. Jedynym dopływem jest rzeka Kalica, która wpływa do Rurzyca w rejonie Chojny. Większość wód zasilających Rurzycę pochodzi z podmokłych gruntów oraz niewielkich strumieni. Przepływ miarodajny SNQ dla przekroju ujściowego wynosi 0,77 m³/s. Zlewnia rzeki ma charakter rolniczy. Rzeka przepływa w południowej części gminy i uchodzi do rzeki Odry jako jej prawobrzeżny dopływ na południe od miejscowości Ognica. Na rzece brak obwałowań przeciwpowodziowych.

Przez północną część gminy przepływa rzeka **Struga Marwicka**. Jej łączna długość wynosi 21,5 km. Uchodzi ona do Wschodniej Odry, stanowiąc jej prawobrzeżny dopływ. Łączna długość obwałowań na rzece wynosi 2 km.

Ponadto sieć hydrograficzną na terenie gminy tworzy sieć licznych kanałów i rowów w melioracyjnych. Do pozostałych cieków wodnych występujących na terenie gminy zaliczamy: Kanał Betleja, Kanał K-8, Kanał Ślepy, Kanał Marwice 4, Kanał Marwice 5, Kanał Żelechowo 1 i 2, Kanał Lubicz, Kanał Krzywina, Kanał Rurka, Kanał Rynica – Ognica

Wszystkie cieki charakteryzuje śnieżno – deszczowy system zasilania, z dwoma wysokimi stanami wody w ciągu roku oraz jednym minimum. Po osiągnięciu wiosennego maksimum (w okresie pomiędzy styczniem a kwietniem), stany wody i przepływy rzek zmniejszają się. Wezbrania letnie (lipiec, sierpień) są zdecydowanie mniejsze od wiosennych. Minimum przypada generalnie pomiędzy lipcem i październikiem. Przejścia od stanów najwyższych do najniższych są łagodne, a różnice pomiędzy średnimi miesięcznymi stanami maksymalnymi i średnimi miesięcznymi stanami minimalnymi są niewielkie. Średni stan wód Odry z lat 1951-1997 wynosi 546 cm. Stany wód na Odrze w miejscowości Widuchowa przedstawiono w tabeli 19.

Tabela 19. Stan wody na rzece Odrze w miejscowości Widuchowa w latach 1995-2007

Wodowskaz	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	SW z lat 1951-1997
Widuchowa km 701,8	550	539	557	562	533	532	533	542	551	546

Źródło: RZGW Szczecin

4.5.2. Obszar Międzyodrza

Tereny polderowe doliny dolnej Odry zwane zwyczajowo Międzyodrziem zostały utworzone poprzez wielowiekowe, samoistne działanie przyrody oraz przeprowadzone prace regulacyjne w ujściowym odcinku Odry w latach 1907 – 1932. W wyniku prac regulacyjnych powstało dodatkowe koryto rzeki zwane Odrą Wschodnią (Regalicą). Pomiędzy tym rozwidleniem położone są tereny polderowe (wyspy), które położone są wzdłuż linii południka. Na terenie Międzyodrza wyróżniono 3 poldery zalewowe:

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

południowy, środkowy i północny. Obszar polderu południowego – Widuchowskiego zajmuje powierzchnię równą 2.527 ha. Większość polderu zajęte jest przez użytki zielone (1.952 ha), mniejszą część stanowią wody (462 ha) oraz lasy i krzewy (4 ha). Tereny zalewowe Międzyodrza wyniesione są nieznacznie ponad poziom morza (0,2 – 0,6 m n.p.m.) tzw. półdepresja. Obszar polderów jest licznie poprzecinany siecią kanałów, jezior i rozlewisk. Powierzchnia całkowita polderów po stronie polskiej wynosi 5.630 ha i daje możliwość retencjonowania 31 mln m³ wody przy przepływie wody p=10%.

Obecnie na terenie Międzyodrza nie prowadzi się żadnych prac melioracyjnych polegających na pogłębianiu kanałów czy usuwaniu roślinności (głównie łązy i trzciny) wkraczającej na nowe stanowiska w wyniku eutrofizacji wód powierzchniowych Odry. Zachodzący nieustannie proces torfotwórczy i zarastania na obszarach Międzyodrza powoduje stałe podwyższanie się rzędnych terenu.

4.5.3. Zbiorniki wodne

Na terenie gminy znajduje się wiele naturalnych zbiorników wodnych. Powstały one na skutek obecności lodowca i tworzą obecnie malowniczy krajobraz. Czynnikiem kształtującymi misy jezior były: żłobienie i akumulacja lodowca, erozja wód lodowcowych i wytapianie się brył martwego lodu. W zależności od sposobu powstawania wyróżniamy jeziora rynnowe, morenowe oraz sandrowe. Większość z nich występuje na obszarze gminy. Do największych jezior na terenie gminy należą: jeziora Kiełbiczne i Lubicz. Wykaz jezior oraz ich cech morfometrycznych przedstawia tabela 20.

Tabela 20. Jeziora i cechy morfometryczne

Lp.	Nazwa jeziora	Zlewnia	Powierzchnia [ha]	Objętość [tys. m ³]	Głębokość maksymalna [m]
1.	Lubicz	Odra	30,7	552,6	3,6
2.	Lipienko (Kąpielisko)	Odra	20,2	181,8	1,7
3.	Kiełbiczne	Struga Marwicka	71,6	1575,2	4,5
4.	Kłodowskie	Odra	10,9	348,8	7,0
5.	Marzkowo	Odra	11,8	177,0	3,0
6.	Sumy (Okólno)	Odra	11,1	410,7	8,0
7.	Wilczkowo (Wielkie)	Odra	9,3	204,6	4,5

Źródło: Jeziora Zachodniopomorskie; J. Filipiak, M. Raczyński, Szczecin 2000, informacje z Urzędów Gmin

Na terenie gminy nie występują sztuczne zbiorniki retencyjne. Program budowy urządzeń małej retencji wód powierzchniowych do 2015 r. dla Województwa Zachodniopomorskiego na terenie gminy Widuchowa w latach 2007 – 2015 objął inwestycje mające na celu stabilizację poziomu wód w jeziorach.

Tabela 21. Zestawienie obiektów małej retencji przewidzianych do realizacji – stabilizacja poziomu wody

Zlewnia	Nazwa ciek	Nazwa obiektu	Koszty 2004 r. [tys. zł]	Pow. jeziora [ha]	V użyt. [m ³]	Źródła finansowania	Właściciel - użytkownik
Struga Marwicka	Kanał Lubicz	Jezioro Lubicz	384,3	30,7	148500	WFOŚGW+UE	SP ZZM i UW Szczecin
Struga Marwicka	Kanał Lubicz	Jezioro Lipienko	170,8	37,2	217600	WFOŚGW+UE	SP ZZM i UW Szczecin

Źródło: Program budowy urządzeń małej retencji wód powierzchniowych do 2015 r. dla Województwa Zachodniopomorskiego

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

4.5.4 Kąpieliska

Na terenie gminy znajduje się jedno kąpielisko objęte nadzorem Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Gryfinie. Jest to kąpielisko niestrzeżone, zlokalizowane nad jeziorem Kiełbicze. Kąpielisko było badane w 2007 roku siedmiokrotnie w dwóch punktach. Badania obejmują przede wszystkim stan bakteriologiczny kąpieliska i stwierdzono, że woda pod względem badanych parametrów odpowiada wymaganiam stawianym wodzie w kąpieliskach. Choć procent rozpuszczenia tlenu w wodzie od połowy lipca utrzymywał się przy najniższych dopuszczalnych wartościach a pod koniec sierpnia był poniżej tej wartości.

W 2008 Jezioro Kiełbicze było objęte monitoringiem prowadzonym przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie. Ocenę stanu jakości wód jeziora wykonano w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 sierpnia 2008 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, które dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenie Dyrektywy 2000/60/WE (Ramowej Dyrektywy Wodnej). Przeprowadzone badania wykazały iż wody jeziora spełniają wymagania II klasy stanu ekologicznego. O takowej klasyfikacji zdecydował stan rozwoju roślinności wodnej, który na podstawie indeksu makrofitowego określono jako dobry (II klasa). Rozwój fitoplanktonu był niewielki, zawartość chlorofilu spełniała kryteria klasy I. Warunki fizykochemiczne odpowiadały kryteriom określonym dla stanu dobrego. Wynikowa ocena stanu jeziora top stan dobry.

Zbiorcza ocena wyników badań wód jakości Jeziora Kiełbicze została przedstawiona w tabeli 22.

Tabela 22. Badania Jeziora Kiełbicze w 2008 roku

Ocena biologiczna - stan	Ogólna ocena wskaźników fizykochemicznych	Ocena zanieczyszczeń substancjami szkodliwymi dla środowiska wodnego	Ocena stanu ekologicznego w punkcie pomiarowym	Ocena stanu ekologicznego JCW	Ocena potencjału ekologicznego JCW	Klasyfikacja stanu chemicznego JCW jezior	Stan wód
dobry	dobry	b.d.	dobry	-	dobry	b.d.	dobry

Zródło: Ocena jakości wód powierzchniowych w województwie zachodniopomorskiego w roku 2008 według rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 sierpnia 2008 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych

Wody w zbiornikach wodnych są narażone na zanieczyszczenia ze względu na położenie w zagłębieniach terenu. Podlegają one wpływom otaczającego obszaru związanym ze splywem wód powierzchniowych zawierających związki biogenne. Substancje zanieczyszczające mogą być trwale kumulowane w osadach dennych jezior.

4.5.5. Stawy hodowlane

Na terenie gminy znajdują się 4 eksploatowane przez osoby fizyczne stawy rybne. Zestawienie i charakterystykę stawów przedstawia tabela 23.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Tabela 23. Wykaz stawów rybnych na terenie Gminy Widuchowa

Lokalizacja	Źródło poboru wody/ kilometraż	Powierzchnia [ha]	Max. pobór wody [m ³]	Pobór wody (l/s)
Polesiny	Kanał Rurka 5 + 660	8,52	92690	8,92
Marwice Dębogóra	Struga Marwicka 1 + 700	57,96	671420	218
Dębogóra	Rów szczegółowy D	0,92	5520	0,42
Krzywin	Rów szczegółowy R-18	0,074	644	0,13

Źródło: Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Oddz. w Gryfinie

4.5.6. Jakość wód powierzchniowych

Stan czystości cieków wodnych występujących na terenie gminy Widuchowa kontroluje Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie.

Klasyfikację wód rzecznych w latach 2006-2007 przeprowadzono zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 r. w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji i prezentacji stanu tych wód (wydany na mocy art. 49 ustawy Prawo wodne z 2001 roku). Rozporządzenie wprowadza 5 klas jakości wód, tj.:

- Klasa I – wody bardzo dobrej jakości,
- Klasa II – wody dobrej jakości,
- Klasa III – wody zadowalającej jakości,
- Klasa IV – wody niezadowalającej jakości,
- Klasa V – wody złej jakości.

Ponadto w roku 2002 ukazały się rozporządzenia regulujące wymagania stawiane wodom powierzchniowym w zależności od ich przeznaczenia:

- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych (Dz. U. nr 183, poz. 1530),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać morskie wody wewnętrzne i wody przybrzeżne będące środowiskiem życia skorupiaków i mięczaków (Dz. U. nr 176, poz. 1454),
- rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 16 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda w kąpieliskach (Dz. U. nr 183, poz. 1530),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 listopada 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (Dz. U. Nr 204, poz. 1728),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. nr 241, poz. 2093).

Sieć rzeczną tworzy przede wszystkim rzeka Odra wraz z dopływami Rurzycą i Strugą Marwicką. Na terenie gminy znajduje się jeden punkt pomiarowo - kontrolny „Odra – Widuchowa” zlokalizowany na 701,8 km. Wody Odry w punkcie tym zostały zakwalifikowane w 2006 r. do III klasy czystości, podobne jak przy ujściu Słubi na terenie gminy Cedynia i ujściu Rzurzycy w Gminie Chojna. Natomiast wody Odry Wschodniej

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

poniżej Gryfina zaliczono do IV klasy czystości. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska określił, że 24,88 % terenu Gminy Widuchowa stanowią obszary zlewni zeutrofizowanych.

Zgodnie z oceną przeprowadzoną w 2007 roku jakość wód rzeki Odry w punkcie pomiarowym w m. Widuchowa – wodowskaz Widuchowa została zaliczona do klasy IV. Maksymalne stężenie azotanów wynosiło 29,2. Zanotowano także przekroczenie wskaźników eutrofizacji.

W 2008 roku ukazało się rozporządzenie Ministra Środowiska, z dnia 20 sierpnia 2008 roku w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, Dz. U. Nr 162, poz.1008. Zgodnie z w/w rozporządzeniem WIOŚ Szczecin przeprowadził ocenę jakości wód rzecznych w 2008 roku.

Zbiorcza ocena wyników badań wód rzecznych została przedstawiona w tabeli 24.

Tabela 24. Ocena wód rzecznych w Widuchowej 2008 roku

Nazwa punktu pomiarowo - kontrolnego	Monitoring	Ocena elementów fizykochemicznych	Ocena substancji szczególnie szkodliwych	Ocena elementów biologicznych	Ocena stanu ekologicznego/potencjału ekologicznego	Ocena stanu chemicznego	Ocena stanu w punkcie pomiarowym	Ocena stanu jednolitej części wód
Odra w Widuchowej	MO, MR	poniżej dobrego	dobry	III	umiarkowany	dobry	zły	zły

Zródło: Ocena jakości wód powierzchniowych w województwie zachodniopomorskiego w roku 2008 według rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 sierpnia 2008 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych

Wyniki badań stanu czystości wód dokumentują pogorszenie jakości wód. Ocena trendów zmian jakości wód wskazuje utrzymywanie się tendencji spadkowej obserwowanej od początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku, zanieczyszczeń organicznych, związków fosforu i azotu, oraz poprawę stanu sanitarnego.

Pozostałe występujące na terenie gminy ciek nie są objęte badaniami jakości wód. Biorąc jednak pod uwagę niewielką ilość istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej oraz stan przeciętny stan jakościowy rzek, można przypuszczać, że istniejące na terenie gminy ciek, a przede wszystkim te przepływające przez nieskanalizowane miejscowości, również prowadzą wody w znacznym stopniu obciążone zanieczyszczeniami bakteriologicznymi.

Większość cieków na terenie gminy ma również małe przepływy oraz z uwagi na prawie równinne ukształtowanie terenu bardzo powolny odpływ, dlatego może w nich powstawać duża koncentracja zanieczyszczeń nawet przy stosunkowo małych zrzutach.

Kolejnym poważnym źródłem zanieczyszczeń wód jest uprawa roli i hodowla zwierząt. Stosowane w rolnictwie nawozy sztuczne i pestycydy w znacznej części splukiwane są z wodami opadowymi do cieków wodnych, powodując ich zanieczyszczenie. Nawozy płynne z hodowli zwierząt – gnojowica, trafiająca na pola bez żadnego przetworzenia, również przyczynia się do skażenia wód oraz gleb.

Z tego względu istniejący zły stan czystości cieków wodnych na obszarze gminy wymaga podjęcia zdecydowanych działań w kierunku uporządkowania gospodarki wodno – ściekowej. Wymaga to inwestycji przede wszystkim w rozbudowę kanalizacji sanitarnej.

4.5.7. Źródła i tendencje przeobrażeń wód powierzchniowych

W odniesieniu do wód administrowanych, statutowym zadaniem RZGW Szczecin jest utrzymanie, na określonych przez Ministra Środowiska wodach, w należyłym stanie technicznym koryt rzek i kanałów oraz istniejących budowli regulacyjnych i hydrotechnicznych, a także realizowanie na tych wodach zadań inwestycyjnych. Działania takie prowadzą niestety do przeobrażeń i znaczących zmian stosunków wodnych.

Przyjęty wcześniej system regulacji stosunków wodnych uznawał za podstawowe narzędzie dla regulacji koryta, zastosowanie obustronne ostróg (tam poprzecznych) oraz wykonywanie przekopów „ucinających” meandry. Zabudowę techniczną brzegów rzeki Odry Wschodniej i Odry Zachodniej w granicach gminy stanowią generalnie opaski brzegowe i ubezpieczenia różnych typów. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie na podstawie wieloletnich obserwacji w trakcie prac remontowych i modernizacyjnych obszarów systemów wodnych gminy stwierdził, iż istniejąca zabudowa regulacyjna nie spełnia swojej funkcji nie tylko ze względu na zły stan techniczny, ale także ze względu na jej wadliwy system. Dzisiejsza wiedza o naturalnych procesach zachodzących w korytach rzek nizinnych – takich jak Odra – pozwala na sformułowanie rodzaju i zakresu niezbędnych prac modyfikujących zarówno geometrię koryta, jak i system jego zabudowy.

Analizując formy korzystania z wód powierzchniowych w gminie, można stwierdzić, iż do najważniejszych elementów zmian antropogenicznych można zaliczyć:

- ekspansywną hodowlę ryb (stawy rybne utworzone na podpiętrzonych ciekach oraz zbiornikach wodnych, w miejscowościach: Dębogóra, Krzywín, Polesiny),
- piętrzenie wód i regulacja przepływu przez urządzenia ziemno-wodne (jaz w Widuchowej),
- wody służące do nawadniania upraw dla potrzeb gospodarstw,
- zmiany sieci hydrograficznej spowodowane melioracyjną przebudową koryt niewielkich cieków,
- osuszenie podmokłych terenów jako efekt melioracji,
- zabudowę techniczną rzek (podpiętrzenia progowe, jazy), zastawki progowe na rowach melioracyjnych,
- zanieczyszczenia płytkich wód podziemnych na terenie niektórych jednostek osadniczych;
- zanieczyszczenie płytkich wód podziemnych na obszarach „dzikich” wysypisk śmieci,
- bakteriologiczne zanieczyszczenie cieków,
- zanieczyszczenia związkami biogennymi wód w stawach hodowlanych.

4.5.7.1. Melioracje

Łącznie, powierzchnia gruntów zmeliorowanych w gminie Widuchowa wynosi 3.860 ha. Obszary zmeliorowane obejmują 2754 ha gruntów ornych i 1106 ha użytków zielonych. Długość rowów na terenie gminy wynosi 161,1 km. Wynika z tego, iż teren gminy Widuchowa jest w znacznym stopniu zmeliorowany, a co za tym idzie stosunki wodne na obszarze gminy uległy zaburzeniu. Nagminnym zjawiskiem jest również migracja rowami melioracyjnymi wszelkiego rodzaju zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa – środków ochrony roślin, gnojowicy i substancji biogennych. Powszechnie jest także wykorzystywanie kanałów melioracyjnych do zrzutu zanieczyszczeń komunalnych.

Należy zwrócić uwagę, że każdy system melioracyjny wymaga kontroli i remontów zniszczonych systemów drenażowych. Niefunkcyjny system melioracyjny powoduje zniszczenia poprzez podtopienia zagrożonych obszarów.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Na najbliższe lata Zachodniopomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Szczecinie Terenowy Oddział w Gryfinie planuje odbudowa Strugi Marwickiej na długości 18,2 km i wału Widuchowa-Marwice na długości 3,3 km.

4.5.7.2. Urządzenia wodne

Pod względem ilości i różnorodności urządzeń wodnych w gminie dominują urządzenia służące do hodowli ryb i nawadniania upraw oraz zastawki, instalowane na wszystkich ciekach gminy, poczynając od Odry i jej dopływu Rurzyca, kończąc na mniejszych ciekach i rowach melioracyjnych. Urządzenia te mają głównie zastosowanie w regulacji, nawodnieniu i retencji wód płynących.

Jaz w Widuchowej

Na odcinku rzeki Odry będącym w granicach gminy Widuchowa jedynym urządzeniem wodnym jest jaz zastawkowy w miejscowości Widuchowa. Urządzenie to zainstalowane jest na 704,1 km Odry Zachodniej, 100 m poniżej rozdziału wód Odry na dwa koryta. Jest to jaz betonowy z ruchomymi zamknięciami zastawkowymi. Część stałą jazu stanowi próg betonowy o wysokości 2,04 m. Rzędna korony progu jazu wynosi – 3,0 m n.p.m. Jaz jest podzielony za pomocą filarów na 5 przęseł o szerokości 15,6 m. Każde przęsło dzieli się na 8 przedziałów o trzech stojących na sobie zastawkach.

Utrzymaniem i eksploatacją jazu zajmuje się Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie, który w wykonał jego naprawę w 2005 r. Wykaz pozostałych urządzeń wodnych usytuowanych na terenie gminy zawiera tabela 25.

Tabela 25. Wykaz urządzeń wodnych na terenie Gminy Widuchowa

Nazwa cieku	[km]	Miejsco wość	Obiekt	Cel użytkowania	Piętrzenie	Światło budowli	Rodzaj konstrukcji i stan techniczny
Kanał Rynica - Ognica	0 + 375	Ognica	Zastawka	Retencja	1,5	1,25	Betonowa. Stan techniczny dostateczny. Ubytki konstrukcji betonowej. Brak szandorów.
Kanał Rynica - Ognica	2 + 000	Ognica	Zastawka	Nawodnienie	1,0	1,45	Betonowa. Stan techniczny niedostateczny. Zastawa i kładka do wymiany. Umocnienia betnowe poszuru i ponuru do wymiany.
Kanał Rynica - Lisi Potok	1 + 600	Lisie Pole	Zastawka	Nawodnienie	1,5	0,96	Zastawka skradziona. Użytki przy zastawce zalesione, nie wymagają nawodnień
Kanał Rurka	5 + 700	Polesiny	Przeplawka + zastawka	Retencja	1,1	1,0	Betonowa. stan techniczny dobry
Kanał Żelechowo2	0 + 100	Żelechowo	Zastawka	Nawodnienia	1,0	1,5	Betonowa. Zastawka i wyciąg do wymiany, stan techniczny niedostateczny.
Kanał Żelechowo2	1 + 100	Żelechowo	Zastawka	Retencja	1,5	1,0	Betonowa. Brak szandorów. Stan techniczny dostateczny.
Kanał Bettleja	2 + 750	Marwice	Zastawka	Nawodnienie	1,2	1,0	Betonowa. Zastawa do konserwacji, stan techniczny dobry.
Kanał Lubicz	2 + 100	Lubicz	Zastawka	Regulacja	1,5	1,5	Betonowa. Stan techniczny niedostateczny – zniszczona.
Struga Marwicka	16 + 600	Kładowo	Zastawka	Nawodnienia	1,5	1,0	Betonowa. Brak szandorów i kładki. Stan techniczny dostateczny.
Struga Marwicka	19 + 700	Żarczyn	Zastawka	Nawodnienia	1,0	1,0	Betonowa. Stan techniczny dobry

Źródło: Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Woj. Zachodniopomorskiego T/O Gryfino

W Programie budowy urządzeń małej retencji wód powierzchniowych do 2015 r. dla Województwa Zachodniopomorskiego przewidziano, budowę następujących budowli piętrzących na terenie Gminy Widuchowa.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Tabela 26. Zestawienie obiektów małej retencji przewidzianych do realizacji – budowle piętrzące

Zlewnia	Nazwa ciek	Nazwa obiektu	Km biegu	Właściciel - użytkownik	Retencja korytowa
Str. Marwicka	Kanał Lubicz	Jeziro Lubicz	2+450	SP ZZM i UW Szczecin	150000
Str. Marwicka	Kanał Lubicz	Jeziro Lipenko	-	SP ZZM i UW Szczecin	160000
Str. Marwicka	Str. Marwicka	Jeziro Kiełbiczne	-	Skarb Państwa	500000

Źródło: Program budowy urządzeń małej retencji wód powierzchniowych do 2015 r. dla Województwa Zachodniopomorskiego

4.5.7.3. Punktowe źródła przeobrażeń

Do zanieczyszczeń punktowych, stwarzających bardzo poważne zagrożenie dla czystości wód powierzchniowych należą przede wszystkim:

- bezpośrednie zrzuty surowych ścieków bytowo – gospodarczych do cieków wodnych,
- zrzuty niedostatecznie oczyszczonych ścieków.

Zrzuty ścieków surowych bytowo – gospodarczych mogą wynikać z dużej ilości znajdujących się na terenie gminy zbiorników bezodpływowych. Dlatego też ważne jest, aby przeprowadzane były kontrole sposobu pozbywania się ścieków przez gospodarstwa domowe oraz szczelności zbiorników bezodpływowych.

Jedyna istniejąca w gminie oczyszczalnia ścieków komunalnych znajduje się we wsi Widuchowa, jej szczegółową charakterystykę zawiera tabela 27.

Tabela 27. Charakterystyka komunalnej oczyszczalni ścieków w Widuchowej

Miejscowość	Administrator	Odbiornik	Q projektowane [m ³ /d]	Ważność pozwolenia wodno-prawnego	Typ
Widuchowa	Zakład Gospodarki Komunalnej w Widuchowej	Odra	400	2015	mech.-biol. Bioblok WS-400

Źródło: Urząd Gminy Widuchowa

Ponadto na terenie gminy funkcjonują jeszcze dwie oczyszczalnie ścieków deszczowych. Mają one jednak znaczenie miejscowe i działają na potrzeby lokalne oraz przydomowa oczyszczalnia ścieków przy budynku obsługi jazu w Widuchowej.

W gminie Widuchowa występowanie kanalizacji deszczowej ograniczone jest właściwie do kilku większych ulic na terenie samej wsi Widuchowa. Ponadto kanalizacja deszczowa zlokalizowana jest na terenie miejscowości Krzywiny. Obsługuje drogę wojewódzką nr 122 (Krajnik Dolny - Pyrzyce) oraz na terenie tartaku.

4.5.7.4. Obszarowe źródła przeobrażeń

Do czynników wpływających na jakość wód powierzchniowych należą uwarunkowania naturalne, takie jak warunki klimatyczne i hydrologiczne, czy zdolność samooczyszczania oraz zanieczyszczenia antropogeniczne.

Znaczną część zanieczyszczeń trafiających do wód powierzchniowych stanowią zanieczyszczenia obszarowe. Źródłem tych zanieczyszczeń są przede wszystkim:

- rolnictwo, co wynika głównie z faktu stosowania nawozów sztucznych i naturalnych, a także środków ochrony roślin,

- hodowla zwierząt poprzez niewłaściwe składowanie obornika i gnojowicy oraz ich niewłaściwe, zbyt duże lub zbyt częste stosowanie na polach,
- niedostateczna infrastruktura odprowadzająca ścieki bytowe, zwłaszcza w miejscowościach korzystających z wodociągów oraz na obszarach rekreacji, zarówno zbiorowej jak i indywidualnej, usytuowanych w sąsiedztwie jezior.

Źródłami obszarowego zanieczyszczenia wód na obszarze gminy są głównie spływy powierzchniowe z terenów rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Spływom zanieczyszczeń obszarowych i ich migracji do wód sprzyja intensywne urzeźbienie terenu, rozbudowana sieć systemów drenarskich, rowów melioracyjnych i kanałów. Dodatkowym problemem jest fakt, iż obszary rolnicze gminy charakteryzują się bardzo małą powierzchnią zalesień i zadrzewień śródpolnych oraz brakiem czynnych zielonych stref ochronnych.

4.5.8 Zagrożenie powodziowe

Z położenia geograficznego, obserwacji zachowań wód w ciekach wodnych i rzeki Odry raz analizy możliwych zagrożeń wynika, iż na terenie gminy Widuchowa głównym zagrożeniem jest zagrożenie powodziowe. Miejscowości najbardziej zagrożone powodzią na terenie gminy Widuchowa to Widuchowa i Ognica.

Największe zagrożenie powodziowe stanowi rzeka Odra. Pozostałe cieki z uwagi na ich przebieg w terenie, wysokość obwałowań, przepustowość charakterystykę wód nie stanowią zagrożenia dla ludności, zwierząt i mienia. Mogą tu jednak wystąpić lokalne zalania i podtopienia użytków rolnych po intensywnych opadach atmosferycznych i spływie wód roztopowych. Nie występują tutaj sztuczne zbiorniki z zaporami zagrażającymi niekontrolowanym przerwaniem i zalaniem terenów zaludnionych.

W ogólnie przyjętych klasyfikacjach powodzi na obszarze gminy występują powodzie roztopowe, zatorowe, cofkowe, które są spowodowane silnymi wiatrami z kierunku północnego i północno – zachodniego, oraz na skutek obfitych opadów deszczu w dorzeczu rzeki Odry – opadowe.

Podczas powodzi zatorowych następuje gwałtowny przyrost stanów wody – powyżej 1 m – w ciągu kilku godzin, co przy wysokich stanach jest zjawiskiem niezwykle groźnym dla urządzeń ochrony przed powodzią. Również szybki wzrost poziomu wody następuje przy tzw. cofce – w ciągu kilku godzin stany wody podnoszą się o 0,5 – 0,6 m. Szczególnie groźnym zjawiskiem dla dolnego odcinka Odry jest nałożenie się spływu wielkiej wody z góry rzeki z cofką. Przy stanach alarmowych woda utrzymuje się w zasadzie w korycie rzeki, wpływa jedynie na niżej położone tereny międzywala.

Według RZGW w Szczecinie na odcinku Odry w gminie Widuchowa powodzie letnie należą do rzadkości i tylko sporadycznie, jak w 1997 r., stanowią zagrożenie dla ludzi. Zapobieganie powodzi wówczas obejmuje ochronę przez utrzymanie wałów i koryta przepływu wielkiej wody.

Do systemu przeciwpowodziowego zaliczane są tereny zalewowe wzdłuż koryta rzeki (poldery i doliny rzeczne) oraz system wałów ochronnych, nadwyreżonych po powodzi w 1997 roku. Tabele 28, 29, 30 przedstawiają wykaz elementów systemu przeciwpowodziowego wzdłuż rzeki Odry i jej dopływów na terenie gminy Widuchowa. Stan techniczny wałów ciągle jeszcze wymaga wielu modernizacji, po powodzi 1997 r. wykonano modernizację obwałowań głównie wzdłuż rzeki Odry. Przeprowadzone kontrole jesienne i wiosenne potwierdzają fakt postępującej degradacji tychże urządzeń i ich obniżoną sprawność techniczną.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Tabela 28. Wały przeciwpowodziowe

Nazwa rzeki	Nazwa i lokalizacja wału	Kilometr rzeki	Brzeg	Długość wału [km]	Pow. chroniona [ha]	Stan techniczny
Odra	Ognica	696	P	0,56	30	dobry
Odra Wschodnia	Marwice – Widuchowa	705 - 707	P	2,30	100	dostateczny
Odra Wschodnia	Krajnik (Kanał Zimny Marwice)	707 - 713	P	5,27	100	dobry
Struga Marwicka	Marwice – Wał wsteczny nad Strugą Marwicką	0 - 1	P	1,00	50	dobry
Struga Marwicka	Marwice – Wał wsteczny nad Strugą Marwicką	0 - 1	L	1,00		dostateczny
Wały na Międzydruzze nieeksploatowane						
Odra Wschodnia	Jaz Widuchowa – Autostrada	707 - 717	L	12,8	2527	wały nieutrzymywane
Odra Zachodnia	Jaz Widuchowa – Autostrada	0-14	P	14,06		

Źródło: Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Woj. Zachodniopomorskiego T/O Gryfino

System ochrony przeciwpowodziowej powiatu składa się z wielu elementów, z których jeden stanowią doliny rzeczne oraz poldery zalewowe w gminie przedstawione w tabelach poniżej.

Tabela 29. Wykaz dolin rzecznych wymagających ochrony przeciwpowodziowej

Nazwa doliny	Kilometr rzeki	Powierzchnia zalewu [ha]	Pojemność [mln m ³]	Rodzaj zagospodarowania doliny
Krajnik Dolny – Ognica	690 - 697	912	5,0	Teren użytkowany rolniczo. Tereny po obydwu stronach rzeki Rurzycy zalewane są na skutek cofki od strony rzeki Odry.

Źródło: Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Woj. Zachodniopomorskiego T/O Gryfino

Międzydruzze (polder południowy Widuchowa) - tereny Międzydruzza nie są wykorzystywane rolniczo. Aktualnie stanowią Park Krajobrazowy Doliny Dolnej Odry.

Tabela 30. Charakterystyka polderu zalewowego wzdłuż rzeki Odry

Nazwa polderu	Kilometr rzeki	Powierzchnia [ha]	Pojemność [mln m ³]	Rodzaj zagospodarowania polderu
Widuchowa	704 - 718	1431,0	18,0	Park Krajobrazowy Dolnej Odry

Źródło: Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Woj. Zachodniopomorskiego T/O Gryfino

Właściwy stan techniczny polderów zarówno po stronie polskiej jak i niemieckiej pozwoli na powiększenie przekroju przepływu Odry i ułatwi nieszkodliwe odprowadzanie wezbranych wód powodziowych.

Drugim istotnym elementem ochrony przed powodzią są zagrożenia powodzią zatorowymi, które zdarzają się przeważnie na wiosnę. W gminie Widuchowa miejscem tworzenia się zatorów lodowych na Odrze są okolice ujścia Rurzycy w 688 km oraz dwa miejsca w miejscowości Widuchowa km 705 – 704 i 699. W miejscach tych akcje lodołamania rozpoczynane są na tyle wcześnie, aby zapobiec wystąpieniu wód z brzegów.

Liczne powodzie jakie miały miejsce na rzekach województwa zachodniopomorskiego o znaczeniu lokalnym, są wynikiem pomniejszenia retencji korytowej rzek oraz obniżonej sprawności technicznej urządzeń melioracyjnych i budowli

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

hydrotechnicznych. Największe zaniedbania występują w utrzymaniu koryt rzecznych i wałów przeciwpowodziowych. Większość rzek i strumieni uległa daleko idącej degradacji poprzez lokalne wypłylenia. Przewężenia przekrojów poprzecznych koryta rzek i tereny międzywale nie odpowiadają wymogom hydraulicznym dla przepływów maksymalnych. Obecność kilkuletniej roślinności porastającej ostrogi i międzywale rzeki Odry, w postaci drzew i krzewów kwalifikujących się do usunięcia, utrudnia przepływ fali powodziowej.

Obszary zagrożenia powodziowego na terenie gminy Widuchowa

Tereny zagrożone powodzią w gminie prezentuje rysunek 4.

Rysunek 4. Zagrożenie powodzią w Gminie Widuchowa

Źródło: Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie

4.6. Powietrze atmosferyczne

Substancje zanieczyszczające powietrze atmosferyczne mają różne stany skupienia – są to ciała stałe, ciecze lub gazy. Mogą one swobodnie przemieszczać się z masami powietrza. Okres przebywania substancji zanieczyszczających w atmosferze jest inny dla każdej z nich i może trwać od kilku dni do wielu, wielu lat. Różne też są źródła zanieczyszczeń, które generalnie możemy podzielić na dwie grupy – naturalne i sztuczne (antropogeniczne). O stanie powietrza decyduje wielkość i przestrzenny rozkład emisji zanieczyszczeń ze wszystkich źródeł, z uwzględnieniem przepływów transgenicznych i przemian fizykochemicznych zachodzących w atmosferze.

Zgodnie z danymi uzyskanymi z WIOŚ Szczecin na terenie województwa zachodniopomorskiego w latach 1999 - 2006 emisja zanieczyszczeń gazowych znacznie spadła. Największy spadek nastąpił w przypadku dwutlenku siarki (ponad 60%), mniejszy natomiast dla dwutlenku azotu (24,4%) i pyłu (56%). Znaczny spadek emitowanych zanieczyszczeń do powietrza ma związek przede wszystkim z inwestycjami proekologicznymi realizowanymi w ostatnich latach w sektorze energetycznym np. instalacja odsiarczająca i odpylająca w Elektrowni Dolna Odra S.A. w Nowym Czarnowie.

Źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza jest miejsce wytworzenia substancji zanieczyszczających. Z punktu widzenia źródeł emisji wyszczególnia się emisję ze źródeł punktowych (emitory zakładów przemysłowych), powierzchniowych (sektor bytowo-gospodarczy) oraz liniowych (transport samochodowy).

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

Do głównych zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego należą substancje gazowe tj. dwutlenek siarki (SO₂) i dwutlenek azotu (NO₂). Dwutlenek siarki dostaje się do atmosfery w wyniku spalania różnego rodzaju paliw zawierających siarkę lub jej związki.

Do zagrożeń, jakie powoduje zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego, należą między innymi:

- *zmiany klimatyczne* – wzrost stężeń CO₂, CH₄, N₂O oraz freonów i halonów w górnej warstwie atmosfery, poprzez wzmocnienie efektu cieplarnianego prowadzi do częstszych powodzi, susz, huraganów oraz zmiany w tradycyjnych uprawach rolniczych;
- *eutrofizacja* – nadmiar ilości azotu, pochodzącego z NO₂ i NH₃ docierającego z powietrza do zbiorników wodnych prowadzi do zmian w ekosystemach.

Powyższe zjawiska są następstwem wzrostu ilości substancji zanieczyszczających atmosferę. Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniem polega na zapobieganiu przekraczania dopuszczalnych stężeń substancji zanieczyszczających w powietrzu i ograniczaniu ilości lub eliminowaniu wprowadzania do powietrza tych substancji.

Zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego o charakterze przemysłowym, powstają w wyniku:

- spalania paliw: pył, dwutlenek siarki (SO₂), dwutlenek azotu (NO₂), tlenek węgla (CO), dwutlenek węgla (CO₂),
- procesów technologicznych: fluor (F), kwas siarkowy (H₂SO₄), tlenek cynku (ZnO), chlorowódz (HCl), fenol, krezol, kwas octowy (CH₃COOH),
- procesów górniczych i kopalnych.

Emisja niska, przyczynia się do wzrostu stężeń w atmosferze: dwutlenku siarki (SO₂), tlenku węgla (CO), tlenków azotu i niemetanowych lotnych związków organicznych.

Emisja komunikacyjna, powoduje wzrost zanieczyszczeń gazowych oraz pyłowych, będących efektem:

- spalania paliw - zanieczyszczenia gazowe: tlenek węgla (CO), dwutlenek węgla (CO₂), tlenki azotu i węglowodory,
- ścierania opon, hamulców, nawierzchni drogowych - zanieczyszczenia pyłowe: zawierające ołów, kadm, nikiel i miedź.

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska, Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska wykonują corocznie oceny jakości powietrza dla każdej ze stref województwa. Strefę stanowi aglomeracja o liczbie ludności powyżej 250 tys. oraz obszar powiatu który nie wchodzi w skład aglomeracji. W województwie zachodniopomorskim ocenie podlega 21 stref, w tym 1 aglomeracja - miasto Szczecin.

W corocznej ocenie powietrza atmosferycznego, określona strefa przypisywana jest do konkretnej klasy w zależności od stężenia zanieczyszczeń występujących na jej obszarze i wiąże się z wymaganiami dotyczącymi działań na rzecz poprawy jakości powietrza lub na rzecz utrzymania tej jakości.

Ocena jakości powietrza na terenie Województwa Zachodniopomorskiego została dokonana w odniesieniu do stref, w tym aglomeracji, z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ze względu na ochronę roślin. Jakość powietrza na terenie województwa podlegała ocenie zgodnie z Ustawą Prawo ochrony środowiska (Dz.U.08.25.150) oraz z innymi rozporządzeniami tj.

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008 r., w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz.U.08.47.281),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 marca 2008 r., w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (Dz.U.08.52.310).

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

Ochronę powietrza dokonuje się z uwzględnieniem dwóch grup ustanowionych kryteriów, ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ze względu na ochronę roślin. Ocena pod kątem ochrony zdrowia obejmuje następujące zanieczyszczenia:

- dwutlenek azotu NO₂,
- dwutlenek siarki SO₂,
- benzen C₆H₆,
- ołów Pb,
- tlenek węgla CO,
- arsen As,
- kadm Cd,
- nikiel Ni,
- pył PM10,
- ozon O₃,
- benzo(a)piren B(a)P.

W ocenie pod kątem ochrony roślin należy uwzględnić:

- dwutlenek siarki SO₂,
- tlenki azotu NO_x,
- ozon O₃.

Wynikiem Oceny jakości powietrza jest zaliczenie danej strefy do jednej z trzech klas. Wyróżnia się następujące klasy:

Klasa A - gdy stężenie zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekracza odpowiednio poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych oraz poziomów długoterminowych;

Klasa B – gdy stężenia zanieczyszczeń na obszarze strefy przekraczają poziomy dopuszczalny lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji;

Klasa C – gdy stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalny powiększony o margines tolerancji, w przypadku, gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalny, poziomy docelowy oraz poziomy celów długoterminowych;

Klasa D1 – gdy stężenie na terenie strefy nie przekracza poziomu celu długoterminowego;

Klasa D2 - gdy stężenie na terenie strefy przekracza poziomu celu długoterminowego.

Dla strefy, w której poziom choćby jednej substancji przekracza poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji lub przekracza poziom dopuszczalny w przypadku gdy margines tolerancji nie został określony, wymagane jest opracowanie programu ochrony powietrza.

Biorąc pod uwagę **ocenę jakości powietrza pod kątem ochrony zdrowia** oraz pod kątem ochrony roślin Gmina Widuchowa zaliczana jest do strefy „Powiat Gryfiński” o ogólnej powierzchni 1.870 km², posiadającej kod **PL.32.06.p.01**.

Wyniki oceny według kryterium odniesionych dla ochrony zdrowia za rok 2008 prezentuje tabela 31.

Tabela 31. Ocena pod kątem ochrony zdrowia

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń									
		SO ₂	NO ₂	PM10	Cd	As	Ni	BaP	Pb	C ₆ H ₆	CO
„Powiat Gryfiński”	PL.30.06.p.01.	A	A	A	A	A	A	C	A	A	A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza dla Województwa Zachodniopomorskiego, raport za rok 2008

Dla wszystkich powyższych zanieczyszczeń, zgodnie z oceną jakości powietrza w 2008 roku, strefa „Powiat Gryfiński” należy do klasy A. Stężenia w/w związków nie przekraczają poziomów dopuszczalnych i docelowych. Wyjątek stanowi stężenie BaP, które w 2008 roku przekroczyło poziom docelowy dla stężenia średniorocznego. Z uwagi na fakt przekroczenia poziomu docelowego dla benzo(a)pirenu, który jest jednym z wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych o najbardziej rakotwórczych właściwościach, konieczne jest opracowanie Programu Ochrony Powietrza (POP) dla tego obszaru. Termin osiągnięcia docelowego poziomu benzo(a)pirenu w powietrzu, określony rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu, określony jest na rok 2013.

Wyniki oceny według kryterium odniesionych dla ochrony roślin za rok 2008 prezentuje tabela 32.

Tabela 32. Ocena pod kątem ochrony roślin

Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń	
		SO ₂	NO _x
„Powiat Gryfiński”	PL.30.06.p.01.	A	A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza dla Województwa Zachodniopomorskiego, raport za rok 2008

Zgodnie z przeprowadzoną oceną zanieczyszczeń z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla ochrony roślin z uwzględnieniem poziomów dopuszczalnych oraz docelowych, dla wszystkich zanieczyszczeń strefa Powiatu Gryfińskiego na której leży Gmina Widuchowa została przypisana do **klasy A**.

Ocena zanieczyszczeń ozonu w 2008 roku została przeprowadzona dla kryteriów ochrony zdrowia oraz dla ochrony roślin. Gmina Widuchowa pod względem oceny zawartości ozonu w powietrzu zaliczana jest do strefy zachodniopomorskiej. Strefa ta charakteryzuje się kodem **PL.32.00.b.20** i zajmuje powierzchnię 22.591 km². Wyniki oceny według kryterium odniesionych dla ochrony zdrowia oraz ochrony roślin za rok 2008 prezentuje tabela 33.

Tabela 33. Ocena pod kątem ochrony zdrowia i roślin dla ozonu

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy wynikowej dla zanieczyszczeń O ₃			
		Ze względu na ochronę zdrowia		Ze względu na ochronę roślin	
		Poziom docelowy określony dla ozonu pod kątem ochrony zdrowia	Poziom celu długoterminowego określony dla ozonu pod kątem ochrony zdrowia	Poziom docelowy określony dla ozonu pod kątem ochrony roślin	Poziom celu długoterminowego określony dla ozonu pod kątem ochrony roślin
Strefa zachodniopomorska	PL.32.00.b.20.	C	D2	A	D2

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza dla Województwa Zachodniopomorskiego, raport za rok 2008

Rejestrowane w roku 2008 stężenie ozonu przekroczyło poziom celu długoterminowego dla tego zanieczyszczenia, zarówno pod kątem ochrony zdrowia jak i ochrony roślin. W roku 2008 zarejestrowano maksymalne stężenia przekraczające poziom celu długoterminowego, dla ochrony zdrowia, na całym obszarze województwa zachodniopomorskiego. Przekroczony także został poziom celu długoterminowego ze względu na ochronę roślin. Wartość AOT40 obliczona dla stanowiska Widuchowa z 4 lat (lata 2004 – 2007) $11.881 \mu\text{g}/\text{m}^3 \cdot \text{h}$, była więc większa od poziomu celu długoterminowego wynoszącego $6.000 \mu\text{g}/\text{m}^3 \cdot \text{h}$. Pod względem przeprowadzonej oceny, przekroczenia poziomu długoterminowego spowodowały sklasyfikowanie strefy zachodniopomorskiej symbolem D2. Poziom celu długoterminowego nie wymaga przygotowywania Programu Ochrony Powietrza. Jednak osiągnięcie do 2020 roku poziomów celu długoterminowego dla ozonu, jest jednym z głównych celów wojewódzkich programów ochrony środowiska.

W 2008 roku został także przekroczony poziom docelowy określony dla ozonu po kątem ochrony zdrowia, konieczne jest zatem opracowanie Programu Ochrony Powietrza (**POP**) dla tego obszaru. Termin osiągnięcia docelowego poziomu ozonu w powietrzu, określony rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu, określony jest na rok 2013.

Szczegółowe wyniki jakości powietrza atmosferycznego na terenie Powiatu Gryfińskiego w latach 2007-2008 przedstawia tabela 34. Pomiary były wykonywane na stacji w Widuchowej (stacja reprezentatywna dla całej strefy zachodniopomorskiej pod kątem ochrony zdrowia oraz ochrony roślin).

Tabela 34. Ocena jakości powietrza dla Powiatu Gryfińskiego w latach 2007-2008

Zanieczyszczenie	Kryterium/ dopuszczalne stężenie średnioroczne	Lokalizacja stanowiska pomiarowego	Stężenie Średnioroczne [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]		Klasa strefy
			2007	2008	
Dwutlenek siarki SO ₂	ochrona roślin 20 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Widuchowa Bulwary Rybackie	4,1	2,8	A
Dwutlenek azotu NO ₂	ochrona zdrowia ludzi 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$		7,9	8,0	A
Tlenki azotu NO _x	ochrona roślin 30 $\mu\text{g}/\text{m}^3$		10,03	9,8	A

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Pył zawieszony PM 10	ochrona zdrowia ludzi 40 µg/m ³		18,5	17,4	A	
Arsen w pyłe zawieszonym PM10	ochrona zdrowia ludzi 6 ng/m ³ *		0,97	1,14	A	
Kadm w pyłe zawieszonym PM10	ochrona zdrowia ludzi 5 ng/m ³ *		0,22	0,32	A	
Nikiel w pyłe zawieszonym PM10	ochrona zdrowia ludzi 20 ng/m ³ *		1,71	2,81	A	
Benzo(a)piren w pyłe zawieszonym PM 10	ochrona zdrowia ludzi 1 ng/m ³ *		1,65	1,56	C wymagany POP	
Zanieczyszczenie	Poziom docelowy**	Lokalizacja stanowiska pomiarowego	Wielkości obliczone		Klasa strefy	
	Poziom celu długoterminowego***		2007	2008	2007	2008
Ozon O₃ - ochrona zdrowia ludzi	Maksimum dzienne ze stężeń 8-h śr. kr.= 120 ug/m ³ dopuszczalna liczba dni z przekroczeniami poziomu docelowego = 25 (średnia z 3 lat)	Widuchowa Bulwary Rybackie	12 dni* średnia z lat 2006 - 2008	28 dni* średnia z lat 2006 - 2008	A	C
	Maksymalna średnia 8-godz. Ze średnich kroczących w ciągu doby w roku kalendarzowym = 120 ug/m ³		147 µg/m ³	171 µg/m ³	C	D2
Ozon O₃ – ochrona roślin	Poziom docelowy AOT 40 – 18.000 ug/m ³ ·h (średnia z 5 lub co najmniej 3 kolejnych lat)	Widuchowa Bulwary Rybackie	Dane z 2007 roku:	Dane z 2008 roku:	A	A
	Poziom celu długoterminowego AOT – 6.000 ug/m ³ ·h (średnia z 5 lub co najmniej 3 kolejnych lat)		AOT 40 – 11.881 ug/m ³ ·h**	AOT 40 – 13.838 ug/m ³ ·h***	C	D2
			Średnia z 4 lat 2004 - 2007	Średnia z 5 lat 2004 - 2008		

* poziom docelowy, termin osiągnięcia – 2010 r.

** poziom docelowy wraz z dopuszczalną częstością przekroczeń przez 25 dni w roku kalendarzowym, termin osiągnięcia – 2010 r.,

*** poziom celu długoterminowego, termin osiągnięcia - 2020 r.

**** AOT 40 oznacza sumę różnic pomiędzy stężeniem średnim jednogodzinnym wyrażonym w mg/m³ a wartością 80 mg/m³, dla każdej godziny w ciągu doby pomiędzy godziną 8.00 a 20.00 czasu środkowoeuropejskiego, dla której stężenie jest większe niż 80 mg/m³;

^w – pomiary traktowane jako wskaźnikowe, szacowane wg określonego wzoru.

Wyniki oceny powietrza ukazują zagrożenie wysokimi stężeniami benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10. Z uwagi na fakt przekroczenia poziomu docelowego dla benzo(a)pirenu, który jest jednym z wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych o najbardziej rakotwórczych właściwościach, konieczne jest opracowanie Programu Ochrony Powietrza dla tego obszaru. Źródłem WWA jest spalanie paliw w silnikach

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

spalinowych, spalanie odpadów, liczne procesy przemysłowe (np. produkcja koksu), pożary lasów, dym tytoniowy, a także wszelkie procesy rozkładu termicznego związków organicznych przebiegające przy niewystarczającej ilości tlenu. WIOŚ w ocenie jakości powietrza jako przyczynę przekroczeń wskazał oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków z dużych zakładów energetycznych oraz warunki meteorologiczne. Zarejestrowane stężenia B(a)P wykazują wyraźną sezonowość, w okresie letnim są niskie, najwyższe natomiast są w okresie grzewczym.

W przypadku poziomu celu długoterminowego zarówno ze względu na ochronę zdrowia ludzi jak i ochronę roślin zostały przekroczone 8 – godzinne stężenia ozonu jak i AOT40. Nie wymaga to jednak sporządzenia programu ochrony powietrza lecz osiągnięcie poziomu celu długoterminowego do 2020 r. powinno być jednym z celów wojewódzkich programów ochrony środowiska. Za przyczyny tych przekroczeń uznaje się przede wszystkim warunki meteorologiczne oraz czynniki antropogeniczne.

4.6.1. Emisja zanieczyszczeń na terenie gminy

Gmina Widuchowa w zasadzie nie posiada przemysłu, który powodowałby emisję zanieczyszczeń do powietrza, natomiast w każdej miejscowości występują skupiska źródeł niskiej emisji gazów i pyłów. W głównym źródłem zanieczyszczeń na terenie gminy jest emisja z sektora ciepłowniczego i emisja niezorganizowana z transportu drogowego i indywidualnych gospodarstw domowych. Od 1 stycznia 2005 r. automatyczna stacja pomiarowa zanieczyszczeń powietrza znajdująca się w Widuchowej działająca w ramach systemu pomiarowego Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Szczecinie wykonuje pomiary: dwutlenku siarki (SO₂), tlenu azotu (NO), dwutlenku azotu (NO₂), tlenków azotu (NO_x), ozonu (O₃) oraz pomiary meteorologiczne.

Emisja niska

Podstawowym problemem jest emisja zanieczyszczeń ze spalania węgla kamiennego głównie z przydomowych kotłowni indywidualnych. Tylko kilka budynków wielorodzinnych zasilanych jest z kotłowni punktowych lecz nie należy ich traktować jako systemu ciepłowniczego. Szkodliwość emitorów wyraźnie wzrasta w okresie jesienno-zimowym, kiedy to obserwuje się wyraźny wzrost stężenia pyłów i gazów emisyjnych, jednak ich negatywne oddziaływanie ma charakter w głównej mierze lokalny.

Pozytywną tendencją są działania gminy w zakresie przestawienia istniejących kotłowni węglowych na bardziej proekologiczne metody grzewcze. Przykładem może tu być instalacja ogniw solarnych do ogrzewania ciepłej wody w szkole w Widuchowej oraz wymiana pieca węglowego na olejowy w Ośrodku Zdrowia w Widuchowej.

Emisja komunikacyjna

Na terenie Gminy Widuchowa głównym źródłem emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych drogowych, jest droga krajowa nr 31, a w dalszej kolejności drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne. Długość dróg na terenie gminy wynosi odpowiednio:

- drogi krajowe – 18,58 km,
- drogi wojewódzkie – 19,76 km,
- drogi powiatowe – 40,05 km,
- drogi gminne – 36,65 km.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Średnie natężenie ruchu na drogach krajowych i wojewódzkich gminy Widuchowa przedstawia tabela 35.

Tabela 35. Średnie natężenie ruchu na poszczególnych rodzajach dróg gminy w 2005 r.

Rodzaj drogi	Opis odcinka	Pojazdy samochodowe ogółem/dobę	Samochody osobowe, motocykle, mikrobusy/dobę	Samochody ciężarowe, dostawcze, autobusy i ciągniki/dobę
Drogi krajowe				
Nr 31	Pniewo-Krzywin	3206	2617	589
Nr 31	Krzywin-chojna	1935	1521	414
Drogi wojewódzkie				
Nr 120	Granica Państwa - Gryfino	167	158	9
Nr 122	Krajnik Dolny - Krzywin	912	750	162
Nr 122	Krzywin - Banie	1279	1044	235

Źródło: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, Wojewódzki Zarząd Dróg

Uwzględniając zasady prognozowania wskaźników wzrostu ruchu wewnętrznego na sieci drogowej do celów planistycznych opublikowane przez Generalną Dyrekcję Dróg Krajowych i autostrad określono jakie będą natężenia ruchu pojazdów na drogach krajowych i wojewódzkich na koniec 2011 r.

Tabela 36. Prognoza średniego natężenia ruchu na drodze krajowej nr 31 i drogach wojewódzkich na terenie gminy Widuchowa w 2011 r.

Opis odcinka	Samochody osobowe	Samochody dostawcze	Autobusy, ciągniki, motocykle	Samochody ciężarowe bez naczep	Samochody ciężarowe z naczepami	Ogółem
Nr 31 Pniewo-Krzywin	3.343	324	80	88	216	4.051
Nr 31 Krzywin-chojna	1.939	219	47	68	167	2.242
Nr 120 Granica Państwa - Gryfino	167	8	32	1	0	208
Nr 122 Krajnik Dolny - Krzywin	952	814	39	27	61	1.893

Źródło: Obliczenia własne

Ilość emitowanych zanieczyszczeń zależy od natężenia ruchu, rodzaju pojazdów oraz paliwa stosowanego do ich napędu. Przy obliczaniu szacunkowych ilości zanieczyszczeń powstających w wyniku ruchu komunikacyjnego przyjęto następujące założenia:

- samochody osobowe jako paliwa używają benzyny, średnie spalanie na 100 km – 8 litrów benzyny (5,76 kg),
- samochody ciężarowe jako paliwa używają oleju napędowego, średnie spalanie na 100 km – 36 l oleju napędowego (29,52 kg).

Emisja poszczególnych rodzajów zanieczyszczeń powstających w wyniku spalania 1 kg oleju napędowego i benzyny przedstawia tabela 37.

Tabela 37. Rodzaje i ilości zanieczyszczeń emitowanych przy spalaniu 1 kg benzyny i oleju napędowego

Rodzaje zanieczyszczenia	Benzyna [g/kg paliwa]	Olej napędowy [g/kg paliwa]
Pyły	-	4,3
SO ₂	2,0	6,0
NO ₂	33,0	76,0
CO	240,0	23,0
węglowodory alifatyczne	30,0	13,0

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

węglowodory aromatyczne	13,0	6,0
-------------------------	------	-----

Na podstawie wartości zamieszczonych w tabeli 26 oraz średniego natężenia ruchu w 2011 r. obliczono emisję spalin samochodowych na drogach krajowych i wojewódzkich. Otrzymane wartości przedstawia zamieszczona poniżej tabela 38.

Tabela 38. Ilość emisji spalin samochodowych na drogach krajowych i wojewódzkich w gmin

Rodzaje zanieczyszczenia	Ilość emisji z pojazdów osobowych [Mg/rok]	Ilość emisji z pojazdów ciężarowych [Mg/rok]
Droga krajowa nr 31 odcinek Pniewo - Krzywin		
Pyły	-	10,3
SO ₂	4,6	14,3
NO ₂	75,4	181,7
CO	549,0	54,5
węglowodory alifatyczne	68,6	31,1
węglowodory aromatyczne	29,0	14,3
Droga krajowa nr 31 odcinek Krzywin - Chojna		
Pyły	-	2,5
SO ₂	1,6	3,5
NO ₂	25,8	43,8
CO	187,6	7,5
węglowodory alifatyczne	28,4	13,2
węglowodory aromatyczne	10,2	3,4
Droga wojewódzka nr 120 odcinek Granica Państwa - Gryfino		
Pyły	-	0,4
SO ₂	0,1	0,6
NO ₂	0,9	7,8
CO	6,6	2,3
węglowodory alifatyczne	0,8	1,3
węglowodory aromatyczne	0,3	0,6
Droga wojewódzka nr 122 odcinek Krajnik Dolny - Krzywin		
Pyły	-	11,5
SO ₂	1,1	16,1
NO ₂	18,2	204,6
CO	132,9	61,9
węglowodory alifatyczne	16,6	35,0
węglowodory aromatyczne	7,2	16,1
Droga wojewódzka nr 122 odcinek Krzywin - Banie		
Pyły	-	2,5
SO ₂	1,1	3,5
NO ₂	18,5	44,8
CO	135,0	13,5
węglowodory alifatyczne	16,8	7,6
węglowodory aromatyczne	7,3	3,5
Suma zanieczyszczeń		
Pyły	-	27,3
SO ₂	8,4	38,1
NO ₂	139,1	482,9
CO	1011,3	140,3
węglowodory alifatyczne	131,4	88,3
węglowodory aromatyczne	54,7	38,1

Źródło: obliczenia własne na podstawie wytycznych Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

Emisja zanieczyszczeń pochodzących z ruchu kolejowego na terenie gminy jest niewielka i nie przyczynia się w znaczący sposób do pogorszenia jakości powietrza atmosferycznego. Linia kolejowa Wrocław Główny – Szczecin biegnąca przez teren gminy jest zelektryfikowana i poruszają się po niej składy elektryczne.

O stopniu zanieczyszczenia powietrza świadczy również skład chemiczny opadów atmosferycznych. Emitowane do powietrza zanieczyszczenia podlegają przemianom chemicznym i są wymywane z atmosfery lub docierają do powierzchni ziemi jako opad suchy. Rozpuszczalne formy zanieczyszczeń powodują zakwaszanie opadu i niekorzystnie wpływają na poszczególne elementy środowiska.

Badania chemizmu opadu atmosferycznego WIOŚ Szczecin prowadził dla powiatu gryfińskiego. Największe obciążenie powierzchniowe substancjami wniesionymi przez opady atmosferyczne dotyczyło siarczanów (17,09 kg/ha/rok) i chlorków (11,19 kg/ha/rok).

4.6.1.1. Emisja zanieczyszczeń w kontekście międzyobszarowym i transgranicznym

Biorąc pod uwagę różę wiatrów na terenie gminy Widuchowa transgraniczne przemieszczanie zanieczyszczeń ze strony niemieckiej na polską stanowi poważny i realny problem obszarów przygranicznych. Przy południowo - zachodniej granicy gminy Widuchowa znajduje się miasto Schwedt - jedno z dużych ośrodków przemysłowych ziemi Brandenburskiej. W mieście znajduje się wielka rafineria ropy naftowej, dostarczanej rurociągiem „Przyjaźń” z Rosji z możliwością przetwórczą w wysokości około 11 mln ton ropy naftowej w roku. Na zapleczu rafinerii powstało ponad 70 podobnych firm przemysłowych. W mieście zlokalizowane są 4 samodzielne zakłady produkcji i obróbki papieru oraz jedna z największych spalarni odpadów w Europie, w której spalane są odpady z Brandenburgii i Pomorza Przedniego. W dotychczasowych badaniach jakości powietrza nie została oceniona skala wpływu zanieczyszczeń, które docierają do Polski z terenu Schwedt. Ponadto przy jednej z papierni planowana jest budowa spalarni odpadów, co może spowodować dalszy wzrost emisji do powietrza z tego rejonu. Bez właściwie przeprowadzonej oceny transgranicznego oddziaływania tego przedsięwzięcia na środowisko nie zakończą się sprzeciwu strony Polskiej, w tym także Gminy Widuchowa, w sprawie tej inwestycji.

Niezbyt korzystne jest również położenie gminy w bezpośrednim sąsiedztwie Elektrowni „Dolna Odra”, będącej głównym emitorem zanieczyszczeń powietrza w regionie, emitującej pyły i gazy powstałe w wyniku spalania węgla kamiennego.

4.6.2. Metody ograniczania emisji zanieczyszczeń do powietrza – wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych

Utrzymanie dobrej jakości powietrza, a nawet poprawę jego jakości można uzyskać przez ograniczenie szkodliwych dla środowiska technologii, zmniejszenie oddziaływania obszarów niskiej emisji na środowisko naturalne, stworzenie warunków rozwoju dla gazyfikacji gminy (budowy sieci gazowej wysokiego ciśnienia i stacji redukcyjnych, doprowadzenie sieci do miejscowości o zwartej zabudowie), likwidację lub modernizację kotłowni tradycyjnych (zmiana nośnika energii z węgla np. na gaz), poprawę nawierzchni dróg, budowę obwodnic, a przede wszystkim poprzez zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

Zgodnie z art. 3 ustawy Prawo energetyczne odnawialne źródło energii to źródło wykorzystujące w procesie przetwarzania energię wiatru, promieniowania słonecznego, geotermalną, fal, prądów i pływów morskich, spadku rzek oraz energię pozyskiwaną z biomasy, biogazu wysypiskowego, a także biogazu powstałego w procesach

odprowadzania lub oczyszczania ścieków albo rozkładu szczątków roślinnych i zwierzęcych. Rozwój bardziej przyjaznych środowisku alternatywnych źródeł energii, może być jednym z najbardziej skutecznych sposobów zapobiegania degradacji środowiska. Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii pozwala uniknąć lub zmniejszyć emisję zanieczyszczeń atmosfery, zużycie wody, zanieczyszczenia cieplne, odpady, hałas oraz ujemne skutki wynikające z przemysłowego zagospodarowania terenu.

Mówiąc o źródłach odnawialnych należy mieć na uwadze przede wszystkim energię wodną, wiatrową, geotermalną, promieniowania słonecznego oraz produkcję biomasy. Polska dysponuje stosunkowo dużym potencjałem zasobów odnawialnych, jest on jednak zróżnicowany w poszczególnych rejonach naszego kraju. Rozpatrując rozwój energii odnawialnej na obszarze gminy Widuchowa, właściwe będzie kierowanie się ogólnymi uwarunkowaniami określonymi dla całego regionu zachodniopomorskiego.

Charakterystyka wykorzystania źródeł odnawialnych w gminie Widuchowa przedstawia szczegółowo rozdział 3.7. Odnawialne źródła energii.

4.7. Klimat akustyczny

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627, ze zmianami) definiuje hałas jako: dźwięki o częstotliwościach od 16 Hz do 16 000 Hz.

Podstawowym wskaźnikiem klimatu akustycznego jest sumaryczny poziom hałasu danego obszaru. W decydującym stopniu zależy on od jego urbanizacji oraz rodzaju emitowanego hałasu, tj.:

- hałasu komunikacyjnego od dróg i szyn, który rozprzestrzenia się na odległe obszary ze względu na rozległość źródeł;
- hałasu przemysłowego obejmującego swym zasięgiem najbliższe otoczenie;
- hałasu komunalnego towarzyszącego obiektom sportu, rekreacji i rozrywki.

Nadmierny hałas jest uciążliwością postrzeganą częściej niż degradacja innych elementów środowiska. Jego oddziaływanie nie powoduje nieodwracalnych zmian w środowisku, lecz jego ograniczanie napotyka wiele trudności i pociąga za sobą znaczące koszty (szczególnie hałasów komunikacyjnych).

Wskaźnikiem oceny hałasu jest równoważny poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB). Poziom ten stanowi uśrednioną wartość w odniesieniu do pory doby (dzień od 6.00 do 22.00 lub noc od 22.00 do 6.00). Wartości dopuszczalne poziomu równoważnego hałasu określa rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z dnia 5 lipca 2007 r.).

Szczegółowe dane dotyczące dopuszczalnych poziomów hałasu zawartych w rozporządzeniu przedstawia tabela 39.

Tabela 39. Dopuszczalne poziomy hałasu

Przeznaczenie terenu	Dopuszczalny poziom hałasu wyrażony równoważnym poziomem dźwięku A w dB dla dróg lub linii kolejowych*	
	pora dnia- przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom	pora nocy - przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom
a) Obszary A ochrony uzdrowiskowej b) Tereny szpitali poza miastem	50	45
a) Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej b) Tereny zabudowy związanej	55	50

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

ze stałym lub wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży c) Tereny domów opieki d) Tereny szpitali w miastach		
a) Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego b) Tereny zabudowy zagrodowej c) Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe d) Tereny mieszkaniowo - usługowe	60	50
a) Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców	65	55

* Wartości określone dla dróg i linii kolejowych stosuje się także dla torowisk tramwajowych poza pasem drogowym i kolei linowych.

Od stycznia 2002 r. obowiązuje rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie wartości progowych poziomów hałasu. Wskaźnikiem oceny hałasu jest tzw. *poziom progowy*. Przekroczenie tego wskaźnika powoduje zaliczenie obszaru, na którym to przekroczenie występuje do kategorii terenu zagrożonego hałasem.

Czynnikiem, który w sposób istotny wpływa na relacje między warunkami akustycznymi, a człowiekiem jest tzw. subiektywna wrażliwość na hałas. Dotyczy ona zarówno fizjologicznych predyspozycji odbioru dźwięku, reakcji emocjonalnych jak i subiektywnych odczuć. Odczuwanie dźwięku jako hałasu zależy więc zarówno od cech indywidualnych każdego człowieka jak też od cech fizycznych dźwięku. Wśród ludzi występują ogromne różnice indywidualne stąd ocena hałasu zależy od wieku, wrażliwości, stanu zdrowia, odporności psychicznej i chwilowego nastroju człowieka. Subiektywne odczuwanie hałasu przejawia się m. in. tym, że hałas wytwarzany przez daną osobę może nie być dla niej dokuczliwy, natomiast dla osoby postronnej może być męczący lub wręcz nieznosny. Dokuczliwość hałasu dodatkowo potęguje się wówczas, jeśli wystąpi on niespodziewanie lub nie można określić kierunku, z którego się on pojawi. Przykładową skalę subiektywnej uciążliwości hałasu komunikacyjnego przedstawia poniższa tabela 40.

Tabela 40. Skala subiektywnej uciążliwości hałasu komunikacyjnego

Uciążliwość	L_{Aeq} [dB]
mała	<52
średnia	52...62
duża	63...70
bardzo duża	>70

Źródło: Akustyka w urbanistyce, architekturze i budownictwie, Arkady, Warszawa 1971

Granica podziału między hałasem dokuczliwym, a niedokuczliwym jest płynna i zależna nie tylko od rodzaju słyszanych zakłóceń, ale również od odporności nerwowo-psychicznej człowieka, jego chwilowego nastroju lub rodzaju wykonywanej pracy. Bardzo często ten sam zespół dźwięków może w pewnych przypadkach wywoływać wrażenie przyjemne, a w innych znów nieprzyjemne. Wszystkie te czynniki powodują trudności w ocenie rzeczywistego zagrożenia społeczeństwa, gdy dysponujemy jedynie akustyczną oceną terenu na którym występuje skażenie hałasem. Dlatego też wyniki badań pomiarowych hałasu wymagają konfrontacji z opinią ludności wyrażoną w wypowiedziach ankietowych.

4.7.1. Hałas przemysłowy

Następujący rozwój gospodarczy powoduje powstawanie nowych zakładów przemysłowych oraz rozbudowę lub modernizację już funkcjonujących. Działające zakłady, szczególnie usytuowane w bezpośrednim sąsiedztwie terenów wymagających ochrony przed hałasem są często źródłem uciążliwości akustycznej dla otoczenia.

Oddziaływanie akustyczne zakładów przemysłowych ma charakter punktowy. O wpływie zakładu na klimat akustyczny środowiska decyduje jego lokalizacja. W przypadku zakładów zlokalizowanych w otoczeniu terenów przemysłowych, aktywizacji gospodarczej, terenów rolnych, lasów rozporządzenie nie przewiduje dopuszczalnych poziomów dźwięku. Natomiast gdy zakład sąsiaduje z obszarami zabudowy mieszkaniowej, terenami oświaty, służby zdrowia, rekreacyjnymi zakłady przekraczają obowiązujące wartości dopuszczalne poziomu hałasu.

Ochrona przed hałasem polega na zapobieganiu przekraczania dopuszczalnych poziomów hałasu. W gminie Widuchowa ilość podmiotów mogących potencjalnie stanowić zagrożenie dla klimatu akustycznego (głównie dotyczy to branży przemysłowej i spożywczej) jest znikoma. W 2006 r. WIOŚ przeprowadził kontrolę przedsiębiorstwa Wielobranżowego Rojax s. j. Zakład produkcyjny w Widuchowej, w wyniku której nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu. W 2008 roku Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska nie prowadził działań kontrolnych na terenie zakładów przemysłowych w gminie.

4.7.2. Hałas komunikacyjny

Głównymi czynnikami mającymi wpływ na poziom hałasu komunikacyjnego są natężenie ruchu i udział transportu ciężkiego w strumieniu wszystkich pojazdów, stan techniczny pojazdów, rodzaj nawierzchni dróg, organizacja ruchu drogowego.

Główne źródło emisji hałasu komunikacyjnego w gminie stanowi droga krajowa nr 31 relacji Szczecin – Słubice. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad wykonała w 2005 r. pomiary hałasu na tej drodze na terenie gminy Gryfino. Przy średnim ruchu pojazdów wynoszącym 7.152 na dobę wartości równoważnego poziomu dźwięku zmierzone wynoszą 61,3 dB w porze dziennej i 53,5 dB w porze nocnej. Na badanym odcinku natężenie ruchu jest jednak ponad dwukrotnie większy niż na tej drodze na terenie gminy Widuchowa.

Hałas komunikacyjny występuje również w pewnym natężeniu wzdłuż dróg wojewódzkich i powiatowych. Stanowi jednak nieco mniejsze zagrożenie. Wynika to, bowiem z faktu zdecydowanie mniejszego natężenia ruchu pojazdów, tym samym zasięg oddziaływania akustycznego tych ciągów komunikacyjnych jest stosunkowo mniejszy.

Przez teren gminy przebiega również magistralna linia kolejowa nr 273 relacji Szczecin – Wrocław. Z uwagi na charakter linii nr 273, można stwierdzić, że natężenie ruchu pociągów na tej trasie jest umiarkowane i łączni ilość przejazdów w ciągu doby wynosi około 60.

Oddziaływanie akustyczne linii kolejowej nie stanowi na terenie obszaru wiejskiego gminy poważnego zagrożenia, przede wszystkim ze względu na przebieg trasy głównie poza terenami zwartej zabudowy. Nie mniej jednak w obszarze miejscowości Widuchowa Stacja PKP, Krzywina i Pacholęta może stanowić to problem w kwestii uciążliwości pod względem hałasu. Oddziaływanie to może jednak ulec zmianie z związku z planowaną przez Polskie Linie Kolejowe modernizacją tej linii w latach 2008-2010.

W latach 2006-2008 WIOŚ nie prowadził na terenie gminy Widuchowa monitoringowych pomiarów hałasu komunikacyjnego.

4.7.3. Hałas komunalny

Spośród źródeł hałasu komunalnego najistotniejsze znaczenie ma hałas towarzyszący obiektom sportu, rekreacji i rozrywki. Dyskoteki, nocne kluby, obiekty koncertowe na wolnym powietrzu, nawet ogródki wiedeńskie przy restauracjach i kawiarniach są źródłem hałasu. Z ich działalnością związany jest dyskomfort akustyczny. Negatywnie odbierany jest również tzw. hałas osiedlowy. Na terenie gminy z tego typu hałasem mamy do czynienia na terenach zwartej zabudowy w większych miejscowościach gminy.

4.8. Pola elektromagnetyczne

Pola elektromagnetyczne występują w otaczającym nas środowisku, w postaci pola wytwarzanego w sposób naturalny lub sztuczny o różnych częstotliwościach.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62 poz. 627 z późniejszymi zmianami) zostały wdrożone nowe regulacje dotyczące ochrony przed polami elektromagnetycznymi (PEM). Ustawa definiuje pola jako, pola elektryczne, magnetyczne, elektromagnetyczne, o częstotliwościach od 0 Hz do 300 GHz (zakres promieniowania niejonizującego). Głównym celem ochrony przed PEM jest zapewnienie jak najlepszego stanu środowiska, poprzez utrzymywanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczanych, lub co najmniej na tych poziomach.

Źródłami pól elektromagnetycznych wytwarzanych w sposób sztuczny, na terenie województwa zachodniopomorskiego są:

- stacje i linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia (110 kV i więcej),
- stacje nadawcze radiowe i telewizyjne,
- stacje bazowe telefonii komórkowej.

Najbardziej rozpowszechnione źródła promieniowania na terenie województwa zachodniopomorskiego to m. in. - nadajniki baz telefonii komórkowej, które pracują w paśmie 900 MHz, 1800 MHz i w wyższych częstotliwościach; - nadajniki stacji radiowych, emitujący w sposób ciągły w paśmie częstotliwości od 88 MHz do 107 MHz; - nadajniki radiostacji telewizyjnych emitujących w paśmie częstotliwości od 181 MHz do 694 MHz.

Na terenie gminy znajdują się przede wszystkim pojedyncze sztuczne oraz liniowe źródła pól elektromagnetycznych wraz ze związanymi z nimi stacjami elektroenergetycznymi. Główne źródło promieniowania stanowi stacja rozrządowa w Lubiczynie o mocy 2x16 MVA.

Na obszarze gminy zlokalizowanych jest 7 obiektów telefonii komórkowej – stacji nadawczych należących do różnych operatorów, które podlegają ciągłej rozbudowie przez demontaż anten i zastępowanie ich nowymi nadajnikami. Trzy stacje zlokalizowane są w Widuchowej, dwie w Krzywiniu oraz po jednej w Ognicy i Bolowicach.

Pola elektromagnetyczne wokół linii o napięciu 15 kV i niższym traktowane są jako nieistotne z punktu widzenia wpływu na środowisko i zdrowie ludzi. Natomiast pola elektromagnetyczne o wartościach przekraczających wartości dopuszczalne mogą występować wokół linii elektroenergetycznych wysokich napięć oraz w otoczeniu stacji elektroenergetycznych. Uciążliwość elektroenergetyczna wymienionych obiektów oraz istniejących linii elektroenergetycznych wraz ze stacjami nie została dokładnie zbadana. Pod liniami 400 kV i 220 kV i w bezpośrednim ich sąsiedztwie należy unikać lokalizacji

zabudowy mieszkaniowej, lub jej planowaną lokalizację poprzedzić pomiarami pól elektromagnetycznych w środowisku.

Biorąc pod uwagę fakt, że w gminie Widuchowa znajdują się tereny o znaczących walorach krajobrazowych, szczególną uwagę należy zwrócić na dodatkowy aspekt budowy linii elektroenergetycznych i obiektów radiokomunikacyjnych i radiowych, jakim jest wpływ wysokich konstrukcji wsporczych na krajobraz. W celu ochrony krajobrazu przed negatywnym oddziaływaniem linii elektroenergetyczne, stacje nadawcze radiowo-telewizyjne, stacje bazowe telefonii komórkowej i inne obiekty radiokomunikacyjne, należy lokalizować poza miejscami objętymi szczególną ochroną, z uwzględnieniem zakazów wynikających z aktów prawa miejscowego powołujących określone formy ochrony przyrody i w taki sposób aby ich wpływ na krajobraz był jak najmniejszy. Należy także wprowadzić zasadę, że jeśli w bliskim sąsiedztwie planowana jest lokalizacja kilku obiektów radiowo telewizyjnych lub obiektów radiokomunikacyjnych, to muszą one być lokalizowane na jednej konstrukcji wsporczej.

Poprowadzenie doziemnych systemów kablowych przy planowaniu dalszego rozwoju gminy czy modernizacji jej sieci energetycznej jest wskazana.

4.9. Charakterystyka elementów przyrody ożywionej

4.9.1. Ogólna charakterystyka

Naturalne zbiorowiska roślinne są odbiciem całokształtu warunków geograficznych, a więc klimatu, stosunków wodnych i troficzności podłoża. W aktualnych warunkach klimatycznych gmina Widuchowa położona jest w dziale geobotanicznym bałtyckim. Pozostaje on pod wyraźnym wpływem klimatu oceanicznego. Występuje tu znaczna ilość gatunków (atlantyckich), typowych dla europy zachodniej. Do typowych składników flory tego regionu zaliczany jest buk, jawor oraz sosna. Gmina Widuchowa charakteryzuje się również znacznym bogactwem i zróżnicowaniem gatunkowym zbiorowisk roślinnych. Największy udział powierzchni leśnych charakteryzuje południowo-zachodnią część gminy. Dominującą rolę w drzewostanach pełni sosna.

Naturalnym bogactwem gminy jest dolina Odry, wraz z jej unikalnym ekosystemem doliny dużej rzeki nizinnej. Dziś na terenie kraju niewiele zachowało się nieprzekształconych dużych dolin rzecznych. Tym bardziej na ochronę zasługują unikalne zbiorowiska miejsc wilgotnych z kręgu olsów i łągów. Poczynając od krawędzi doliny na wschód teren jest wyniesiony z siedliskiem lasów bukowych i mieszanych dębowo-sosnowych na gruntach mineralnych. Teren ten leży w obszarze klimatu atlantyckiego, stąd florę tej krainy cechuje element atlantycki. Kontrastują z tym siedliska na stromych stokach doliny o cechach klimatu kontynentalnego i z roślinnością stepową.

Uzupełnieniem ww. zespołów roślinności naturalnej jest urządzona roślinność parków, cmentarzy, ogrodów działkowych oraz liczne zadrzewienia przyrodne, śródpolne i przydrożne. W otwartym krajobrazie rolniczej części gminy pełni ona nie tylko funkcję krajobrazowo-estetyczną, ale także ekologiczną, korzystnie wpływając na mikroklimat oraz walory użytkowe środowiska rolniczego.

4.9.2. Flora gminy

Pod względem liczby zbiorowisk roślinnych (ok. 200) gmina Widuchowa nie odbiega od przeciętnej obszaru Niżu Środkowopolskiego. Jednak roślinność tego terenu ma swój indywidualny charakter zaznaczający się wysokim stopniem naturalności szaty roślinnej oraz dużym udziałem roślinności ekosystemów wodnych i bagiennych. Wśród

zbiorowisk wyróżnionych na terenie gminy 27 należy do zbiorowisk leśnych i zaroślowych, 63 do wodnych i bagiennych, 11 do krótkotrwałych fitocenoz mulistych brzegów i okresowo zalewanych zagłębień; 35 związanych jest z użytkami zielonymi, murawami i wrzosowiskami, 33 zaliczono do syntaksonów ziołorośli okrajkowych i porębowych, 2 zbiorowiska zaliczono do zbiorowisk szczelin murów, a 37 do zespołów ruderalnych i segetalnych. Ponad połowa zbiorowisk należy do zbiorowisk naturalnych, uformowanych bez udziału człowieka. Dużym walorem geobotanicznym gminy jest także obecność aż 104 zbiorowisk kwalifikujących się jako rzadkie i bardzo rzadkie. Podkreśla to stosunkowo niski stopień przeobrażenia szaty roślinnej obszaru gminy.

4.9.2.1. Roślinność aluwiów nadodrzańskich

Zbiorowiska terenów Międzyodrza są bardzo specyficzne, ze względu na czynnik kształtujący te zbiorowiska, jakim są wody korytowe rzeki Odry. Zróżnicowanie fitosocjologiczne tych zbiorowisk zależne jest w głównej mierze od morfologii samej doliny rzecznej, a także częstotliwości i długości trwania zalewu. Międzyodrza Widuchowskie ma charakter rozległego basenu, w którym dominuje proces bagienny torfotwórczy. Obecnie w procesie nadbudowywania złóż torfu biorą udział zbiorowiska wysokoszuwarowe. Z kolei na piaskach rzecznych dominują psammofilne murawy szczotlichowe. Na terenie starorzeczy natomiast przeważają stanowiska hygro i hyrofitów. Odnotowano występowanie następujących zespołów: rdestnicy połyskującej, „lilii wodnych”, strzałki wodnej, przątki pospolitej, manny jadalnej a także turzycy tunikowej.

Ponadto zanotowano liczne fitocenozy z udziałem pnączy jak również zbiorowiska nitrofilnych ziołorośli. Na wąskich, przybrzeżnych pasach aluwiów dominują szuwały: mannowy, mozgowy i trzciniowy.

4.9.2.2. Lasy

Ogólna powierzchnia lasów na terenie gminy wynosi 6.621,5 ha a lesistość wynosi 30,6 %. Obszar gminy jest w zasięgu administracyjnym 3 nadleśnictw. Największa powierzchnia leśna jest zarządzana przez Nadleśnictwo Chojna (5.193 ha z czego 4815 ha to powierzchnia leśna) oraz Nadleśnictwo Gryfino (2.341,4 ha z czego 2.349,08 ha to powierzchnia leśna). Natomiast lasy administrowane przez Nadleśnictwo Myślibórz stanowią niewielki procent ogółu użytków leśnych (4,96 ha).

Największy procentowy udział powierzchni lasów zajmują siedliska lasów świeżych (31,2%), lasów mieszanych świeżych (29,1%) oraz borów mieszanych świeżych (27,1%). W składzie drzewostanowym dominującą rolę pełni sosna (66,7%), brzoza (9,3%), dąb (8,4%) oraz olsza (6,2%). Pozostałe gatunki takie jak: olsza, topola, buk, modrzew czy świerk pełnią rolę pomniejszą. Lasy na terenie Gminy Widuchowa charakteryzują się dobrą kondycją zdrowotną, a obciążenie ładunkami jonów docierających do obszarów leśny z opadami atmosferycznymi jest stosunkowo niskie i wynosi około 20 kg/ha/rok.

Wielkość syntetycznego wskaźnika preferencji zalesienia dla Gminy Widuchowa określony w Krajowym Programie Zwiększania Lesistości mieści się w przedziale od 10 do 15, co oznacza że jest to gmina o średnich preferencjach zalesieniowych.

Ponadto waloryzacja przyrodnicza przeprowadzona na terenie gminy potwierdziła występowanie szeregu cennych i rzadkich zbiorowisk leśnych. Zbiorowiska te nie stanowią dużych powierzchniowo obszarów, jednak ze względu na swoje walory przyrodnicze pełnią ważną rolę w systemie biocenotycznym. Są to:

1. łąg wierzbowo – topolowy oraz łąg topolowy występujące na niewielkich rozproszonych i szczątkowych fragmentach na aluwiach Odry;
2. bór bagienny jedyny jego płat znaleziono w oddziale leśnictwa Rynica

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

3. podgórski łąg wiązowy zanotowany jedynie na obszarze projektowanego rezerwatu „Widuchowskie Góry”;
4. świetlista dąbrowa obserwowana prawdopodobnie jedynie na obszarze projektowanego rezerwatu „Widuchowskie Góry”.

4.9.2.3. Zieleń urządzona

Ważną rolę w systemie ekologicznym gminy oprócz lasów, spełnia roślinność nieleśna: zieleń śródpolna, parkowa, pałacowo-dworska oraz cmentarna.

Zadrzewienia śródpolne, szczególnie o charakterze pasowym, przydrożne i przywodne pełnią rolę migracyjnych korytarzy środowiskowych, urozmaicają krajobraz gminy, podnoszą walory estetyczno-krajobrazowe oraz spełniają na obszarach użytkowanych rolniczo funkcję zabezpieczającą przed procesami erozyjnymi i stepowaniem. Ponadto, regulują stosunki wodne i poprawiają lokalny agroklimat.

Na terenie gminy Widuchowa najistotniejsze kompleksy zadrzewień śródpolnych zlokalizowane są wzdłuż większości dróg, a także w rejonie oczek wodnych, cieków, rowów i miedz. W zadrzewieniach przeważają takie gatunki jak grusza, topole, wierzby, kasztanowce, jesiony oraz olsze czarne, a także kruszyna pospolita, kalina koralowa. Istniejące już zadrzewienia i zakrzaczenia winny podlegać systematycznym pracom pielęgnacyjnym i renowacji oraz rozbudowie.

Teren gminy charakteryzuje się małym zróżnicowaniem zieleni pałacowo - dworskiej. Do parków wpisanych do rejestru zabytków dworsko – pałacowych należą XIX wieczne parki pałacowo – dworskie w Bolkowicach i Dębogórze. Wymienione obiekty są wartościowymi elementami środowiska przyrodniczego, co wynika z ich naturalistycznego krajobrazowego charakteru. Zostały założone głównie na bazie roślinności naturalnej o charakterze łągowym lub łąkowym.

Ocenia się, że działania określone w Krajowym Programie Rolnośrodowiskowym przyczynią się do zwiększenia roślinności nieleśnej na terenie gminy.

4.9.2.4. Wykaz gatunków roślin chronionych na terenie gminy

Na obszarze gminy Widuchowa stwierdzono 10 gatunków roślin i 2 gatunki grzybów podlegających ochronie całkowitej. Oprócz tego stwierdzono występowanie 11 gatunków roślin podlegających ochronie częściowej oraz 21 gatunków roślin zagrożonych wymarciem.

Poniżej zamieszczono wykaz roślin i grzybów objętych ochroną całkowitą stwierdzonych na terenie gminy:

- *Dactylorhiza majalis* (kukułka szerokolistna),
- *Dianthus superbis* (goździk pyszny),
- *Epipactis helleborine* (kruszczyk szerokolistny),
- *Gymnadenia conopsea* (gółka długoostrogowa),
- *Hedera helix* (bluszcz pospolity)
- *Leucoium vernum* (śnieżyca wiosenna)
- *Nuphar lutea* (grążel żółty),
- *Stipa capillata* (ostnica włoskowata),
- *Vinca minor* (barwinek pospolity),
- *Langermania gigantea* (purchawica olbrzymia) – grzyb,
- *Phallus impudicus* (sromotnik bezwstydnny) – grzyb.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

Wśród roślin ginących i zagrożonych wymarciem na terenie gminy występują następujące gatunki:

- *Acer campestre* (klon polny),
- *Achillea salicifolia* (krwawnik wierzbolistny),
- *Actaea spicata* (czerniec gronkowy),
- *Arctium nemorosum* (łopian gajowy),
- *Ceratophyllum submersum* (rogatek krótkoszyjny),
- *Circaea intermedia* (czartawa pośrednia),
- *Eriophorum latifolium* (wełnianka szerokolistna),
- *Euphorbia palustris* (wilczomleczeń błotny),
- *Festuca psammofila* (kostrzewa piaskowa),
- *Gratiola officinalis* (konitruć błotny),
- *Hieracium echinoides* (jastrzębiec żmijowaty),
- *Lathyrus palustris* (groszek błotny),
- *Melampyrum arvense* (pszeniec różowy),
- *Oxytropis pilosa* (ostrołódka kosmata),
- *Rumex sanguineus* (szczaw gajowy),
- *Silaum silaus* (koniopłoch łąkowy),
- *Stachys recta* (czyściec prosty),
- *Chara fragilis* - ramienica (glon),
- *Chara rudis* – ramienica (glon),
- *Chara tomentosa* – ramienica (glon),
- *Nitellopsis obtusa* – krynicznicza (glon).

4.9.3. Fauna gminy

Świat zwierząt reprezentowany jest przez gatunki płazów, gadów, ssaków, ptaków i ryb. Wśród płazów występujących na tym terenie występują gatunki zagrożone wyginięciem w skali Polski. Są to: traszka grzebieniasta, kumak nizinny, grzebiuszka ziemna, ropucha paskówka, rzekotka i żaba śmieszka. Do gatunków gadów należą żółw błotny, padalec, jaszczurki i zaskroniec. Ptaki reprezentowane są przez ok. 250 gatunków w tym bielik, rybołów, kania czarna, bocian czarny, żuraw. Główne ich koncentracje znajdują się w Dolinie Odry.

Z gatunków ssaków wymienić należy przede wszystkim bobra, wilka oraz wydrę. Na terenie gminy powszechnie występuje także zwierzyna płowa i czarna. Najliczniejsze populacje tworzą jelenie, daniela, dziki i sarny. Obszary podmokłe zamieszkiwane są również przez łosie.

Do najliczniej występujących gatunków ryb należą: leszcz, karp, płoć, szczupak, węgorz, sum, okoń, sandacz. Spośród rzadkich gatunków możemy spotkać piskorza, sumika karłowatego, minoga rzeczno oraz miętusa.

W ramach państwowego monitoringu środowiska latach 2000-2004 przeprowadzono badania liczebności populacji ptaków na terenie Polski, które wykazały że zmalał wskaźnik liczebności 36 pospolitych ptaków krajobrazu rolniczego (Farmland Bird Index) z 1,0 w 2000 r. do 0,89 dla obszarów na których występuje rolnictwo intensywne, a do tych obszarów została zaliczona gmina Widuchowa. W badanym okresie zmniejszyły się populacje ptaków krajobrazu rolniczego, natomiast populacje gatunków związanych z wnętrzem lasu wzrastały. Wyraźne tendencje do wzrostu populacji wykazywały głównie gatunki związane z borami sosnowymi oraz dwa gatunki krajobrazu rolniczego: potrzyszcz i bażant. Potwierdzono także, że obszary wyznaczone w ramach sieci Natura 2000 podtrzymują większe bogactwo gatunkowe ptaków lęgowych niż obszary poza siecią.

4.9.4. Przyczyny degradacji szaty roślinnej i przeobrażeń fauny

Do głównych przyczyn degradacji szaty roślinnej na terenie gminy Widuchowa należą:

- czynniki abiotyczne: huraganowe wiatry (wywroty i złomy), susze, przymrozki oraz szkody od śniegu (okiść),
- czynniki biotyczne: szkodniki owadzie (brudnica mniszka, barczatka sosnowka, strzygonia choinówka, boreczniki, poproch cetyniak, zwójki dębowe, chrabąszcze), grzyby patogeniczne (korzeniowiec wieloletni i opieńki), nadmierne stany zwierzyny głównie jeleniowatych
- czynniki antropogeniczne: (zanieczyszczenia pyłowe ze źródeł niskiej emisji i emitorów przemysłowych, zanieczyszczenia związane z ruchem komunikacyjnym, zanieczyszczenia odpadami komunalnymi (dzikie wysypiska śmieci), zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych, masowa turystyka, pożary).

Obserwuje się również pozytywne zjawiska, jakie mają miejsce w ostatnich latach a mianowicie zalesienie terenów dawnych upraw lub nieużytków oraz zmniejszanie się powierzchni lasów zagrożonych na skutek działalności przemysłu.

Dla świata zwierzęcego występującego na terenie gminy największymi zagrożeniami są:

- kłusownictwo – mogące przyczynić się do niekontrolowanego i gwałtownego zmniejszenia się populacji poszczególnych gatunków;
- pożary lasów i wypalanie traw;
- rozwój przemysłu i intensyfikacja rolnictwa,
- rosnącą liczbą inwestycji w miejscach atrakcyjnych krajobrazowo, szczególnie w sąsiedztwie jezior;
- zanieczyszczenia wód powierzchniowych ściekami bytowymi i gnojowicą – brak kanalizacji, mało wydajna oczyszczalnia ścieków oraz dzikie wysypiska.

4.10. Formy ochrony przyrody

Na podstawie ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity z 2009 r. Dz. U. Nr 151, poz. 1220) formami ochrony przyrody są: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe oraz ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Na terenie Gminy Widuchowa znajduje się wiele form ochrony przyrody i krajobrazu.

4.10.1. Park krajobrazowy

Parki krajobrazowe, obok parków narodowych stanowią jeden z podstawowych elementów obszarów chronionych ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe.

Na terenie gminy znajduje się jeden park krajobrazowy, tj. Park Krajobrazowy „Doliny Dolnej Odry”.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

Park Krajobrazowy „Doliny Dolnej Odry” to największe w Europie Zachodniej i Środkowej fluwiogeniczne torfowisko niskie z florą i fauną nie spotykaną już w dolinach innych, wielkich rzek europejskich. Został utworzony 1 kwietnia 1993 roku na podstawie Rozporządzenia Nr 4/1993 wydanego przez Wojewodę Szczecińskiego. Obowiązującą obecnie podstawą prawną funkcjonowania Parku jest Rozporządzenie Nr 9/2005 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 25 maja 2005 r. Nadzór nad prawidłowym funkcjonowaniem parku sprawuje Zespół Parków Krajobrazowych Doliny Dolnej Odry z siedzibą w Gryfinie. Park leży między dwoma ramionami Odry, Odry Zachodniej i Odry Wschodniej, obejmuje obszar tak zwanego Międzyodrza. Powierzchnia parku wynosi obecnie 6.009 ha. Otulina zajmuje obszar 1.149 ha. Park jest miejscem bytowania przyrody związanej ze środowiskiem wodnym i bagiennym.

Obszar Parku pocięty jest gęstą siecią starorzeczy, kanałów, rowów i rozlewisk o łącznej długości ponad 200 km. Przedmiotem ochrony na terenie parku jest nie tylko torfowisko, ale także rzadkie i ginące zespoły i gatunki roślin, oraz fauna, w tym licznie tu występujące gatunki ptaków.

W Parku stwierdzono 427 gatunków roślin charakterystycznych dla 96 zbiorowisk roślinnych. Występujące na terenie parku lasy olsowe zajmują około 4% jego powierzchni. Łęgi wierzbowe usytuowane są przede wszystkim nad brzegami rzek oraz starorzeczy i kanałów. Bardzo ekspansywnym zbiorowiskiem na całym Międzyodrzu są zarośla łożowe i wiklinowe, reprezentowane głównie przez wierzbę szarą, wierzbę trójpręcikową i wiciową. Jednak najbardziej rozległe przestrzenie zajmują turzycowiska, mannowiska i trzcinowiska, w mniejszym wymiarze szuwar pałkowy. Do rzadkich i chronionych roślin, występujących na terenie Międzyodrza należą między innymi grzybień biały i grąźel żółty, zarastające duże powierzchnie kanałów, salwinia pływająca, grzybieńczyk wodny, arcydzięgiel nabrzeżny, kalina koralowa, czermień błotna, łączeń baldaszkowaty, bobrek trójlistkowy, starzec błotny, listera jajowata, mlecz błotny, porzeczek czarna, przętka pospolita, groszek błotny, pływacz zwyczajny.

Najważniejszą grupę zwierząt w Parku stanowią ptaki (ok. 250 gatunków). Park krajobrazowy Dolina Dolnej Odry jest ważną, południkową drogą ich przelotów oraz miejscem koncentracji wielu gatunków ptaków wodnoblotnych, takich jak gęsi (do 20 000 osobników) i żurawie (do 13 000 osobników). Z gatunków lęgowych ptaków zagrożonych wyginięciem w skali Europy występują tu: bielik, rybołów, kania czarna, kania ruda, błotniak zbożowy, błotniak łąkowy, sowa błotna, wodniczka (ptak zagrożony wyginięciem w skali światowej), wodnik.

Na terenie Parku wprowadzono zakaz polowania na ptaki oraz poruszania się po terenie chronionym jednostkami pływającymi o napędzie spalinowym.

Dwa największe ssaki chronione Parku to bóbr i wydra. Z przedstawicieli drapieżników w Parku największą grupę stanowią łasicowate: wydra, kuna leśna, kuna domowa, łasica, tchórz, gronostaj. Mniej liczne są psowate, takie jak lis, jenot oraz borsuk. Spośród ssaków parzystokopytnych występują tu jedynie dzik oraz sarna.

Wody zajmujące w Parku dużą część powierzchni (ok. 12%), stanowią ważne środowisko bytowania i rozrodu ryb, stwarzając poprzez wielką różnorodność kanałów (pod względem wielkości, głębokości, prędkości przepływu, różnego stopnia zarostania) całą gamę siedlisk, odpowiadających rybam różnych gatunków. Do najliczniej występujących należą tu gatunki, takie jak leszcz, krąp, płoć, szczupak, węgorz, kleń, boleń, lin, karp, sum, okoń, sandacz. Spośród rzadszych lub chronionych gatunków możemy tu spotkać kielbia, piskorza, kozę, sumika karłowatego, minoga rzeczno oraz miętusa.

Park posiada duże wartości poznawcze i rekreacyjne. Można tu uprawiać wędkarstwo, a dla miłośników kajakarstwa i żeglarstwa wytyczono wodne szlaki turystyczne.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

Trudno dostępne tereny bagienne utrudniają turystykę pieszą, którą można uprawiać jedynie wzdłuż biegnących brzegami Odry wałów – i to w zakresie ograniczonym przez istnienie nieczynnych śluz. Zaplanowano oznakowanie w terenie kilku tras pieszo-rowerowych oraz wodnych (wyłączenie dla jednostek pływających bez silników spalinowych). Na wysokości Gryfina, przy Odrze Zachodniej, zorganizowany jest punkt informacji turystycznej, a obecnie funkcjonuje już przystań, stąd wycieczki korzystając z będących własnością Dyrekcji „kanadyjek” zwiedzają Park. Bardzo interesujące turystycznie są również okolice Parku, gdzie istnieje wiele tras turystycznych nawiązujących do szlaków Puszczy Bukowej i Cedyńskiego Parku Krajobrazowego.

4.10.2. Pomniki przyrody

Jedną z form ochrony przyrody stanowią pomniki przyrody, które definiuje się jako pojedyncze twory przyrody ożywionej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyśka, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

Obecnie na terenie gminy znajduje się 10 pomników przyrody. Aktualny wykaz przedstawia tabela 41.

Tabela 41. Wykaz pomników przyrody na terenie Gminy Widuchowa

Nazwa gatunkowa	Ilość [szt.], [ha]	Lokalizacja
Dąb bezszypułkowy	2	Rynica, park
Lipa szerokolistna	1	Rynica, park
Kasztanowiec biały	1	Rynica, park
Platan klonolistny	1	Rynica, park
Sosna wejmutka	1	Rynica, park
Dąb szypułkowy	2	Dębogóra, park
Topola kanadyjska	1	Lubicz, park
Dąb szypułkowy	1	Przy drodze w Marwicach
Cis pospolity	1	ul. Grunwaldzka – Ogrodowa, Widuchowa

Źródło: Urząd Gminy Widuchowa

4.10.3. Ochrona gatunkowa

Ochrona gatunkowa roślin, grzybów i zwierząt ma na celu zabezpieczenie dziko występujących roślin, grzybów lub zwierząt i ich siedlisk w szczególności gatunków rzadko występujących, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie umów międzynarodowych, a także zachowanie bioróżnorodności. Minister Środowiska publikuje w formie rozporządzeń listy gatunków roślin, grzybów i zwierząt, które objęte są ochroną gatunkową:

- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną (Dz. U. nr 168, poz. 1764),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących grzybów objętych ochroną (Dz. U. nr 168, poz. 1765),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną (Dz. U. nr 220, poz. 2237).

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

W stosunku do zamieszczonych na listach gatunków i ich siedlisk obowiązuje system ograniczeń, zakazów i nakazów, określony w ustawie o ochronie przyrody.

W zależności od statusu danego gatunku, stopnia zagrożenia i jego wrażliwości na zmiany środowiska, wprowadza się ochronę ścisłą lub częściową. Ochroną ścisłą obejmuje się gatunki szczególnie rzadkie (endemity, gatunki o niewielkiej liczbie stanowisk w skali kraju) lub zagrożone (gatunki na granicach zasięgu, o niewielkich populacjach lub związane z siedliskami szczególnie wrażliwymi na przekształcenia).

4.10.4. Strefowa ochrona miejsc występowania i rozrodu zwierząt

Jako podstawowe zagrożenie dla wielu gatunków wymienia się zanikanie i degradację zajmowanych przez nie siedlisk. Z tych przyczyn grupę gatunków zwierząt (18 gatunków ptaków, 3 gatunki gadów, 3 gatunki ssaków oraz wszystkie nietoperze i 1 gatunek owadów), roślin (10 gatunków) i grzybów (4 gatunki) objęto dodatkową formą ochrony. Wojewoda w formie decyzji administracyjnej może ustanowić strefy ochrony miejsc ostoi lub stanowisk dla roślin i grzybów lub strefy ochrony miejsc ostoi rozrodu i regularnego przebywania zwierząt. Granice takich stref oznacza się tablicami „ostoja roślin”, „ostoja zwierząt”, „ostoja grzybów”, „osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”. Strefy dzielna się na strefa ochrony całorocznej i strefa ochrony okresowej. Na terenie gminy Widuchowa znajduje się 6 stref ochronnych bielika i 1 strefa ochronna puchacza.

4.10.5. Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000

Innym rodzajem ochrony przyrody na terenie powiatu jest Natura 2000, która została powołana na mocy postanowień Dyrektywy 92/43/EWG (tzw. siedliskowej lub Habitatowej), a wcześniej Dyrektywy 17/409/EWG (tzw. Ptasiej). W wyżej wymienionych dyrektywach państwa członkowskie Unii Europejskiej zobowiązały się utworzyć do końca 2004 roku sieci obszarów chronionych. Pojęcie oraz zasady tworzenia Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 wprowadza Dyrektywa Siedliskowa, jednak część unormowań (dotyczących zasad wybierania do ochrony siedlisk ważnych dla ptaków) jest także zawarta w Dyrektywie Ptasiej.

Zgodnie z tekstem Dyrektywy Siedliskowej Unii Europejskiej, NATURA 2000 jest to spójna Europejska Sieć Ekologiczna która obejmuje:

- Specjalne obszary ochrony (**SOO**) tworzone dla ochrony:
 - siedlisk naturalnych,
 - siedlisk gatunków roślin i zwierząt,
- Obszary specjalnej ochrony (**OSO**) tworzone w ramach Dyrektywy Ptasiej dla ochrony siedlisk ptaków,

połączone w miarę możliwości fragmentami krajobrazu zagospodarowanymi w sposób umożliwiający migrację, rozprzestrzenianie i wymianę genetyczną gatunków. Sieć ma w każdym państwie członkowskim UE obejmować obszary proporcjonalnie do reprezentacji na jego terytorium siedlisk naturalnych i siedlisk gatunków wskazanych w Dyrektywie Siedliskowej do objęcia tą formą ochrony.

Na terenie Gminy Widuchowa znajdują się dwa obszary wchodzące do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000, które zajmują 61,99 % obszaru gminy.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

„Dolina Dolnej Odry” (kod obszaru: **PLB 32003**) – obszar specjalnej ochrony ptaków (OSO). Rozciąga się przez całą zachodnią i centralną część gminy. Na terenie obszaru najczęściej spotykane siedliska to łąki i pastwiska, lasy iglaste i grunty orne. Za Widuchową od miejsca rozgałęzienia Odry obszar tworzy zabagniona płaska równina z licznymi jeziorkami i mniejszymi kanałami, okresowo zalewanymi łąkami i fragmentami nadrzecznych łągów. W części obszaru leżącego na terenie gminy Widuchowa zostały włączone przyległe do doliny Odry lasy o największym zagęszczeniu ptaków drapieżnych. Obszar Dolina Dolnej Odry jest bardzo ważny szczególnie dla ptaków wodno-błotnych w okresie lęgowym, wędrownym i zimowiskowym. Obszar jest ważną ostoją ptasią o randze europejskiej E006 zwłaszcza dla migrujących i zimujących gatunków ptaków wodno-błotnych. Na terenie obszaru występują co najmniej 34 gatunki ptaków z załącznika nr I Dyrektywy Ptasiej i 14 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi. W okresie legowym obszar zasiedlany jest licznie przez podróżniczkę i czaplę siwą. Na obszarze tym występują bielik, kania czarna i ruda, krakwa, rybitwa białoczelna i czarna batalion, bąk, błotniak łąkowy, puchacz, rybołów, sowa błotna. W okresie wędrowek przez obszar biegną szlaki wędrownie bielaczka, czernicy, gęgawy, gęsi białoczelnej i zbożowej, głowienki, krakwy, nurogesi. W stosunkowo wysokim zagęszczeniu występują cyraneczka, krzyżówka, gągoł, batalion, łączak, czajka, biegus zmienny, rybitwa białoskrzydła i łabędź niemy. Ptaki wodno-błotne występują w koncentracjach powyżej 20 tys. osobników. Najcenniejsze tereny obszaru Dolna Dolnej Odry wraz z niemieckim Parkiem Narodowym Dolina Dolnej Odry mają tworzyć w przyszłości jeden transgraniczny obszar chroniony Międzynarodowy Park Dolina Dolnej Odry. Największe zagrożenia dla obszaru to zanieczyszczanie wód produktami pochodzenia rolniczego, przemysłowego i komunalnego oraz kłusownictwo.

„Dolna Odra” (kod obszaru: **PLH 320037**) – Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOO). Obejmuje zachodnio-północną (Międzyodrze) i zachodnio-południową zalesioną część gminy połączone wąskim przesmykiem wzdłuż rzeki Odry przy Widuchowej. Obszar ten częściowo nakłada się na obszar DOLINA DOLNEJ ODRY i podobnie w przyszłości ma tworzyć jeden transgraniczny obszar chroniony Międzynarodowy Park Dolina Dolnej Odry. Na terenie obszaru Dolna Odra najczęściej spotykane siedliska to łąki i pastwiska, lasy liściaste i iglaste w tym 14 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG min. niżowe świeże łąki użytkowane ekstensywnie, kwaśne buczyny, łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe. Na terenie obszaru występują liczne i rzadkie gatunki zwierząt oraz roślin. Zagrożeniem dla obszaru są zmiany w siedliskach spowodowane zmianami w gospodarce rolnej np. zarzuceniem pasterstwa, prowadzące np. do uruchomienia procesu sukcesji. Pozyskiwanie zwierząt, kłusownictwo, zanieczyszczanie wód, powietrza i składowanie odpadów. Prace regulacyjne w dolinie Odry, prowadzące do zniszczenia chronionych siedlisk. Zagrożenie ze strony polskiej i niemieckiej spowodowane jest rozbudową drogi wodnej Szczecin – Schwedt - kanał Hochenzaten. Równocześnie dolina podlega działaniom z zakresu ochrony przeciwpowodziowej, istniejące obiekty i urządzenia związane z ochroną przeciwpowodziową wymagają utrzymania w należyłym stanie technicznym ważne jest jednak aby przy wykonywaniu prac zachowano dbałość o utrzymanie dobrego stanu ekologicznego doliny i nie pogarszono stanu zachowania siedlisk przyrodniczych i gatunków.

W wyniku prac terenowych i analizy informacji nad obszarami Natura 2000 wyznaczonymi na mocy Dyrektywy Siedliskowej, przeprowadzonej przez koalicję organizacji pozarządowych tj. WWF Polska, Klub Przyrodników i PTOPI Salamandra, w grudniu 2004 roku opracowano pierwszą **Shadow List**. Lista ta została uaktualniona wiosną 2006 roku. W kwietniu 2008 roku Klub przyrodników i PTOPI “Salamandra”

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

opracowały kolejne uaktualnione Shadow List obszarów siedliskowych. Konieczność uaktualnienia Shadow List wynikała głównie z postępu w rozpoznaniu polskich zasobów siedlisk przyrodniczych i gatunków z załączników Dyrektyw. Zaktualizowana Shadow List zawiera 365 obszarów o łącznej powierzchni 11.296km², dodatkowo dla 63 obszarów zaproponowano modyfikację granic. Wraz z aktualnie proponowaną Shadow List, powierzchnia siedliskowej sieci Natura 2000 w Polsce wyniosłaby około 11,74 % terytorium całego kraju.

W 2008 roku Ministerstwo Środowiska w celu zakończenia prac nad budowaniem sieci Natura 2000 na terenie kraju, podjęło współpracę z wojewódzkimi konserwatorami przyrody, środowiskiem naukowców oraz pozarządowymi organizacjami ekologicznymi. Efektem tej współpracy była organizacja seminarium w kwietniu 2008 roku, podczas którego dokonano oceny kompletności sieci Natura 2000. Ocenie podlegały wszystkie siedliska gatunki roślin oraz zwierząt z załącznika I i II dyrektywy siedliskowej w obu regionach biogeograficznych. Wyniki krajowego seminarium potwierdziły konieczność wyznaczenie kolejnych obszarów siedlisk Natura 2000 dla siedlisk przyrodniczych i gatunków, którym nie zapewniono właściwej ochrony w sieci Natura 2000. Główny Konserwator Przyrody wystąpił z prośbą do wojewodów o powołanie wojewódzkich zespołów specjalistycznych, w celu opracowania kolejnych propozycji obszarów Natura 2000. Przygotowane propozycje obszarów zostały przekazane do Instytutu ochrony Przyrody w Krakowie w celu ich weryfikacji oraz przygotowania pełnej dokumentacji. Miało to na celu opracowanie listy obszarów, które spełniają wymogi stawiane przez Unię Europejską, w zakresie spójności i reprezentatywności sieci. Wiele obszarów z Shadow List 2006 i 2008, po dokonanej weryfikacji, nie można było traktować jako obszary potencjalne, nie posiadały one odpowiednich walorów kwalifikujących do włączenia do sieci Natura 2000. Tym samym nie zostały one uwzględnione na liście obszarów, które aktualnie podlegają opiniowaniu przez gminy, stosowanie z art. 27 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody oraz konsultacjom społecznym.

Potencjalne proponowane obszary siedliskowe zlokalizowane są także na terenie Gminy Widuchowa. Nowy obszar Natury 2000 to Las Baniewski o powierzchni 84,356 ha.

W celu spełnienia wymogów stawianych przez Unię Europejską dot. spójności oraz reprezentatywności sieci, zaproponowano także zmianę granic obszarów istniejących. Zmiana ta została zaproponowana dla następujących obszarów Natury 2000:

- **Obszar Dolna Odra:** gm. Cedynia - miasto (powierzchnia 19,411ha), gm. Cedynia- obszar wiejski (powierzchnia 6.420,220ha), gm. Chojna – obszar wiejski (powierzchnia 2.266,603ha), gm. Gryfino – obszar wiejski (powierzchnia 3.323,910ha), gm. Mieszkowice – obszar wiejski (powierzchnia 4.573,236ha), gm. Moryń – obszar wiejski (powierzchnia 139,158ha), gm. Widuchowa (powierzchnia 6.493,712ha).

Realizacja *Europejskiej Ekologicznej Sieci NATURA 2000* ma w sposób ciągły umożliwiać przekazywanie dziedzictwa przyrodniczego dla przyszłych pokoleń poprzez zachowanie w stanie naturalnym lub zbliżonym do naturalnego obszarów charakteryzujących się występowaniem wartościowych przyrodniczo siedlisk oraz rzadkich roślin i zwierząt. Takie obszary nazwano w programie ostojami.

Ochrona obszaru w ramach sieci NATURA 2000 nie wyklucza jego gospodarczego wykorzystania. Jednakże każdy plan lub przedsięwzięcie, które może w istotny sposób oddziaływać na obiekt wchodzący w skład sieci, musi podlegać ocenie oddziaływania jego skutków na ochronę obiektu. Zgoda na działania szkodzące obiektowi może być wyrażona wyłącznie w określonych przypadkach i pod warunkiem zrekompensowania szkód w innym miejscu (w celu zapewnienia spójności sieci).

Kraje członkowskie współfinansują ochronę obszarów Natury 2000. Dyrektywa zawiera zasady tego finansowania. Stan chronionych siedlisk i gatunków, a także sytuacja na obszarach wchodzących w skład sieci, są monitorowane.

Dyrektywa przewiduje również procedurę rezygnacji z uznawania danego obszaru za ostoję wchodzącą w skład sieci, jeśli na skutek *naturalnych procesów* utraci chronione wartości.

4.10.6. Proponowane formy ochrony przyrody

Na terenie Gminy Widuchowa przewidziane do utworzenia jest znacznie więcej form ochrony przyrody. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska przewiduje utworzenie następujących form ochrony przyrody:

- **Park Krajobrazowy Widuchowskie Buczyny i Krzywińskie Łęgowisko** - jest to układ biocenotyczny charakteryzujący się znacznym stopniem naturalności. Ochroną zostałyby objęte ekosystemy związane ze strefą przykrawędziową rzeki Odry, wraz z przylegającymi do nich wysoczyznami i morenowymi. Obszar ten charakteryzuje się występowaniem rzadkich gatunków roślin i zwierząt, a także mozaikowością krajobrazu,
- **Rezerwat Widuchowskie Górk** - planowany rezerwat miałby objąć lasy Leśnictwa Gajki w Nadleśnictwie Gryfino. Przedmiotem ochrony są stare lasy dębowe, bukowe oraz grabowe występujące na siedliskach lasu świeżego. Szczególnie cennym składnikiem rezerwatu byłoby zbiorowisko leśne dąbrowy świetlistej, które jest jedynym zanotowanym stanowiskiem tego zespołu na terenie gminy.
- **Rezerwat Łęgowisko nad Krzywiniem** – proponuje się objąć ochroną zachodnią część kompleksu leśnego na południe od jeziora Parkowego, w kierunku Krzywina. Rezerwat miałby za zadanie chronić bardzo rzadkie obecnie siedliska lasów związanych z okresowym lub stałym bytowaniem wody. Na tych siedliskach mokrych występują cenne ekosystemy łęgowe i olsowe. Ponadto na terenie planowanego rezerwatu stwierdzono występowanie gatunków prawnie chronionych: listery jajowatej i storczyka.
- **Rezerwat Rynickie Olszyny** - ochroną rezerwatową proponuje się objąć lasy olchowe w południowo – zachodniej części gminy. Planowany rezerwat obejmuje jeden z większych kompleksów różnorodnych lasów olsowych i roślinności bagiennej. Należy podkreślić, iż są to zbiorowiska bardzo dobrze zachowane, nieprzekształcone działalnością człowieka.
- **Obszary Chronionego Krajobrazu** - „Lasy nad Odrą” i „Mokradła”
- **Pomniki przyrody** – 18 szt.
- **Użytki ekologiczne** - 10 szt.
- **Zespoły przyrodniczo – krajobrazowe** - „Widuchowskie Bagna”.

4.11. Zestawienie wielkości zasobów i walorów przyrodniczych

Analizując teren gminy można wyróżnić wiele zasobów i walorów przyrodniczych, które jednocześnie kształtują charakter gminy stanowiąc czynnik prorozwojowy, ale również wpływają ograniczająco na jego rozwój, w zależności od płaszczyzny, w jakiej rozpatrujemy dany składnik przyrody. Tabela 42 przedstawia zestawienie elementów przyrodniczych oddziałujących na kształtowanie gospodarczego i przyrodniczego rozwoju gminy.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Tabela 42. Zasoby i walory przyrodnicze istniejące na terenie gminy

Element przyrodniczy	Czynniki prorozwojowe	Czynniki pogarszające możliwości rozwojowe
Położenie – przygraniczne	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój ruchu turystycznego • napływ obcego kapitału • nawiązanie współpracy gmin po obu stronach granicy 	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie natężenia ruchu na trasach przygranicznych • zwiększona eksploatacja dóbr naturalnych
Rzeźba terenu – charakterystyczna dla terenów polodowcowych (lekko pagórkowaty)	<ul style="list-style-type: none"> • dobre miejsce dla rozwoju turystyki konnej, rowerowej i miejsc spokojnego wypoczynku 	<ul style="list-style-type: none"> • intensywne rolnictwo • pogorszenie jakości gleb • gwałtowny spływ powierzchniowy powodujący erozję gleb • zróżnicowane warunki gruntowo – wodne
Zasoby naturalne – kreda, kruszywa naturalne	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój przemysłu wydobywania i przetwarzania kruszyw naturalnych i kredy jeziornej • nowe miejsca pracy • dochody dla gmin z tytułu opłat 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost natężenia ruchu samochodów ciężarowych • zwiększona emisja zanieczyszczeń pyłowych • wzrost emisji zanieczyszczeń gazowych do atmosfery • zmiany w rzeźbie terenu • naruszenie walorów krajobrazowych obszaru • zwiększenie ryzyka wystąpienia awarii związanej z wydobywaniem surowców oraz ich transportem
Wody powierzchniowe – główna rzeka Odra, pozostałe zbiorniki naturalne	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój transportu wodnego • rozwój hodowli ryb • oszczędna eksploatacja wód podziemnych • bardzo dobre warunki dla rozwoju turystyki i sportów wodnych • możliwość wybudowania przystani jachtowej lub mariny w miejscowości Widuchowa 	<ul style="list-style-type: none"> • zła jakość wód powierzchniowych • nie badana jakość wód niektórych cieków i zbiorników wodnych • możliwość zatrucia i wystąpienia chorób skóry • brak strzeżonych kąpielisk
Wody podziemne - brak głównych zbiorników wód podziemnych		<ul style="list-style-type: none"> • ograniczenia w ilości zużycia wody • ograniczenia rozwoju niektórych gałęzi przemysłu • niedobory wody w okresach bezdeszczowych • ograniczenie nowego osadnictwa
Gleby – gleby średniej jakości pod względem przydatności rolniczej, niestety częściowo zdegradowane	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój rolnictwa • miejsca pracy dla mieszkańców • możliwość zalesienia terenów zdegradowanych 	<ul style="list-style-type: none"> • degradacja gleb spowodowana intensywnym rolnictwem • zagrożenie dla małych ekosystemów • zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych środkami ochrony roślin
Klimat – intensywnie występujące wiatry	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój technologii wykorzystujących energię wiatrową 	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększona erozja wietrzna gleb • zmiana krajobrazu
Szata roślinna – bogata i zróżnicowana	<ul style="list-style-type: none"> • możliwość tworzenia form ochrony przyrody i krajobrazu • dobre warunki do rozwoju bazy turystycznej • rozwój przemysłu drzewnego 	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczenia w lokalizacji niektórych inwestycji i działalności gospodarczej • wyznaczone obszary chronione (np. Natura 2000) kolidują z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

4.12. Poważne awarie

Poważne awarie to zdarzenie, w szczególności emisja, pożar lub eksplozja, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem. Natomiast poważne awarie przemysłowe to poważna awaria w zakładzie.

Jednym z zadań w zakresie prewencji przed poważnymi awariami jest ewidencja źródeł, mogących spowodować tego typu zagrożenia, którą prowadzi Wojewoda Zachodniopomorski.

Na terenie gminy Widuchowa nie występują zakłady o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. Jedyną możliwością wystąpienia poważnej awarii jest kolizja lub wypadek w transporcie drogowym i kolejowym materiałów niebezpiecznych. Za pomocą transportu kolejowego ze Szczecina w kierunku Wrocławia przez teren gminy przewozi się gaz propan-butan, substancje ropopochodne, czterochlorek ołowiu, amoniak, dwutlenek siarki oraz akrylonitryl. Transportem drogowym przewozi się głównie substancje ropopochodne i gaz płynny, amoniak, kwas siarkowy i fluorowodorowy oraz tlenek ołowiu.

W przypadku zajścia takiego zdarzenia akcją ratowniczą prowadzi Wojewoda Zachodniopomorski poprzez Komendanta Wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej i Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska.

V. POLITYKA I HARMONOGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA

5.1. Założenia rozwoju społeczno – gospodarczego w świetle ochrony środowiska

Założenia rozwoju społeczno – gospodarczego gminy Widuchowa w świetle ochrony środowiska zostały wyznaczone w oparciu o poniższe dokumenty:

- „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Widuchowa”,
- „Strategia rozwoju gminy Widuchowa na lata 2007-2015”,
- „Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Widuchowa na lata 2007 – 2015”,
- „Wieloletni Plan Inwestycyjny Gminy Widuchowa na lata 2007 – 2015”,
- „Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Gryfińskiego”.

Misja Gminy Widuchowa zakłada zrównoważony rozwój gospodarczy i społeczny gminy z zachowaniem istniejących walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych. Poprzez rozwój zrównoważony rozumie się jednoczesny rozwój gospodarczy, społeczny, ekologiczny i przestrzenny.

Cele strategiczne, stanowiąc ramy zrównoważonego rozwoju gminy, muszą zapewnić maksymalną efektywność gospodarczą, możliwie najwyższy poziom warunków bytowych i konsumpcji oraz takie użytkowanie zasobów, aby zapewnić ciągłość istnienia gminy. Celom strategicznym podporządkowane są cele operacyjne, a tym z kolei cele (zadania) szczegółowe.

5.1.1. Cele i kierunki działań w zakresie ochrony środowiska określone w „Strategii rozwoju Gminy Widuchowa na lata 2007-2015”

Cel strategiczny nr 1: Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości

Cel szczegółowy 1.1 Przygotowanie terenów pod inwestycje

Gmina Widuchowa dysponuje terenami, które mogą zostać wykorzystane z myślą o rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej. Zgodnie z profilem gminy Widuchowa, przygotowanym na etapie poprzedzający opracowanie strategii rozwoju gminy, duże nadzieje wiązane są z zagospodarowaniem terenów inwestycyjnych znajdujących się we wsi Czarnówko oraz innymi w tym Widuchowa i Krzywin.

Proponowane zadania:

1. Zintensyfikowanie działań prowadzonych w ramach związku międzygminnego na rzecz budowy zakładu utylizacji we wsi Czarnówko.
2. Przygotowanie programu zagospodarowania terenów inwestycyjnych w Czarnówku, Widuchowej, Krzywiniu oraz innych miejscowościach.
3. Przygotowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy, wskazujących tereny o przeznaczeniu przemysłowym, handlowym, i usługowym na obszarze gminy.
4. Przygotowanie i wdrożenie programu uzbrojenia terenów przeznaczonych pod inwestycje, zgodnie z przyjętymi planami miejscowymi zagospodarowania przestrzennego.

Cel strategiczny nr 2: Poprawa stanu infrastruktury technicznej

Cel szczegółowy 2.2. Rozwój i modernizacja lokalnej sieci drogowej

W najbliższych latach priorytetem dla Gminy Widuchowa będzie podniesienie parametrów technicznych dróg gminnych i powiatowych, a także budowa nowych dróg. W tym celu gmina przystąpi do przygotowywania i realizacji wieloletniego programu modernizacji i budowy dróg gminnych oraz będzie zabiegać o przyspieszenie wykonania remontów dróg powiatowych

Proponowane zadania:

1. Przygotowanie i realizacja wieloletniego programu modernizacji dróg gminnych, ujętego w wieloletnim planie inwestycyjnym, uwzględniającego zewnętrzne źródła finansowania inwestycji drogowych, tj.:
 - Przebudowa istniejącej ulicy Bulwary Rybackie w Widuchowej na promenadę spacerową – etap I sporządzenie dokumentacji projektowej (2007 – 2008) o wartości 90.500 zł,
 - Przebudowa drogi transportu rolniczego na odcinku Żelechowo – Polesiny (2008) o wartości 1.749.478 zł,
 - Budowa kanalizacji deszczowej w ulicach Sienkiewicza, Mickiewicza, Reymonta w Widuchowej (2008 – 2009) o wartości 255.000 zł,
 - Modernizacja drogi gminnej w miejscowości Widuchowa – ul. Krakowska (2010) o wartości 1.000,00 zł,
 - Modernizacja drogi gminnej w miejscowości Krzywin – ul. Polna (2012 – 2013) o wartości 1.000,00 zł,
 - Modernizacja drogi gminnej w miejscowości Bolkowice (2014 – 2015) o wartości 2.000,00 zł,
 - Modernizacja drogi gminnej w miejscowości Żelechowo (2014 – 2015) o wartości 2.000,00 zł,
 - Modernizacja drogi gminnej w miejscowości Żarczyn (2014 – 2015) o wartości 2.000,00 zł,
 - Budowa drogi gminnej w miejscowości Widuchowa – ul. Sienkiewicza i Reymonta (2014 – 2015) o wartości 2.000,00 zł,
 - Modernizacja drogi gminnej w miejscowości Krzywin – ul. Drzewiarzy (2015) o wartości 1.000,00 zł.
2. Wsparcie organizacyjne działań samorządu powiatowego na rzecz modernizacji dróg powiatowych, w szczególności drogi nr 41-453 między Widuchową a Marwicami oraz drogi nr 41-704 pomiędzy Żelechowem a Grzybnem.
3. Wspólne z samorządem powiatowym oraz gminami sąsiednimi opracowanie wieloletniego programu poprawy stanu nawierzchni dróg powiatowych i gminnych.
4. Poprawa efektywności zarządzania drogami gminnymi - bieżące zarządzanie drogami.
5. Budowa Parkingów i skwerów na terenie Gminy
6. Utrzymanie przynajmniej obecnego poziomu obsługi ludności przez komunikację zbiorową (samochodową i autobusową).

Cel szczegółowy 2.3. Budowa i rozbudowa sieci kanalizacyjnej i gazowej

Z punktu widzenia dbałości o zrównoważony rozwój gminy i zwrócenia uwagi na stan środowiska naturalnego, istnieje potrzeba przyspieszenia działań na rzecz rozbudowy sieci kanalizacyjnej w gminie. Oprócz ukończenia II etapu kanalizacji Widuchowej, zostaną przygotowane plany budowy sieci kanalizacyjnej na terenie innych nieskanalizowanych miejscowości gminy oraz w dalszym etapie plany te zostaną

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

realizowane. Działania te muszą zostać zharmonizowane z planem modernizacji oczyszczalni ścieków w Widuchowej. Dostrzegana jest również konieczność likwidacji bariery rozwojowej w postaci braku dostępu na terenie gminy do gazu z sieci.

Proponowane zadania:

1. Zakończenie II etapu kanalizacji Widuchowej.
2. Przygotowanie i realizacja planów budowy kanalizacji w Gminie Widuchowa, w tym m.in.:
 - Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Krzywiny z przesyłem ścieków do oczyszczalni w Widuchowej (2008 – 2009) o wartości 5.181.858 zł,
 - Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Marwice i Dębogóra z przesyłem ścieków do oczyszczalni ścieków w Widuchowej – etap I sporządzenie dokumentacji projektowej (2008 –2009) – o wartości 100.000 zł,
 - Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Kłodowo wraz z przesyłem ścieków do przepompowni w Krzywini (2011 – 2012) o wartości 2.000.000 zł,
 - Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Żarczyn oraz Wilcze wraz z przesyłem ścieków do przepompowni w Krzywini (2011 – 2012) o wartości 4.000.000 zł,
 - Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Żelechowo oraz Wilcze wraz z przesyłem ścieków do przepompowni w Krzywini (2012 – 2014) o wartości 4.000.000 zł.
3. Przygotowanie i wdrożenie programu modernizacji oczyszczalni ścieków w Widuchowej.
 - Modernizacja oczyszczalni ścieków w Widuchowej (2011) o wartości 3.000.000,00 zł,
4. Przygotowanie koncepcji budowy sieci gazowej w gminie oraz pozyskanie inwestora na rzecz jej realizacji.

Cel szczegółowy 2.4. Budowa i rozbudowa wodociągów i sieci wodociągowej

Mimo wysokiego stopnia zwodociągowania gminy należy kontynuować działania w tej dziedzinie, gdyż na terenie gminy Widuchowa nadal istnieją miejscowości pozbawione sieci wodociągowej oraz miejscowości, w których wymagana jest jej rozbudowa i modernizacja.

Proponowane zadania:

1. Zakończenie procesu wodociągowania gminy, w tym m.in.:
 - Budowa wodociągu w miejscowości Wilcze (2007-2009) o wartości 2.328.243,00 zł,
 - Budowa wodociągu w miejscowości Kielbie (2007-2009) o wartości 1.503.499 zł.
2. Przeprowadzenie rekultywacji wysypiska odpadów, poprzez realizację inwestycji
 - Rekultywacja składowiska odpadów w Dębogórze (2007-2008) o wartości 620.658 zł.
3. Wyznaczenie miejsca do składowania zużytych odpadów, w tym m.in.:
 - Budowa wiaty na składowanie zużytego sprzętu gospodarstwa domowego – etap I sporządzenie dokumentacji projektowej (2007-2008) o wartości 13.420, 00 zł.

Cel strategiczny nr 3. Rozwój alternatywnych form gospodarki rolnej i organizacji produkcji oraz doskonalenie ekonomicznego otoczenia rolnictwa

Cel szczegółowy nr 3.1. Promocja żywnościowych i nieżywnościowych ekologicznych oraz tradycyjnych gałęzi produkcji rolnej.

W obliczu wyzwania, jakim jest zmiana funkcji nowoczesnego rolnictwa podejmowane będą działania na rzecz przeprofilowania działalności rolnej, przede wszystkim małych gospodarstw indywidualnych. Gmina koncentrować się będzie na ekologicznym aspekcie współczesnego rolnictwa, pragnąc dostosować go do trendów gospodarki światowej oraz polityki rolnej w Unii Europejskiej. Dokonać się to może poprzez promowanie produkcji źródeł energii odnawialnej z wykorzystaniem, w tym rzepaku i wierzby.

Proponowane zadania:

1. Promowanie i zachęcanie do rozwoju produkcji ekologicznej oraz tradycyjnych gałęzi produkcji rolnej.
2. Stymulowanie produkcji oraz upraw stanowiących źródło energii niekonwencjonalnych.
3. Opracowanie kompleksowych programów przeprofilowania produkcji rolnej w gminie m.in. w kierunku produkcji sadowniczej i warzywniczej.

Cel strategiczny nr 4. Wykorzystanie potencjału turystycznego gminy w celu zwiększenia dochodów mieszkańców

Cel szczegółowy nr 4.2. Rozwój działalności agroturystycznej

Rozwój działalności agroturystycznej w gminie Widuchowa stanowić może ważny czynnik przyczyniający się do zwiększenia dochodów ludności. Istniejące na obszarze gminy indywidualne gospodarstwa rolne powinny stanowić potencjał dla zaistnienia w gminie tej formy działalności pozarolniczej. W celu możliwie najefektywniejszego wykorzystanie potencjału agroturystycznego gminy, rozwój turystyki powinien być silnie powiązany z realizacją pozostałych celów w obszarze turystyki, szczególnie z rozwojem turystyki kwalifikowanej, tak aby powstał spójny i kompleksowy produkt turystyczny gminy. Samorząd Gminy Widuchowa podejmie szereg działań o charakterze promocyjnym i szkoleniowym, które będą miały na celu uświadomienie mieszkańcom gminy o potencjalnych korzyściach osobistych i zbiorowych, płynących ze zmiany profilu swojej działalności z typowo rolniczej na agroturystyczną.

Proponowane zadania:

1. Przygotowanie programu rozwoju agroturystyki, uwzględniającego dostępne w gminie różnorodne formy turystyki kwalifikowanej.
2. Promocja agroturystyki jako pozarolniczej formy działalności gospodarczej mieszkańców obszarów wiejskich.
3. Upowszechnienie informacji wśród mieszkańców gminy o możliwościach uzyskania wsparcia finansowego dla inwestujących w rozwój gospodarstw agroturystycznych.
4. Przygotowanie i realizacja programów szkoleniowych dla zainteresowanych podjęciem działalności agroturystycznej.
5. Przygotowanie i wdrożenie programu promocji ofert gospodarstw agroturystycznych funkcjonujących w gminie.

Cel strategiczny nr 5. Rozwój alternatywnych form gospodarki rolnej i organizacji produkcji oraz doskonalenie ekonomicznego otoczenia rolnictwa

Cel szczegółowy nr 5.3. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy

Niezwykle istotnym elementem służącym budowaniu ładu ekologicznego w gminie jest zmiana świadomości jej mieszkańców. Należy prowadzić ustawiczne działania o charakterze szkoleniowym i edukacyjnym, przyczyniające się do wykreowania proekologicznych postaw i zachowań mieszkańców gminy Widuchowa. Ważną rolę w przygotowywanym programie podnoszenia świadomości ekologicznej powinny pełnić organizowane cyklicznie w szkołach i innych placówkach edukacyjnych zajęcia poświęcone tej problematyce. Ich adresatami będzie młodzież, która powinna stanowić grupę upowszechniającą zdobytą w tym obszarze wiedzę. Programem edukacji ekologicznej powinni zostać objęci dorośli, poprzez udział w imprezach i targach promujących ekologiczne standardy postępowania.

Proponowane zadania:

1. Opracowanie i wdrożenie programu szkoleniowego dla młodzieży dotyczącego problematyki ekologicznej w aspekcie jej wpływu na ogólną sytuację gminy.
2. Organizacja imprez i targów promujących ekologiczne standardy zachowań w życiu codziennym.
3. Powiązanie działań promujących zachowania ekologiczne z pokrewnymi obszarami gospodarki gminnej, w tym gospodarki odpadami i rolniczej produkcji ekologicznej.

5.1.2. Cele i kierunki działań w zakresie ochrony środowiska określone w „Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Widuchowa na lata 2007-2015”

W opracowanym przez gminę Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Widuchowa zdefiniowano wiele zadań, które przyczynią się do poprawy sytuacji na terenie gminy. Zdefiniowano zadania bezpośrednio wpływające na stan środowiska gminy, dlatego winny być uwzględnione w Programie ochrony Środowiska dla Gminy Widuchowa.

W „Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Widuchowa na lata 2007-2015” określono zadania przyczyniające się do poprawy sytuacji na obszarze gminy i bezpośrednio wpływające na kształtowanie się na niej elementów przyrodniczych, tj.:

- 1) Przebudowa istniejącej ulicy Bulwary Rybackie w Widuchowej na promenadę spacerową – etap I sporządzenie dokumentacji projektowej (2007 – 2008) o wartości 90.500 zł.
- 2) Rekultywacja składowiska odpadów w Dębogórze (2007 – 2008) o wartości 620.658 zł.
- 3) Budowa wiaty na składowanie zużytego sprzętu gospodarstwa domowego – etap I sporządzenie dokumentacji projektowej (2007 – 2008) o wartości 13.420 zł.
- 4) Przebudowa drogi transportu rolniczego na odcinku Żelechowo – Polesiny (2008) o wartości 1.749.478 zł.,
- 5) Budowa wodociągu w miejscowości Wilcze (2007 - 2009) o wartości 2.328.243 zł.
- 6) Budowa wodociągu w miejscowości Kielbice (2007 - 2009) o wartości 1.503.499 zł.
- 7) Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Krzywiny z przesyłem ścieków do oczyszczalni w Widuchowej (2008 – 2009) o wartości 5.181.858 zł
- 8) Remont świetlic wiejskich w miejscowościach: Bolkowice, Czarnowko, Dębogóra, Kłodowo, Lubicz, Marwice, Ognica, Pacholeta, Rynica i Żarczyn (2008 – 2009) o wartości 1.440.000 zł.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

- 9) Budowa kanalizacji deszczowej w ulicach Sienkiewicza, Mickiewicza, Reymonta w Widuchowej(2007 – 2009) o wartości 255.000 zł.
- 10) Rewitalizacja zabytkowego budynku Urzędu Gminy przy ulicy Grunwaldzkiej 8 w Widuchowej – sporządzenie dokumentacji projektowej (2009 – 2010) o wartości 70.000 zł.
- 11) Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Marwice i Dębogóra z przesyłem ścieków w Widuchowej – etap I sporządzenie dokumentacji projektowej (2008 – 2009) – o wartości 100.000 zł.
- 12) Budowa szlaków turystycznych (2009 – 2011) o wartości 80.000 zł.
- 13) Modernizacja drogi gminnej w miejscowości Widuchowa – ul. Krakowska (2010) o wartości 1.000.000 zł.
- 14) Modernizacja oczyszczalni ścieków w Widuchowej (2011) o wartości 3.000.000 zł.
- 15) Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Kłodowo wraz z przesyłem ścieków do przepompowni w Krzywiniu (2011 – 2012) o wartości 2.000.000 zł.
- 16) Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Żarczyn oraz Wilcze wraz z przesyłem ścieków do przepompowni w Krzywiniu (2011 – 2012) o wartości 4.000.000 zł.
- 17) Modernizacja drogi gminnej w miejscowości Krzywini – ul. Polna (2012 – 2013) o wartości 1.000.000 zł.
- 18) Rewitalizacja parku przy ul. Grunwaldzkiej w Widuchowej (2012 – 2013) o wartości 1.500.000 zł.
- 19) Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Żelechowo oraz Wilcze wraz z przesyłem ścieków do przepompowni w Krzywiniu (2012 – 2014) o wartości 4.000.000 zł.
- 20) Modernizacja drogi gminnej w miejscowości Bolkowice (2014 – 2015) o wartości 2.000.000 zł.
- 21) Modernizacja drogi gminnej w miejscowości Żelechowo (2014 – 2015) o wartości 2.000.000 zł.
- 22) Modernizacja drogi gminnej w miejscowości Żarczyn (2014 – 2015) o wartości 2.000.000 zł.
- 23) Budowa drogi gminnej w miejscowości Widuchowa – ul. Sienkiewicza i Reymonta (2014 –2015) o wartości 2.000.000 zł.
- 24) Modernizacja drogi gminnej w miejscowości Krzywini – ul. Drzewiarzy (2015) o wartości 1.000.000 zł.

Inne zadania inwestycyjne realizowane bez udziału finansowego gminy:

- 1) Budowa farmy wiatraków.
- 5) Budowa infrastruktury nad jeziorem Kiełbicze.

5.1.3. Cele i kierunki działań w zakresie ochrony środowiska określone w Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Gryfińskiego

W aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Gryfińskiego wyznaczono następujące cele i zadania:

I.CEL STRATEGICZNY

**DALSZA POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA
EKOLOGICZNEGO DLA OCHRONY ZDROWIA MIESZKAŃCÓW
POWIATU GRYFIŃSKIEGO**

Cel 1. Poprawa jakości środowiska

Cel 1.1. Poprawa gospodarki wodami

Cel ekologiczny: Poprawa jakości wody i osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych – zadania i działania

Zadanie ekologiczne: *Poprawa jakości wód*

Działania ekologiczne:

- poprawa i modernizacja systemów odprowadzania ścieków z dróg powiatowych,
- kontrola i weryfikacja pozwoleń wodno – prawnych na odprowadzanie ścieków oczyszczonych zgodnie z art. 136 ust. 2 Prawo wodne,
- wyposażenie aglomeracji (o równoważnej liczbie mieszkańców równej i powyżej 2.000) w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków,
- kontynuacja budowy sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni na terenach wiejskich,
- wspieranie budowy indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, w miejscach gdzie niemożliwa jest lub ekonomicznie nieuzasadniona budowa sieci kanalizacyjnej,
- wspieranie budowy szczelnych zbiorników na gnojowicę i/lub gnojówkę oraz płyt obornikowych w gospodarstwach rolnych prowadzących hodowlę i chów zwierząt,
- dostosowanie istniejących oczyszczalni ścieków do wymogów ustawowych (usuwanie fosforu i azotu),
- intensyfikacja działań kontrolnych mających na celu przeciwdziałanie odprowadzaniu nieczyszczonych ścieków komunalnych do wód oraz przeciwdziałanie nieprawidłowościom w odprowadzaniu ścieków przemysłowych, w tym weryfikacja pozwoleń wodno – prawnych,
- prowadzenie kontroli zrzutu ścieków przemysłowych i komunalnych,

Zadanie ekologiczne: *Ociągnięcie przez wody użytkowe standardów jakościowych obowiązujących w Unii Europejskiej w zakresie spełnienia warunków przydatności do picia, kąpieli oraz do bytowania ryb*

Działania ekologiczne:

- ograniczenie zanieczyszczeń wprowadzanych do wód ze źródeł punktowych i obszarowych.

Zadanie ekologiczne: *Spełnienie wymagań jakościowych w zakresie ochrony wód przed zanieczyszczeniem związkami azotu ze źródeł rolniczych*

Działania ekologiczne:

- realizacja programu ograniczenia zanieczyszczeń wód spowodowanych produkcją rolną na obszarze szczególnie narażonym na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych,
- ograniczenie odpływu zanieczyszczeń azotanowych ze źródeł rolniczych poprzez kontynuację budowy płyt obornikowych i zbiorników na gnojowicę,
- racjonalizacja produkcji zwierzęcej z uwzględnieniem istniejącego i potencjalnego oddziaływania na środowisko,
- stosowanie tzw. dobrych praktyk rolniczych, zapewniających lepsze wykorzystanie potencjału biologicznego gleb przy jednoczesnym zmniejszeniu negatywnego oddziaływania na środowisko nawozów i środków ochrony roślin.

Cel ekologiczny: Racjonalizacja wykorzystania zasobów wodnych oraz ochrona przed powodzią

Zadanie ekologiczne: *Racjonalizacja wykorzystania zasobów wodnych*

Działania ekologiczne:

- optymalizacja zużycia wody poprzez zapobieganie stratom wody na przesyle (modernizacja sieci wodociągowej) oraz wprowadzenie zamkniętych obiegów wody w przemyśle i oszczędne korzystanie z wody przez indywidualnych użytkowników.
- Sporządzanie bilansów wodno – gospodarczych wraz z uwzględnieniem zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych i powierzchniowych dla regionu bilansowego Międzyodrze – Zalew Szczeciński – wyspy Wolin i Uznam,
- identyfikacja i analiza ekosystemów zdegradowanych przez eksploatację zasobów wód powierzchniowych i podziemnych wraz z propozycją przedsięwzięć związanych z ich odbudową, w regionie wodnym Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego oraz regionu wodnego Ücker,
- analiza potrzeby i ocena możliwości ustanowienia obszarów ochronnych zbiorników wód śródlądowych w obszarze działania RZGW Szczecin,

Zadanie ekologiczne: *Ochrona przed powodzią i suszą*

Działania ekologiczne:

- realizacja Programu małej retencji dla Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015,
- analiza występowania zjawiska suszy w regionach wodnych RZGW w Szczecinie wraz ze wskazaniem obszarów najbardziej narażonych na jej skutki;
- wstępna ocena ryzyka powodziowego – etap I.

Cel 1.2. Poprawa jakości powietrza i spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza

Cel ekologiczny: Poprawa jakości powietrza i spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza

Zadanie ekologiczne: *Poprawa jakości powietrza*

Działania ekologiczne:

- redukcja zanieczyszczeń transportu samochodowego,
- wspieranie działań inwestycyjnych w zakresie ochrony powietrza podejmowanych przez podmioty gospodarcze,
- wspieranie działań na rzecz ograniczenia niskiej emisji ze źródeł komunalnych i komunikacyjnych,
- zwiększenie świadomości społeczeństwa w zakresie potrzeb i możliwości ochrony powietrza, w tym oszczędności energii i stosowania alternatywnych źródeł energii,
- wzmocnienie systemu monitoringu i oceny jakości powietrza pod kątem nowych aktów prawnych (Dyrektywa 208/50/WE z dn. 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy,
- kontynuacja tworzenia bazy danych o emisji zanieczyszczeń do powietrza poprzez szczegółową inwentaryzację źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza.
- systematyczne opracowywanie i wdrażanie programów ochrony powietrza zgodnie z wynikami rocznej oceny jakości powietrza w strefie „Powiat Gryfiński” oraz w „Strefie Zachodniopomorskiej”.

Zadanie ekologiczne: *Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza*

Działania ekologiczne:

- wspieranie budowy nowych alternatywnych źródeł energii,
- spełnienie standardów emisyjnych z instalacji, wymaganych przepisami prawa,
- redukcja emisji z obiektów energetycznego spalania paliw - dotrzymanie standardów emisyjnych określonych w Dyrektywie i Traktacie Akcesyjnym,
- wycofanie z obrotu i stosowania substancji niszczących warstwę ozonową zgodnie z obowiązującym prawem,
- współpraca krajami graniczącymi w zakresie ochrony powietrza przed skutkami transgranicznych awarii przemysłowych,
- konsekwentne wdrażanie krajowych programów redukcji emisji, tak aby w perspektywie długoterminowej osiągnąć redukcję emisji w roku bazowym wynikającą z porozumień międzynarodowych,
- ograniczenie emisji z istotnych źródeł punktowych obiektu energetycznego spalania paliw poprzez kontrolę instalacji, wprowadzania nowoczesnych technik spalania paliw oraz stosowanie wysokosprawnych urządzeń odpylających,
- kontrola dotrzymania przez lokalny przemysł standardów emisyjnych, modernizacja układów technologicznych, poprawa jakości stosowanego węgla lub zmiana nośnika na bardziej ekologiczny,
- modernizacja, hermetyzacja i automatyzacja procesów technologicznych w zakładach na terenie powiatu,
- wdrażanie nowoczesnych technologii w zakładach, przyjaznych środowisku oraz systemów zarządzania środowiskiem (np. ISO 14001).

Zadanie ekologiczne: *Ograniczenie emisji pyłu PM10 mające na celu utrzymanie standardów jakości powietrza dla PM10 w Powiecie Gryfińskim wg oceny pięcioletniej (za lata 2002 – 2006) do art. 88 ustawy POŚ – obszar ten jest zagrożony przekroczeniami standardów jakości powietrza dla pyłu PM10*

Działania ekologiczne:

- opracowanie i wdrożenie strategii zmniejszenia stężenia pyłów drobnych PM10 i PM 2,5 w powietrzu,
- ograniczenie emisji pyłu drobnego ze źródeł przemysłowych i energetycznych oraz z sektora komunalno – bytowego i transportu samochodowego.

Zadanie ekologiczne: *Zmniejszenie ryzyka narażenia ludności na ozon troposferyczny*

Działania ekologiczne:

- opracowanie i wdrożenie strategii zmniejszenia stężenia ozonu troposferycznego w powietrzu,
- ograniczenie emisji prekursorów ozonu (LZO, NO_x, WWA).

Zadanie ekologiczne: *Opracowanie programu wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii*

Działania ekologiczne:

- promocja i wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz technologii zwiększających efektywne wykorzystanie energii i zmniejszających materiałochłonność gospodarki,
- działania w celu rozwoju wykorzystania energii wiatrowej,
- działania w celu rozwoju wykorzystania energii słonecznej,
- działania w celu rozwoju wykorzystania energii z biomasy,
- działania w celu rozwoju wykorzystania energii wodnej, geotermalnej i innych alternatywnych źródeł energii (np. gaz koksowniczy),

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

- działania w celu zwiększenia efektywności wytwarzania, przesyłu, dystrybucji i wykorzystania energii.

Zadanie ekologiczne: *Ograniczenie emisji lotnych związków organicznych (LZO)*

Działania ekologiczne:

- ograniczenie emisji lotnych związków organicznych (LZO) poprzez wspieranie działań użytkowników środowiska zmierzających do redukcji LZO.

Zadanie ekologiczne: *Ochrona przed emisją gazów cieplarnianych*

Działania ekologiczne:

- wspieranie działań w zakresie redukcji gazów cieplarnianych.

Cel 1.3. Poprawa klimatu akustycznego

Cel ekologiczny: Poprawa klimatu akustycznego

Zadanie ekologiczne: *Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców województwa zachodniopomorskiego ponadnormatywnym hałasem*

Działania ekologiczne:

- ograniczenie hałasu emitowanego przez środki transportu (transport drogowy i szynowy),
- ograniczenie emisji hałasu pochodzącego z prowadzonej działalności gospodarczej i przemysłowej,
- zapewnienie przestrzegania zasady strefowania (rozgraniczania terenów o zróżnicowanej funkcji) w planowaniu przestrzennym,
- ochrona i promowanie obszarów cichych, na których występuje naturalny klimat akustyczny,
- organizacja cyklu szkoleń dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ochrony środowiska przed hałasem,
- dokonanie rozpoznania klimatu akustycznego ze wskazaniem terenów szczególnie narażonych na emisję hałasu,
- monitorowanie natężenia ruchu i poziomu hałasu wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych przechodzących przez teren powiatu,
- wspieranie ograniczenia emisji hałasu przemysłowego poprzez kontrole przestrzegania zasady strefowania w planowaniu przestrzennym,
- systematyczna kontrola zakładów przemysłowych zwłaszcza tych zlokalizowanych w pobliżu jednostek osadniczych lub na ich terenie.

Zadanie ekologiczne: *Promowanie inwestycji mających na celu ograniczenie narażenia na hałas komunikacyjny i przemysłowy*

Działania ekologiczne:

- wprowadzenie stref wolnych od ruchu samochodowego,
- rewitalizacja odcinków linii kolejowych i modernizacja taboru,
- wspieranie działań inwestycyjnych zmierzających do modernizacji i przebudowy dróg i ulic, z których hałas powoduje przekroczenia poziomów progowych dla terenów szczególnego zagrożenia hałasem,
- budowa obwodnic dla najbardziej zagrożonych hałasem miejscowości, w tym realizacja projektu drogi S3,
- zintegrowane zarządzanie klimatem akustycznym na obszarze Powiatu Gryfińskiego,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

- realizacja zabezpieczeń akustycznych (ekrany akustyczne, wały ziemne, nasadzenia pasów zieleni),
- zwiększenie izolacyjności budynków (np. poprzez wymianę okien) gdy inne sposoby ograniczenia hałasu emisji nie dają skutecznych rezultatów.

Cel 1.4. Ochrona mieszkańców przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych

Cel ekologiczny: Ochrona mieszkańców przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych

Zadanie ekologiczne: *Ochrona ludzi przed promieniowaniem elektromagnetycznym*

Działania ekologiczne:

- identyfikacja i kontrole zagrożeń promieniowania elektromagnetycznego,
- inwentaryzacja i kontrole źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego,
- eliminacja konfliktowych lokalizacji źródeł PEM,
- wyodrębnienie obszarów i prowadzenie rejestru terenów, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku,
- opracowanie programu ograniczenia emisji do środowiska PEM,
- podnoszenie świadomości społeczeństwa o źródłach i stopniu oddziaływania pól elektromagnetycznych,
- prowadzenie rejestru o terenach, na których odnotowano przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w miejscach dostępnych dla ludności i przeznaczonych pod zabudowę.

Cel 2. Poprawa gospodarki odpadami

Cel ekologiczny: Poprawa gospodarki odpadami

Zadanie ekologiczne: *Poprawa gospodarki odpadami*

Działania ekologiczne:

- zwiększenie udziału odzysku, w tym w szczególności odzysku energii z odpadów, zgodnego z wymogami ochrony środowiska,
- zmniejszenie ilości odpadów kierowanych na składowiska, w tym w szczególności ulegających biodegradacji,
- kompleksowe rozwiązanie problemu unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych,
- usuwanie i unieszkodliwianie odpadów azbestowych,
- opracowanie gminnych programów usuwania wyrobów zawierających azbest,
- objęcie umowami na odbieranie odpadów wszystkich mieszkańców powiatu,
- zwiększenie kontroli podmiotów posiadających zezwolenia na zbieranie odpadów w zakresie dotyczących metod i miejsc prowadzenia odzysku i unieszkodliwienia odpadów.

Zadanie ekologiczne: *Utworzenie spójnego wojewódzkiego systemu gospodarowania odpadami*

Działania ekologiczne:

- tworzenie ponad gminnych struktur dla realizacji regionalnych zakładów zagospodarowania odpadów,
- modernizacja i wprowadzenie nowych, niskoodpadowych procesów produkcyjnych,
- wdrożenie wytycznych w zakresie zapobiegania powstawania odpadów oraz zalecanego postępowania z odpadami przez przedsiębiorców.

Zadanie ekologiczne: *Minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów oraz prowadzenie nowoczesnego systemu odzysku i unieszkodliwiania odpadów*

Działania ekologiczne:

- ograniczenie oddziaływania składowisk na środowisko;
- wyeliminowanie nielegalnego składowania odpadów,
- intensyfikacja działań w zakresie wdrażania systemu gospodarki odpadami komunalnymi,
- wdrażanie metod fermentacji metanowej z wykorzystaniem energetycznym powstałego gazu w zakresie odchodów zwierzęcych, osadów ściekowych,
- zwiększenie udziału odzysku odpadów, w tym odzysku energii,
- kontynuacja prac nad systemem gromadzenia, odbioru i transportu, odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych,
- rozwój selektywnej zbiórki odpadów opakowaniowych i przydatnych do recyklingu,
- rozwój selektywnego zbierania odpadów wielkogabarytowych dla osiągnięcia w 2010 roku poziomu 40% zbierania odpadów wytworzonych,
- rozwój selektywnego zbierania odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych dla osiągnięcia w 2010 roku poziomu 50% zbierania odpadów wytworzonych,
- rozwój selektywnego zbierania odpadów ulegających biodegradacji, aby w 2010 roku nie składować więcej niż 75% masy odpadów wytworzonych w roku 1995,
- rozbudowa systemu odzysku i unieszkodliwianie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego,
- rozwój systemu zbiórki i demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji oraz odzysku w tym recyklingu odpadów pochodzących z demontażu pojazdów,
- poprawa dostępu do informacji o miejscach zbiórki odzysku lub unieszkodliwiania odpadów,
- budowa instalacji do termicznego unieszkodliwiania odpadów medycznych i weterynaryjnych,
- kontrola i monitoring wytwórców odpadów i podmiotów posiadających instalacje do unieszkodliwiania odpadów,
- opracowanie systemu ulg dla małych i średnich przedsiębiorstw wprowadzających technologie małoodpadowe,
- prowadzenie działań informacyjno – edukacyjnych dla mieszkańców oraz małych i średnich podmiotów gospodarczych.

Cel 3. Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych

Cel ekologiczny: Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych

Zadanie ekologiczne: *Ochrona gleb przed degradacją*

Działania ekologiczne:

- rozwój systemu monitorowania gleb oraz kontrola jakości gleb,
- promocja stosowania dobrych praktyk rolniczych,
- kontrola obiektów hodowli zwierząt średnich i dużych oraz postępowania z gnojowicą,
- ograniczenie zjawisk nadmiernej eksploatacji i zanieczyszczenia gleb w innych sektorach gospodarki,
- ochrona gleb przed erozją i zakwaszeniem,
- działania zmierzające do odkwaszania gleb.

Zadanie ekologiczne: *Rekultywacja terenów zdegradowanych*

Działania ekologiczne:

- rozwój systemu identyfikacji i monitoringu terenów zdegradowanych,
- rekultywacja terenów uznanych za zdegradowane zgodnie z rejestrem wojewódzkim,

Cel 4. Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii i minimalizacji ich skutków oraz zwiększenie bezpieczeństwa chemicznego

Cel ekologiczny: Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii i minimalizacji ich skutków oraz zwiększenie bezpieczeństwa chemicznego

Zadanie ekologiczne: *Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii i ograniczenie skutków dla ludzi, środowiska*

Działania ekologiczne:

- wspieranie współpracy z właściwymi służbami w zakresie przeciwdziałania poważnym awariom,
- doskonalenie systemu przeciwdziałania poważnym awariom,
- wyznaczenie drogowych tras transportu substancji niebezpiecznych, omijających w miarę możliwości tereny miejskie, mocno zurbanizowane oraz zorganizowanie miejsc postojowych dla środków transportujących takie substancje,
- poprawa bezpieczeństwa transportu drogowego, kolejowego i wodnego,
- informowanie i ostrzeganie społeczeństwa o zagrożeniach,
- szkolenia dla administracji samorządowej i podmiotów gospodarczych,
- wsparcie Państwowej Straży Pożarnej do prowadzenia działań ratowniczych, zapobiegania i przeciwdziałania poważnym awariom.

Zadanie ekologiczne: *Ograniczenie zagrożeń chemicznych z produkcji, obrotu i stosowania substancji chemicznych*

Działania ekologiczne:

- nadzór podmiotów wprowadzających do obrotu substancje chemiczne,
- poprawa bezpieczeństwa magazynowania i obrotu substancjami niebezpiecznymi.

II.CEL STRATEGICZNY

**OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO I RACJONALNE
WYKORZYTANIE ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH**

Cel 5. Ochrona złóż kopalin

Cel ekologiczny: Ochrona złóż kopalin

Zadanie ekologiczne: *Nadzór nad eksploatacją złóż kopalin, racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz kompleksowym wykorzystaniem kopalin, w tym kopalin towarzyszących*

Działania ekologiczne:

- kontrole w zakresie wykonywania postanowień udzielonych koncesji oraz eliminacja nielegalnych eksploatacji,
- rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Zadanie ekologiczne: *Ochrona obszarów występowania złóż kopalin przed zagospodarowaniem uniemożliwiającym eksploatację*

Działania ekologiczne:

- sporządzanie wytycznych do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i planów zagospodarowania przestrzennego województwa i planów miejscowych.

Cel 6. Zachowanie równowagi ekologicznej w procesie rozwoju społeczno - gospodarczego

Cel ekologiczny: Zachowanie równowagi ekologicznej w procesie rozwoju społeczno - gospodarczego

Zadanie ekologiczne: *Utworzenie nowych obszarów chronionych*

Działania ekologiczne:

- tworzenie rezerwatów, parków krajobrazowych oraz obszarów chronionego krajobrazu.

Zadanie ekologiczne: *Opracowanie i realizacja zapisów planu ochrony obszarów Natura 2000*

Działania ekologiczne:

- opracowanie, zatwierdzenie i realizowanie dokumentacji obszarów Natura 2000.

Cel 7. Ochrona i racjonalne użytkowanie lasów

Cel ekologiczny: Ochrona i racjonalne użytkowanie lasów

Zadanie ekologiczne: *Ochrona i rozwój systemu obszarów chronionych, ochrona roślin i zwierząt, ochrona siedlisk i ekosystemów oraz krajobrazu*

Działania ekologiczne:

- zalesianie nowych terenów, z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczo – krajobrazowych,
- prowadzenie waloryzacji przyrodniczej obszarów leśnych,
- prowadzenie monitoringu środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (choroby, szkodniki).

Zadanie ekologiczne: *Wykorzystanie funkcji lasów jako instrumentu środowiska*

Działania ekologiczne:

- tworzenie spójnych kompleksów leśnych szczególnie w obszarze korytarzy ekologicznych i wododziałów,
- zwiększenie ilości i powierzchni zadrzewień na terenach rolniczych oraz rozszerzenie zakresu leśnej rekultywacji terenów zdegradowanych,
- zmiana struktury wiekowej i składu gatunkowego drzewostanów w celu dostosowania ich do charakteru siedliska i zwiększenie różnorodności genetycznej i biologicznej biocenoz leśnych,
- renaturalizacja obszarów leśnych, w tym obszarów wodno-błotnych i obiektów cennych przyrodniczo, znajdujących się na terenach leśnych.

Zadanie ekologiczne: *Edukacja leśna społeczeństwa, dostosowanie lasów do pełnienia zróżnicowanych funkcji przyrodniczych i społecznych*

Działania ekologiczne:

- podnoszenie świadomości przyrodniczej społeczeństwa, udostępnienia lasów poprzez utrzymanie i rozwój posiadanej infrastruktury, rozszerzeniu bazy do edukacji ekologicznej, partycypacji w inwestycjach wspólnych z samorządami w zakresie rozwoju turystyki na obszarach leśnych i przyleśnych,
- prowadzenie doradztwa dla właścicieli gruntów korzystających ze wsparcia UE dla działań związanych z leśnictwem.

III.CEL STRATEGICZNY

WZMOCNIENIE SYSTEMU ZARZĄDZANIA OCHRONĄ ŚRODOWISKA

Cel 8. Wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem i podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa

Cel ekologiczny: Wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem i podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa

Zadanie ekologiczne: *Monitoring i ocena jakości wód powierzchniowych i podziemnych*

Działania ekologiczne:

- realizacja monitoringu jakości wód powierzchniowych, w tym jakości wód użytkowych w zakresie spełnienia warunków jakości wód dla bytowania ryb (zgodnie z Dyrektywą 2006/44/WE z dnia 6 września 2006 r. w sprawie jakości wód słodkich wymagających ochrony lub poprawy w celu zachowania życia ryb) oraz zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia (zgodnie z Dyrektywą Rybną i Dyrektywą 98/83/WE w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi),
- gromadzenie danych o emisji zanieczyszczeń do wód ze źródeł punktowych i obszarowych jako elementu oceny stanu wód,
- realizacja monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych w zakresie zanieczyszczenia wód związkami azotu pochodzenia rolniczego, zgodnie z Dyrektywą dotyczącą ochrony wód przed zanieczyszczeniami spowodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego 91/676/EWG (Dyrektywa Azotanowa);
- wykonywanie nowych rocznych ocen jakości zgodnie z obowiązującym w Polsce prawem.

Zadanie ekologiczne: *Monitoring i ocena jakości powietrza*

Działania ekologiczne:

- aktualizacja inwentaryzacji emisji (kataster emisji) i rozwój narzędzi prognostycznych, w tym modelowania stanu zanieczyszczenia powietrza jako elementu oceny,
- wykonanie rocznych ocen jakości powietrza zgodnie z obowiązującym w danym roku prawem.

Zadanie ekologiczne: *Monitoring klimatu akustycznego*

Działania ekologiczne:

- ocena stanu akustycznego środowiska oraz ocena zmian.

Zadanie ekologiczne: *Monitoring pól elektromagnetycznych*

Działania ekologiczne:

- inwentaryzacja źródeł promieniowania elektromagnetycznego,
- prowadzenie rejestru o terenach, na których odnotowano przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w miejscach dostępnych dla ludności i przeznaczonych pod zabudowę.

Zadanie ekologiczne: *Edukacja ekologiczna i dostęp do informacji*

Działania ekologiczne:

- wspieranie projektów edukacji ekologicznej realizowanych przez różne instytucje,
- szkolenie przedstawicieli administracji publicznej, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców w zakresie przepisów o dostępie do informacji o środowisku,
- egzekwowanie wiedzy o środowisku i jego ochronie od wszystkich pracowników sektora publicznego oraz zapewnienie doskonalenia tej wiedzy.

5.2. Cele, kierunki i zadania do realizacji w ramach aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Widuchowa

We wcześniejszych rozdziałach przeprowadzono analizę stanu środowiska oraz uwarunkowań społeczno – gospodarczych na terenie gminy. Szczegółowo omówiono poszczególne elementy środowiska, towarzyszące im zagrożenia. Konsekwencją dokonanej analizy i zidentyfikowanych zagrożeń jest podjęcie działań zmierzających do naprawy niekorzystnego stanu środowiska.

W celu realizacji przyjętego założenia konieczne jest ustalenie głównych zasad polityki ekologicznej w odniesieniu do poszczególnych elementów środowiska. Wymaga to wyznaczenia:

- **celów ekologicznych** – cel po osiągnięciu którego, ma nastąpić poprawa danego elementu środowiska stanowiący ostateczny efekt podejmowanych kierunków działań (a w ramach kierunków działań, zadań ekologicznych);
- **kierunków działań** – kierunki służące do osiągnięcia wyznaczonych celów ekologicznych;
- **zadań ekologicznych** – konkretne przedsięwzięcia prowadzące do realizacji wyznaczonych kierunków działań w ramach danego celu ekologicznego. Zadania te mają charakter długookresowy i winny być realizowane aż do osiągnięcia założonego celu. Z uwagi na długi okres „dochodzenia” do wyznaczonego celu, z zaproponowanych zadań należy określić zadania priorytetowe (priorytety ekologiczne) do realizacji.

Cele, zadania, limity i okresy ich uzyskania wynikają przede wszystkim z opracowanych i zatwierdzonych dokumentów, takich jak:

- Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016,
- Program Ochrony Środowiska dla Województwa Zachodniopomorskiego,
- Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Gryfińskiego,
- Wieloletni Plan Inwestycyjny na lata 2007-2015 Gminy Widuchowa,
- Plan Rozwoju Lokalnego dla Gminy Widuchowa na lata 2007-2015,
- Strategia Rozwoju Gminy Widuchowa na lata 2007-2015.

Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Widuchowa oparta więc została o postanowienia wyżej wymienionych dokumentów oraz o postanowienia wynikające z dokumentów planistycznych, koncepcji i innych opracowań lokalnych, z uwzględnieniem wymogów wynikających z obowiązujących przepisów.

5.3. Strategia realizacji celów ekologicznych

5.3.1. Przyjęte kryteria wyboru zadań priorytetowych

W celu realizacji Polityki ekologicznej dla Gminy Widuchowa konieczne było ustalenie harmonogramu prowadzenia zadań ekologicznych z rozbiem na zadania krótko i długookresowe oraz mechanizmy finansowo - ekonomiczne.

Do najważniejszych kryteriów w skali gminy branych pod uwagę podczas sporządzania planu operacyjnego należy wymienić:

- cele i kierunki wynikające z Polityki Ekologicznej Państwa,
- zadania i kierunki zawarte w Programie Ochrony Środowiska dla Województwa Zachodniopomorskiego,
- zadania i kierunki zawarte w Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Gryfińskiego,
- cele i zadania przyjęte w strategii rozwoju gminy,
- dysproporcje pomiędzy stanem wymaganym a aktualnym,
- wymogi wynikające z obowiązujących ustaw,
- okresy przejściowe wynegocjowane przez Polskę dot. ustawodawstwa Unijnego,
- możliwość uzyskania wsparcia finansowego z różnych źródeł,
- ponadlokalny wymiar przedsięwzięcia,
- obecne zaawansowanie inwestycji,
- potrzeby gminy ważne przy osiągnięciu zrównoważonego rozwoju,
- wielokrotna korzyść z tytułu realizacji przedsięwzięcia.

5.3.2. Harmonogram realizacji zadań ekologicznych

W harmonogramach realizacyjnych przygotowanych dla Gminy Widuchowa, poszczególnym celom strategicznym, w ramach wyznaczonych kierunków działań, przyporządkowano konkretne zadania z określeniem czasu ich realizacji i instytucje, które powinny je realizować lub współrealizować. Z uwagi na specyfikę niektórych zadań, np. edukacja ekologiczna, czy zadania kontrolne będą one realizowane zarówno w ramach harmonogramu krótko i długoterminowego.

W ramach wyznaczonych harmonogramów realizacyjnych, zadania podzielono na zadania własne gminy i zadania koordynowane. Opracowanie pt. „Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym” wydane przez Ministerstwo Środowiska w 2002 roku, definiuje wyżej wymienione zadania następująco:

- zadania własne gminy – przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy,
- zadania koordynowane - pozostałe zadania związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla wojewódzkiego i centralnego, bądź instytucji

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

działających na terenie powiatu i gminy, ale podległych bezpośrednio organom wojewódzkim, bądź centralnym.

Proces zarządzania środowiskiem spoczywa na władzach lokalnych. Mając na uwadze spójność koordynacji działań pomiędzy poszczególnymi szczeblami władz samorządowych i rządowych a także współpracę z pozostałymi partnerami, zarządzanie środowiskiem Gminy Widuchowa przy pomocy Programu Ochrony Środowiska wymagać będzie ustalenia roli i zakresu działania poszczególnych podmiotów zaangażowanych w jego realizację, struktury organizacji Programu oraz systemu monitoringu.

Władze gminy pełnią w odniesieniu do Programu kilka funkcji. Jedną z ważniejszych jest **funkcja regulacyjna**, na którą składają się akty prawa lokalnego – uchwały oraz decyzje administracyjne związane odpowiednio z określonymi obszarami zagadnień środowiskowych. Władze pełnią również **funkcje wykonawcze** (zadania wynikające z ustaw) i kontrolne.

Do podstawowych instrumentów prawnych odnoszących się do zagadnień ochrony środowiska należą: standardy i normy środowiskowe, pozwolenia i odpowiedzialność administracyjna, karna i cywilna. Głównymi instrumentami finansowymi są opłaty ekologiczne, kary, fundusze celowe, ulgi podatkowe. Wśród instrumentów o charakterze społecznym wyróżniamy dostęp do informacji, komunikację społeczną, edukację i promocję ekologiczną.

Cele ekologiczne, a w ich ramach kierunki działań, jakie należy podjąć w zakresie ochrony środowiska na terenie Gminy Widuchowa, stanowią podstawę dla realizacji konkretnych zadań ekologicznych na przestrzeni kilkunastu lat. Zadania zostały wyznaczone na podstawie analizy stanu środowiska przyrodniczego na terenie gminy, przewidywanych kierunków rozwoju oraz informacji w zakresie planowanych inwestycji (dziedzina ochrony środowiska), które przekazane zostały przez Urząd Gminy Widuchowa, instytucje obligatoryjnie zajmujące się ochroną środowiska na obszarze gminy i Powiatu Gryfińskiego.

Dokonanie aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Widuchowa wynika z dostosowania w/w dokumentu do Polityki Ekologicznej Państwa. Zgodnie z art.14 Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 25 z 2008 r., poz. 150 z późn. zm.). Politykę ekologiczną Państwa przyjmuje się na 4 lata. Z uwagi na opóźniające się prace nad przygotowaniem aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Gryfińskiego, Gmina Widuchowa postanowiła opracować aktualizację Programu Ochrony Środowiska, która uwzględni ciągłość zadań i celów wyznaczonych w pierwszym programie. Cele i zadania dla gminy zostały wyznaczone w okresie od 2008 do 2011 - jako harmonogram działań krótkookresowych oraz w okresie od 2012 do 2015 - jako harmonogram długookresowy. Celowość obrania takiego zakresu czasowego polega na zachowaniu 4 letniego odstępu czasu pomiędzy pierwszym programem a jego aktualizacją. W przygotowanych harmonogramach realizacyjnych zestawiono cele i zadania ekologiczne dla gminy w odniesieniu do konkretnych elementów środowiska. Harmonogram zadań i celów krótkookresowych na lata 2008-2011 oraz długookresowych na lata 2012-2015 dla Gminy Widuchowa został przedstawiony w tabeli 43.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Tabela 43. Krótkoterminowy i długoterminowy harmonogram realizacyjny (plan operacyjny) Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Widuchowa

Kierunek działania	Zadanie ekologiczne	Jednostka realizująca	Lata realizacji					Koszt inwestycji	Źródła finansowania
			2008	2009	2010	2011	2012		
Cel 1. Poprawa jakości środowiska – poprawa gospodarki wodami									
Poprawa jakości wody i osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych	<u>ZADANIA WŁASNE</u>								
	1. Budowa nowych oraz sukcesywna wymiana i renowacja wyeksploatowanych odcinków sieci wodociągowej	Gmina	Zadanie ciągłe					-	Budżet jednostek realizujących, fundusze unijne Fundusze strukturalne, PROW
	1a. Budowa wodociągu w miejscowości Wilcze	Gmina	2008	2009				2.328.243,00 zł	Budżet Gminy, Kredyty preferencyjne, Fundusze Strukturalne, PROW
	1b. Budowa wodociągu w miejscowości Kielbice	Gmina	2008	2009				1.503.499,00 zł	Budżet Gminy, Kredyty preferencyjne, Fundusze Strukturalne, PROW
	2. Sukcesywna wymiana sieci azbestowych na terenie miasta i gminy	Gmina	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	Budżet jednostek realizujących, fundusze unijne Fundusze strukturalne, RPO, PROW
	3. Wyposażenie aglomeracji (o równoważnej liczbie mieszkańców równej i powyżej 2.000) w systemy kanalizacji zbiorczej zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków	Gmina	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	Budżet jednostek realizujących, fundusze unijne Fundusze strukturalne, RPO, PROW
4. Budowa kanalizacji sanitarnej na obszarze Gminy Widuchowa	Gmina	Zadanie ciągłe					-	Budżet jednostek realizujących, fundusze unijne Fundusze strukturalne, RPO, PROW	

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

4a. Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Krzywín z przesyłem ścieków do oczyszczalni w Widuchowej	Gmina	2008	2009					5.181.858,00 zł	Budżet jednostek realizujących, fundusze unijne Fundusze strukturalne, RPOWZ 2007-2013, PROW 2007-2013
4b. Budowa kanalizacji deszczowej w ulicach Sienkiewicza, Mickiewicza, Reymonta w Widuchowej	Gmina	2008	2009					244.380,00 zł	Budżet Gminy
4c. Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Marwice i Dębogóra z przesyłem ścieków do oczyszczalni ścieków w Widuchowej – etap I dokumentacja	Gmina	2008	2009					100.000,00 zł	Budżet Gminy
4d. Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Kłodowo wraz z przesyłem ścieków do przepompowni w Krzywínie	Gmina				2011	2012	2015	2.000.000,00 zł	Budżet Gminy, fundusze unijne Fundusze strukturalne, RPOWZ 2007-2013, PROW 2007-2013
4e. Budowa kanalizacji w m. Żarczyn oraz Wilcze wraz z przesyłem ścieków do m. Krzywín	Gmina				2011	2012	2015	4.000.000,00 zł	Budżet Gminy, Fundusze strukturalne, RPOWZ 2007-2013, PROW 2007-2013
4f. Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Żelechowo oraz Wilcze wraz z przesyłem ścieków do przepompowni w Krzywínie	Gmina					2012	2015	4.000.000,00 zł	Budżet Gminy, Fundusze strukturalne, RPOWZ 2007-2013, PROW 2007-2013
5. Modernizacja Oczyszczalni Ścieków w Widuchowej	Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	3.000.000,00 zł	Budżet Gminy, Fundusze strukturalne, RPOWZ 2007-2013, PROW 2007-2013
6. Poprawa i modernizacja systemów odprowadzania ścieków z dróg gminnych	Gmina	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, Budżet Gminy, środki z Funduszy Ochrony Środowiska

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

	7. Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przyjmowanie zgłoszeń przydomowych oczyszczalni ścieków zlokalizowanych na terenie gminy i kontrolowanie ich szczelności	Gmina	Zadanie ciągłe					Koszty administracyjne	Środki własne	
	<u>ZADANIA KOORDYNOWANE</u> 1. Prowadzenie kontroli zrzutu ścieków przemysłowych i komunalnych na terenie gminy	WIOŚ Szczecin, Powiat, Gmina	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących	
	2. Wdrażanie programów ochrony wód powierzchniowych w układzie zlewniowym (Odra, Struga Marwicka)	WIOŚ Szczecin	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, inne fundusze m.in. strukturalne UE	
Racjonalizacja wykorzystania zasobów Wodnych	<u>ZADANIA KOORDYNOWANE</u> 1. Optymalizacja zużycia wody poprzez zapobieganie stratom wody na przesyle (modernizacja sieci wodociągowej) oraz wprowadzanie zamkniętych obiegów wody w przemyśle i oszczędne korzystanie z wody przez indywidualnych użytkowników	Gmina, Zakład Gospodarki Komunalnej w Widuchowej, Przedsiębiorcy, Użytkownicy środowiska	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, środki pomocowe UE, środki z Funduszy Ochrony Środowiska, Budżet Gminy
	2. Realizacja programu małej retencji dla Województwa zachodniopomorskiego do 2015 roku	Starostwo Powiatowe, ZZMiUW Terenowy Oddział w Gryfinie Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW
	3. Analiza potrzeby i ocena możliwości ustanowienia obszarów ochronnych zbiorników wód śródlądowych w obszarze działania RZGW Szczecin	RZGW Szczecin	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW
	4. Analiza występowania zjawiska suszy w regionach wodnych RZGW w Szczecinie wraz ze wskazaniem obszarów najbardziej narażonych na jej skutki	RZGW Szczecin	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Ochrona przed powodzią	<u>ZADANIA WŁASNE</u>	Gmina	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących
	1. Realizacja wytycznych powiatowego planu operacyjnego ochrony przed powodzią									
	2. Przywrócenie pełnej zdolności retencyjnej Międzyodrzu	ZZMiUW Szczecin, RZGW Szczecin, Samorządy współpracujące	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, WFOŚiGW
	<u>ZADANIA KOORDYNOWANE</u>	Gmina, Starostwo Powiatowe, ZZMiUW Terenowy Oddział w Gryfinie, RZGW Szczecin	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących
1. Modernizacja i utrzymywania w dobrym stanie technicznym wałów przeciwpowodziowych	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących		
	2. Współpraca gminy z zarządcami urządzeń wodnych w zakresie inwentaryzacji, odbudowy i regulacji oraz prawidłowa eksploatacja systemów melioracji podstawowej									
Cel 2. Poprawa jakości środowiska – poprawa jakości powietrza i spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza										
Ogólna poprawa jakości powietrza atmosferycznego	<u>ZADANIA WŁASNE</u>	Gmina	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących
	1. Redukcja zanieczyszczeń transportu kołowego poprzez modernizację ciągów komunikacyjnych na terenie gminy									
	1a. Przebudowa istniejącej ulicy Bulwary Rybackie w Widuchowej na promenadę spacerową	Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	40.000,00 zł	Budżet Gminy
1b. Modernizacja drogi gminnej (ulica Krakowska) w Widuchowej	Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	1.000,00 zł	Budżet Gminy, Fundusze strukturalne, RPOWZ 2007-2013, PROW 2007-2013	

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

1c. Modernizacja drogi gminnej (ulica Polna) w Krzywiniu	Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	1.000,00 zł	Budżet Gminy, Fundusze strukturalne, RPOWZ 2007-2013, PROW 2007-2013
1d. Modernizacja drogi gminnej w miejscowości Bolkowice	Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	2.000,00 zł	Budżet Gminy, Fundusze strukturalne, RPOWZ 2007-2013, PROW 2007-2013
1e. Modernizacja drogi gminnej w m. Żelechowo	Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	2.000,00 zł	Budżet Gminy, Fundusze strukturalne, RPOWZ 2007-2013, PROW 2007-2013
1f. Modernizacja drogi gminnej w miejscowości Żarczyn	Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	2.000,00 zł	Budżet Gminy, Fundusze strukturalne, RPOWZ 2007-2013, PROW 2007-2013
1g. Budowa drogi gminnej (ulica Sienkiewicza i Reymonta) w Widuchowej.	Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	2.000,00 zł	Budżet Gminy, Fundusze strukturalne, RPOWZ 2007-2013, PROW 2007-2013
1h. Modernizacja drogi gminnej (ulica Drzewiarzy) w Krzywiniu	Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	1.000,00 zł	Budżet Gminy, Fundusze strukturalne, RPOWZ 2007-2013, PROW 2007-2013
2. Współpraca gminy z zarządcami dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych w zakresie wyznaczania potrzeb modernizacji ciągów komunikacyjnych	Gmina	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących
3. Eliminowanie węgla jako paliwa w kotłowniach komunalnych na rzecz paliw niskoemisyjnych (drewno, wierzba energetyczna, gaz, olej opałowy)	Gmina	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, WFOŚiGW, fundusze pomocowe UE
4. Zwiększenie świadomości społeczeństwa w zakresie potrzeb i możliwości ochrony powietrza, w tym oszczędności energii i stosowania alternatywnych źródeł energii	Gmina Starostwo Powiatowe	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, fundusze pomocowe UE

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

5. Wprowadzenie bodźców ekonomicznych dla przedsięwzięć proekologicznych (ulgi podatkowe, możliwość współfinansowania)	Gmina	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących
6. Aktualizacja założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	20.000,00 zł	Środki własne jednostek realizujących
7. Poprawa parametrów energetycznych budynków (wymiana okien i ocieplenie budynków) – przede wszystkim budynki użyteczności publicznej	Gmina, Zakład Gospodarki Komunalnej	Zadanie ciągłe						50.000,00 zł / rok	Środki własne jednostek realizujących
8. Nawiązanie współpracy z przedsiębiorcami zajmującymi się dystrybucją gazu w celu wdrożenia gazyfikacji gminy	Inwestorzy, Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Koszty administracyjne	Środki własne jednostek realizujących
8a. Budowa sieci gazowej na obszarze gminy	Inwestorzy	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących
9. Udział w upowszechnianiu informacji na temat zasad i możliwości termorenowacji budynków	Gmina	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących
<u>ZADANIA KOORDYNOWANE</u>									
1. Poprawa efektywności zarządzania drogami gminnymi – bieżące zarządzanie drogami	ZGK, OSP, Starostwo Powiatowe, Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	25.000,00 zł	Środki własne jednostek realizujących
2. Kontrola przedsiębiorstw w zakresie emisji pyłów i gazów do powietrza	WIOŚ Szczecin	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących
3. Współdziałanie w tworzeniu programu ochrony powietrza na terenie Powiatu Gryfińskiego i jego opiniowanie	Marszałek	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Koszty administracyjne	Środki jednostek realizujących

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

		Wojewoda WFOŚiGW, NFOŚiGW, Starostwo Powiatowe, Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015		
	4. Wspieranie działań inwestycyjnych w zakresie ochrony powietrza na terenie gminy podejmowanych przez podmioty gospodarcze								Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, fundusze pomocowe UE
	5. Modernizacja istniejących kotłowni oraz ciągów kominowych celem ich dostosowania do spalania bardziej ekologicznych surowców	Wspólnoty mieszkaniowe, Gmina	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących
Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza	<u>ZADANIA WŁASNE</u>	Gmina Marszałek, Starostwo Powiatowe, NFOŚiGW, WFOŚiGW	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących
	1. Wspieranie budowy nowych alternatywnych źródeł energii									
	1a. Budowa farm wiatrowych na terenie gminy	Inwestorzy	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących
	2. Uwzględnienie w Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego obszarów rozwoju energetyki odnawialnej	Gmina	Zadanie ciągłe						-	-
	3. Ograniczenie emisji ze źródeł punktowych obiektu energetycznego spalania paliw poprzez kontrolę instalacji oraz wprowadzanie nowoczesnych technik spalania paliw i stosowanie wysokoparowych urządzeń odpylających	WIOŚ Szczecin, Użytkownicy środowiska, Zakłady przemysłowe	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, Środki własne jednostek realizujących, Fundusze pomocowe UE
	4. Modernizacja, hermetyzacja i automatyzacja procesów technologicznych w zakładach na terenie gminy	Podmioty gospodarcze	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, Fundusze pomocowe UE
	5. Wdrożenie nowoczesnych technologii w zakładach, przyjaznych środowisku oraz systemów zarządzania środowiskiem (ISO 14001)	Podmioty gospodarcze, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Powiat, Gmina	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, Fundusze pomocowe UE

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

	6. Promocja wspierania rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz technologii zwiększających efektywne wykorzystanie energii i zmniejszające materiałochłonność gospodarki	Marszałek, Powiat, Gmina Użytkownicy środowiska, Organizacje pozarządowe	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, Fundusze pomocowe UE, Programy operacyjne, Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW
	7. Ograniczenie emisji pyłu drobnego ze źródeł przemysłowych i energetycznych oraz z sektora komunalno – bytowego i transportu samochodowego	Użytkownicy Środowiska, Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, Fundusze pomocowe UE, Programy operacyjne, Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW
	8. Ograniczenie emisji prekursorów ozonu (LZO, NOx, WWA)	Marszałek, Powiat Gmina, Użytkownicy środowiska, Organizacje pozarządowe	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, Fundusze pomocowe UE, Programy operacyjne, Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW
	9. Ograniczenie emisji lotnych związków organicznych (LZO) poprzez wspieranie działań użytkowników środowiska zmierzających do redukcji LZO	Marszałek, Powiat, Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Fundusze pomocowe UE, Programy operacyjne
	10. Wspieranie działań w zakresie redukcji gazów cieplarnianych		2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	
Cel 3. Poprawa jakości środowiska – poprawa klimatu akustycznego										
Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców ponadnormatywnym hałasem	<u>ZADANIA WŁASNE</u> 1. Integrowanie opracowań planistycznych z problemami zagrożenia hałasem – przestrzeganie odległości lokalizacji obiektów mieszkaniowych od pasa drogowego	Gmina	Zadanie ciągłe					Koszty administracyjne		Środki własne jednostek realizujących, Fundusze pomocowe UE

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

	<u>ZADANIA KOORDYNOWANE</u>	Gmina, Zakłady przemysłowe	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, Fundusze pomocowe UE
	1. Modernizacja i renowacja nawierzchni dróg zakładowych i dojazdowych do zakładu w celu obniżenia emisji hałasu								
	2. Organizacja cyklu szkoleń dla pracowników JST w zakresie ochrony środowiska przed hałasem	Wojewoda, Marszałek, Powiat, Gmina	2008	2009	2010	2011	2012 - 2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Fundusze pomocowe UE
	3. Dokonanie rozpoznania klimatu akustycznego ze wskazaniem terenów szczególnie narażonych na emisję hałasu	WIOŚ Szczecin, Wojewoda	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, WFOŚiGW
	4. Monitorowanie natężenia ruchu i poziomu hałasu wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych przechodzących przez teren powiatu	WIOŚ Szczecin, GDDiKA, Zarządcy dróg	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, Środki jednostek realizujących, NFOŚiGW, WGOŚiGW, Fundusze pomocowe UE
	5. Systematyczna kontrola zakładów przemysłowych zwłaszcza tych zlokalizowanych w pobliżu jednostek osadniczych lub na ich terenie	WIOŚ Szczecin	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW
Promowanie inwestycji mających na celu ograniczenie narażenia na hałas komunikacyjny i przemysłowy	<u>ZADANIA WŁASNE</u> 1. Wprowadzanie pasów zieleni pełniących funkcję ekranów akustycznych w miejscach szczególnie obciążonych hałasem komunikacyjnym	Gmina	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

	2. Zwiększenie izolacyjności budynków (np. poprzez wymianę okien) gdy inne metody ograniczania hałasu emisji ni dają skutecznych rezultatów	Gmina, Powiat	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki jednostek realizujących, NFOŚiGW, WGOŚiGW, Fundusze pomocowe UE
	3. Budowa szlaków turystycznych i infrastruktury turystycznej	Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	
Cel 4. Poprawa jakości środowiska – ochrona mieszkańców przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych										
Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym	<u>ZADANIA WŁASNE</u>									
	1. Uwzględnienie w MPZP zagadnień pola elektromagnetycznego (pozostawienie w sąsiedztwie linii wysokich napięć wolnych przestrzeni)	Gmina							Koszty administracyjne	Budżet Gminy
	<u>ZADANIA KOORDYNOWANE</u>									
	1. Przestrzeganie granic stref ochronnych zgodnie z ocenami oddziaływania na środowisko dla urządzeń nadawczych	Właściciele obiektów								Brak danych kosztowych
	2. Identyfikacja i kontrole zagrożeń promieniowania elektromagnetycznego na terenie gminy	WIOŚ Szczecin, Gmina							Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW
	3. Prowadzenie rejestru o terenach, na których odnotowano przekroczenia dopuszczalnych pól elektromagnetycznych w miejscach dostępnych dla ludności i przeznaczonych pod zabudowę	WIOŚ Szczecin							Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

	4. Podnoszenie świadomości społeczeństwa o źródłach i stopniu oddziaływania pól elektromagnetycznych	Marszałek, Starostwo Powiatowe, Użytkownicy emitujący PEM, Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, Budżet Gminy, NFOŚiGW, WFOŚiGW
Cel 5. Poprawa gospodarki odpadami										
Poprawa gospodarki odpadami	<u>ZADANIA WŁASNE</u>									
	1. Przekazywanie informacji o zasadach funkcjonowania systemu gospodarki odpadami komunalnymi i sposobach unikania powstawania odpadów – druk i kolportaż ulotek, plakatów, programu edukacyjne w telewizji regionalnej, radiu i prasie	Gmina	Zadanie ciągle						Brak danych kosztowych	Budżet Gminy
	2. Objęcie umowami na odbieranie odpadów wszystkich mieszkańców gminy	Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, Budżet Gminy, NFOŚiGW, WFOŚiGW
	3. Kontrola wyposażenia posesji w pojemniki do zbiórki zmieszanych odpadów komunalnych	Gmina	Zadanie ciągle						Brak danych kosztowych	Budżet Gminy
	4. Aktualizacja Planu Gospodarki Odpadami dla Gminy Widuchowa	Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Budżet Gminy
	5. Dostosowanie regulaminu utrzymania porządku i czystości w gminie do aktualizacji Planu Gospodarki Odpadami	Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Koszty administracyjne	Środki własne jednostek realizujących
	6. Rekułtywacja składowiska odpadów w Dębogórze	Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	488.946,00 zł	Środki własne jednostek realizujących, kredyty, pożyczki , obligacje
	7. Budowa wiaty na składowanie zużytego sprzętu gospodarstwa domowego – etap I- sporządzenie dokumentacji projektowej	Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	8.420,00 zł	Budżet Gminy

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

	8. Realizacja „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Widuchowa na lata 2008-2032”: - usuwanie azbestu z obiektów stanowiących własność prywatną na terenie gminy	Gmina, Inwestorzy prywatni, właściciele nieruchomości	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, WFOŚiGW, środki prywatne
	9. Prowadzenie akcji informacyjno – edukacyjnych odnośnie segregacji odpadów	Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Budżet Gminy
	10. Wprowadzenie gminnych programów w zakresie zmniejszenia strumienia wytwarzanych odpadów, zwiększenie ponownego wykorzystania surowców odpadowych, rozdzielenia strumienia odpadów	Gmina, Przedsiębiorstwa	Zadanie ciągle						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostki realizującej
	11. Promowanie nowych małodopadowych technologii	Gmina	Zadanie ciągle						2.000,00 zł / rok	Środki własne jednostki realizującej
Minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów oraz prowadzenie nowoczesnego systemu odzysku i unieszkodliwiania odpadów	<u>ZADANIA WŁASNE</u>									
	1. Likwidacja nielegalnych wysypisk śmieci na terenie gminy	Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Budżet Gminy
	2. Zwiększenie kontroli podmiotów posiadających zezwolenie na zbieranie odpadów w zakresie dotyczących metod i miejsc prowadzenia odzysku i unieszkodliwiania odpadów	Gmina, Przedsiębiorcy	Zadanie ciągle						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostki realizującej
	3. Kontynuacja prac nad systemem gromadzenia, odbioru i transportu, odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych	Gmina, Przedsiębiorcy	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostki realizującej
	4. Rozwój selektywnego zbierania odpadów wielkogabarytowych dla osiągnięcia w 2010 roku poziomu 40% zbierania odpadów wytworzonych	Gmina, Przedsiębiorcy	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostki realizującej, Środki pomocowe UE

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

4a. Opracowanie zasad gromadzenia i odbioru odpadów wielkogabarytowych i wraków pojazdów	Gmina, Przedsiębiorcy	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Koszty administracyjne	Środki własne jednostki realizującej
5. Rozwój selektywnego zbierania odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych dla osiągnięcia w 2010 roku poziomu 50% zbierania odpadów wytworzonych	Gmina, Przedsiębiorcy	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostki realizującej, Środki pomocowe UE
6. Rozwój selektywnego zbierania odpadów ulegających biodegradacji, aby w 2010 roku nie składać więcej niż 75% masy odpadów wytworzonych	Gmina, Przedsiębiorcy	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, Środki pomocowe UE
6a. Określenie zasad zbiórki odpadów komunalnych ulegających biodegradacji z rejonów zabudowy wielorodzinnej	Gmina, Przedsiębiorcy	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Koszty administracyjne	Środki własne jednostki realizującej
6b. Kontrola posiadania kompostowników przydomowych	Gmina, Przedsiębiorcy	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostki realizującej
6c. Zakup niezbędnej ilości pojemników lub worków do stworzenia systemu zbierania komunalnych odpadów ulegających biodegradacji	Gmina, Przedsiębiorcy	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, Środki pomocowe UE
6d. Organizacja systemu transportu selektywnie gromadzonych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji	Gmina, Przedsiębiorcy	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, Środki pomocowe UE
7. Rozwój selektywnej zbiórki odpadów budowlanych wchodzących w strumień odpadów komunalnych. Działania organizacyjne w celu zapewnienia w 2010 r. zbiórki na poziomie 40% odpadów budowlanych w skali kraju	Gmina, Przedsiębiorcy	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, Środki pomocowe UE
7a. Opracowanie zasad funkcjonowania systemu zbiórki odpadów budowlanych i remontowych	Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, Środki pomocowe UE

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

	7b. Stworzenie możliwości zagospodarowania selektywnie zbieranych odpadów budowlanych i remontowych	ZZO	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, Środki pomocowe UE
	8. Rozbudowa systemu odzysku i unieszkodliwiania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego	Gmina, Przedsiębiorcy	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, Środki pomocowe UE, NFOŚiGW, WFOŚiGW
	<u>ZADANIA KOORDYNOWANE</u>									
	1. Opracowanie systemu ulg dla małych i średnich przedsiębiorstw wprowadzających technologie małoodpadowe	Starostwo Powiatowe, Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Koszty administracyjne	Środki własne jednostek realizujących
	2. Kontrola zgodności wytwarzanych odpadów przez przedsiębiorców z wydanymi decyzjami	Starostwo Powiatowe	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących
	3. Prowadzenie działań informacyjno – edukacyjnych dla wszystkich mieszkańców oraz małych i średnich podmiotów gospodarczych	Marszałek, Starostwo Powiatowe, Gmina, Organizacje pozarządowe	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących
Utworzenie spójnego systemu gospodarowania odpadami	<u>ZADANIA KOORDYNOWANE</u>									
	1. Tworzenie ponadgminnych struktur dla realizacji regionalnych zakładów zagospodarowania odpadów	Marszałek, Starostwo Powiatowe, Gmina, Podmioty korzystające ze środowiska	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, Środki pomocowe UE, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Środki własne jednostek realizujących
2. Modernizacja i wprowadzanie nowych, nieszkodliwych procesów produkcyjnych		2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych		

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Cel 6. Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych										
Ochrona gleb przed degradacją	<u>ZADANIA WŁASNE</u>	Gmina, Właściciele gruntów	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących	
	1. Ochrona i wprowadzanie zadrzewień śródpolnych i przydrożnych spełniających rolę przeciwerozijną									
	2. Promowanie i zachęcania do rozwoju produkcji ekologicznej tradycyjnych gałęzi produkcji rolnej z uwzględnieniem bioróżnorodności	Gmina, ODR	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących	
	3. Zachęcanie do podejmowania produkcji oraz upraw stanowiących źródło energii niekonwencjonalnych, na glebach zdegradowanych bądź narażonych na erozję	Gmina, ODR	Zadanie ciągłe					2.000,00 zł	Budżet Gminy, środki pomocowe (np. WFOŚiGW)	
	4. Rozbudowa świetlicy w Żelechowie o punkt informacji i szkoleń dla rolników	Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	637.898,00 zł	Budżet Gminy, Środki UE
	<u>ZADANIA KOORDYNOWANE</u>	Właściciele gruntów, ODR, Gmina	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących	
	1. Podjęcie działań ochronnych gleb przed erozją oraz procesami zakwaszenia									
	2. Promocja stosowania dobrych praktyk rolniczych na terenie gminy	ODR, ARiMR, Gmina, Starostwo Powiatowe, Stacja Chemiczno - Rolnicza	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Środki własne jednostek realizujących, Środki pomocowe UE	
	3. Rozwój systemu monitorowania gleb oraz kontrola jakości gleb	Gmina, Stacja Chemiczno- Rolnicza	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Środki pomocowe UE	

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

	4. Kontrola obiektów hodowli zwierząt średnich i dużych oraz postępowania z gnojowica	WIOŚ Szczecin	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW
	5. Kształtowanie struktury upraw przeciwdziałającej erozji i pogarszaniu się jakości gleb	ODR, Właściciele gruntów	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących
Rekultywacja terenów zdegradowanych	<u>ZADANIA KOORDYNOWANE</u> 1. Prowadzenie rejestru terenów, na których stwierdzono przekroczenie standardów jakości gleb lub ziemi i rekultywacja terenów uznanych za zdegradowane zgodnie z rejestrem wojewódzkim	Wojewoda, Właściciele gruntów zdegradowanych, Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Środki własne jednostek realizujących
	2. Rozwój systemu identyfikacji i monitoringu terenów zdegradowanych na terenie gminy	Wojeowda	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Środki pomocowe UE
Cel 7. Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii i minimalizacja ich skutków oraz zwiększenie bezpieczeństwa chemicznego										
Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii i ograniczenie skutków dla ludzi, środowiska	<u>ZADANIA KOORDYNOWANE</u> 1. Wspieranie współpracy z właściwymi służbami w zakresie przeciwdziałania poważnym awariom	Wojewoda, Marszałek, GIOŚ, WIOŚ Szczecin, PSP, Policja	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, NFOŚiGW, Środki pomocowe UE
	2. Wyznaczenie drogowych tras transportu substancji niebezpiecznych, omijających w miarę możliwości tereny miejskie, mocno zurbanizowane oraz zorganizowanie miejsc postojowych dla środków transportujących takie substancje	Administracja wojewódzka, powiatowa i gminna	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, NFOŚiGW, Środki pomocowe UE

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

	3. Informowanie i ostrzeganie społeczeństwa o zagrożeniach	Wojewoda, KW Policji, PSP, WIOŚ Szczecin	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących
	4. Szkolenia dla administracji samorządowej i podmiotów gospodarczych	Urząd Wojewódzki	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, NFOŚiGW, Środki pomocowe UE
Cel 8. Ochrona złóż kopalin										
Nadzór nad eksploatacją złóż kopalin	<u>ZADANIA KOORDYNOWANE</u> 1. Bieżąca rekultywacja terenów poeksploatacyjnych	Przedsiębiorstwa, Gmina	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących
	2. Kontrola w zakresie wykonywania postanowień udzielanych koncesji oraz eliminacja nielegalnych koncesji	Okręgowy Urząd Górniczy w Poznaniu, Geolog Wojewódzki, Powiat	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Budżet Państwa, Środki pomocowe UE, NFOŚiGW
Cel 9. Zachowanie równowagi ekologicznej w procesie rozwoju społeczno - gospodarczego										
Ochrona i rozwój systemu obszarów chronionych	<u>ZADANIA WŁASNE</u> 1. Utrzymanie czystości w miejscach o większym natężeniu turystycznym	Gmina, Właściciele terenów	Zadanie ciągłe						2.000,00 zł / rok	Środki własne jednostek realizujących
	2. Ochrona obszaru Międzyodrza i jego zasobów przyrodniczych	Gminy polskie i niemieckie sąsiadujące z terenami Międzyodrza, Nadleśnictwa	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących
	3. Bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych	Gmina	Zadanie ciągłe						Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, dotacje, środki pomocowe UE

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt	<u>ZADANIA WŁASNE</u> 1. Przeciwdziałanie wypalaniu traw	Gmina, ODR, ARiMR	Zadanie ciągłe					-	-	
Integracja aspektów ekologicznych z planowaniem przestrzennym	<u>ZADANIA WŁASNE</u> 1. Przestrzeganie procedur lokalizacyjnych chroniących tereny cenne przyrodniczo przed przeinwestowaniem	Gmina	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	-	
	2. Lokalizacja obiektów rekreacyjnych i turystycznych podporządkowana wymogom ochrony środowiska przyrodniczego	Gmina	Zadanie ciągłe					-	Środki jednostek realizujących	
Cel 10. Ochrona i racjonalne użytkowanie lasów										
Racjonalne użytkowanie lasów	<u>ZADANIA WŁASNE</u> 1. Opracowanie granic polno-leśnych lub ich aktualizacja w planie zagospodarowania przestrzennego	Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących
	<u>ZADANIA KOORDYNOWANE</u> 1. Zalesianie nowych terenów, z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczo – krajobrazowych	Lasy Państwowe, Lasy Prywatne, Podmioty prywatne	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	Środki Budżetowe, Fundusze pomocowe UE, NFOŚiGW	
	2. Prowadzenie waloryzacji przyrodniczej obszarów leśnych	Lasy Państwowe, ANR, Podmioty prywatne	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	Środki Budżetowe, Fundusze pomocowe UE, NFOŚiGW	
	3. Prowadzenie monitoringu środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (choroby, szkodnikom)	Lasy Państwowe	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	Środki Budżetowe, Fundusze pomocowe UE, NFOŚiGW	
	4. Wymaganie od prywatnych właścicieli lasów przestrzegania prawidłowych zasad gospodarki leśnej	Nadleśnictwa, Powiat	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, dotacje	

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Wykorzystanie funkcji lasów jako instrumentu środowiska	<u>ZADANIA KOORDYNOWANE</u> 1. Zwiększenie ilości i powierzchni zadrzewień na terenach rolniczych oraz rozszerzenie zakresu leśnej rekultywacji terenów zdegradowanych	Lasy Państwowe, Marszałek, Starostwo Powiatowe, Gmina	Zadanie ciągłe	Brak danych kosztowych	Środki Budżetowe, Fundusze pomocowe UE, NFOŚiGW
	2. Zmiana struktury wiekowej i składu gatunkowego drzewostanów w celu dostosowania ich do charakteru siedliska i zwiększenie różnorodności genetycznej i biologicznej biocenoz leśnych	Lasy Państwowe, Lasy Prywatne, Podmioty prywatne	Zadanie ciągłe	Brak danych kosztowych	Środki jednostek realizujących
	3. Renaturalizacja obszarów leśnych, w tym obszarów wodno – błotnych i obiektów cennych przyrodniczo, znajdujących się na terenach leśnych	Lasy Państwowe, Marszałek, Starosta, Gminy Powiatu Gryfińskiego	Zadanie ciągłe	Brak danych kosztowych	Środki Budżetowe, Fundusze pomocowe UE, NFOŚiGW
Edukacja leśna społeczeństwa	<u>ZADANIA KOORDYNOWANE</u> 1. Podnoszenie świadomości przyrodniczej społeczeństwa	Lasy Państwowe	Zadanie ciągłe	Brak danych kosztowych	Środki własne, Środki Budżetowe, Fundusze pomocowe UE, NFOŚiGW
	2. Prowadzenie doradztwa dla właścicieli gruntów korzystających ze wsparcia UE dla działań związanych z leśnictwem	Lasy Państwowe	Zadanie ciągłe	Brak danych kosztowych	
Zacieśnienie współpracy między gminą a Nadleśnictwem	<u>ZADANIA WŁASNE</u> 1. Wzajemna współpraca podczas opiniowania planów, programów oraz innych przedsięwzięć strategicznych	Gmina, Nadleśnictwa	Zadanie ciągłe	Koszty administracyjne	Środki jednostek realizujących
	2. Współpraca ze Strażą Leśną w związku z likwidacją dzikich wysypisk śmieci	Gmina, Nadleśnictwa	Zadanie ciągłe	Koszty administracyjne	Środki jednostek realizujących

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Cel 11. Wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem i podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa									
Monitoring komponentów środowiska przyrodniczego	<u>ZADANIA KOORDYNOWANE</u>	WIOŚ Szczecin, WSSE	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	Budżet państwa, NFOŚ i GW, WFOŚiGW, Programy pomocowe UE
	1. Prowadzenie monitoringu na terenie gminy								
	1a. Monitoring i ocena jakości wód powierzchniowych i podziemnych	WIOŚ Szczecin, WSSE	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	
	1b. Monitoring i ocena jakości powietrza	WIOŚ Szczecin	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	
	1c. Monitoring klimatu akustycznego	WIOŚ Szczecin	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	
	1d. Monitoring pól elektromagnetycznych	WIOŚ Szczecin	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	
Edukacja ekologiczna i dostęp do informacji	<u>ZADANIA WŁASNE</u>	Gmina	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	Środki jednostek realizujących
	1. Wykorzystanie elementów przyrodniczych w kreowaniu wizerunku gminy								
	2. Wydanie folderu turystycznego	Gmina	2008	2009	2010	2011	2012 - 2015	8.000,00 zł	Budżet Gminy
	3. Regularna aktualizacja strony www	Gmina	Zadanie ciągłe					Koszty administracyjne	Budżet Gminy
	4. Promowanie zachowań proekologicznych we wszystkich dziedzinach życia zgodnie z zasadami ochrony przyrody	Gmina, Placówki oświatowe	Zadanie ciągłe					Środki wg potrzeb	Środki jednostek realizujących, dotacje

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

	5. Wdrożenie programu edukacyjnego dla młodzieży dotyczącego problematyki ekologicznej w aspekcie jej wpływu na ogólną sytuację Gminy oraz jego aktualizacja	Placówki Oświatowe, Przedszkola, Klub Młodych Ekologów, inne organizacje pozarządowe	Zadanie ciągłe					Brak danych kosztowych	Środki jednostek realizujących, dotacje, sponsorzy	
	6. Organizacja imprez i targów promujących ekologiczne standardy zachowań w życiu codziennym	Organizacje pozarządowe, w tym: Ośrodek inicjatyw Proekologicznych „Stary Zagon”, Klub Młodych Ekologów, RCDRR i OW w Barzkowicach	Zadanie ciągłe					4.000,00 zł / rok	Środki jednostek realizujących, dotacje, sponsorzy	
	<u>ZADANIA KOORDYNOWANE</u>									
	1. Wspieranie projektów edukacji ekologicznej realizowanych przez różne instytucje	Starostwo Powiatowe, Organizacje pozarządowe, Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, Programy pomocowe UE Budżet Państwa, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
	2. Tworzenie i rozwój przyrodniczych ścieżek dydaktycznych	Powiat, nadleśnictwa, Gmina	Zadanie ciągłe					4.000,00 zł / rok	WFOŚiGW, NFOŚiGW, Nadleśnictwa, dotacje, sponsorzy	
	3. Szkolenie przedstawicieli administracji publicznej, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców w zakresie przepisów o dostępie do informacji o środowisku	Marszałek, Powiat, Gmina, Parki Narodowe i Krajobrazowe, PGL Lasy Państwowe	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, Programy pomocowe UE Budżet Państwa, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

	4. Egzekwowanie wiedzy o środowisku i jego ochronie od wszystkich pracowników sektora publicznego oraz zapewnienie doskonalenia tej wiedzy	Marszałek, Powiat, Gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2015	Brak danych kosztowych	Środki własne jednostek realizujących, Programy pomocowe UE Budżet Państwa, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
Intensyfikacja współpracy międzygminnej	<u>ZADANIA WŁASNE</u> 1. Dążenie do osiągnięcia wspólnej polityki środowiskowej z sąsiednimi gminami (Powiat, Związek Gmin)	Gmina, sąsiednie gminy	Zadanie ciągle						Koszty administracyjne	Środki jednostek realizujących,
	<u>ZADANIA KOORDYNOWANE</u> 1. Intensyfikacja transgranicznej współpracy z gminami Gehrde i Pekun (Nimcy) w celu przygotowania wspólnej strategii turystycznej i wymiana doświadczeń	Gmina należące do związku Gmin Dolnej Odry, sąsiednie gminy niemieckie	2008	2009	2010	2011	2012	2015	4.000,00 zł / rok	Budżet Gminy, Budżety gmin niemieckich

VI. ZAŁOŻENIA SYSTEMU EDUKACYJNO - INFORMACYJNEGO

Edukacja ekologiczna znalazła stosowną rangę zarówno w Konstytucji RP (art. 5 i 74) jak i sektorowych uregulowaniach prawnych, przede wszystkim w ustawach: Prawo ochrony środowiska, o ochronie przyrody i w ustawie o systemie oświaty.

Artykuł 4 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody mówi, iż „Obowiązkiem organów administracji publicznej, instytucji naukowych i oświatowych, a także publicznych środków masowego przekazu jest prowadzenie działalności edukacyjnej, informacyjnej i promocyjnej w dziedzinie ochrony przyrody”.

Zasady uspołeczniania polityki ekologicznej przez stworzenie warunków do udziału obywateli, grup społecznych i organizacji w procesie kształtowania modelu zrównoważonego rozwoju znalazły się również w Polityce Ekologicznej Państwa na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014.

Istotne znaczenie dla edukacji ekologicznej wynika również z podpisanych przez Polskę dokumentów międzynarodowych przede wszystkim Agendy 21. Ponadto wartość mają inne międzynarodowe konwencje, których Polska jest sygnatariuszem takie jak: Konwencja o ochronie różnorodności biologicznej, Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach ochrony środowiska. Umieszczanie zapisów dotyczących edukacji w międzynarodowych konwencjach i zapisach świadczy o dużej roli jaką promocja edukacji ekologicznej powinna pełnić w działaniach na rzecz ochrony środowiska.

Europejska Komisja Gospodarcza Organizacji Narodów Zjednoczonych na spotkaniu przedstawicieli Ministerstw ds. Środowiska oraz Edukacji w Wilnie 17-18 marca 2005 r. przyjęła Strategię EKG ONZ dotyczącą edukacji dla zrównoważonego rozwoju.

W wyniku realizacji ustaleń Agendy 21 przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Ministerstwo Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, powstał w 2000 r dokument pn. Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej (NSEE). Zostały w nim określone cele, z których do podstawowych należą między innymi, upowszechnianie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia oraz wdrożenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej.

Cele zawarte w Strategii Edukacji Ekologicznej i przełożone na konkretne zadania, ujęte zostały w Narodowym Programie Edukacji Ekologicznej. Należą do nich:

- Rozpowszechnianie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia, uwzględniając również pracę i wypoczynek; czyli objęcie stałą edukacją ekologiczną wszystkich mieszkańców Rzeczypospolitej Polskiej,
- Wdrożenie edukacji ekologicznej jako przedmiotu interdyscyplinarnego na wszystkich stopniach edukacji formalnej i nieformalnej,
- Tworzenie wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów edukacji ekologicznej, stanowiących rozwinięcie Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej, uwzględniające propozycje wnoszone przez poszczególne podmioty realizujące projekty ekologiczne dla lokalnej społeczności,
- Promowanie dobrych doświadczeń z zakresu metodyki edukacji ekologicznej.

Na podstawie postanowień tego dokumentu powinna być realizowana edukacja ekologiczna na obszarach jednostek samorządowych.

6.1. Potrzeba edukacji ekologicznej

Edukacja środowiskowa (edukacja ekologiczna) jest koncepcją kształcenia i wychowywania społeczeństwa w duchu poszanowania środowiska przyrodniczego zgodnie z hasłem „**myśleć globalnie, działać lokalnie**”. Ważnym elementem jest łączenie wiedzy przyrodniczej z humanistyczną oraz działaniami praktycznymi. Obejmuje ona przedstawianie we wszystkich działaniach tematyki z zakresu ochrony i kształtowania środowiska. Musi docierać do wszystkich grup społecznych i wiekowych. W związku z tym ważne jest znalezienie odpowiednich środków przekazu tak, aby w najprostszy i najskuteczniejszy sposób przekazywać informację ekologiczną.

Uwzględniając konieczne zróżnicowanie form i treści przekazu, można przyjąć podział mieszkańców na cztery główne grupy, do których trafiać będą odpowiednio przygotowane formy edukacyjne:

- pracowników samorządowych powiatu i gmin (zarząd i pracownicy urzędów),
- dziennikarzy i nauczycieli,
- dzieci i młodzieży,
- dorosłych mieszkańców.

Należy równocześnie wyznaczyć **cele i efekty**, jakie ma przynieść prowadzona akcja edukacyjno-informacyjna. Są nimi przede wszystkim:

1. Ograniczenie zanieczyszczania wód – poprawa jakości wód;
2. Dające się zmierzyć ograniczenie masy odpadów wytwarzanych przez gospodarstwa domowe, a tym samym wydłużenie okresu wykorzystania składowiska odpadów;
3. Ograniczenie zanieczyszczeń powietrza;
4. Poprawa stanu zieleni (parki, lasy);
5. Powstanie trwałych grup mieszkańców współpracujących z samorządem lokalnym, podejmujących nowe wyzwania w zakresie edukacji ekologicznej;
6. Zwiększenie sprzyjającego nastawienia społeczności lokalnej do ochrony środowiska.

6.2. Społeczne kampanie informacyjne

Działania edukacyjne powinny kłaść duży nacisk na realizację szerokich kampanii edukacyjnych, których celem byłoby propagowanie idei zrównoważonego rozwoju. Realizacja takich zadań prowadzona właściwie powinna być z wykorzystaniem wszystkich lokalnie dostępnych form.

6.2.1. Media w kampanii informacyjnej

Media poprzez spore możliwości oddziaływania, spełniają ważną rolę w kształtowaniu świadomości proekologicznej. Prowadzona właściwa polityka medialna ma na celu dotarcie z treściami ekologicznymi głównie do osób dorosłych.

W celu osiągnięcia pożądanego efektów prowadzona polityka medialna powinna być oparta w głównej mierze o media lokalne (prasa, radio), a także z racji znacznego wzrostu jego znaczenia - również o Internet.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

Prasa lokalna

Współpracując z prasą władze samorządowe gminy dysponują specyficznymi formami edukowania społeczeństwa, m. in. poprzez:

- Ogłoszenie,
- Wkładka informacyjna do gazety.

Wskazane jest także, aby na łamach lokalnej prasy utworzyć rubrykę (stronę) poświęconą szeroko rozumianej ochronie środowiska. Publikowane byłyby tam artykuły poświęcone poszczególnym zagadnieniom ochrony środowiska. Autorami mogą być zaproszeni specjaliści, przedstawiciele pozarządowych organizacji ekologicznych, przedstawiciele władz samorządowych itp.

Lokalne rozgłoszenie radiowe

Sposobami wykorzystania lokalnej rozgłośni radiowej o zasięgu regionalnym w celu propagowania wybranych zagadnień ochrony środowiska może być:

- Wyprodukowanie przez agencję reklamową radiowego spotu informacyjnego,
- Zaproponowanie dziennikarzom przeprowadzenia w studio dyskusji z udziałem specjalistów i przedstawicieli władz gminy,
- Ankieta radiowa. Jest to metoda zdobywania informacji na temat wiedzy mieszkańców o problematyce, np. recyklingowej.

Internet

Ważną inicjatywą służącą komunikacji społecznej i informowaniu mieszkańców o podejmowanych przez władze samorządowe działaniach jest wykorzystanie możliwości, jakie daje Internet.

- Strona WWW: Stworzenie strony internetowej, na której znalazłyby się wszystkie bieżące informacje dotyczące zakresu ochrony środowiska.
- Poczta elektroniczna. Możemy wysłać listy elektroniczne zawierające informacje np. na temat selektywnej zbiórki odpadów do tych mieszkańców gminy, którzy korzystają z Internetu.

Współpraca z mediami ma na celu uzyskanie aktywnego poparcia mieszkańców dla realizowanych przez samorząd działań. Chodzi o taką profesjonalną działalność z zakresu public relations, której celem jest nie tylko przeforsowanie trudnych decyzji, lecz przede wszystkim promowanie postaw prospołecznych. Promocja zachowań proekologicznych oraz ogólnie ochrony środowiska za pośrednictwem mediów, odgrywa bardzo ważną rolę i jest jednym z podstawowych źródeł informacji. Dzięki pomocy mediów w trakcie realizacji programu możliwe będzie również przeprowadzenie rozmaitych akcji i kampanii edukacyjnych.

6.2.2. Okresowe kampanie informacyjne

Do najpopularniejszych i stosunkowo łatwych do przeprowadzenia działań z zakresu kampanii informacyjnych należy zaliczyć akcję ulotkową, festyny, radiową otwartą debatę.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

Akcja ulotkowa

Akcja ulotkowa to najpopularniejsza forma przekazu treści ekologicznych. Z założenia ulotki (broszury informacyjne) trafiają bezpośrednio do adresatów, czyli mieszkańców. Bezpośrednie dostarczanie wybranej grupie daje większą gwarancję osiągnięcia zamierzonego celu.

Ulotki powinny zawierać tylko najważniejsze elementy wprowadzanych działań – pełen zakres informacji powinien być przekazany za pośrednictwem innych form przekazu. Ulotki winny wyjaśniać i uzasadniać wprowadzane przedsięwzięcia, a także przedstawiać korzyści z nich płynące.

Przekazywane treści powinny być zredagowane w sposób jasny i skrótowy (najlepiej hasłowo), a forma ulotki powinna być przejrzysta i czytelna.

Festyny

Festyn ma być w założeniu imprezą rodzinną, na której spotykają się wszyscy mieszkańcy gminy. Oprócz typowej rozrywki w czasie trwania festynu mogą być przekazywane mieszkańcom także informacje ekologiczne. Mogą to być różnego rodzaju konkursy: sprawnościowe, wiedzy z danej dziedziny itp. Wskazane aby proponowane formy edukacji poprzez zabawę angażowały w nią dzieci i rodziców.

W trakcie trwania festynu można propagować treści z szeroko rozumianej ochrony środowiska:

- Wystawę zdrowej żywności połączona z degustacją;
- Wystawę sadzonek drzew, krzewów, kwiatów;
- Prezentację literatury ekologicznej i prac plastycznych związanych z ekologią, wykonanych przez młodzież.

Zagadnieniem, które powinno również znaleźć się w kręgu zainteresowań tematycznych kampanii edukacyjnej, jest promocja roweru jako środka transportu. Rower jako środek transportu powinien być promowany poprzez dwie funkcje komunikacyjne, które spełnia mianowicie: środka transportu, rekreacyjno-turystyczną.

Na promocję roweru jako środka transportu może składać się organizacja letnich festynów i rajdów rowerowych, połączonych z promocją agroturystyki. Wskazany jest udział rowerzystów w obchodach Dnia Ziemi i Dnia Bez Samochodu.

Należy również przypuszczać, że realizacja założeń koncepcji budowy ponadlokalnych dróg rowerowych, które przebiegać będą przez teren gminy, wpłynie pozytywnie na zwiększenie ruchu rowerowego.

Wskazane jest, aby w rajdach i wycieczkach (przynajmniej w większych imprezach - o charakterze festynów), ze względów promocyjnych udział brali także przedstawiciele władz samorządowych.

Gminna Debata

Skuteczną formą przekazu spośród różnego rodzaju społecznych okresowych akcji informacyjnych w dziedzinie ochrony środowiska jest przeprowadzenie za pośrednictwem lokalnej rozgłośni radiowej tzw. *Gminnej Debaty*.

Debata powinna być sformułowana na zasadzie dialogu władz samorządowych z mieszkańcami. Celem debaty jest sprowokowanie dyskusji na tematy związane z ochroną środowiska na danym terenie.

W przypadku podjęcia tej formy przekazu należy zaangażować w nią wszystkie lokalne media. Przed datą samej debaty powinna być rozpoczęta wcześniej kampania informacyjna. W prasie lokalnej, w Internecie lub na billboardach umieszczonych na

terenie gminy pojawiają się wtedy hasła – tematy publicznej dyskusji. Jednocześnie powinny zostać podane adresy i telefony redakcji współdziałających w przygotowaniu debaty, pod które mieszkańcy mogą zgłaszać swoje uwagi, dotyczące poruszanych tematów. Mogą nimi być m. in.:

- „czystość” – czy nasza gmina jest czysta?
- „ekologia” – jakie są odczucia mieszkańców, co do stanu środowiska w gminie?
- „rozwój-inwestycje” – jakie oczekiwania mają mieszkańcy wobec kierunków rozwoju gminy?

Równoległe z częścią informacyjną w lokalnej prasie winny ukazać się artykuły omawiające poruszane problemy. W trakcie samej debaty na żywo omawiane byłyby przy udziale zaproszonych gości zgłoszone przez mieszkańców uwagi do przedmiotowego problemu.

Efektom przeprowadzonej debaty poza nagłośnieniem danego tematu powinny być także jakieś wymierne efekty, np. likwidacja dzikich wylewisk ścieków. W związku z tym wskazane jest po pewnym czasie (np. po pół roku) wrócenie do omawianego w czasie debaty problemu i przedstawienie mieszkańcom efektów podjętych działań.

6.3. Realizacja edukacji ekologicznej w Gminie Widuchowa

Działania edukacyjne na terenie Gminy Widuchowa prowadzone w zakresie edukacji ekologicznej obejmują trzy zasadnicze segmenty:

1) Edukację ekologiczną, obejmującą decydentów czyli pracowników samorządowych oraz osoby mające przekazywać informacje pozostałym grupom społecznym, tj. nauczyciele, dziennikarze, pracownicy służb komunalnych. Wśród tej grupy edukacja ekologiczna realizowana jest poprzez organizowanie spotkań ze specjalistami, udział w konferencjach i szkoleniach, konsultacje z praktykami, którzy realizują podobne zadania z zakresu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska na własnym terenie. Akcja edukacyjna prowadzona wśród decydentów prowadzona jest w sposób cykliczny (uwzględniająca pozostałe obowiązki wynikające z pełnionych przez te osoby funkcji), zapewniając ciągle doskonalenie się i doształcanie tej grupy osób.

2) Edukację ekologiczną dzieci i młodzieży, opartą na ścisłej współpracy z placówkami oświaty. Poza przekazywaniem treści ekologicznych w czasie godzin lekcyjnych stosowane są również inne formy przekazu. Realizuje się różnego typu konkursy ekologiczne, np. rywalizacje między klasami lub szkołami, wycieczki, np. na składowisko, do oczyszczalni ścieków. Na terenie placówek oświatowych działają także Szkolne Koła Ligi Ochrony Przyrody.

Urząd Gminy Widuchowa realizuje edukację ekologiczną na terenie gminy poprzez współfinansowanie, wspólną organizację i pomoc merytoryczną w takich przedsięwzięciach, jak:

- organizacja Dnia Ziemi, czy Światowego Dnia Ochrony Środowiska,
- prowadzenie programów autorskich, czy innowacji pedagogicznych w szkołach,
- programy edukacyjne np. związane z gospodarowaniem odpadami lub innymi realizowanymi przez gminę przedsięwzięciami na rzecz środowiska,
- konkursy związane z tematyką lokalnej gospodarki odpadowej,

- udział pracowników samorządowych w zajęciach terenowych klas, bądź kół przyrodniczych, w charakterze specjalistów, w zakresie określonym tematem zajęć terenowych,
- udostępnianie i popularyzacja informacji, w tym także materiałów drukowanych na temat zagrożeń i prośrodowiskowych działań gminy celem wspólnej edukacji mieszkańców tego terenu,
- prenumerata czasopism przyrodniczych i ekologicznych,
- wzbogacanie bibliotek szkolnych w materiały dydaktyczne przydatne w realizacji zagadnień związanych z gospodarką odpadową, ekologią i ochroną środowiska,
- wspieranie programów i ekologicznych przedsięwzięć szkół w niezbędne pomoce naukowe, wykorzystywane podczas realizacji tych działań.

3) Edukację ekologiczną dorosłych członków społeczności lokalnych, realizowaną między innymi poprzez politykę medialną oraz prowadzenie okresowych akcji ekologicznych obejmujących wszystkich mieszkańców gminy np. sprzątanie świata, wystawy, konkursy, festyny.

VII. REALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

7.1. Założenia systemu finansowania inwestycji

Realizacja zadań wytyczonych w Programie Ochrony Środowiska wiąże się z wysokimi nakładami inwestycyjnymi. Większość instytucji, które udzielają dotacji lub korzystnie oprocentowanych kredytów na inwestycje w dziedzinie ochrony środowiska (gospodarki odpadami) wymaga, żeby inwestycja osiągnęła odpowiednio duży efekt ekologiczny i objęła swym zasięgiem możliwie największą liczbę mieszkańców aglomeracji, gminy lub związku komunalnego. Dlatego w przypadku Gminy Widuchowa należy dążyć aby podejmowane działania obejmowały swym zasięgiem kilka gmin (np. międzygminne działania na rzecz ochrony środowiska, związkowy model gospodarki odpadami).

Wspólne działanie kilku gmin nie tylko ma wpływ na finansowanie inwestycji (obniży koszty, które będzie musiała ponieść pojedyncza gmina), ale również obniży koszty eksploatacyjne. Oznacza to, że przedsięwzięcie winno być realizowane wspólnie.

W zależności od przyjętego w danym przypadku rozwiązania wariantu organizacyjnego poszczególne miasta i gminy samodzielnie lub wspólnie finansować będą realizację konkretnych zadań.

Środki na finansowanie zadań związanych z ochroną środowiska pochodzić mogą z następujących źródeł:

- własne środki gminy,
- dofinansowanie wojewódzkiego i narodowego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
- emisja obligacji komunalnych,
- fundusze strukturalne i celowe;
- kredyty bankowe na preferencyjnych warunkach (np. Bank Ochrony Środowiska);
- pozyskanie inwestora strategicznego, może nim być także inwestor zagraniczny.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

Należy zaznaczyć, że wszystkie instytucje udzielające pomocy finansowej w dziedzinie ochrony środowiska wymagają od inwestora nie tylko wypełnienia odpowiedniego formularza, ale również przedstawienia szeregu opracowań i dokumentacji planujących czy opisujących dane przedsięwzięcie. Są to :

- Plan zagospodarowania przestrzennego i Strategie rozwoju gminy,
- Program ochrony środowiska, Plan gospodarki odpadami, Koncepcje gospodarki wodno-ściekowej, Plan zalesiania itp.
- projekt budowlany i wykonawczy wraz ze źródłową dokumentacją ekonomiczną, finansową i przetargową,
- studium wykonalności (lub biznes plan w przypadku przedsięwzięć komercyjnych),
- wymagane przez prawo zezwolenia na realizację projektu.

7.1.1. Emisja obligacji komunalnych

Obligacje komunalne to dłużne papiery wartościowe stwierdzające zobowiązanie emitenta wobec nabywcy obligacji. Emisja obligacji jest sposobem gromadzenia środków finansowych. Daje ona emitentowi środki na rozwój, a kupującemu obligacje korzystne ulokowanie środków pieniężnych na określony czas. Istnieje możliwość emisji obligacji na inwestycje służące ochronie środowiska. W przypadku podmiotów szczególnie uciążliwych dla otoczenia obligacje mogą być odpowiednio uatrakcyjnione zobowiązaniem do radykalnego ograniczenia tej uciążliwości. Podmiotowe obligacje mogą być nabywane z budżetu samorządów, z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz kupowane przez inne podmioty, odczuwające ekologiczną uciążliwość emitenta. Obligacja jest wyrazem zobowiązań przedmiotu emitującego i jednocześnie praw nabywców obligacji do otrzymywania ich spłaty wraz z odsetkami i innych świadczeń o charakterze rzeczowym. Jest zatem zbliżona do transakcji kredytowej w banku.

Przez emisję obligacji realizuje się przepływ kapitału. Kredyt uzyskany w drodze emisji obligacji nie jest łatwy ani tani, gdyż zysk zamierzonego przedsięwzięcia musi być na tyle wysoki, aby pokrył związane z obligacją zobowiązania. Można przewidywać, że zainteresowanie obligacjami – dotąd znikome – będzie wzrastać w miarę wykształcenia się myślenia kategoriami majątkowymi (kapitałowymi).

7.1.2. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Polskie miasta i gminy najczęściej korzystają z pomocy finansowej Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW). Jednym z priorytetów tego funduszu jest ochrona powierzchni ziemi. Fundusz przewiduje dofinansowanie (poprzez pożyczki) wdrażania projektów związanych z realizacją programów ochrony poszczególnych elementów środowiska w tym także gospodarki odpadami. Wniosek do NFOŚiGW składa się wg wzoru stosowanego w Funduszu. Maksymalnym udziałem pomocy funduszu w finansowaniu przedsięwzięcia jest pożyczka w wysokości 50% całości nakładów inwestycyjnych. Oprocentowanie tej pożyczki wynosi dla samorządów terytorialnych 0,3 % stopy redyskontowej.

W NFOŚiGW istnieje możliwość umarzania pożyczek jeśli:

- zadanie zostało zrealizowane terminowo,
- osiągnięto założony efekt rzeczowy i ekologiczny,
- spłacono terminowo co najmniej 50 % udzielonej pożyczki wraz z oprocentowaniem.

Fundusz preferuje wnioski podmiotów, które zadeklarują przeznaczenie umorzonych kwot na inwestycje proekologiczne. Okres spłaty pożyczki wynosi maksymalnie 5 lat.

7.1.3. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie dofinansowuje przedsięwzięcia związane z ochroną środowiska na poziomie lokalnym i regionalnym, a także ponadregionalnym. Dotychczasowa praktyka wskazuje, że gwarantuje on stabilność finansową w realizacji przedsięwzięć ochrony środowiska, które są kapitałochłonne i wieloletnie.

Wojewódzki Fundusz udziela pożyczek i dotacji a także może zlecać bankom udzielanie kredytów oraz dokonywać dopłat do kredytów preferencyjnych udzielanych przez banki ze środków własnych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną.

Udzielana pożyczka nie może przekroczyć 50% kosztów rzeczywistych zadania a okres kredytowania nie może być dłuższy niż 10 lat.

Pożyczka udzielona przez Wojewódzki Fundusz jednostkom samorządu terytorialnego, może być częściowo umorzona, przy czym jednym z warunków jest spłacenie w terminach określonych w umowie co najmniej 70 % udzielonej pożyczki wraz z oprocentowaniem oraz oświadczenie wnioskodawcy o przeznaczeniu środków finansowych, uzyskanych w wyniku umorzenia na inne zadanie realizowane w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Fundusz udziela dotacji na działania nieinwestycyjne, przy czym wysokość dotacji nie może przekroczyć 50 % kosztów rzeczywistych zadania.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie w przyszłych latach będzie wspierał przedsięwzięcia i programy służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej na terenie województwa zachodniopomorskiego kierując się zasadami zrównoważonego rozwoju.

W pierwszej kolejności będą dofinansowywane projekty inwestycyjne i działania realizowane z udziałem środków Unii Europejskiej w obszarze „Środowisko”, w szczególności realizowane w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POLiŚ), Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Zachodniopomorskiego (RPO WZ), Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”, zadanie objęte dofinansowaniem ze środków NFOŚiGW, czy inicjatyw wspólnotowych (głównie INTERREG), czy innych programów bezzwrotnej pomocy zagranicznej (np. Szwajcarsko – Polski Program Współpracy).

7.1.4. Fundusze Unii Europejskiej

W maju 2004 r. Polska stała się członkiem Unii Europejskiej, dzięki temu może ubiegać się o dofinansowanie inwestycji w dziedzinie ochrony środowiska z funduszy spójności oraz z funduszy strukturalnych.

7.1.4.1. Fundusze strukturalne

Fundusze strukturalne są instrumentami Polityki Strukturalnej Unii Europejskiej. Ich zadaniem jest wspieranie restrukturyzacji i modernizacji gospodarek krajów UE. W ten sposób wpływa się na zwiększenie spójności ekonomicznej i społecznej Unii. Fundusze kierowane są do tych sektorów gospodarki i regionów, które bez pomocy finansowej nie są w stanie dorównać do średniego poziomu ekonomicznego w UE. Polityka Strukturalna i Fundusze mają pomóc władzom centralnym i regionalnym słabiej rozwiniętych regionów w rozwiązaniu ich najważniejszych problemów gospodarczych.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

W latach 2007-2013, w wyniku reformy polityki spójności, liczba Funduszy strukturalnych została ograniczona do dwóch: Europejski Fundusz Społeczny oraz Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego. Do głównego nurtu programowania został włączony również Fundusz Spójności, który w latach 2007-2013 będzie podlegał podobnym zasadom, jak Fundusze strukturalne. Fundusz Spójności jest instrumentem finansowym UE, nienależącym do Funduszy strukturalnych i wdrażany jest na poziomie wybranych państw a nie regionów. Jego celem jest ułatwienie integracji słabiej rozwiniętych krajów poprzez budowę sieci transportowych oraz obiektów ochrony środowiska o znaczeniu ponadregionalnym.

7.1.4.2. Programy pomocowe – operacyjne

Programy pomocowe (tzw. programy operacyjne) stanowią narzędzia realizacji Narodowej Strategii Spójności. Dokumentem określającym kierunki i wysokość wsparcia finansowego ze strony Funduszy na realizację zamierzeń rozwojowych w Polsce w latach 2007-2013 jest Narodowa Strategia Spójności (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia). Narodowa Strategia Spójności (NSS) to dokument strategiczny określający priorytety i obszary wykorzystania oraz system wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności w Polsce w ramach budżetu Wspólnoty na lata 2007–2013. Łączna suma środków zaangażowanych w realizację NSS w latach 2007-2013 wyniesie około 85,6 mld euro, z czego 67,3 mld euro będzie pochodziło z budżetu UE. Narodowa Strategia Spójności będzie realizowana za pomocą następujących programów operacyjnych:

1. Program Infrastruktura i Środowisko – 27,9 mld euro,
2. Program Kapitał Ludzki – 9,7 mld euro,
3. Program Innowacyjna Gospodarka – 8,3 mld euro,
4. Program Rozwój Polski Wschodniej – 2,3 mld euro,
5. Program Pomoc Techniczna – 0,5 mld euro,
6. Program Europejskiej Współpracy Terytorialnej – 0,7 mld euro,
7. 16 regionalnych programów – 16,6 mld euro.

PROGRAM INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO

Celem programu jest poprawa atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej. Program zgodnie z Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia (NSRO), stanowi jeden z programów operacyjnych będących podstawowym narzędziem do osiągnięcia założonych w nich celów przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Podział środków UE dostępnych w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko pomiędzy poszczególne sektory przedstawia się następująco:

- środowisko – 4,8 mld euro,
- transport – 19,4 mld euro,
- energetyka – 1,7 mld euro,
- kultura – 490,0 mln euro,
- zdrowie – 350,0 mln euro,
- szkolnictwo wyższe – 500,0 mln euro.

Dodatkowo dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko przewidziane zostały środki na pomoc techniczną (w sumie 581,3 mln euro).

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

W ramach programu realizowanych będą następujące priorytety z zakresu ochrony środowiska:

1. Gospodarka wodno-ściekowa,
2. Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi,
3. Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska ,
4. Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska,
5. Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych,
6. Transport przyjazny środowisku,
7. Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna,
8. Pomoc techniczna - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,
9. Pomoc techniczna - Fundusz Spójności.

PROGRAM KAPITAŁ LUDZKI

Program stanowi odpowiedź na wyzwania, jakie przed państwami członkowskimi UE, w tym również Polską, stawia odnowiona Strategia Lizbońska. Do wyzwań tych należą: uczynienie z Europy bardziej atrakcyjnego miejsca do lokowania inwestycji i podejmowania pracy, rozwijanie wiedzy i innowacji oraz tworzenie większej liczby trwałych miejsc pracy. Dążąc do efektywnego rozwoju zasobów ludzkich, Program koncentruje wsparcie na następujących obszarach: zatrudnienie, edukacja, integracja społeczna, rozwój potencjału adaptacyjnego pracowników i przedsiębiorstw, a także zagadnienia związane z budową sprawnej i skutecznej administracji publicznej wszystkich szczebli i wdrażaniem zasady dobrego rządzenia.

PROGRAM INNOWACYJNA GOSPODARKA

POIG ma na celu wspieranie szeroko rozumianej innowacyjności. Interwencja w ramach tego programu obejmuje zarówno bezpośrednie wsparcie dla przedsiębiorstw, instytucji otoczenia biznesu oraz jednostek naukowych świadczących przedsiębiorstwom usługi o wysokiej jakości, a także wsparcie systemowe zapewniające rozwój środowiska instytucjonalnego innowacyjnych przedsiębiorstw. W ramach czwartej osi priorytetowej „Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia” dofinansowywane są projekty dotyczące nowych inwestycji obejmujących zastosowanie nowych, wysoko innowacyjnych rozwiązań w szczególności technologicznych w produkcji i usługach, w tym prowadzących do zmniejszenia szkodliwego oddziaływania na środowisko.

PROGRAM POMOC TECHNICZNA

Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013 jest pierwszym polskim programem operacyjnym na lata 2007-2013 zatwierdzonym przez Komisję Europejską. Program stanowi jeden z elementów systemu realizacyjnego Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013. Celem nadrzędnym Programu jest zapewnienie sprawnego i efektywnego przebiegu realizacji NSRO. Zostanie on osiągnięty poprzez realizację celów szczegółowych, mających za zadanie możliwie skuteczną neutralizację słabych stron i zagrożeń, przy jednoczesnym jak najefektywniejszym wykorzystaniu mocnych stron oraz istniejących szans.

PROGRAM EUROPEJSKIEJ WSPÓŁPRACY TERYTORIALNEJ

Europejska Współpraca Terytorialna wdrażana będzie za pomocą 3 typów programów operacyjnych:

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

- współpracy transgranicznej, której celem jest rozwijanie wspólnych inicjatyw lokalnych i regionalnych,
- współpracy transnarodowej, ukierunkowanej na integrację terytorialną Unii Europejskiej poprzez wspieranie dostępności, zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich, innowacyjność i ochronę środowiska naturalnego,
- współpracy międzyregionalnej, umożliwiającej wymianę doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie m.in. wspierania innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy oraz ochrony środowiska.

Województwo Zachodniopomorskie uczestniczy w następujących programach operacyjnych w ramach poszczególnych komponentów Europejskiej Współpracy Terytorialnej:

1. Współpraca transgraniczna:

- Polska (województwo zachodniopomorskie) – Niemcy (Meklemburgia/Pomorze Wschodnie-Brandenburgia);
- Polska – Szwecja-Dania-Litwa-Niemcy (Południowy Bałtyk)

2. Współpraca transnarodowa:

- Region Morza Bałtyckiego – oprócz Polski w tym programie uczestniczą: Dania, Estonia, Finlandia, Litwa, Niemcy, Szwecja oraz Białoruś, Norwegia i Rosja;
- Europa Środkowa – oprócz Polski w tym programie uczestniczą: Austria, Czechy, Niemcy, Słowacja, Słowenia, Węgry, Włochy, Ukraina.

3. Współpraca międzynarodowa.

W nowym okresie programowania 2007-2013 w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej będzie realizowany tylko jeden **Program Operacyjny Współpracy Międzyregionalnej - INTERREG IV C**, który swoim zasięgiem obejmie całe terytorium Unii Europejskiej. Będą w nim uczestniczyli partnerzy z 27 państw członkowskich Unii Europejskiej oraz z Norwegii i Szwajcarii. W ramach tego programu wspierane będą działania zmierzające do poprawy efektywności polityki regionalnej poprzez promowanie innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy oraz ochronę środowiska i zapobieganie zagrożeniom.

16 REGIONALNYCH PROGRAMÓW

Każde polskie województwo posiada własny regionalny program rozwoju (tzw. regionalny program operacyjny), w ramach którego o dotacje Unii Europejskiej mogą ubiegać się podmioty z danego województwa. Realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego dla województwa zachodniopomorskiego na lata 2007-2013 ma na celu wsparcie rozwoju województwa, zmierzającego do zwiększenia jego konkurencyjności, spójności gospodarczej, terytorialnej, społecznej i wzrostu poziomu życia mieszkańców. Z programu tego z zakresie ochrony środowiska można ubiegać się o dofinansowanie w ramach osi:

- oś priorytetowa 2. Rozwój infrastruktury transportowej i energetycznej
- oś priorytetowa 4. Infrastruktura ochrony środowiska, której celem jest poprawa stanu środowiska naturalnego, a szczególnie: ograniczenie ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza, ód i gleby, poprawa jakości wody pitnej dostarczanej mieszkańcom, usprawnienie systemu gospodarki odpadami, czynna ochrona przyrody, wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, poprawa stanu bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, przeciwpożarowego i ochrony przed skutkami nadzwyczajnych zagrożeń środowiska.
- oś priorytetowa 5. Turystyka, kultura i rewitalizacja.

PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

Podstawą realizacji założeń strategicznych programu, opasanych w Krajowym Planie Strategicznym Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, są działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz ze środków krajowych przeznaczonych na ten cel w ustawie budżetowej. Dysponentem środków na terenie Polski jest Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 przewidziano następujące kierunki wsparcia obszarów wiejskich:

Os 1: Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego: w tym:

- Działanie 121 modernizacja gospodarstw rolnych, w ramach, którego można otrzymać dofinansowanie inwestycji związanych z zharmonizowaniem warunków produkcji rolnej z wymogami dotyczącymi ochrony środowiska naturalnego oraz związane z wytwarzaniem i wykorzystaniem energii ze źródeł odnawialnych na potrzeby prowadzenia produkcji rolnej.
- Działanie 123 zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej, w ramach, które dofinansowanie można uzyskać na zakup lub instalację urządzeń służących poprawie ochrony środowiska.
- Działanie 125 Poprawa i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa – schemat II: gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi, beneficjentem tej pomocy mogą być tylko Wojewódzkie Zarządy Melioracji i Urzędzeń Wodnych a pomoc można przeznaczyć na projekty z zakresu melioracji wodnych oraz związane z kształtowaniem przekroju oraz układu poziomego koryta cieku naturalnego.

Os 2 Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich:

- Działania 211 i 212 – wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania i ma formę rocznych zryczałtowanych płatności do ha użytków rolnych położonych na obszarach górskich lub innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania i pozostających w użytkowaniu rolniczym.
- Działanie 214 program rolnośrodowiskowy obejmuje pomoc w formie płatności zryczałtowanej stanowiącą rekompensatę utraconego dochodu, dodatkowych poniesionych kosztów. Płatności rolnośrodowiskowe są przyznawane rolnikom, którzy dobrowolnie przyjmują na siebie zobowiązania rolnośrodowiskowe. W ramach tego działania przewidziane są pakiety:
 - Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone,
 - Pakiet 2. Rolnictwo Ekologiczne
 - Pakiet 3 Ekstensywne trwałe użytki zielone
 - Pakiet 4 Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000
 - Pakiet 5. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000
 - Pakiet 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie
 - Pakiet 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie
 - Pakiet 8. Ochrona gleb i wód
 - Pakiet 9. Strefy buforowe (zadrzewienia, zakrzaczenia i miedze śródpolne)
- Działanie 221, 223 Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

- Działanie 226 Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych – beneficjentem pomocy mogą być Nadleśnictwa Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe.
- Oś 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej
- Działania 311 i 312 Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej i tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw w ramach, tych działań udziela się pomocy z tytułu podjęcia lub rozwoju działalności oraz inwestycji związanych z tworzeniem lub rozwojem mikroprzedsiębiorstw w zakresie min. usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem oraz wytwarzaniem produktów energetycznych z biomasy.
 - Działanie 321 Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej. W ramach tego działania pomocy udziela się na realizację projektów w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, tworzenia systemu zbioru, segregacji, wywozu odpadów komunalnych, wytwarzania lub dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności wiatru, wody, energii geotermalnej, słońca, biogazu albo biomasy. Beneficjentem pomocy może być gmina lub jednostka organizacyjna.

FUNDUSZ LIFE+

Fundusz LIFE+ jest jedynym instrumentem finansowym Unii Europejskiej koncentrującym się wyłącznie na współfinansowaniu projektów w dziedzinie ochrony środowiska. Jego głównym celem jest wspieranie procesu wdrażania wspólnotowego prawa ochrony środowiska, realizacja polityki ochrony środowiska oraz identyfikacja i promocja nowych rozwiązań dla problemów dotyczących ochrony przyrody.

LIFE+ składa się z trzech komponentów, w ramach których współfinansowane są projekty w zakresie:

wdrażania dyrektywy Ptasiej i dyrektywy Siedliskowej, w tym ochrony priorytetowych siedlisk i gatunków, ochrony środowiska, zapobiegania zmianom klimatycznym, innowacyjnych rozwiązań w dziedzinie ochrony zdrowia i polepszania jakości życia oraz wdrażania polityki zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych i gospodarki odpadami, działań informacyjnych i komunikacyjnych, kampanii na rzecz zwiększania świadomości ekologicznej w społeczeństwie, w tym kampanie na temat zapobiegania pożarom lasów oraz wymiany najlepszych doświadczeń i praktyk.

Program LIFE+ zapewnia wsparcie finansowe w średniej wysokości 50% wartości projektu. Nabór wniosków ogłaszany jest raz do roku przez Komisję Europejską.

Przewidziane do realizacji projekty będą mogły otrzymać dofinansowanie w postaci bezzwrotnej dotacji. Poziom dofinansowania uzależniony jest od charakteru projektu i wynosi:

50% kosztów kwalifikowanych - podstawowy maksymalny poziom dofinansowania

75% kosztów kwalifikowanych - możliwy poziom dofinansowania w wyjątkowych, uzasadnionych przypadkach dla projektów z komponentu 1 (Przyroda i Różnorodność biologiczna), których głównym celem jest ochrona gatunków i siedlisk priorytetowych w obrębie obszarów Natura 2000.

Dotacja wypłacana będzie po pozytywnym rozpatrzeniu wniosku i podpisaniu umów między beneficjentem a Komisją Europejską. Rozporządzenie ws. LIFE+ nie określa minimalnej wartości projektu. Należy jednak liczyć się z faktem, iż zbyt małe projekty nie zostaną zaakceptowane przez Komisję. Można przyjąć, że minimalna wartość zgłaszanych projektów nie powinna być mniejsza niż 500 tys. euro. Instytucją pośredniczącą dla LIFE+ na terenie Polski jest Ministerstwo Środowiska.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-

PODMIOTY UDZIALEJĄCE INNEJ POMOCY

1. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa udziela pomocy finansowej producentom rolnym w zakresie ochrony środowiska przez przyznawanie płatności bezpośrednich udzielanych do upraw roślin energetycznych - plantacji wierzby lub róży bezkolcowej wykorzystywanych na cele energetyczne oraz przez przyznawanie kredytów na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym i usługach dla rolnictwa – agroturystyka w gospodarstwach rolnych.
2. Fundacja „Fundusz Współpracy” jest administratorem tzw. Counterpart Funds (CPF). Są to środki bezzwrotnej pomocy zagranicznej, pochodzące z odsprzedaży pomocy rzeczowej dla Polski, głównie fundusze złotowe Komisji Europejskiej, przekazywane na mocy kolejnych umów, a także środki przekazane rządowi RP na mocy porozumień i umów bilateralnych ze Szwajcarią, Włochami, Japonią, Australią, Austrią i USA. Fundusze te przeznaczone zostały na granty dla organizacji i instytucji, wspierające, w zależności od woli donatora, różne dziedziny, w tym ochronę środowiska.
3. Fundacja EkoFundusz Środki EkoFunduszu pochodzą z bezzwrotnej pomocy zagranicznej i z tzw. ekokonwersji - zamianę kwot polskiego długu zagranicznego na środki inwestycyjne w dziedzinie ochrony środowiska. Zadaniem EkoFunduszu jest dofinansowywanie przedsięwzięć w dziedzinie ochrony środowiska, które mają przynieść efekt w skali nie tylko regionu czy kraju, ale także wpływają na osiągnięcie celów ekologicznych uznanych za priorytetowe w skali europejskiej a nawet światowej. W związku ze zbliżającym się terminem zakończenia programu zamiany polskiego zadłużenia na inwestycje ochrony środowiska, wnioski o udzielenie dotacji dla projektów będą przyjmowane tylko do dnia 30 czerwca 2008 r. przy czym przewidywany we wnioskach termin zakończenia wydatkowania dotacji nie może przekraczać daty 15 grudnia 2009 r.
4. Inicjatywa JASPERS – to wsparcie dla projektów w europejskich regionach. Celami inicjatywy JASPERS są wsparcie przygotowania dużych projektów inwestycyjnych, przyspieszenie przygotowania projektów umożliwiających wykorzystanie środków unijnych przyznanych Polsce, polepszenie jakości wniosków o dofinansowanie zatwierdzanych przez Komisję Europejską. Inicjatywa JASPERS dotyczy wsparcia dużych projektów od 25 mln euro w sektorze środowiska, które kwalifikują się do wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Funduszu Spójności. Wsparcie nie ma charakteru finansowego, ale doradczy. Przedmiotem wsparcia JASPERS jest pomoc techniczna w przygotowaniu dużych projektów inwestycyjnych.
5. INTERACT II jest programem wsparcia technicznego, który ma na celu ulepszenie zarządzania i wdrażania programów w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej. Budżet tego programu na lata 2007-2013 wynosi 34 033 512 euro, w tym wkład Polski - 449 376 euro. Misją INTERACT II jest wspieranie Europejskiej Współpracy Terytorialnej, współfinansowanej przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w okresie programowania 2007 – 2013 w zapewnianiu usług dla grup docelowych. Usługi te mają na celu: zabezpieczanie i zwiększanie wydajności i efektywności programów i projektów Współpracy Terytorialnej, odnoszących się do konkretnych obszarów geograficznych lub dziedzin tematycznych oraz dążenie do poprawy jakości i know-how w wymianie transgranicznej, transnarodowej i międzyregionalnej w Państwach Członkowskich UE i krajach stowarzyszonych Norwegii i Szwajcarii.
6. Fundacja na rzecz Rozwoju Wsi Polskiej „Polska Wieś 2000” im. Macieja Rataja Zakres działania fundacji obejmuje dofinansowanie inicjatyw lokalnych na rzecz rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej obszarów wiejskich oraz rozwój

szeroko rozumianej pozarolniczej małej i średniej przedsiębiorczości na terenach wiejskich. W szczególności do celów statutowych Fundacji należy działanie na rzecz: rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej obszarów wiejskich (budowa i modernizacja dróg publicznych, zbiorowe zaopatrzenie wsi w wodę, ochronę środowiska na wsi), szeroko rozumianej pozarolniczej małej i średniej przedsiębiorczości na terenach wiejskich, rozwoju i produkcji biopaliwa i bioetanolu oraz energii cieplnej i elektrycznej ze źródeł odnawialnych pochodzenia rolniczego (produkty rolnicze i biomasa), rozwoju kultury oraz zachowania i wykorzystania lokalnego potencjału rozwojowego w postaci dziedzictwa kulturowego i historycznego terenów wiejskich, dla wspomagania lokalnej aktywności społeczno-zawodowej, promocji integracji społecznej, zwiększenia atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej terenów wiejskich, tworzenia miejsc pracy. Fundacja udziela pomocy finansowej w formie dotacji i kredytów. Pomoc mogą uzyskać zarówno jednostki samorządu terytorialnego jak i rolnicy oraz podmioty gospodarcze.

7. Fundacja Wspomaganie Wsi. - Udzielała ona dotacji i preferencyjnych kredytów na budowę wodociągów i kanalizacji na terenach wiejskich oraz organizuje szkolenia dla mieszkańców wsi w zakresie prowadzenia małej przedsiębiorczości, agroturystyki, ochrony środowiska, podstaw demokracji lokalnej i budowania świadomości obywatelskiej. W zakresie ochrony środowiska, fundacja wspiera rozwój małej retencji wodnej udzielając preferencyjnych kredytów na rekonstrukcję małych elektrowni wodnych na terenach nizinnych, elektrowni wiatrowych oraz na zainstalowanie kolektorów słonecznych.

7.1.5. Bank Ochrony Środowiska

Bank Ochrony Środowiska udziela kredytów ze środków własnych oraz środków NFOŚiGW i WFOŚiGW z przeznaczeniem na inwestycje służące likwidacji degradacji i ochronie środowiska.

Na bazie wieloletniego doświadczenia Bank realizuje zadania związane z jego proekologiczną misją, współpracuje z organizacjami zajmującymi się finansowaniem ochrony środowiska tj. Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Fundacją Polska Wieś 2000 im. M. Rataja, Europejskim Funduszem Rozwoju Wsi Polskiej oraz innymi funduszami pomocowymi.

Bank udziela na cele proekologiczne następujących instrumentów:

1. Kredyt na zakup lub montaż wyrobów służących ochronie środowiska

Podmioty uprawnione do ubiegania się o kredyt: wszyscy ubiegający się, max kwota kredytu - do 100% kosztów zakupu i kosztów montażu, okres kredytowania - do 5 lat, oprocentowanie - zmienne ustalone na podstawie uchwały Zarządu BOŚ S.A.

2. Kredyty na przedsięwzięcia inwestycyjne na terenach wiejskich w zakresie agroturystyki

Podmioty uprawnione do ubiegania się o kredyt: rolnicy i członkowie ich rodzin, inne osoby fizyczne wykonujące działalność gospodarczą, spółki handlowe, inne osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, lecz posiadające zdolność prawną, gminy wiejskie i miejsko-wiejskie oraz związki komunalne tych gmin. Przedmiotem kredytowania mogą być: nakłady inwestycyjne związane z uruchomieniem nowych lub rozwojem istniejących przedsięwzięć gospodarczych w zakresie agroturystyki na wsi lub w miastach do 20 tys. mieszkańców, w zakresie: bazy noclegowej, bazy gastronomicznej, bazy rekreacyjno-sportowej i kulturowej, zakupu niezbędnego, pierwszego wyposażenia inwestycyjnego budowanych obiektów agroturystycznych.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-

Maksymalna kwota kredytu: do 300.000 zł lecz nie więcej niż 80% wartości kosztorysowej zadania brutto. Okres kredytowania - do 5 lat. Oprocentowanie - 1,28 s. r. w. jednak nie mniej niż 4% w stosunku rocznym.

3. Kredyty na przedsięwzięcia z zakresu termomodernizacji

Podmioty uprawnione do ubiegania się o kredyt: właściciele lub zarządcy budynku, lokalnej sieci ciepłowniczej lub lokalnego źródła ciepła, niezależnie od statusu prawnego, z wyłączeniem jednostek budżetowych i zakładów budżetowych, jednostki samorządu terytorialnego realizujące przedsięwzięcie termomodernizacyjne w budynku stanowiącym ich własność i wykorzystywanym do wykonywania zadań publicznych. Maksymalna kwota kredytu - do 80% kosztów zadania, okres spłaty - do 10 lat, oprocentowanie - zmienne ustalone na podstawie uchwały Zarządu BOŚ S. A.

4. Kredyty dla firm realizujących inwestycje w formule "Trzeciej strony"

Przedmiotem kredytowania mogą być inwestycyjne przedsięwzięcia proekologiczne: których celem jest uzyskanie oszczędności energii elektrycznej, energii cieplnej, zużycia wody lub z tytułu zmniejszenia opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska, służące składowaniu lub zagospodarowywaniu odpadów, oczyszczaniu ścieków lub uzdatnianiu wody i których efekty ekologiczne w wyrazie finansowym zapewniają spłatę kredytu. Podmioty uprawnione do ubiegania się o kredyt: przedsiębiorcy, wprowadzający nową technologię w obiektach Zamawiającego w celu uzyskania zysków z oszczędności lub opłat, o których mowa wyżej. Maksymalna kwota kredytu - do 80% kosztów zadania, okres kredytowania - do 10 lat, oprocentowanie – zmienne.

1. Kredyty na zbiorowe zaopatrzenie w wodę wsi i miast do 20 tys. mieszkańców.

Podmioty uprawnione do ubiegania się o kredyt: jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego i powiatowego oraz ich związki i porozumienia, spółki handlowe, inne osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, lecz posiadające zdolność prawną. Przedmiotem kredytowania mogą być inwestycje w zakresie zbiorowego zaopatrzenia wsi w wodę zlokalizowane na terenach wiejskich, rozumianych jako tereny rolne, leśne i inne otwarte osiedla wiejskie i małe miasta do 20 tys. mieszkańców. Maksymalna kwota kredytu - 500.000 zł lecz nie więcej niż 80% wartości kosztorysowej zadania. Okres kredytowania - do 5 lat, oprocentowanie - 0,88 s. r. w. lecz nie mniej niż 4% w stosunku rocznym od kwoty wykorzystanego kredytu.

2. Kredyty ze środków BOŚ z dopłatami WFOŚGW w Szczecinie do oprocentowania

- inwestycje polegające na przebudowie kotłowni opalanych paliwem stałym (węgiel, koks, miał węglowy) na gazowe, olejowe lub zasilane energią elektryczną, przynoszące określony efekt w postaci zmniejszenia zużycia energii. Kredyty przeznaczone dla osób fizycznych oraz wszystkich ubiegających się z województwa zachodniopomorskiego. Wartość kredytu: do 80% kosztu inwestycji, okres kredytowania: do 5 lat, oprocentowanie: 0,4 s. r. w.
- zadania inwestycyjne wykorzystujące odnawialne źródła energii, przynoszące wymierny efekt ekologiczny w wyniku pozyskania energii w sposób inny niż tradycyjny. Kredyty przeznaczone dla osób fizycznych oraz wszystkich ubiegających się z województwa zachodniopomorskiego. Wartość kredytu: do 80% kosztu inwestycji, oprocentowanie: 0,3 s. r. w., okres kredytowania: do 5 lat
- zakup, budowa i instalacja małych - o przepustowości do 100m³/d oraz przydomowych oczyszczalni ścieków. Kredyty na przydomowe oczyszczalnie ścieków przeznaczone są dla osób fizycznych, kredyty na małe oczyszczalnie ścieków - dla wszystkich ubiegających się. Wartość kredytu: do 80% kosztu inwestycji, oprocentowanie: 0,3 s. r. w., okres kredytowania: do 5 lat
- zadania inwestycyjne polegające na zakupie i montażu stolarki (okna i drzwi) oraz dociepleniu obiektu, przynoszące wymierny efekt w postaci zmniejszenia

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

zużycia energii. Kredyty przeznaczone dla osób fizycznych oraz wszystkich ubiegających się z województwa zachodniopomorskiego. Wartość kredytu: do 80% kosztu inwestycji, oprocentowanie: 0,6 s. r. w., okres kredytowania: do 5 lat

- wymiana powierzchni dachowych azbestowych i/lub elewacji z płyt azbestowych, kredyty przeznaczone dla osób fizycznych oraz wszystkich ubiegających się z województwa zachodniopomorskiego. wartość kredytu: do 80% kosztu inwestycji, oprocentowanie: 0,3 s. r. w., okres kredytowania: do 5 lat

Organizacja niepublicznych emisji Obligacji Komunalnych.

Potencjalnymi Emitentami mogą być jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty, województwa), związki tych jednostek oraz Miasto Stołeczne Warszawa.

Warunkami zorganizowania przez BOŚ emisji obligacji są:

- uzyskanie pozytywnej opinii Banku o zdolności kredytowej Emitenta,
- wymagane dokumenty, zaświadczenia i zezwolenia: wnioski o organizację emisji Obligacji Komunalnych, Uchwała Rady Gminy (Powiatu) o emisji Obligacji Komunalnych, pozytywna opinia Regionalnej Izby Obrachunkowej o ww. Uchwale, prognoza budżetu na czas trwania emisji,
- przedmiot finansowania: inwestycje jednostek samorządu terytorialnego,
- waluta: PLN
- kwota finansowania: zgodnie z ograniczeniami wynikającymi z ustawy o finansach publicznych i Prawa Bankowego
- okres finansowania: brak ograniczeń
- warunki spłaty: jednorazowe spłaty każdej serii Obligacji, odsetki płatne po zakończeniu kolejnych okresów odsetkowych
- wymagane zabezpieczenia: zgodnie z Ustawą o obligacjach.

Bank prowadzi pełną obsługę emisji Obligacji Komunalnych, w tym:

- przygotowanie programu emisji Obligacji Komunalnych
- gwarantowanie dojścia emisji do skutku
- obsługę wykupu obligacji i wypłaty odsetek
- prowadzenie depozytu obligacji
- obsługę transakcji na rynku wtórnym

Koszty emisji: prowizja za zorganizowanie emisji Obligacji, prowizja za uplasowanie emisji, prowizja za objęcie Obligacji przez bank z tytułu gwarancji zamknięcia emisji. Prowizje, w każdym przypadku ustalane są indywidualnie. Oprocentowanie: ustalane jest na podstawie przeprowadzanych przez Bank analiz finansowych i oceny ryzyka Emitenta w wysokości: oprocentowanie bonów skarbowych + marża.

Korzyści: relatywnie niskie koszty pozyskania środków, krótki czas potrzebny na pozyskanie środków, promocja Emitenta na rynku kapitałowym, elastyczność programu emisyjnego.

7.2. Zarządzanie aktualizacją Programu Ochrony Środowiska

Warunkiem realizacji Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska jest ustalenie systemu zarządzania tym dokumentem. Zarządzanie Aktualizacją Programu odbywa się z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju, w oparciu o instrumenty zarządzania zgodne z kompetencjami i obowiązkami podmiotów zarządzających.

W odniesieniu do aktualizacji Gminnego Programu Ochrony Środowiska jednostką, na której będą spoczywały główne zadania zarządzania tym programem będzie Urząd

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA -AKTUALIZACJA I-

Gminy, jednak całościowe zarządzanie środowiskiem w gminie będzie odbywać się na kilku szczeblach. Oprócz szczebla gminnego są jeszcze szczeble powiatowy i wojewódzki obejmujące działania podejmowane w skali województwa i powiatu, a także szczeble jednostek organizacyjnych, obejmujących działania podejmowane przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska. Na każdą z tych jednostek nałożone są różne (czasami zbieżne) obowiązki.

Na trochę innych zasadach odbywa się zarządzanie w stosunku do podmiotów gospodarczych korzystających ze środowiska. Kierują się one głównie rachunkiem (efektami) ekonomicznym i zasadami konkurencji rynkowej choć od jakiegoś czasu uwzględniają one także głos opinii społecznej. Na tym szczeblu zarządzane środowiskiem odbywa się przez:

- dotrzymanie wymagań stawianych przez przepisy prawa;
- porządkowanie technologii i reżimów obsługi urządzeń;
- modernizacje stosowanych technologii;
- eliminowanie technologii uciążliwych dla środowiska;
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska;
- stałą kontrolę zanieczyszczeń.

Instytucje działające w ramach administracji a odpowiedzialne za wykonanie i egzekwowanie prawa mają głównie na celu zapobieganie zanieczyszczeniom poprzez:

- racjonalne planowanie przestrzenne;
- kontrolowanie gospodarczego korzystania ze środowiska;
- porządkowanie działalności związanej z gospodarczym korzystaniem ze środowiska;
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska.

Instrumenty służące do zarządzania programem ochrony środowiska wynikają z obowiązujących aktów pranych (np. Prawo ochrony środowiska, o zagospodarowaniu przestrzennym, o ochronie przyrody, o odpadach itp.) i można je podzielić na instrumenty prawne, finansowe, społeczne oraz strukturalne.

7.2.1. Instrumenty prawne

Do instrumentów prawnych zaliczamy:

- pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii, w tym pozwolenia zintegrowane,
- decyzje zatwierdzające plany gospodarki odpadami,
- koncesje geologiczne wydawane na rozpoznanie i eksploatację surowców mineralnych,
- raporty oddziaływania na środowisko planowanych czy istniejących inwestycji,
- uchwały zatwierdzające plany zagospodarowania przestrzennego,
- decyzje ustalające lokalizację inwestycji celu publicznego lub warunków zabudowy i zagospodarowania terenu.

Szczególnym instrumentem prawnym jest od niedawna monitoring czyli kontrola jakości stanu środowiska. Prowadzony on jest zarówno jako badania jakości środowiska jak też w odniesieniu do ilości zasobów środowiska. Obecnie, wprowadzenie badań monitoringowych jako obowiązujących przez zapisy w niektórych aktach prawnych czynią je instrumentem o znaczeniu prawnym.

7.2.2. Instrumenty finansowe

Do instrumentów finansowych zaliczamy:

- opłaty za korzystanie ze środowiska – za emisje zanieczyszczeń do powietrza, za pobór wody powierzchniowej i podziemnej, za odprowadzanie ścieków do wód lub ziemi, za składowanie odpadów, za powierzchnie, z której odprowadzane są ścieki,
- administracyjne kary pieniężne,
- odpowiedzialność cywilna, karna i administracyjna,
- kredyty i dotacje z funduszy ochrony środowiska.

7.2.3. Instrumenty społeczne

Współdziałanie to jeden z najważniejszych instrumentów społecznych pomagający w dobrym zarządzaniu ochroną środowiska na terenie Miasta i Gminy. Uzgodnienia i usprawnienia instytucjonalne są ważnym elementem skutecznego zarządzania opartego o zasady zrównoważonego rozwoju. Można je podzielić na:

1. Narzędzia dla usprawnienia współpracy i budowania partnerstwa tzw. „uczenie się poprzez działanie”. Można w nich wyróżnić dwie kategorie dotyczące:

- działań samorządów (doksztalcanie profesjonalne i system szkoleń, interdyscyplinarny model pracy, współpraca i partnerstwo w systemach sieciowych),
- powiązań między władzami samorządowymi a społeczeństwem (udział społeczeństwa w zarządzaniu poprzez system konsultacji i debat publicznych, wprowadzenie mechanizmów, tzw. budowania świadomości – kampanie edukacyjne)

2. Narzędzia dla formułowania, integrowania i wdrożenia polityk środowiskowych

- środowiskowe porozumienia, karty, deklaracje, statuty;
- strategie i plany działań;
- systemy zarządzania środowiskiem;
- ocena wpływu na środowisko;
- ocena strategii środowiskowych.

3. Narzędzia włączające mechanizmy rynkowe w realizację zrównoważonego rozwoju:

- opłaty, podatki, grzywny (na rzecz środowiska);
- regulacje cenowe;
- regulacje użytkowania, oceny inwestycji;
- środowiskowe zalecenia dla budżetowania;
- kryteria środowiskowe w procedurach przetargowych.

4. Narzędzia dla pomiaru, oceny i monitorowania skutków zrównoważonego rozwoju

- wskaźniki równowagi środowiskowej;
- ustalenie wyraźnych celów operacyjnych;
- monitorowanie skuteczności procesów zarządzania.

Kolejnym bardzo istotnym elementem instrumentów społecznych jest edukacja ekologiczna. Pod tym pojęciem należy rozumieć różnorodne działania, które zmierzają do kształtowania świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz przyjaznych dla środowiska nawyków. Podstawą jest tu rzetelne i ciągle przekazywanie wiedzy na temat ochrony środowiska oraz komunikowanie się władz samorządów lokalnych ze społeczeństwem na drodze podejmowanych działań inwestycyjnych.

Ważna dla ochrony środowiska jest również współpraca pomiędzy powiatowymi i gminnymi służbami ochrony środowiska, instytucjami naukowymi, organizacjami społecznymi oraz podmiotami gospodarczymi. Powinny to być relacje partnerskie które będą prowadziły do wspólnej realizacji poszczególnych przedsięwzięć. I tak pozarządowe

organizacje ekologiczne mogą zajmować się zarówno działaniami planistycznymi (np. przygotowywać plany ochrony rezerwatów i parków narodowych, opracowywać operaty ochrony przyrody dla nadleśnictw), prowadzić konstruktywne (i jak najbardziej fachowe) programy ochrony różnych gatunków czy typów siedlisk, realizować prośrodowiskowe inwestycje (np. związane z alternatywnymi źródłami energii) itp. Tradycyjną rolą organizacji jest też prowadzenie kontroli przestrzegania przepisów ochrony środowiska i monitoringu.

Niezbędne jest aby prowadzona komunikacja społeczna objęła swym zasięgiem wszystkie grupy społeczeństwa. Bardzo ważną sprawą jest właściwe, rzetelne i odpowiednio wcześniejsze informowanie tych mieszkańców, których planowane inwestycje będą dotyczyły w sposób bezpośredni (np. mieszkańców przez tereny, których posesji będzie przebiegać wodociąg). Nie może mieć miejsca sytuacja, że o planowanych zamierzeniach dowiadują się oni z „innych” źródeł np. prasy. W takim przypadku wielokrotnie zajmą oni postawę negatywną (czasami nawet wrogą) w stosunku do planowanej inwestycji. Jak uczy doświadczenie wydłuża to lub nawet czasami uniemożliwia realizację planowanych celów.

Należy jednak pamiętać, że głównym celem prowadzonej edukacji ekologicznej będzie zmiana postaw (nawyków) społeczeństwa w odniesieniu do poszczególnych dziedzin życia tak aby były one zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju. Z uwagi na specyfikę tego zagadnienia trzeba mieć świadomość, że będzie to proces wieloletni, co nie oznacza, że nie należy go prowadzić.

Działania edukacyjne powinny być realizowane w różnych dziedzinach, różnych formach oraz na różnych poziomach, począwszy od szkół wszystkich stopni a skończywszy na tematycznych szkoleniach adresowanych do poszczególnych grup zawodowych i organizacji.

W szczególności szkolenia ekologiczne powinny być organizowane dla:

- pracowników administracji;
- samorządów mieszkańców;
- nauczycieli szkół wszystkich szczebli;
- dziennikarzy;
- dyrekcji i kadry zakładów produkcyjnych.

Edukacja i informacja z komunikacją są ze sobą ściśle powiązane, bowiem dobra i właściwa informacja potęguje proces edukacji.

7.2.4. Instrumenty strukturalne

Do instrumentów strukturalnych należą wszelkie programy strategiczne np. strategie rozwoju wraz z programami sektorowymi a także program ochrony środowiska i to one wytyczają główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska. Nadrzędnym dokumentem powinna być strategia rozwoju powiatu. Dokument ten jest bazą dla opracowania programów sektorowych np. dotyczących rozwoju obszarów wiejskich, przemysłu, ochrony zdrowia, turystyki, ochrony środowiska itp.

W programach tych powinny być uwzględnione z jednej strony kierunki rozwoju poszczególnych dziedzin gospodarki i ich konsekwencje dla środowiska, a z drugiej wytyczono pewne ramy tego rozwoju, warunkowane troską o stan środowiska.

Oznacza to, że ochrona środowiska na terenie powiatu wymaga podejmowania pewnych działań w określonych dziedzinach gospodarki jak i codziennego życia jego mieszkańców.

7.3. Monitorowanie Programu Ochrony Środowiska

7.3.1. Zasady monitoringu

W procesie wdrażania Programu ważna jest kontrola przebiegu tego procesu oraz ocena stopnia realizacji zadań w nim wyznaczonych z punktu widzenia osiągnięcia założonych celów. Z tego względu ważne jest wyznaczenie systemu monitorowania, na podstawie którego będzie możliwe dokonanie oceny procesu wdrażania, jak i również będą mogły być dokonane ewentualne modyfikacje Programu. Monitoring powinien być sprawowany w następujących zakresach:

- monitoring środowiska,
- monitoring programu,
- monitoring odczuć społecznych.

Monitoring środowiska – system kontroli środowiska, jest narzędziem wspomagającym prawne, finansowe i społeczne instrumenty zarządzania środowiskiem. Dostarcza informacji o efektach wszystkich działań na rzecz ochrony środowiska i może być traktowany jako podstawa do oceny całej polityki ochrony środowiska. Jest jednym z najważniejszych kryteriów, na podstawie których tworzona jest nowa polityka. Mierniki efektów ekologicznych są w znacznym stopniu dostępne jako wielkości mierzone w ramach istniejących systemów kontroli i monitoringu. Pomiary poziomów emisji i imisji, zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych, są wykonywane w ramach działalności np. WIOŚ, RZGW, IMGW, a przyrost obszarów aktywnych przyrodniczo (lasów, łąk, terenów parkowych, użytków ekologicznych) znany jest instytucjom takim jak np. Urzędy Gmin, RDLP, Dyrekcje Parków Krajobrazowych.

Monitoring programu – najważniejszym wskaźnikiem jest monitorowanie realizacji poszczególnych zadań. Zarząd Gminy Widuchowa będzie oceniał co dwa lata stopień wdrożenia Programu, natomiast na bieżąco będzie kontrolowany postęp w zakresie wykonania przedsięwzięć zdefiniowanych w programie. W 2010 roku nastąpi ocena realizacji przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2008 - 2012. Wyniki oceny będą stanowiły wkład dla listy przedsięwzięć, obejmujących okres 2010 - 2012. Ten cykl będzie się powtarzał co każde dwa lata, co zapewni ciągły nadzór nad wykonaniem Programu. W przypadku nie osiągnięcia zaplanowanych zamierzeń należy dokonać analizy sytuacji i poznać jej przyczyny. Powodem mogą być np. brak czasu, pieniędzy, zasobów ludzkich lub też zmiana kolejności przewidzianych w programie zadań priorytetowych.

W cyklach czteroletnich będzie oceniany stopień realizacji celów ekologicznych (określonych w tym dokumencie dla okresu do 2016 roku). Ocena ta będzie bazą do ewentualnej korekty celów i strategii ich realizacji. Taka procedura pozwoli na spełnienie wymagań zapisanych w ustawie Prawo ochrony środowiska, a dotyczących okresu na jaki jest przyjmowany program ochrony środowiska i systemu raportowania o stanie realizacji programu ochrony środowiska.

- Ocena postępów we wdrażaniu programu ochrony środowiska, w tym przygotowanie raportu - co dwa lata,
- Aktualizacja listy przedsięwzięć - co dwa lata,
- Aktualizacja polityki ochrony środowiska, tj. celów ekologicznych i kierunków działań - co cztery lata.

Harmonogram monitoringu realizacji aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Widuchowa przedstawiony jest w poniższej tabeli.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Tabela 44. Monitoring realizacji aktualizacji Programu Ochrony Środowiska

Monitoring	2010	2011	2012	2013	ltd.
Monitoring stanu środowiska					
Mierniki efektywności Programu					
Ocena realizacji listy przedsięwzięć					
Raporty z realizacji Programu					
Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska					

Wyjaśnienie: obszar zaznaczony na czarno określa czas realizacji monitoringu

Monitoring odczuć społecznych – jest on sprawowany na podstawie badań opinii społecznej i specjalistycznych opracowań służących jakościowej ocenie udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz poprawy stanu środowiska, a także ocenie odbioru przez społeczeństwo efektów Programu, między innymi przez ilość i jakość interwencji zgłaszanych do powiatowych władz środowiskowych.

7.3.2. Monitorowanie założonych efektów ekologicznych

W ocenie postępu wdrażania aktualizacji Programu Ochrony Środowiska oraz jego faktycznego wpływu na środowisko pomocna jest analiza i monitorowanie założonych efektów ekologicznych. Powinno być ono realizowane przy pomocy wskaźników (mierników) stanu środowiska i zmian presji na środowisko, a także na wskaźnikach świadomości społecznej.

W tabeli 45 zaproponowano najistotniejsze wskaźniki, przyjmując, że lista ta nie jest wyczerpująca i powinna być modyfikowana. Jednocześnie zaznacza się, iż działania zawarte w tabeli są przykładowe i nie stanowią sztywnych założeń jakimi należy kierować się przy monitorowaniu realizacji POŚ. Lista ta została oparta na dokonanej w rozdziale IV, analizie wskaźnikowej stanu środowiska gminy.

Obok wskaźników zamieszczonych w tabeli wskazano również źródło informacji, z którego mogą być czerpane. Pomiarów poziomów emisji i imisji, zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych, są wykonywane w ramach działalności np. WIOŚ, RZGW, IMGW, a przyrost obszarów aktywnych przyrodniczo (lasów, łąk, terenów parkowych, użytków ekologicznych) znany jest instytucjom takim jak np. Urząd Gminy, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska czy RLDP.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Tabela 45. Wskaźniki monitoringowe efektywności Programu Ochrony Środowiska

Wskaźniki	Jednostka miary	Lata				Źródło informacji o wskaźnikach
		2010	2011	2011	2012	
Cel 1. Poprawa jakości środowiska – poprawa gospodarki wodami						
Jakość cieków wodnych, udział wód pozaklasowych (wg oceny ogólnej)	% udziału w ogólnej ilości punktów pomiarowych (na terenie gminy)					WIOŚ
Jakość wód podziemnych, udział wód o bardzo dobrej i dobrej jakości (klasa Ia i Ib)	% udziału w ogólnej ilości punktów monitoringu (na terenie gminy)					WIOŚ
Ilość zużytej wody/1 mieszkańca na rok	m ³ /osoba					Urząd Statystyczny
Udział ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków	% ogółu ludności					Urząd Statystyczny
100% długości wałów przeciwpowodziowych ma właściwy stan techniczny	% w stosunku do całego rozmiaru ewidencyjnego długości wałów					Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych
Cel 2. Poprawa jakości środowiska – poprawa jakości powietrza i spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza						
Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych do powietrza z zakładów objętych sprawozdawczością GUS	Mg					WIOŚ, Urząd Statystyczny
Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych do powietrza z zakładów objętych sprawozdawczością GUS (bez CO ₂)	Mg					WIOŚ, Urząd Statystyczny
Cel 3. Poprawa jakości środowiska – poprawa klimatu akustycznego						
Zmniejszenie liczby zakładów emitujących hałas o wielkościach ponadnormatywnych	przypadki przekroczeń norm krajowych stwierdzonych w trakcie kontroli WIOŚ					WIOŚ
Cel 4. Poprawa jakości środowiska –ochrona mieszkańców przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych						
Budowa i modernizacja sieci na terenie Gminy	km					Gmina Gestor sieci
Zmniejszenie ilości terenów na których odnotowano przekroczenia dopuszczalnych pól elektromagnetycznych	przypadki przekroczeń norm krajowych stwierdzonych w trakcie kontroli WIOŚ					WIOŚ

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

Cel 5. Poprawa gospodarki odpadami						
Ilość mieszkańców objętych zbiórka zmieszanych odpadów komunalnych	%					Gmina, Zakład Gospodarki Komunalnej
Ilość mieszkańców objętych selektywna zbiórka odpadów	%					Gmina, Zakład Gospodarki Komunalnej
Likwidacja nielegalnych wysypisk śmieci	szt.					Gmina, Zakład Gospodarki Komunalnej
Cel 6. Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych						
Powierzchnia terenów zrehabilitowanych	ha					Gmina, Powiat
Cel 7. Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii i minimalizacja ich skutków oraz zwiększenie bezpieczeństwa chemicznego						
Ilość poważnych awarii na terenie gminy	szt.					GIOŚ
Cel 8. Ochrona złóż kopalin						
Powierzchnia rekultywowanych terenów poeksploatacyjnych	ha					Gmina, Powiat
Cel 9. Zachowanie równowagi ekologicznej w procesie rozwoju społeczno - gospodarczego						
% powierzchni gminy objęty prawną ochroną przyrody	%					Urząd Wojewódzki
Obszar Chronionego Krajobrazu	ha					Urząd Wojewódzki
Liczba rezerwatów	szt.					Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska
Liczba pomników przyrody	szt.					Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska
Liczba użytków ekologicznych	szt.					Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska
Liczba Parków Krajobrazowych	szt.					Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska
Cel 10. Ochrona i racjonalne użytkowanie lasów						
Użytki leśne oraz grunty zadrzewione i zakrzewione	% powierzchni gminy					RDLP, Urząd Statystyczny
Cel 11: Wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem i podniesienie świadomości ekologicznej						
Ilość zrealizowanych szkoleń związanych z ochroną środowiska	szt.					Gmina
Ilość akcji przeprowadzonych akcji edukacyjnych	szt.					Gmina
Ilość zielonych szkół	szt.					Gmina

Źródło: Opracowanie własne

VIII. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Widuchowa została wykonana zgodnie z ustawowymi wymogami (ustawa Prawo ochrony środowiska – art. 17). Przy tworzeniu w/w opracowania kierowano się także wskazaniem Ministerstwa Środowiska w tym zakresie (m. in. Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu lokalnym i regionalnym).

W aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dokonano charakterystyki zasobów i składników środowiska przyrodniczego terenu gminy w zakresie takich elementów środowiska jak: rzeźba terenu, litologia, wody podziemne i powierzchniowe, gleby oraz flora i fauna. Na podstawie szczegółowej analizy scharakteryzowanych elementów środowiska sporządzono ocenę zagrożeń i tendencji przeobrażeń środowiska przyrodniczego. Wskazano również źródła i przyczyny zachodzących przeobrażeń.

Stan poszczególnych elementów środowiska na terenie gminy oceniono jako dobry. Największe zagrożenia, a tym samym zanieczyszczenia, dotyczą stanu:

- wód powierzchniowych – spowodowane jest to w dużej mierze nieregulowaną gospodarką wodno-ściekową (nielegalne odprowadzanie ścieków z gospodarstw domowych, brak infrastruktury kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków),
- powietrza atmosferycznego - związane jest to głównie z emisją komunikacyjną, powodowaną przez drogi krajowe o dużym natężeniu ruchu; przyczynia się ona do powstawania znacznych ilości zanieczyszczeń (jednak w większości o lokalnym, liniowym znaczeniu), przede wszystkim tlenków azotu. Wpływ na zanieczyszczenie powietrza ma również emisja niska z palenisk domowych, obserwowany jest jej większy udział w okresie jesienno – zimowym,
- środowiska akustycznego - dotyczy to przede wszystkim zwiększonego poziomu hałasu komunikacyjnego głównie wzdłuż dróg krajowych przechodzących przez centralne części terenów mieszkalnych.

Uwzględniając stan poszczególnych elementów środowiska zaproponowano działania zmierzające do poprawy istniejących warunków.

W ramach gminnej polityki ekologicznej wyznaczono cele ekologiczne, kierunki działania oraz zadania, których realizacja przyczyni się do ogólnej poprawy stanu środowiska. Zadania podzielono na krótkoterminowe (2008 – 2011) oraz długoterminowe (2012 – 2015), które zostały zamieszczone w tabeli 43. W polityce gminnej uwzględniono wytyczne Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska oraz Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Gryfińskiego.

IX. BIBLIOGRAFIA

Obowiązujące akty prawne:

1. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. **Prawo ochrony środowiska** (tekst jednolity z 2008 r. Dz. U. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.),
2. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. **o ochronie przyrody** (tekst jednolity z 2009 r. Dz. U. Nr 151, poz. 1220),
3. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 roku **Prawo wodne** (tekst jednolity z 2005 r. Dz. U. Nr 239, poz. 2019 z późn. zm.),
4. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. **o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska** (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227),
5. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. **o odpadach** (tekst jednolity z 2007 r. Dz. U. Nr 39, poz. 251 z późn. zm.),
6. Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. **o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie** (Dz. U z 2007 r. Nr 75, poz. 493),
7. Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r **o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków** (tekst jednolity z 2006 r. Dz. U. Nr 123, poz. 858 z późn. zm.),
8. Ustawa z dnia 28 września 1991 r. **o lasach** (tekst jednolity z 2005 r. Dz. U. Nr 45, poz. 435 z późn. zm.),
9. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. **Prawo geologiczne i górnicze** (tekst jednolity z 2005 r. Dz. U. Nr 228, poz. 1947),
10. Ustawa z dnia 13 września 1996 r. **o utrzymaniu czystości i porządku w gminach** (tekst jednolity z 2005 r. Dz. U. Nr 236, poz. 2008 z późn. zm.),
11. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. **Prawo budowlane** (tekst jednolity z 2006 r. Dz. U. Nr 156 , poz. 1118),
12. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. **o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.),
13. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. **o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest** (tekst jednolity z 2004 r. Dz. U. Nr 3 poz. 20),
14. Ustawa z dnia 10 lipca 2008 r. **o odpadach wydobywczych** (Dz. U. z 2008 r. Nr 138, poz. 865),
15. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2009 r. **o bateriach i akumulatorach** (Dz. u. z 2009 r. Nr 79, poz. 666),
16. Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. **o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej** (tekst jednolity z 2007 r. Nr 90, poz. 607),

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

17. Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. **o opakowaniach i odpadach opakowaniowych** (Dz. U. z 2001 r. Nr 63 poz. 638 z późn. zm.),
18. Ustawa z dnia 5 września 2008 r. **o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz o zmianie niektórych innych ustaw** (Dz. U. z 2008 r. Nr 180, poz. 1111).

Obowiązujące akty wykonawcze:

1. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 maja 2009 r. **w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych** (Dz. U. z 2009 r. Nr 81, poz. 685),
2. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 sierpnia 2008 r. **w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych** (Dz. U. z 2008 r. Nr 162, poz. 1008),
3. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2008 r. **w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych** (Dz. U. z 2008 r. Nr 143, poz. 896),
4. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 lipca 2009 r. **w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych** (Dz. U. z 2009 r. Nr 122, poz. 1018),
5. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. **w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi** (Dz. U. z 2007 r. Nr 61 poz. 417)
6. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 16 października 2002 r. **w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda w kąpieliskach.** (Dz. U. z 2002 r. Nr 183 poz. 1530),
7. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 15 grudnia 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, których wprowadzanie w ściekach przemysłowych do urządzeń kanalizacyjnych wymaga uzyskania pozwolenia wodnoprawnego (Dz. U. z 2008 r. Nr 229, poz. 1538),
8. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 stycznia 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzeniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. z 2009 r. Nr 27, poz. 169),
9. Obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 23 października 2009 r. **w sprawie wysokości stawek kar za przekroczenie warunków wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi oraz za przekroczenie dopuszczalnego poziomu hałasu, na rok 2010** (M.P. 2009 Nr 69, poz. 893),
10. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 14 stycznia 2002 r. **w sprawie określenia przeciętnych norm zużycia wody** (Dz. U. z 2002 r. Nr 8 poz.70),
11. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 kwietnia 2002 r. **w sprawie rodzajów oraz stężeń substancji, które powodują, że urobek jest zanieczyszczony** (Dz. U. z 2002 r. Nr 55 poz. 498),

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

12. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 sierpnia 2002 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 134, poz. 1140),
13. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. z 2002 r. Nr 191, poz. 1595),
14. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 kwietnia 2003 r. w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami (Dz. U. z 2003 r. Nr 66, poz. 620 z późn. zm.),
15. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 25 października 2005 r. w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z odpadami opakowaniowymi (Dz. U. z 2005 r. Nr 219, poz. 1858),
16. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2001 r. Nr 112, poz. 1206),
17. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 lipca 2009 r. w sprawie rodzajów instalacji objętych wspólnotowym systemem handlu uprawnieniami do emisji (Dz. U. z 2009 r. Nr 136, poz. 1120),
18. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. z 2009 r. Nr 5, poz. 31),
19. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 marca 2008 r. (w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza Dz. U. z 2008 r. Nr 52, poz. 310),
20. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 października 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. z 2008 r. Nr 198, poz. 1226),
21. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 kwietnia 2009 r. w sprawie wartości klimatycznego bilansu wodnego dla poszczególnych gatunków roślin uprawnych i gleb (Dz. U. z 2009 r. Nr 62, poz. 513),
22. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 7 sierpnia 2008 r. w sprawie wymagań w zakresie odległości i warunków dopuszczających usytuowanie drzew i krzewów, elementów ochrony akustycznej i wykonywania robót ziemnych w sąsiedztwie linii kolejowej, a także sposobu urządzania i utrzymywania zasłon odśnieżnych oraz pasów przeciwpożarowych (Dz. U. z 2008 r. Nr 153, poz. 955).

Obowiązujące akty Unii Europejskiej

1. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/1/WE z dnia 15 stycznia 2008 r. dotycząca zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli,
2. Dyrektywa 2001/80/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2001 r. w sprawie ograniczenia emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza z dużych obiektów energetycznego spalania,

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

3. Dyrektywa 2000/76/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 4 grudnia 2000 r. **w sprawie spalania odpadów,**
4. Dyrektywa 94/62/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 1994 r. **w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych,**
5. Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. **w sprawie składowania odpadów,**
6. Dyrektywa 2006/12/WE Parlamentu Europejskiego i rady z dnia 5 kwietnia 2006 r. **w sprawie odpadów,**
7. Dyrektywa 2002/96/WE Parlamentu Europejskiego i rady z dnia 27 stycznia 2003 r. **w sprawie zużytego sprzętu elektrotechnicznego i elektronicznego (WEEE),**
8. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i rady 2000/53/WE z dnia 18 września 2000 r. **w sprawie pojazdów wycofanych z eksploatacji,**
9. Dyrektywa Rady z dnia 12 czerwca 1986 r. **w sprawie ochrony środowiska, w szczególności gleby, w przypadku wykorzystania osadów ściekowych w rolnictwie (86/278/EWG),**
10. Dyrektywa 2006/11/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 lutego 2006 r. **w sprawie zanieczyszczenia spowodowanego przez niektóre substancje niebezpieczne odprowadzane do środowiska wodnego Wspólnoty (wersja ujednolicona),**
11. Dyrektywa 2006/118/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. **w sprawie ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniem i pogorszeniem ich stanu,**
12. Dyrektywa rady z dnia 21 maja 1991 r. **dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych,**
13. Dyrektywa Rady z dnia 12 grudnia 1991 r. **dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (91/676/EWG),**
14. Dyrektywa 2000/14/WE Parlamentu Europejskiego i rady z dnia 8 maja 2000 r. **w sprawie zbliżenia ustawodawstw Państw Członkowskich odnoszących się do emisji hałasu do środowiska przez urządzenia używane na zewnątrz pomieszczeń,**
15. Dyrektywa 2002/49/WE parlamentu Europejskiego i rady z dnia 25 czerwca 2002 r. **odnosząca się do oceny i zarządzania poziomem hałasu w środowisku,**
16. Dyrektywa Rady z dnia 19 marca 1987 r. **w sprawie ograniczania zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu (87/217/EWG),**
17. Dyrektywa 2006/66/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 września 2006 r. **w sprawie baterii i akumulatorów oraz zużytych baterii i akumulatorów oraz uchylająca dyrektywę (91/157/EWG),**
18. Dyrektywa Rady 96/82/WE z dnia 9 grudnia 1996 r. **w sprawie kontroli niebezpieczeństwa poważnych awarii związanych z substancjami niebezpiecznymi,**
19. Dyrektywa 2004/35/WE parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. **w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu,**

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

20. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. **w sprawie jakości powietrza i czystego powietrza dla Europy.**

Materiały źródłowe:

1. Polityka ekologiczna Państwa na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014; Rada Ministrów, Warszawa. Grudzień 2007 r., www.mos.gov.pl.
2. Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016, Rada Ministrów, Warszawa 2008 r., www.mos.gov.pl,
3. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, maj 2005r.,
4. Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem perspektywy 2012-2015, Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2008r.,
5. Raport z realizacji „Programu ochrony środowiska województwa zachodniopomorskiego”, Szczecin 2005r.,
6. Program małej retencji wody do 2015 roku dla województwa zachodniopomorskiego, Biuro Projektowo-Doradcze EKO-KONSULT, czerwiec 2004 r.,
7. Raport o stanie lasów w Polsce 2008, Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych, Warszawa, czerwiec 2009 r.,
8. Roczna Ocena Jakości Powietrza dla Województwa Zachodniopomorskiego, Raport za rok 2007, WIOŚ Szczecin, marzec 2008 r.,
9. Roczna Ocena Jakości Powietrza dla Województwa Zachodniopomorskiego, Raport za rok 2008, WIOŚ Szczecin, marzec 2009 r.,
10. Raport O Stanie Środowiska W Województwie Zachodniopomorskim W Latach 2006-2007, WIOŚ Szczecin, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Szczecin 2008r.,
11. Ocena Jakości Wód Powierzchniowych W Województwie Zachodniopomorskim w roku 2008 Według Rozporządzenia Ministra Środowiska z Dnia 20 Sierpnia 2008 R. W Sprawie Sposobu Klasyfikacji Stanu Jednolitych Części Wód Powierzchniowych, WIOŚ Szczecin, lipiec 2009r.,
12. Stan Środowiska w Województwie Zachodniopomorskim w Roku 2008, WIOŚ Szczecin, Szczecin, Październik 2009r.,
13. Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020, Szczecin, grudzień 2005r.,
14. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, lipiec 2007 r.,
15. Wytyczne do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2002 r.,
16. Atlas jezior Polski tom I, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, Bogucki, Wydawnictwo Naukowe, Poznań, 1996r.,
17. Geografia Polski Mezoregiony Fizyczno – Geograficzne, Jerzy Kondracki, Państwowe Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 1994 r.,
18. Rocznik statystyczny ochrony środowiska 2007 r.,
19. Rocznik statystyczny ochrony środowiska 2008 r.,
20. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Gryfińskiego, ABRYS Technika Sp. z o. o., Poznań 2010r.,

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WIDUCHOWA
-AKTUALIZACJA I-**

21. Program Ochrony Środowiska dla Gminy Widuchowa 2004 r.,
22. Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Widuchowa na lata 2007-2015, ECD Europejskie Centrum Doradcze, Szczecin, październik 2007r.,
23. Założenia dla Planu Zaopatrzenia w Ciepło, Energję Elektryczną i Paliwa Gazowe dla Gminy Widuchowa, Fundacja Na Rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii w Katowicach, Katowice, czerwiec 2006,
24. Strategia Rozwoju Gminy Widuchowa na lata 2007-2015, ECD Europejskie Centrum Doradcze, Szczecin, październik 2007r.,
25. Gminny Program Opieki Nad Zabytkami dla Miejscowości i Gminy Widuchowa na lata 2009-2032, 2009r.,
26. Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Gryfinie,
27. Materiały promocyjne i informacyjne Gminy Widuchowa.

Przy tworzeniu opracowania wykorzystano materiały i informacje z Urzędu Gminy Widuchowa oraz dane dotyczące poszczególnych elementów programu uzyskane w jednostkach i podmiotach gospodarczych działających na omawianym terenie.